Anton Pavlovici Cehov

Nuvele

CUPRINS: Oameni de prisos.
Un caz fără importanţă.
Aniuţa.
Albumul.
La soţia mareşalului.
O glumă.
Printre străini.
Judecătorul de instrucţie.
Căsătorie din interes.
Zânocica.
Era ea’
Visuri.
Trântorii.
O ceartă cu nevasta.
Decoraţia.
Tată de familie.
Vila cea noua.
Prin întuneric.
Prefăcătorii.
Drăguţa.
Biletul de loterie.
O fiică a Albionului.
Acasă.
Lecţii costisitoare.
Băieţii.
Povestea doamnei N. N.
Poveste fără titlu.
O sărutare.

OAMENI DE PRISOS.

TL între ceasurile şase şi şapte ale unei seri de iunie. De la halta „Hilcovo” spre staţiunea climaterică înaintează din greu mulţimea vilegiaturiştilor, abia coborâţi din tren: tot taţi de familie, încărcaţi cu coşuâeţe, ghiozdane şi pacheţele femeieşti. Toţi au un aer obosit, flămând şi înrăit, parcă nu pentru ei ar lumina soarele şi ar creşte iarba…

Se târăşte între alţii şi Pavei Matfeevici Zaichin, membru de şedinţă al tribunalului, un om înalt, adus de umeri, într-o haină ieftină şi cu cocardă la şapca-i ieşită de soare. E asudat, roş şi posomorât.

În fiecare zi veniţi la ţară? I se adresează un vilegiaturist cu pantaloni cărămizii.

Nu, nu în fiecare zi, răspunde Zaichin, întunecat. Nevasta şi fiu-meu stau aici, iar eu vin numai de vreo două ori pe săptămână. N-ai timp în fiecare zi, şi-i şi scump.

Adevărat că-i scump, oftează pantalonii cărămizii, în oraş, până la gară n-ai să mergi pe jos, trebuie birjă, apoi biletul costă patruzeci şi două de copeici… Mai iei b gazetă pe drum, mai bei, din păcate, un rachiu… Cheltuieli tot mărunte, nimicuri, când colo în cursul verii s-au adunat vreo două sute de ruble. Se înţelege, în sânul naturii costa mai scump, nu discut… Poezia şi celelalte, dar la leafa noastră de slujbaşi, ştiţi şi singur, e numărat fiecare ban. Ai cheltuit din nebăgare de seamă o copeică, apoi nu poţi dormi toată noaptea… Da-a… Eu, stimate domn n-am cinstea să vă cunosc numele primesc aproape două mii pe an, sunt în gradul de consilier de stat, dar fumez tutun de calitatea a doua şi n-am o rublă de prisos ca să-mi cumpăr o sticlă de Vichy pentru piatra de la ficat.

În general infect, zise Zaichin, după o tăcere. Eu, domnule, sunt de părere că viaţa de vilegiatură a fost născocită de dracul şi de femei.

Dracul a fost condus, în cazul de faţă, de răutate, iar femeia de o extremă uşurinţă. Pentru Dumnezeu, dar asta nu mai e viaţă, e o muncă silnică, un iad!

Zăpuşeală, arşiţă, de-abia respiri, şi tu de colo trage pe dracul de coadă, zbuciumă-te ca un nenorocit, fără să găseşti un refugiu. Acolo, la oraş nici mobilier, nici slugă… Totul e transportat la ţară… Te hrăneşti, dracu ştie cu ce, nu bei ceai, fiindcă n-are cine pune samovarul; nu te speli. Iar când ai venit

aici, în acest sân al naturii, poftim de mergi pe jos, pe arşiţă… Ptiu! Sunteţi căsătorit?

Da… Trei copilaşi… Oftează omul cu pan talonii cărămizii.

În general infect… E pur şi simplu de mirare cum mai trăim.

În sfârşit vilegiaturiştii ajung la micul târguşor. Zaichin îşi ia ziua bună de la pantalonii cărămizii şi se duce la locuinţa lui. Aici găseşte o linişte mor-mântală. Se aude numai cum ţiuie ţânţarii, cum imploră ajutor o muscă nemerită la dejunul păianjenului. Ferestrele sunt acoperite cu perdele de muselină, prin care se zăresc flori roşii de gheranium. Pe pereţii de scânduri nevopsite, pe lângă cromolitografii dormitează muşte, în tindă, la bucătărie, în sufragerie, ţipenie de om. În odaia care poartă în acelaşi timp numele de salon şi de sală, Zaichin dă de fiul său, Petea, micul băieţaş de şase ani. Petea sta la o masă şi, foşăind zgomotos, lungind buza de jos, taie cu foarfecele dintr-o carte de joc, un valet de caro.

A, tu eşti papa! Zise, fără să se întoarcă.

• Bonjour!

Bonjour… Dar mama unde-i?

Mama? A plecat cu Olga Chirilovna la repetiţia de la teatru. Poimâine au reprezentaţie. Mă cheamă şi pe mine… Mergi şi tu?

Hm… Şi când se întoarce?

A zis că se întoarce deseară.

Dar Natalia unde-i?

Pe Natalia a luat-o mama, ca s-o ajute la îmbrăcat în timpul reprezentaţiei, şi Aculina a plecat în pădure după bureţi. Papa, de ce, când te muşcă ţânţarii, pântecele li se fac roşii?

Nu ştiu… Fiindcă sug sânge. Va să zică, nu-i nimeni acasă?

Nimeni. Numai eu sunt acasă.

Zaichin se aşează într-un fotoliu şi un minut se uită prostit în fereastră.

Atunci cine pune masa? Întreabă.

Azi nu s-a gătit nimic, papa! Mama a crezut că tu azi nu vii şi n-a poruncit nimic. Mama şi cu Olga Chirilovna au să mănânce la repetiţie.

Vă foarte mulţumesc; dar tu ce-ai mâncat?

Am mâncat lapte. Pentru mine au cumpărat lapte de şase copeici. Papa, dar de ce sug sânge ţânţarii?

Zaichin simte deodată că ceva greu i se lasă pe ficat şi începe să-1 sugă. Începe să simtă atâta necaz, atâta ocara şi amărăciune, încât respiră cu greutate şi tremură; îi vine să sară, să izbească în pământ cu ceva greu, să izbucnească în ocări; dar îşi aduce aminte că doctorii i-au interzis cu totul să se enerveze, se scoală şi, stăpânindu-se, începe să fredoneze din „Hughenoţii”.

Papa, tu ştii să joci teatru? Aude vocea lui Petea.

Lasă-mă în pace cu întrebările tale idioate!

— Se supără Zaichin. Te ţii de mine ca… Ai împlinit, iaca, şase ani, şi eşti tot aşa de prost, ca şi acum trei ani… Copil prost şi dezmăţat. La ce strici tu, de pildă, cărţile astea? Cum îndrăzneşti să le strici?

Cărţile astea nu-s ale tale, zice Petea, întorcându-se. Mi le-a dat Natalia.

Minţi! Minţi, copil stricat! Se enervează Zaichin tot mai mult şi mai mult. Totdeauna minţi.

Ai trebui bătut cu vergi, purcel mic ce eşti! Am să-ţi rup urechile!

Petea sare, întinde gâtul şi se uita drept în faţa înroşită şi mânioasă a tatălui. Ochii lui mari la început clipesc, apoi se îmbrobonesc de umezeală, faţa i se strâmbă.

Dar de ce înjuri? Ţipă Petea. Ce te legi de mine, idiotule? Eu n-ating pe nimeni, nu fac nebunii, ascult, şi tu… Te mânii. De ce mă cerţi?

Băieţaşul vorbeşte convingător şi plânge cu atâta amărăciune, încât lui Zaichin începe să-i fie ruşine.

„Adevărat, de ce mă leg de el?” se gândeşte. Ei, destul, destul, zice, punând mâna pe umărul băieţaşului. Sunt vinovat, Petiuşa… Iartă-mă. Eşti un băiat cuminte, drăguţ şi te iubesc.

Petea îşi şterge ochii cu mâneca, se aşează oftând la locul de mai înainte şi începe să scoată cu foarfecele o damă. Zaichin se duce la el în birou. Se întinde şi, punând mâinile sub cap, cade pe gânduri. Lacrimile de adineauri ale copilului îi potoliseră mânia, şi la ficat a început cu încetul o uşurare. Se simte numai oboseala şi foamea.

Papa! Aude Zaichin de după uşă. Să-ţi arăt colecţia mea de insecte?

Arat-o.

Petea intră în birou şi arată tatălui o cutie lungă, verde, încă înainte de a o ridica la ureche, Zaichin aude un bâzâit disperat şi zgârâieturi pe pereţii cutiei. Ridicând capacul, vede o mulţime de fluturi, gândaci, greieri şi muşte, fixate cu ace pe fundul cutiei. Toţi, afară de doi-trei fluturi, sunt încă vii şi se mişcă.

Dar greierul e încă tot viu! Se mira Petea.

L-am prins azi dimineaţă, şi încă tot n-a murit!

Cine te-a învăţat să-i fixezi? Întrebă Zaichin.

Olga Chirilovna.

Olga Chirilovna şi ea ar merita să fie fixată aşa! Zise Zaichi: cu dezgust. Du-te de-aici.

Ruşine să chinuieşti animalele!

„Doamne, cât de infect e educat!” se gândeşte după plecarea lui Petea.

Pavel Matfeevici a uitat de oboseală şi de foame, şi se gândeşte numai la soarta băieţaşului său. În dosul ferestrelor lumina zilei încetul cu încetul slăbeşte… Se aude cum se întorc vilegiaturiştii în grupuri, de la scăldatul de seară. Cineva se opreşte la fereastra deschisă a sufrageriei şi strigă: „Bureţi nu doriţi?” şi neprimind răspuns, şlepăieşte cu picioarele desculţe înainte… Dar pe când amurgul se îngroaşă din ce în ce, jar gheraniul din dosul perdelei îşi pierde contururile şi în ferestre începe să bată răcoarea serii, iată că uşa tindei se deschide deodată cu zgomot, se aud paşi grăbiţi, vorbă şi râsete.

Mama! Ţipă Petea.

Zaichin se uită din uşa biroului şi vede pe ne-vastă-sa, Nadejda Stepanovna, zdravănă, rumenă, ca întotdeauna… Împreună cu ea e Olga Chirilovna, o blondă uscăţivă, cu pistrui mari pe faţă şi doi bărbaţi necunoscuţi: unul tânăr, lung, cu capul roşcovan şi creţ, cu un mare „măr al lui Adam”; celălalt scurt, îndesat, cu o figură rasă de actor, cu bărbia vânătă şi strâmbă.

Natalia, pune samovarul! Strigă Nadejda Stepanovna, foşnind zgomotos cu rochia. Cică a sosit Pavel Matfeevici? Pavel, unde eşti? Bonjour Paveî!

Zice, intrând grăbită în birou şi respirând greu…

Ai venit? Îmi pare foarte bine… Cu noi au venit doi amatori de-ai noştri… Hai să te prezint… Uite, cel de colo, mai lung, e Coromâslov… Cântă admirabil; iar celălalt, cel micuţ… E un

oarecare Smercaâov, actor adevărat... Citeşte splendid. Uf, m-am obosit! Chiar acum am avut repetiţia... Merge superb! Jucăm pe

„Locatarul cu trombon" şi „Ea aşteaptă"... Poimâine este premiera...

La ce i-ai mai adus? Întreabă Zaichin.

E necesar, drăguţă. După ceai trebuie să repetăm rolurile şi să cântăm ceva... Eu cu Coromâslov am să cânt un duet... Da, de n-am uita: trimite, drăguţa, pe Natalia să ia nişte sardele, nişte brânzeturi şi încă ceva. Au să şi cineze probabil... Uf, cum m-am obosit!

Hm... Eu n-am bani!

Nu se poate, drăguţă! E jenant! Nu mă face sa roşesc!

Peste o jumătate de ceas Natalia e trimisă după rachiu şi ceva pentru zacusca; Zaichin, după ce bău ceai şi mancă o pâinişoară franţuzească întreagă, plecă în dormitor şi se culcă în aşternut, iar Nadejda Stepanovna şi musafirii, făcând zgomot şi râzând, încep repetiţia rolurilor. Pavel Matfeevici aude mult timp citirea fornăită a lui Coromâslov şi declamaţiile actoriceşti ale lui Smercalov. După citire urmează un lung dialog, întrerupt de râsul piţigăiat al Olgai Chirilovnei. Smercalov, cu drepturile-i de actor adevărat, explică rolurile cu aplomb şi cu foc...

Urmează apoi un duet, iar după duet un zăngănit de farfurii... Zaichin aude prin somn cum e rugat Smercalov să citească pe „Păcătoasa", şi cum acesta, după oarecari nazuri, începe să declame. Actorul spumegă, se bate cu pumnii în piept, plânge, hohoteşte cu glas răguşit... Zaichin se încreţeşte şi-şi ascunde capul sub plapumă.

Vi-i departe şi e întuneric, aude peste vreun ceas vocea Nadejdei Stepanovna. De ce n-aţi rămâne să dormiţi la noi? Coromâslov se culcă aici, în salon, pe divan, iar dumneata, Smercalov, în patul lui Petea...

Pe Petea îl putem trimite în biroul bărbatului... Zău, rămâneţi!

În sfârşit, când ceasornicul bate două, totul se linişteşte... Se deschide uşa dormitorului şi se arată Nadejda Stepanovna.

Pavel, tu^dormi? Şopteşte. ‘ -

Nu, dar ce e?

Du-te, porumbelule, la tine în birou, culcă-te pe divan, iar aici, în locul tău, am să aşez pe Oâga Chirilovna. Du-te, drăguţă!

Aş pune-o în birou, dar se teme să doarmă singură… Hai, scoală, scoală!

Zaichin se ridică, aruncă halatul pe el şi, hiându-şi perna, pleacă împleticindu-se în birou… Ajungând pe' dibuite până la divan, aprinde un chibrit şi vede: pe divan, stă culcat Fetea. Copilul nu doarme şi cu ochii măriţi se uită la chibrit,

Papa, de ce ţânţarii nu dorm noaptea? Întreabă băiatul.

Fiindcă… Fiindcă… Bombăneşte Zaichin: fiindcă eu cu tine aici suntem de prisos… N-avem măcar unde dormi!

Papa, dar de ce Olga Chirilovna are pistrui pe faţă?

Ah, lasă-mă în pace! Mă plictiseşti!

Zaichin, după ce se gândeşte puţin, se îmbracă şi iese în stradă, să se răcorească… Se uită la cerul sur al dimineţii; la norii nemişcaţi, ascultă lenevosul strigăt al cristeiului somnoros şi începe să viseze la ziua de mâine când, după ce va pleca la oraş şi se va întoarce de la tribunal, se va lungi apoi să doarmă… Deodată de după un colţ se arată o siluetă omenească.

Trebuie să fie paznicul, îşi zice Zaichin.

Dar uitându-se mai cu băgare de seamă şi mai de aproape, recunoaşte figura cu pantaloni cărămizii a vilegiaturistului de ieri.

Dumneata nu dormi, îl întreabă.

Da, nu-mi vine somnul, nu ştiu de ce… Oftează pantalonii cărămizii, Mă desfăt cu frumuseţile naturii… Mi-a sosit, ştiţi, cu trenul de noapte un scump musafir… Mămica nevestei. Cu ea au sosit nepoatele mele… Nişte fete minunate. Sunt foarte bucuros, deşi…

E foarte umed! Dar dumneavoastră? Vă desfătaţi de asemenea cu frumuseţile naturii?

Da, mormăie Zaichin, şi eu tot cu natura… Nu ştiţi, nu-i oare pe aici vre-o cârciumă, sau ceainărie?

Domnul cu pantalonii cărămizii ridică ochii către cer şi se gândeşte profund…,

UN CAZ FĂRĂ IMPORTANTA U zi luminoasă de august, împreună cu un scăpătat prinţişor rus, oprii trăsura lângă vasta pădure, aşa zisă a lui Sabelschii, unde aveam de gând să căutăm ceva găinuşe. Prinţişorul, în vederea roiului pe care-1 joacă în povestirea asta, ar merita o descriere mai amănunţita. E un bărbat înalt, brun, încă tânăr, nu prea cruţat însă de

necazurile vieţii, cu nişte mustăţi lungi de şef poliţienesc, cu ochi negri, alunecaţi în sus şi cu apucături de militar în retragere. E om destul de mărginit, cam aduce a oriental, dar e cinstit şi drept, nu-i un duelgiu, nu-i un încrezut şi nici chefliu, însuşiri care în ochii lumii dau diplomă de ceva incolor, şters.

‘ i”i Nu plăcea publicului în uezd} nu-i ziceau decât „găgăuţă princiară”, mie personal însă prinţişorul mi-era grozav de simpatic prin nenorocirile şi necazurile din care era compusă, în şir, întreaga-i viaţă. Mai întâi de toate era sărac. Cărţi nu juca, de chefuri nu se ţinea, în nimic nu-şi băga nasul şi veşnic tăcea; se pricepu totuşi să piardă vreo 30-40 de mii de ruble, rămase de la tată-său. Singur Dumnezeu ar putea spune unde s-au dus aceşti bani. Ştiu numai că, din lipsa 1) uezd distnct (n.tr.) de supraveghere, multe au fost jefuite de intendenţi, de vechili şi chiar de lachei, multe s-au dus la împrumuturi, ajutoare şi cauţiuni. In uezd, rar proprietar ce nu-i era dator. Tuturor câţi îl rugau, le dădea, şi nu atât din bunătate, sau încredere în oameni, cât dintr-o caraghioasă galanterie de gentlemen: mă rog, ia şi apreciază nobleţea mea! Am făcut cunoştinţă cu el, pe când era bine înglodat în datorii, aflase gustul ipotecilor de-al doilea grad şi se încurcase până la neputinţă de a se mai descurca. Erau zile, când nu mai stătea la masă şi umbla cu portţigareta goală; dar întotdeauna îl vedeai curăţel îmbrăcat, după modă şi întotdeauna învăluit de un concentrat parfum de ylang-ylang.

A doua nenorocire a prinţului era completa lui izolare, însurat nu era, rude şi prieteni n-avea. Caracterul tăcut, ascuns şi ţinuta-i de gentlemen, care ieşea la suprafaţă cu atât mai mult cu cât ar fi vrut mai mult să-şi ascundă sărăcia, îl împiedicau să se apropie de oameni. La romane era greoi, leneş şi rece, cu femeile se înţelegea rar…

Apropiindu-ne de pădure, eu şi prinţişorul ăsta, ne dădurăm jos din docar şi o luarăm pe o potecă îngustă, tăinuită de desişul unor enorme foi de ferigă. Dar nu făcurăm nici o sută de paşi, când, din brădetul, abia de vreun arşin în înălţime, răsări ca din pământ făptura înaltă şi subţiratică a unui om cu o faţă, lungă, ovală, într-o jachetă destul de roasă, cu pălărie de paie şi botfori de lac. Într-o mână, necunoscutul ţinea un coş cu bureţi, cu cealaltă se juca cu un lănţişor ieftin de la vestă. Zărindu-ne, omul se fâstâci, îşi îndreptă vesta, tuşi şi zâmbi

politicos, parc-ar fi fost bucuros că vede nişte oameni aşa de treabă. Apoi, cu totul pe neaşteptate, foşnind cu picioarele-i lungi prin iarbă, frângându-se din tot trupul şi zâmbind cu aceeaşi politeţe, se apropie de noi, ridică pălăria şi rosti cu o voce dulceagă, în care se auzea intonaţia unui urlet de câine: Ă ă ă... domnilor, oricât mi-ar fi de greu, trebuie să vă previn că în pădurea asta vânatul e oprit. Scuzaţi că, fără a fi făcut cunoştinţă cu dum neavoastră, îndrăznesc să vă deranjez, dar... Daţi-mi voie să mă prezint: Grontovschii, impiegatul principal de la moşia doamnei Candurina.

Ne pare bine, dar de ce nu se poate vâna?

Aşa-i voia proprietarei acestei păduri.

Eu şi prinţul ne uitarăm unul la altul. Un minut trecu în tăcere. Prinţul stătea şi se uita îngândurat la un burete mare, otrăvitor, rupt cu băţul. Grontovschii continuă să zâmbească cu dulceaţă, întreaga lui figură clipea, exprima dulceaţă; şi chiar lănţişoru-i de la vestă părea a zâmbi şi a ne cuceri prin delicateţe, în aer, în chipul unei adieri îngereşti, se simţi o stare de jenă; ne simţeam stingheriţi toţi trei.

Fleacuri, zisei. Nu mai mult decât săptămâna trecută am vânat eu aici.

Se prea poate, chicoti Grontovschi printre dinţi. De fapt, aici toţi vânează, fără să se uite la interzicere, dar odată ce m-am întâlnit cu dumnea voastră, datoria mea... Sacra mea datorie e să vă previn.

Nu depinde de mine. Dacă pădurea ar fi a mea, vă dau cuvântul de onoare al lui Grontovschii, nu m-aş opune plăcutei dumneavoastre distracţii. Dar cine-i de vină, dacă Grontovschii depinde...?

Deşiratul individ oftă şi strânse din umeri. Eu începui să discut, să mă înfierbânt şi să argumentez, dar cu cât vorbeam eu mai tare şi mai convingător, cu atât mai mieroasă şi mai fadă devenea fata lui Grontovschii. Evident, conştiinţa puterii pe care o avea până la un punct asupra noastră, îi pricinuia cea mai mare plăcere. Omul se desfăta de tonul său indulgent, amabilitatea sa, manierele, şi rostea cu o plăcere deosebita sunătoarea sa familie, la care ţinea probabil foarte mult. Stând în faţa noastră, se simţea mai mult decât în elementul lui, şi judecând după căutăturile-i piezişe şi jenante, pe care le arunca din când în când asupra coşului ce-1 ţinea în mână, un singur

lucru îi strica dispoziţia: bureţii, femeiasca şi mujiceasca proză, care-i jignea măreţia.

Atunci sa ne întoarcem îndărăt? Zisei. Am mers cincisprezece verste!

Ce să-i faci? Oftă Grontovschii. Dacă aţi fî binevoit să faceţi nu cincisprezece, ci o sută de mii de verste, chiar dacă ar fi venit aici regele din America, sau din vreo altă ţară, îndepărtată, şi atunci aş fî socotit de datoria mea… ca sa zic aşa… Sacră.

Această pădure aparţine Nadejdei Lvovnei?

Întrebă prinţul.

Da, Nadejdei Lvovnei.

E acasă acum?

Da. Iată ce e… dumneavoastră duceţi-vă la dumneaei e o jumătate de verstă de aici, nu mai mult şi dacă vă dă un bileţel, atunci eu… se înţelege! Ha-ha… Hi-hi!

Poate, convenii eu. Să mergem până la ea e mult mai aproape decât sa ne întoarcem. Du-te dumneata la ea, Serghei Ivanovici, mă adresai eu către prinţ. Dumneata o cunoşti.

Prinţul care se uitase tot timpul la buretele otrăvitor, ridică ochii asupra mea şi zise: Ne cunoşteam într-o vreme, dar… Nu-mi prea vine să mă duc… Apoi sunt şi rău îmbrăcat… Du-te dumneata, dumneata n-o cunoşti… Ţi-i mai uşor.

Consimţii. Ne aşezarăm în trăsura si, urmaţi de zâmbetele lui Grontovschii, plecarăm pe lângă marginea pădurii, spre conacul boieresc. Cu Nadejda Lvovna Candurina, născută Sabelscaia, nu mă cunoşteam, niciodată n-am văzut-o de aproape şi o ştiam numai din auzite. Ştiam numai că-i grozav de bogată, ca nimeni în gubernie… După moartea tatălui, moşierul Sabelschi, la care ea era singurul copil, au rămas vreo câteva moşii, o herghelie de cai şi mulţi bani. Auzisem că, cu toţi cei vreo 25-26 de ani, câţi îi are, îi urâţică, incoloră, nula ca toate cucoanele din uezd, şi că iese din rândul lor numai prin enorma sa avere.

Întotdeauna mi s-a părut că bogăţia se simte, şi că bogătaşii trebuie să aibă o anumită simţire, necunoscută celor săraci. Adesea, trecând pe lângă întinsa grădină cu fructe a Nadejdei Lvovna, din care se înalţă enorma şi greoaia casă, cu storurile veşnic lăsate în jos, mă gândeam: „Ce simte ea în acesta clipă? Există fericire acolo, în dosul acestor storuri?… O

dată am observat-o de departe, venind, nu ştiu de unde, într-o cabrioletă frumoasă, şi conducând un cal alb şi nostim; şi om păcătos nu numai am invidiat-o, ci am găsit chiar că în ţinuta, în manierele ei e ceva deosebit, ce nu se găseşte la oamenii lipsiţi de avere, după cum oamenii servili din fire se ingeniază să descopere, de la prima ochire, în exteriorul obişnuit al oamenilor mai de vază decât ei, „o rasă". Viaţa intimă a Nadejdei Lvovnei mi-era cunoscută numai după cancanuri, în uezd se vorbea că acum vreo cinci-şase ani, încă înainte de căsătorie, şi pe când trăia tatăl ei, Nadejda Lvovna ar fi fost grozav de înamorată de prinţul Serghei Ivanovici, care mergea acum alături de mine, în trăsură. Prinţului îi plăcea să meargă pe la bătrân, şi se întâmpla de petrecea zile întregi în sala de biliard, unde fără încetare, până la durere în mâini şi în picioare, juca „piramida cea mică"; dar cu vreo jumătate de an înainte de moartea bătrânului ar fi încetat de a veni pe la Şabelschii. O schimbare atât de bruscă cancanurile provinciale, în lipsă de date sigure, o explică în tot felul. Unii spun că prinţul, observând sentimentul urâţicăi Nadenca, şi nefiind în stare să răspundă iubirii ei, a socotit de datoria sa de om de treabă să curme vizitele; alţii susţin că bătrânul Şabelschii, aflând de ce se veştejeşte fiica sa, i-ar fi propus sărăcăciosului prinţ să se însoare cu ea; prinţul însă, socotind, cu nepriceperea lui, că vor să-1 cumpere împreună cu titlurile, s-ar fi indignat, ar fi spus prostii şi s-ar fi certat. Ce-i adevărat şi ce-i neadevărat din toate aceste nimicuri greu de spus; dar că e o doza de adevăr, se vede din faptul că prinţul evita cu statornicie de a vorbi despre Nadejda Lvovna.

Ştiu atâta, că în curând după moartea tatălui său, Nadejda Lvovna s-a măritat cu un oarecare candidat în drepturi, om fără avere, dar abil. S-a măritat fără iubire, mişcată numai de iubirea candidatului care, după cât se spune, şi-a jucat admirabil rolul de înamorat, în timpul descris de noi, bărbatul ei, Candurin, trăia, nu ştiu de ce, la Cairo şi scria de acolo prietenului său, mareşalului, „note de călătorie", iar ea, înconjurată de pomanagioaice, se ofilea în dosul storurilor lăsate şi-şi scurta plictiseala zilelor prin filantropie măruntă.

Pe drum, spre conac, prinţul deveni mai comunicativ.

Sunt trei zile de când n-am fost pe la mine pe acasă, zise în şoaptă, uitându-se pieziş la vizitiu. Ai zice, iaca, am crescut destul de mare, nu-s o babă, şi-s om fără prejudecăţi, dar nu-i

pot suferi pe pristavii judiciari. Când vad la mine în casă un pristav, mă îngălbenesc, tremur şi-mi apar convulsii în pulpele picioarelor. Ştii, Rogojin mi-a protestat poliţa!

Prinţul, în general, n-avea obiceiul să se plângă de greutăţi; în ce priveşte sărăcia, era ascuns, susceptibil şi de un amor propriu extrem; de aceea declaraţia asta mă miră. Prinţul se uită lung la miriştea îngălbenită, încălzită de soare, petrecu cu privirea un şir lung de cocori, care pluteau în înălţimea azurie, şi se întoarse cu faţa spre mine.

Iar pe ziua de şase septembrie trebuie să prepar banii pentru bancă... Procentele pentru moşie! Zise tare, fără a se mai jena de prezenta vizitiului. Şi de unde să-i iau? În general, draga, îmi vine greu de tot!

Ah, cât de greu...!

Prinţul îşi examina cocoaşele de la puşcă, suflă în ele, nu ştiu de ce, şi începu să caute cu ochii cocorii dispăruţi din vedere.

Serghei Ivanovici! Îl întrebai după o clipă de tăcere: dacă închipuieşte-ţi îţi vând Satilovca, ce-ai să faci?

Eu? Nu ştiu! Satilovca nu scapă, asta-i clar ca de două ori două, dar nu pot nici să-mi închipui asemenea nenorocire. Eu nu mă pot închipui fără o bucată de pâine gata. Ce-am să fac? Cultură n-am aproape deloc; să muncesc încă n-am încercat; să slujesc e târziu să încep... şi apoi unde să slujesc?

Unde aş putea eu fi de vreo treabă? Admitem, nu-i mare grozăvie să slujeşti, fie şi la noi, în Zemstvo, dar eu... Dracu să mă ia, am un fel de timiditate, 1) pristav judiciar portărel (n.tr.) n-am îndrăzneală nici de un ban! Admitem că am intrat în vreo slujbă: mereu are să-mi pară că n-am nimerit în „sania mea”... Nu-s idealist, nu-s utopist, nu-s nici un fel de „principialist” deosebit, sunt probabil pur şi simplu prost şi tâmpit din fire. Un psihopat şi un fricos, în general nu semăn cu oamenii. Toţi oamenii sunt ca oamenii, numai eu înfăţişez ceva... Ceva. Aşa. Am întâlnit miercuri pe Nareaghin. Il ştii: beat, murdar... Datorii nu plăteşte, prostuţ (prinţul se încreţi şi clătină din cap)... O personalitate oribilă! Se clatină şi-mi zice: „Eu mă prezint la alegerile de judecători. Se înţelege, n-au să-1 aleagă, dar vezi, el crede că-i bun de judecător, socoate că-i bun de treaba asta... Are îndrăzneală şi încredere. Trec de asemenea pe la judecătorul nostru de instrucţie. Omul primeşte 250 pe lună, şi

treabă, aproape nimica; atâta ştie, să se plimbe în costum de noapte din colţ în colţ. Dar întreabă-1: e sigur că face treabă, că-şi îndeplineşte cinstit datoria. Eu n-aş putea aşa! Mi-ar fi ruşine să mă uit în ochii casierului.

În timpul acesta, pe lângă noi trecu mândru, pe un căluţ roib, Grontovschii. La mâna stângă îi atârna de cot un coşuleţ în care săltau nişte bureţi albi. Ajungând în dreptul nostru, îşi arăta dinţii şi făcu din mână, ca unor cunoştinţe vechi.

Dobitoc! Strecură prinţul printre dinţi, uitându-se în urma lui. Ciudat, cât de urâcios e uneori să vezi fizionomii mulţumite. Un sentiment stupid, animal şi, probabil, din cauza foamei… La ce m-am oprit? A, da, despre slujbă… Să primesc leafă mi-ar fi ruşine, cu toate că, la drept vorbind, e stupid. Dacă priveşti lucrurile mai larg, mai serios doar nici acuma nu mănânc din al meu! Nu-i aşa? Dar aici nu ştiu de ce, nu ţi-i ruşine. Să fie deprindere… Sau incapacitate de a-ţi înţelege situaţia adevărată? Şi situaţia e, probabil, teribilă!

Mă uitai: oare nu pozează prinţul? Dar faţa-i era blajină şi ochii urmăreau mişcările roibului care ftigea, ca şi cum împreună cu el ar fi fugit şi fericirea lui.

După aparenţă se afla în acea stare de excitare şi mâhnire, când femeile plâng încet şi fără motiv, iar bărbaţii simt cerinţa de a se plânge de viaţă, de ei înşişi, de Dumnezeu…

La poarta conacului, pe când mă dădeam jos din şaraban, prinţul zicea: Odată, cineva, vrând să mă jignească, a zis că am figură de şuier. Am observat şi eu că şulerii de cele mai multe ori sunt bruni. Mi se pare, ascultă, • că dacă m-aş fi născut de bună seama şuier, aş fi rămas până la moarte om de treabă fiindcă n-aş fi avut îndrăzneala să fac rău. Îţi spun sincer, am avut în viaţă o ocazie să mă îmbogăţesc. Să fi minţit o singură dată în viaţă, să fi minţit numai faţa de mine şi de una… de un om care, ştiu, mi-ar fi iertat minciuna, aş fi putut pune în buzunar un milion peşin. Dar n-am putut. N-am avut curajul!

De la poartă spre casă trebuia să mergem printr-un crâng, pe un drum drept, neted ca o linie, plantat de o parte şi de alta cu liliac tuns şi des. Casa înfăţişa ceva greoi, fără gust, cu faţada asemănătoare cu a unui teatru: dizgraţios se ridica din masa verdeţei, şi izbea ochii ca un pietroi mare, aruncat într-o iarba catifelată. La intrarea de paradă mă întâmpină un bătrân lacheu bine hrănit; în frac verde şi ochelari mari de argint. Fără nici un

anunţ, ci numai după o ochire dispreţuitoare asupra figurii mele prăfuite, mă conduse înăuntru. Pe când urcam pe covoarele moi, grozav mirosea, nu ştiu de ce, a cauciuc, iar sus, în anticameră, mă învălui o atmosferă obişnuită numai arhivelor, odăilor boiereşti şi caselor negustoreşti din vechime: ţi se pare ca miroase a ceva de demult, a ceva care a trăit cândva şi a murit, lăsând în odăi numai sufletul. Din anticameră până în salon am trecut prin vreo 3-4 odăi. Mi-aduc aminte de duşumelele galben-deschis şi lucitoare, candelabre acoperite cu tifon, covoare înguste şi vărgate, întinse nu de-a dreptul de la uşă, ca de obicei, ci de-a lungul pereţilor; încât eu, care, cu ciubotele-mi grosolane de baltă, nu îndrăzneam să mă ating de duşumelele strălucitoare, trebuia să descriu în fiecare odaie câte un pătrat, în salon, unde mă lăsă lacheul, stătea, învăluită într-un fel de amurg, mobila strămoşească îmbrăcată în învelişuri albe. Te privea sever, bătrâneşte, şi dintr-un feî de respect pentru liniştea ei, nu se auzea un sunet.

Tăcea chiar ceasornicul… Prinţesa Taracanova părea adormită în cadrul ei aurit, iar apa şi guzganii amorţiseră, ca sub puterea unei vrăji. Lumina zilei, temându-se să nu tulbure liniştea generală, de-abia se strecura pnn storurile lăsate şi, în bande palide şi aţipite, se aşteraea pe covoarele moi.

Trecură trei minute şi în salon intra tară zgomot o bătrână înaltă, îmbrăcată în negru şi legată la o falcă… Mi se închină şi ridică storurile, îndată, cuprinşi de o lumină clara, înviară guzganii şi apa, se trezi Taracanova, începură să mijească întunecoasele şi bătrânele fotolii.

Dumneaei, îndată… Oftă bătrâna, mijind şi ea ochii.

Încă vreo câteva minute de aşteptare şi o văzui pe Nadejda Lvovna Ceea ce mă izbi e că-i într-adevăr urâţică, de statură mică, slabă, puţin curbată. Părul ei, des, castaniu, era superb, faţa curată, deşteaptă, respira tinereţe, ochii aveau privirea inteligenta şi senină, dar tot farmecul capului dispărea din cauza buzelor mari şi groase şi un unghi facial prea ascuţit.

Mă prezentai şi-i comunicai scopul vizitei.

Zău nu ştiu ce să fac, zise pe gânduri, lăsând ochii în jos şi zâmbind. N-aş vrea să refuz, dar în acelaşi timp…

Vă rog! Rostii.

Nadejda Lvovna se uit la mine şi începu să râdă. Începui şi eu să râd. Pe ea o amuza probabil ceea ce-1 desfăta pe

Grontovschii, adică dreptul de a permite şi de a interzice; iar mie, vizita mea începu deodată să mi se pară caraghioasă şi stranie.

N-aş vrea să stric o regulă de mult stabilita, zise Candurina. Sunt şase ani de când vânatul s-a interzis pe pământul nostru. Nu! Făcu hotărât din cap.

Scuzaţi-mă, trebuie să va refuz.

— Dacă vă permit dumneavoastră, atunci trebuie să permit tuturor.

Nu-mi place nedreptatea. Sau tuturor, sau nimănui.

Păcat' oftai. Cu atât mai trist, că am făcut vreo cincisprezece verste. Nu-s singur, adăugai.

Cu mine e prinţul Serghei Ivanovici.

Numele prinţului 1-am rostit fără nici o intenţie ascunsă, nefimd condus de nici o consideraţie, de nici un scop, îl scăpai fără să mă gândesc, din simplitate. Auzind un nume cunoscut, Candurina tresări şi opri asupia mea o privire lungă. Am observat cum i s-a îngălbenit nasul.

Totuna… • • zise, lăsând ochii în jos.

Vorbind cu ea, stăteam lângă fereastra, care dădea spre crâng. Din partea-mi vedeam întregul crâng, împreună cu aleile, cu iazurile şi drumul; după poartă se vedea înnegrind fundul trăsurii nostre. Lângă poartă, cu spatele spre casă şi într-o atitudine militărească stătea prinţul şi vorbea cu lunganul Grontovschii.

Candurina tot timpul stătuse lângă cealaltă fereastră, şi din când în când se uita la crâng; iar după ce-am rostit eu numele prinţului, nu s-a mai întors de la fereastră.

Scuzaţi-mă, zise, mijind din ochi spre drum şi poartă; dar ar fi nedrept să vă îngădui vânatul numai dumneavoastră. şi afară de asta, ce plăcere e să omori păsări? Pentru ce? Vă fac vreun rău…?

Viaţa singuratică, închisă între patru ziduri, cu amurgul odăilor şi mirosul mobilei care putrezeşte, dispun la sentimentalism. Ideea aruncată de Candurina era onorabilă, dar eu nu mă stăpânii să nu zic: Dacă vom judeca aşa, atunci trebuie să umblăm desculţi. Ghetele se fac din pielea animalelor ucise.

Trebuie să deosebim nevoia de capriciu.

— Răspunse Candurina surd.

Recunoscuse pe prinţ şi acuma nu-şi mai desprindea ochii de pe figura lui. E greu de descris fericirea şi suferinţa, de care era luminată urâţica ei faţă. Ochii îi zâmbeau şi luceau, buzele tremurau şi râdeau, iar faţa se trăgea mai aproape de geamuri. Ţinându-se cu amândouă mâinile de-o glastră, ridicând puţin un picior şi tăinuindu-şi răsuflarea, amintea un câine care face „stop” şi cu o pătimaşă nerăbdare aştepta un „pille”!

Mă uitai o clipa la ea şi la prinţul care n-a ştiut sa mintă măcar o singură dată în viaţă şi am simţit amărăciune, necaz pe dreptate şi pe minciună, care joacă un rol atât de covârşitor în fericirea individuală a oamenilor.

Prinţul tresări deodată, ochi şi trase un foc. Un uliu care zbura pe deasupra lui, fâlfâi din aripi şi porni ca o săgeata cât colo, într-o parte.

A luat-o prea sus! Zisei Aşadar, Nadejda Lvovna, oftai, depărtându-mă de fereastră, nu ne daţi voie…

Candurina tăcea.

Am onoarea de-a mă închina şi cer iertare ca v-am deranjat.

Candurina vru să se întoarcă cu faţa spre mine şi făcuse chiar un sfert de cerc, dar îşi ascunse îndată faţa în dosul draperiei; parcă ar fi simţit în ochi lacrimi pe care ar fi vrut să le ascundă…

Adio… Scuzaţi… Rosti încet.

O salutai de la spate şi de astă data, fără să mai ţin seamă de covoare, începui să păşesc pe podeaua galben-lucitoare. Îmi făcea plăcere să fug din această mică împărăţie a plictisului şi a tristeţei aurite şi mă grăbeam, parcă aş fi vrut să scutur de pe mine un vis greu şi fantastic, cu amurguri, cu Taracanove, cu candelabre…

La ieşire mă ajunse din urmă o fată de casă şi-mi înmâna un bileţel: „Purtătorilor acestuia vânatul li se îngăduie. N. C,” citii…

ANIUŢA F^.

În camera cea mai ieftină din „Odăile mobilate, Lisabona” umbla din colţ în colţ studentul medicinist Ştefan Clocicov din anul al treilea, şi tocea îşi bucherea cu stăruinţă medicina. Din cauza tocirii neîntrerupte şi forţate i se uscase gâtul şi îi ieşiseră broboane de sudoare pe frunte.

Lângă fereastră, acoperita pe la margini cu desene de gheaţă, stătea pe un taburet tovarăşa lui de viaţă, Aniuţa, mică, slăbuţă, o brunetă de vreo douăzeci şi cinci de ani, foarte palidă, cu ochi blânzi, cenuşii. Îndoind spateâe, fata cosea cu roşu gulerul unei cămăşi bărbăteşti. Era o lucrare grăbită.

Ceasornicul din coridor bătu răguşit ora două după-amiaza, şi odaia încă tot nu era dereticată. Plapuma boţită, pernele împrăştiate, cărţile, îmbrăcămintea, un lighean mare şi murdar, plin de apă săpunată, în care înotau mucuri de ţigară, gunoiul de pe jos totul părea aruncat într-o singură grămadă, amestecat înadins, mototolit.

Plămânul drept constă din trei părţi... Tocea Clocicov. Graniţele! Partea superioară pe peretele dinainte al pieptului ajunge până la coasta a cincea, pe partea laterală până la coasta a patra... Dindărăt până la spina scapulae...

Sforţându-se să-şi închipuie cele citite, Clocicov ridică ochii spre tavan. Necăpătând o idee clară, începu să-şi pipăie prin vestă coastele de sus Aceste coaste se aseamănă cu nişte clape de pian, zise. Ca să nu te încurci în socoteală, numaidecât trebuie să te deprinzi cu ele. O să fie nevoie să fie învăţate bine pe schelet şi pe omul viu.

Anmta, ia vino, să mă orientez...

Aniuţa lasă cusutul, ridică bluzişoara de pe ea şi se ţinu dreaptă. Clocicov se aşează în faţa ei, se încruntă şi începu să-i numere coastele: Hm... Prima coastă nu se simte... E în dosul claviculei... Iaca asta e a doua coastă... Aş-şa... Asta, uite, a treia... Asta-i a patra... Hm... Aşa-a... Dar de ce te zgribuleşti?

Degetele dumitale sunt aşa de reci!

Hai, hai... N-ai sa mori, nu te suci. Va să zică, asta-i coasta a treia, asta a patra... Eşti slabă aşa, la vedere, dar coastele abia le pipăi. Asta-i a doua, asta a treia... Nu, aşa te poţi încurca şi nu ţi le închipui clar... O să le desenez. Unde mi-e creionul?

Clocicov luă creionul şi trase cu el pe pieptul Aniutei câteva linii paralele, corespunzătoare coastelor.

Admirabil. Totul ca în palmă... Ei, acum se poate percuta. Ia scoală!

Aniuţa se sculă şi ridică bărbia. Clocicov se ocupă cu percutatul şi aşa se cufundă în ocupaţia asta, ca nu observă cum buzele, nasul şi degetele Aniutei se învineţiseră de frig. Aniuţa tremura şi se temea că medicinistul, observându-i

tremurai, va înceta de a mai desena cu cărbunele, de a mai bocăni, şi pe urmă te pomeneşti că iese rău la examen!

Acuma totul e clar, zise Clocicov, încetând a mai percuta. Stai aşa şi nu şterge cărbunele, iar eu mai tocesc puţin.

S: medicinistul începu să umble încolo şi încoace, tocind. Aniuţa, parcă ar fi fost tatuata, cu dungi negre pe piept, zgribulită de frig, stătea şi se gândea. Aniuţa vorbea de obicei foarte puţin, totdeauna tăcea şi se tot gândea, se gândea…

În toţi cei vreo şase-şapte ani de rătăciri prin odăi mobilate, a cunoscut din ăştia, precum Clocicov, vreo cinci. Acum toţi au isprăvit învăţătura, au ieşit oameni şi, se înţelege, ca oameni de treabă, au uitat-o de mult. Unul stă la Paris, doi sunt doctori, ai patrulea e pictor, iar al cincilea se zice că-i chiar profesor. Clocicov e al şaselea… În curând o să termine universitatea şi ăsta, o să iasă om. Are fără îndoială un viitor frumos, din Clocicov are să iasă un om însemnat, dar în prezent lucrurile stau rău de tot: Clocicov n-are tutun, n-are ceai, şi din zahăr au mai rămas patru bucăţele… Trebuie isprăvite cusăturile în culori, cât se poate mai iute, trebuie duse clientei, şi din cetvertacul J primit trebuie cumpărat şi ceai şi tutun.

Se poate intra? Se auzi după uşa.

Aniuţa îşi aruncă iute pe umeri o broboadă de lână. Intră pictorul Fetisov.

Am către dumneata o rugăminte, începu el adresându-se lui Clocicov şi uitându-se feroce pe sub claia de păr atârnată deasupra frunţii. Fă-mi un serviciu, împrumută-mi frumoasa durmtale fată pentru vreo două ceasuri! Lucrez la un tablou şi fără model mi-e cu neputinţă.

A, cu plăcere, conveni Clocicov. • Du-te,

Aniuţa!

Dar, ce să caut acolo?

— Zise Aniuţa încet.

Prostii! Omul te roagă pentru artă, nu pentru 1) cetvertac 25 de copeici V) niscaiva fleacuri. De ce să nu-1 ajuţi, dacă poţi?

Aniuţa începu să se îmbrace. *i Dar ce pictezi? Întrebă Clocicov.

O Psyche. Un subiect bun, dar nu iese, nu ştiu cum: sunt nevoit să lucrez după modele diferite.

Ieri am lucrat după una cu picioarele vinete. De ce ţi-s picioarele vinete? Zic. Fiindcă iese vopseaua de pe ciorapi… Dar dumneata toceşti! Fericit om, ai răbdare!

Medicina e aşa o ştiinţă, ca fără tocire nu-i chip.

Hm… Scuză-mă, Clocicov, da' trăieşti grozav de prost. In ce porcărie…

Adică cum? Altfel nu se poate… De la tata primesc numai douăsprezece ruble pe lună. Şi cu aceşti bani cam greu sa trăieşti cum se cade.

Că-i greu, e greu… Zise pictorul şi se strâmbă cu dezgust; se poate trăi totuşi mai bine…

Un om cult trebuie, e obligat să fie estet. Nu-i aşa?

Si la dumneata aici… Patul nefăcut… Lături, gunoi…

Casa de ieri în farfurie… Ptiu!

Ai dreptate, zise medicinistul şi se ruşina; dar Aniuţa n-a avut când. Tot timpul e ocupata.

După ce pictorul şi Aniuţa plecară, Clocicov se întinse pe divan; începu să tocească culcat; apoi adormi fără veste şi, trezindu-se peste un ceas, îşi rezemă capul de palmă şi căzu posomorât pe gânduri. Şi-aduse aminte de vorbele pictorului, că omul cult trebuie să fie estet, şi odaia i se păru de bună seamă urâcioasă, dezgustătoare. Parcă ar fi întrevăzut cu ochiul minţii acel viitor dorit; când îşi va primi bolnavii în birou, va lua ceaiul într-o sufragerie spaţioasă, în societatea nevestei sale, femeie de treabă; şi acum, acest lighean cu lături, în care înotau mucuri de ţigară, avea un aer îngrozitor de urât. Urâta i se păru şi Aniuţa, murdară, vrednică de milă. şi hotărî să se despartă de ea îndată, cu orice preţ.

Pe când Aniuţa îşi scotea paltonul, după ce se întorsese de la pictor, Clocicov se ridică şi-i zise serios: Iată ce-i, draga mea… Şezi şi ascultă. Noi trebuie să ne despărţim, într-un cuvânt eu nu mai vreau să trăiesc cu tine.

Aniuţa se întorsese de la pictor aşa de obosită, aşa de istovită… Faţa, din cauza şederii îndelungate „în natură", se subţiase, slăbise, bărbia-i devenise şi mai ascuţită. La vorbele medicinistului nu răspunse nimic… Începură numai buzele să-i tremure: înţelegi că mai devreme sau mai târziu noi tot o să trebuiască să ne despărţim, zise medici nistul. Tu eşti o fiinţă drăguţă, bună. Şi nu eşti nici proastă, ai să înţelegi.

Aniuţa îşi îmbrăcă din nou paltonul, îşi înfăşură cusăturile încet, fntr-o hârtie, îşi adună aţele şi acele; pacheţelul cu cele patru bucăţele de zahăr îl găsi pe fereastră şi-i puse pe masa, lângă cărţi...

E zahărul dumitale... Zise încet şi se întoarse ca să-şi ascundă lacrimile.

Ei, de ce plângi? Întrebă Clocicov. Ciudată mai eşti... Zău. Ştii şi singură că trebuie să ne despărţim. Doar n-o să fim un veac împreună...!

Ea îşi adunase toate legăturelele şi acum se întoarse către el, ca să-şi ia ziua-bună, când lui i se făcu deodată milă.

„Să mai rămână doar vreo săptămână?" se gândi tânărul. „Adevărat, las' să mai stea, iar peste o săptămână îi spun să plece."

Şi, necăjit de slăbiciunea sa de caracter, îi strigă P, cu asprime: Ei, ce stai? Dacă pleci, pleacă odată! Nu | vrei?... Atunci lasă paltonul şi rămâi... Rămâi!

Aniuţa lăsă paltonul jos în tăcere, încet, apoi îşi | suflă nasul, tot încet, oftă şi se duse fără zgomot la locul ei obişnuit taburetele de lângă fereastră.

Studentul întinse mâna după manual şi începu din nou să umble din colţ în colţ.

Plămânul drept constă din trei părţi... Partea l superioară, lângă peretele din faţă, ajunge până la | coasta a patra...

Iar în coridor cineva striga cât îl ţinea gura: Grigorâi, samovarul!

ALBUMUL V^onsilierul titular Craterov, slab şi subţire ca acul de pe turnul de la Arsenalul Marinei, ieşi înainte şi, adresându-se lui Jmâhov, zise: Excelenţă! Mişcaţi şi împinşi din tot sufletul de îndelungata voastră conducere şi îngrijiri părinteşti...

Mai mult de zece ani întregi, suflă Zacusin.

Mai mult de zece ani întregi, noi, ai voştri subalterni, în însemnata pentru noi... hm... Zi de azi, aducem excelenţei voastre, în semn de respect şi de adâncă mulţumire, acest album cu portretele noastre şi dorim ca în cursul însemnatei voastre vieţi să nu ne părăsiţi încă mult timp, până la moarte...

Cu poveţele voastre pe calea dreptăţii şi pro greşului. Adăugă Craterov ştergându-şi sudoarea care-i şiroia pe frunte.

Se cunoştea că ar mai fi vrut să vorbească încă mult şi avea discursul probabil gata, dar se opri; Si să fâlfâie, sfârşi el, steagul vostru încă mult, mult timp pe tărâmul geniului, muncii şi conştiinţei publice!

Pe obrazul stâng al lui Jmâhov se târî o lacrimă.

Domnilor! Zise cu voce tremurândă. Nu m-am aşteptat, nu m-am gândit deloc că o să serbaţi modestul meu jubileu… Sunt mişcat… Chiar foarte…

N-am să uit clipa aceasta până la mormânt şi credeţi-mă… Credeţi-mă, dragi prieteni, că nimeni nu va doreşte binele, cât vă doresc eu… Iar dacă a fost şi câte ceva… Apoi tot pentru folosul vostru…

Jmâhov, consilier de stat efectiv, se sărută cu consilierul titular Craterov, care nu se aştepta la o asemenea cinste şi se îngălbeni de fericire. Apoi făcu cu mâna un gest care însemna că nu mai poate vorbi şi începu să plângă de parcă nu i s-ar fi oferit un album, ci i s-ar fi răpit… Apoi, după ce se linişti puţin, mai rosti câteva vorbe adânc simţite şi lăsă pe toţi să-i strângă mâna, coborî de la tribună în mijlocul uralelor vesele şi zgomotoase, se urca în cupeu, simţi în piept o năvală de simţăminte vesele, neîncercate până atunci, şi lăcrima încă o dată.

Acasă îl aşteptau alte bucurii. Acolo familia, prietenii şi cunoştinţele îi făcură ovaţii în aşa fel încât i se păru că, de bună seamă, a adus un mare folos patriei, şi că dacă nu era el pe lumea asta, patria mai-mai că o păţea rău de tot. Toată masa jubiliară a fost un şir de toasturi, de discursuri, îmbrăţişări şi lacrimi. Într-un cuvânt, Jmâhov deloc nu s-a aşteptat să-şi vadă meritele apreciate cu atâta căldura.

Domnilor! Zise înainte de desert. Acum două ceasuri am fost recompensat pentru toate cele suferite, prin câte trece omul care serveşte, ca să zic aşa, nu pentru formă, nu pentru literă, ci pentru datorie.

În tot timpul slujbei mele m-am ţinut neîncetat de un| principiu: nu publicul pentru noi, ci noi pentru public. \par Si azi am primit răsplata cea mai înaltă! Subalternii j mei mi-au oferit un album… Iată-1! Sunt mişcat…?

Figurile solemne se aplecară deasupra albumului^ şi începură să-1 privească. 3

Dar ştii că-i un album nostim! Zise fiica'j lui Jmâhov, Olea, Cred că face vreo cincizeci de ruble. O frumuseţe! Dă-mi-1 mie, papa! Auzi? Am să-1 păstrez... E aşa de nostim!

După masă Olenca duse albumul la ea în odaie şi-1 încuie în sertarul mesei. A doua zi scoase din album pe cinovnici ' şi-i aruncă jos, iar în locul lor aşează pe prietenele sale de la institut. Uniformele oficiale cedară locul pelerinelor albe. Colea, fiul excelenţei sale, îi adună pe cinovnici şi le boi hainele în roşu. La cei fără mustăţi le puse mustăţi verzi, iar la cei fără bărbi le puse bărbi cafenii. Când nu mai avu ce să boiască, scoase cu ajutorul briceagului figurile de pe cartoane, Ie înfipse în ochi câte un bold şi se juca cu ele de-a soldaţii. Scoţând cu briceagul pe consilierul titular Craterov, îl fixă pe o cutie de chibrituri şi, în starea asta, îl duse în biroul tatei.

Un monument, papa! Priveşte!

Jmâhov râse cu hohot, se legănă în fotoliu şi, adânc mişcat, sărută îndelung obrăjorul lui Colea.

Hai, du-te, ştrengarule, arat-o mamei. Las' să vadă şi mama.

1) cinovici funcţionari (n.tr.)

LA SOŢIA MAREŞALULUI

^*

În fiecare an, la întâi Februarie, în ziua Sfântului mucenic Trifon, la masa văduvei fostului mareşal de district al nobilimii, Trifon Lvovici Zavzeatov, are loc o mişcare neobişnuită. In acea zi Lmbov Petrovna, văduva mareşalului, face pentru răposatul un parastas la care se adună tot districtul Aici vezi pe Hrumov, l) mareşalul de azi, pe Marfutchin preşedintele Upravei, pe Petraşcov, membru permanent, pe amândoi judecătorii de pace ai districtului, pe ispravnicul Cri-nolinov, pe cei doi stanovoi, pe medicul Zemstvei, Dvoraeaghin, cu mirosu-i de lodoform, pe toţi proprietarii mân şi mici, şi ceilalţi.

În total se adună până Ia cincizeci de persoane.

Exact la ora douăsprezece din zi, musafirii, cu feţele lungite, trec din odăi în sala cea mare. Pe jos sunt covoare şi paşii nu se aud, dar solemnitatea U Upravă consiliu distnctual (ntr) 2) stanovoi subprefecţi (n tr) cazului te face să te ridici instinctiv pe vârful degetelor şi sa te balansezi în mers cu mâinile, în sală totul e pregătit. Părintele Evmenii, un bătrânel micuţ, cu o camiâafcă decolorată, îmbracă vestminte negre.

Diaconul Concordiev, roşu ca un rac, şi de mult îmbrăcat în veşminte de slujbă, răsfoieşte fără zgomot trebnicul şi aşază în el hârtiuţe. Lângă uşa care duce în antreu, dascălul Luca, umflându-şi larg obrajii şi holbând ochii, suflă în cădelniţă. Sala se umple treptat de un fum uşor şi de miros de tămâie, învăţătorul Heliconschii, tânăr, într-un surtuc nou, rău croit, şi cu bube mari pe faţa-i speriată, distribuie lumânări de ceară de pe o tavă; Liubov Petrovna stă în faţa, lângă măsuţa cu colivă şi îşi pune batista la ochi dinainte. Jur-împrejur e linişte, întreruptă din când în când de oftaturi. Feţele tuturor sunt întinse, solemne…

Parastasul începe. Din cădelniţă se înalţă un nouraş albastru şi joacă în raza piezişă a soarelui; din când în când lumânările aprinse trosnesc încetişor. Cântarea, la început ascuţită şi asurzitoare, în curând, după ce cântăreţii se adaptează treptat condiţiilor acustice ale odăilor, devine lină, armonioasă… Motive tot mai triste, tânguioase… Musafirii, încet, cad într-o dispoziţie melancolică, se lasă pe gânduri, în capetele lor încep cugete despre nestatornicia, vanitatea lumească… Îşi aduc aminte de răposatul Zavzeatov, gras, cu obrajii roşii, care ştia să bea dintr-o înghiţitură sticla de şampanie şi spărgea oglinzi cu fruntea… Iar când se cântă „Cu sfinţii odihneşte” şi se aude plânsul gazdei, musafirii încep a se mişca, se lasă când pe un picior, când pe altul. Unii mai sensibili încep să simtă nişte furnicături în gât şi subt pleoape, preşedintele Upravei, Marfutchin, vroind să înăbuşe un sentiment neplăcut, se apleacă la urechea ispravnicului şi şopteşte:

— Î 41 ‘ Am fost ieri la Ivan Feodorovici… Cu Piotr Petrovici am luat la un whist coiful cel mare, fără atuuri… Zău… Olga Andreevna s-a înfuriat până într-atât, încât i-a căzut din gură un dinte artificial.

Dar iată că începe „Veşnica pomenire”. Cântăreţii cu respect aduna lumânările şi parastasul se sfârşeşte. Urmează o clipă de încurcătură, schimbarea odăjdiilor şi „Te-Deum”-ul. După „Te-Deum”, până când părintele Evmenii dezbracă odăjdiile, musafirii îşi freacă mâinile şi tuşesc, iar stăpâna casei povesteşte despre bunătatea răposatului Trifon Lvovici.

Vă rog, domnilor, la o gustare! Sfârşeşte Liubov Petrovna, oftând.

Musafirii, căutând să nu se izbească şi să nu se calce unul pe altul pe bătături, se grăbesc în sufragerie... Aici îi aşteaptă dejunul. Dejunul acesta e atât de luxos, încât diaconul Concordiev, în fiecare an văzându-1, se crede dator să facă aceeaşi mişcare din mâini, să dea din cap şi să zică: Supranatural! Toate astea, părinte Evmenii, seamănă nu atât cu hrana oamenilor, cât cu jertfele aduse zeilor!

Dejunul e într-adevăr extraordinar. Pe masă se găseşte tot ce poate da mai bun flora şi fauna, iar supranatural e un singur lucru: pe masă sunt de toate... Afară de băuturi spirtoase. Liubov Petrovna s-a legat să nu ţină în casă cărţi de joc şi băuturi spirtoase, cele două lucruri care i-au pierdut bărbatul. Pe masă stau numai sticle cu oţet şi cu untdelemn, ca o batjocură şi pedeapsă pentru compania compusă în întregime din cei mai calificaţi beţivi şi drojdieri.

Luaţi, domnilor! Zice maresăleasa.

— Numai scuzaţi, eu rachiu n-am. Nu ţin...

Musafirii se apropie de masă şi încep nehotărâţi cu pnrogul. Dar mâncarea nu merge, în împunsăturile furculiţei, în tăiere, în mestecat se vede un fel de lâncezeală, o apatie... Se simte ca lipseşte ceva.

Simt de parcă am pierdut ceva... Şopteşte unul din judecătorii de pace celuilalt. Aşa ceva simţeam când mi-a fugit nevasta cu inginerul. Nu pot să mănânc L,

Marfutchin, înainte de a începe să mănânce, scotoceşte îndelung prin buzunare, căutând o batistă.

D-apoi batista mi-i în palton! şi eu o caut...

Îşi aduce aminte cu voce tare şi se duce în antreu, unde sunt atârnate paltoanele.

Din antreu se întoarce cu ochii lucitori şi îndată se aruncă cu poftă asupra prirogului.

Ei, aşa-i că nu merge pe uscat? Îi şopteşte părintelui Evmenii. Du-te, taică, în antreu, am acolo în palton o sticlă... Numai caută mai cu băgare de seamă, să nu faci zgomot cu sticla!

Părintele Evmenn îşi aduce aminte că trebuie sa dea nu ştiu ce poruncă Iui Luca, şi se îndreaptă cu paşi mărunţi spre antreu.

Părintele, două vorbe... În secret! Îl ajunge din urmă Dvorneaghin.

Dar ce blană mi-am cumpărat, domnilor, de ocazie! Se laudă Hrumov. Face o mie, şi eu am dat… n-o să mă credeţi… Două sute cincizeci! Atât!

În orice altă ocazie musafirii ar fi întâmpinat această ştire cu indiferenţă; acum însă exprimă mirare şi îndoială. La urmă, năvălesc cu toţii grămadă în antreu, ca să vadă blana. O privesc până când 1) pnrog un fel de plăcintă de came, adesea de dimensiuni colosale (n tr.)

Michesca, servitorul doctorului, scoate din antreu pe ascuns cinci sticle goale… Când se serveşte rasolul de morun, Marfutchin îşi aduce aminte că şi-a uitat port-ţigaretul în sanie şi se duce în grajd. Ca să nu-i fie urât îl ia cu dânsul pe diacon, care, tocmai bine, vrea să vadă ce mai face calul…

În seara aceleiaşi zile Liubov Petrovna sta în birou şi scrie vechii sale prietene din Petersburg.

Azi, după exemplul anilor trecuţi, spune între altele, am făcut un parastas pentru răposatul. Au fost toţi vecinii. Lume grosolană, simplă, dar ce inimi! L-am ospătat straşnic, dar ca şi în alţi ani, din băuturi spirtoase nici o picătură! De când a murit el din excese, am făcut legământul să introduc în districtul nostru sobrietatea şi prin aceasta să-i expiez păcatele. Predica temper-antei o încep din casa mea. Părintele Evmenh e încântat de proiectul meu şi mă ajută cu vorba şi fapta. Ah, mă chere, dac-ai şti cum mă iubesc ursii mei! Preşedintele Upravei, Marfutchin, după dejun a căzut dinaintea mea, mi~a ţinut mâna la gură şi, după ce-a scuturat caraghios din cap, a început să plângă; mult sentiment, mei n-am cuvinte!

Părintele Evmenii, acest minunat bătrânel, s-a aşezat lângă mine şi, privindu-mă cu lacrimi în ochi, gângăvea ceva îndelung, ca un copil. N-am înţeles vorbele lui, dar să înţeleg un sentiment sincer sunt în stare. Ispravnicul, bărbatul acela frumos, despre care ţi-am mai scris, s-a aşezat în genunchi în fata mea, a vrut să-mi citească nişte versuri de-ale sale (e poetul nostru)… Dar… N-a avut putere… S-a clătinat şi-a căzut… Cu uriaşul s-a întâmplat un acces de isterie… Poţi să-îi închipui extazul meu! N-au lipsit de altfel nici neplăcerile. Bietul preşedinte al

„congresului judecătorilor de pace”, Alalâchin, om gras şi apoplectic, s-a simţit rău şi a stat culcat pe divan în stare de nesimţire două ceasuri. A trebuit să-i toarne apă pe el… Noroc

de doctorul Dvoreaghin: a adus din farmacia sa o sticla de coniac şi i-a udat tâmplele, încât omul şi-a revenit m curând şi a fost ridicat...

O GLUMA

(J amiază limpede de iarnă... Zăpada trosneşte de ger şi Nadencăi, care mă ţine de braţ, i se acoperă de o brumă argintie şi buclele de pe tâmple şi puful de pe buza de sus. Stăm pe o colină înaltă. De la picioarele noastre până jos, în vale, se întinde o suprafaţă povârnita, în care, soarele se uită ca într-o oglindă. Lângă noi stă o săniuţă mică, acoperită cu postav roşu deschis.

Să coborâm, Nadejda Petrovna! O rog eu.

Numai o dată, te asigur că o să rămânem întregi şi nevătămaţi.

Dar Nadenca se teme. Spaţiul de la micuţii ei galoşi până la capătul muntelui de gheaţă i se pare o prăpastie grozavă, fără margini... O cuprinde ameţeala şi i se taie respiraţia numai când se uită în jos, numai când îi propun să se aşeze în săniuţă. Dar ce are să fie când o risca să zboare în prăpastie? Are să moară, are să înnebunească...!

Te implor! Zic eu. Nu trebuie să te temi. Înţelege că e o ticăloşie, o becisnicie, lipsă de curaj!

Nadenca cedează în sfârşit şi vad după faţa ei că cedează cu riscul vieţii. O aşez, palidă şi fricoasă, în săniuţă, o cuprind cu braţul şi împreună cu ea mă prăbuşesc în prăpastie.

Săniuţa zboară ca glonţul. Aerul despicat îţi biciuieşte faţa, urlă, şuieră în urechi, rupe, pişcă rău şi dureros, vrea să-ţi smulgă capul de pe trup. De năvala vântului nu-i chip să respiri. Parcă diavolul însuşi ne-ar fi cuprins cu labele şi, cu urlet, ne târăşte în iad. Obiectele înconjurătoare se contopesc într-o lungă, vertiginos de mişcătoare dungă., iată iată, încă o clipă şi ne-am dus!

Te iubesc, Nadea! Zic eu cu jumătate de voce.

Sania începe să alunece tot mai încet şi mai încet; urletul vântului, vâjâiaâa tălpilor de la sanie nu mai sunt aşa de grozave, respiraţia nu se mai opreşte, şi în sfârşit suntem jos, în vale. Nadenca nici vie, nici moarta. E palidă, de-abia respiră. O ajut să se ridice...

Cu nici un preţ nu mai merg altă dată, zice uitându-se la mine cu ochi măriţi şi plini de groaza. Pentru nimic în lume! Era să mor!

Puţin mai apoi îşi revine şi începe a se uita în ochii mei, întrebătoare: eu să fi spus acele trei vorbe, sau i s-a părut ei în zgomotul viforului?... Iar eu stau lângă ea, fumez şi cu luare-aminte îmi privesc o mănuşă.

Mă ia de braţ şi îndelung ne plimbăm pe lângă lunecuş. Enigma, evident, n-o lasă în pace. Rostitu-s-au acele vorbe sau nu? Da sau nu?... E o problemă de ambiţie, de onoare, de viaţă, de fericire, o întrebare foarte importantă, cea mai importantă din lume. Nadenca se uită cu nerăbdare, cu mâhnire, cu o privire scrutătoare în ochii mei, răspunde anapoda, mai aşteaptă, n-oi începe eu să vorbesc... O, ce joc e pe această faţă drăguţă, ce joc! Văd: se luptă cu ea însăşi, ar vrea să spună ceva, să întrebe despre ceva, dar nu găseşte cuvinte, se simte stânjenită, i-e groază, o împiedică bucuria.

Ştii ce? Zice fără sa se uite la mine.

Ce?

Hai încă o dată... Să ne dăm cu sania...

Urcăm pe scară până sus. O aşez în săniuţă din nou pe Nadea, palidă, tremurândă, din nou zburăm în grozava prăpastie, din nou urlă vântul şi vâjâie tălpile săniei, şi din nou, în zborul cel mai puternic şi mai zgomotos al săniuţei, zic cu o jumătate de voce: Te iubesc, Nadenca!

Când săniuţa se opreşte, Nadenca aruncă o privire pe dealul de pe care lunecam adineaori, se uită apoi îndelung la faţa mea, ascultă cu atenţie vocea-mi rece şi impasibilă, şi toată, toată chiar manşonul şi gluga, toată mica ei făptură exprima o extremă nedumerire. Iar pe faţă e scris: Ce-a fost asta? Cine a rostit acele vorbe? El, sau mi s-a părut numai?

Incertitudinea o tulbură, o scoate din răbdări. Sărmana fetiţă nu răspunde la întrebări, se întunecă, e gata să plângă.

Oare nu mergem acasă? Zic eu.

Mie... Mie îmi place plimbarea asta, zice ea înroşindu-se. Dar daca ne-am mai da o data...?

Îi „place” plimbarea asta, dar când se aşază în săniuţă, e palidă, ca şi atunci, de-abia respira de frică, tremura.

Coborâm a treia oară şi eu văd cum Nadenca se uită la faţa mea, îmi urmăreşte buzele. Eu pun o batistă la gura, tuşesc

şi când ajungem la mijlocul dealului, reuşesc să rostesc: Te iubesc, Nadea!

Deci enigma a rămas enigmă. Nadea tace, se gândeşte nu ştiu la ce… O petrec acasă, ea caută să meargă mai încet, micşorează paşii şi tot aşteaptă; n-oi spune eu cumva acele vorbe? Şi o văd cum suferă, cum face sforţări ca să nu zică: Nu se poate să le fi vorbit vântul! şi nu vreau să le fi vorbit vântul!

A doua zi de dimineaţă primesc un bileţel: Dacă mergi azi la plimbare, treci pe la mine. N.

Si de atunci începem să umblam în fiecare zi la plimbare cu săniuţa şi, coborând, eu de fiecare data rostesc cu o jumătate de voce aceleaşi cuvinte: Te iubesc, Nadea!

În curând Nadea se deprinde cu aceasta expresie, cum s-ar deprinde cu vinul sau cu morfina. Nu poate trăi fără ea, Ce-i drept, când zboară de pe deal, are aceeaşi groaza ca şi mai înainte, dar acum frica şi primejdia dau un farmec deosebit cuvintelor de iubire, cuvinte care, ca şi mai înainte, constituie o enigmă şi-i tulbură sufletul. Sunt bănuiţi aceiaşi doi: eu şi vântul… Care din aceştia doi îi mărturiseşte iubirea, nu ştie, dar acum parca i-ar fi totuna: ori din care vas ai bea totuna-i, numai beat să fii…

Nu ştiu cum s-a făcut că într-o după-amiază, am plecat la sanie singur; amestecându-mă cu mulţimea, am văzut cum se apropie Nadenca, cum mă caută cu ochii… Apoi urcă timid pe scara… I-e frică să meargă singură, o cât îi e de frică! E palidă, tremura, merge ca la un supliciu; dar merge, merge cu hotărâre, fără a se uita îndărăt. S-a hotărât în sfârşit, se vede, să încerce: o să se mai audă acele minunate, acele dulci cuvinte, când n-oi mai fi eu? Văd cum se aşază în sanie, palidă, cu gura deschisă de groaza, cum închide

• r/. 49 ochii şi, luându-şi pe vecie ziua-bună de la pământ, pleacă din loc… Vâjj! Vâjâie tălpile săniei. Aude Nadenca acele vorbe, nu ştiu… Văd numai cum se ridică din sanie, obosită şi slabă. Se vede şi după faţă că nu ştie nici ea, dacă a auzit ceva sau nu. Frica, pe când zbura la vale, i-a luat putinţa de a deosebi sunetele, de a înţelege…

Dar iată că soseşte luna primăverii, martie… Soarele devine mai blând. Muntele nostru de gheaţă se întunecă, îşi pierde strălucirea şi, în sfârşit, se topeşte. Nu ne mai dăm cu săniuţa. Sărmana Nadenca n-are de unde să mai audă acele

vorbe şi n-are cine i le rosti, fiindcă vântul nu se mai aude, iar eu mă pregătesc pentru plecarea la Petersburg, pentru mult timp, probabil pentru totdeauna.

Nu ştiu cum, cu vreo două zile înainte de plecare, într-un amurg, stăteam în grădiniţă, şi grădiniţa asta e despărţită de curtea în care stă Nadenca printr-un zaplaz înalt, cu cuie... Era încă destul de frig, pe sub gunoaie era încă zăpadă, copacii încă morţi, dar mirosea a primăvară şi ciorile care se pregăteau de culcare, cârâiau cu zgomot. Mă apropii de zaplaz şi mă uit mult timp printr-o crăpătură. Văd cum iese Nadenca în balconaş şi aruncă o privire tristă şi mâhnită spre cer... Vântul îi suflă drept în faţa tristă şi palidă. Îi aminteşte de acel vânt care ne urla nouă arunci, pe deal, când se auzeau cele trei vorbe; şi faţa ei devine tot mai tristă, pe obraz coboară o lacrimă... Şi biata fetiţă întinde amândouă mâinile, parcă s-ar ruga vântului să-i mai aducă o dată acele cuvinte. Iar eu, aşteptând până ce bate vântul, zic cu jumătate de voce: Te iubesc, Nadea!

Doamne, ce se petrece cu Nadenca! Ţipă, zâmbeşte cu toată faţa şi întinde mâinile în întâmpinarea vântului, bucuroasă, fericită, aşa de frumoasă...

Iar eu plec să mă pregătesc de drum...

Astea au fost demult. Acum Nadenca e măritată... au măritat-o sau a mers ea singură nu contează după secretarul de la Epitropia nobilimii; acum are trei copii.

De plimbările noastre la lunecuş şi de felul cum vântul aducea vorbele: „te iubesc, Nadenca!" n-a uitat; pentru ea acuma amintirea asta e din cea mai fericită, cea mai duioasă, cea mai frumoasă zi din viaţă...

Dar eu, care m-am făcut mai mare, nu mai înţeleg de ce rosteam acele cuvinte, de ce glumeam...

PRINTRE STRĂINI

(J amiază de Duminică. Moşierul Camâşev sade în sufragerie, Ia o masă luxos servită şi-şi ia încet dejunul. La masă, împreună cu el, ia parte bătrânul francez, curăţel îmbrăcat şi bine ras, monsieur Champougne. Champougne a fost pe vremuri preceptor la Camâşev, a învăţat pe copiii lui Camâşev manierele, pronunţia corectă şi dansul, apoi, după ce copiii lui Camâşev au crescut şi au devenit ofiţeri, a rămas ca un fel de bonă de sex bărbătesc. Datoriile fostului preceptor nu-s

complicate. Franţuzul trebuie să se îmbrace cumsecade, să miroasă a parfumuri, să asculte flecărelile lui Camâşev, să mănânce, să bea şi să doarmă; şi mai mult, pare-se, nimic. Si, are în schimb masă, odaie şi o leafă nehotărâtă.

Camâşev mănâncă şi flecăreşte, ca de obicei.

Prăpăd! Zise, ştergându-şi lacrimile ieşite în urma unei bucăţele de şuncă, unsă cu un strat gros de muştar. Uf! O izbitură în cap şi în toate încheieturile. Iaca, de la muştarul vostru franţuzesc nu simţi aşa… Să mănânci tot borcanul.

Unora le place muştarul francez, altora cel rusesc… Zise Champougne cu ton blajin.

Nimeni nu ţine la cel franţuzesc, afară de rranţuji. Apoi franţuzului, orice i-ai da, mănâncă: şi broască, şi guzgan, şi… Prusac… Brr! Iaca, dumitale şunca asta nu-ţi place, fiindcă-i rusească, dar să-ţi dea nişte sticlă friptă şi să-ţi spună că-i franţuzească, ai s-o mănânci şi ai să clefăieşti ca… După dumneavoastră tot ce-i rusesc, e rău.

Eu nu zic…

Tot ce-i rusesc e infect; ce-i franţuzesc: o, se tre joii! După dumneata nici nu există ţară ca Franţa.

După mine… Ei, ce-i Franţa, vorbind cinstit? O bucăţică de pământ! Trimite acolo un ispravnic de ai noştri peste o lună are să ceară transferul: n-ai unde te învârti. Franţa dumitale o cutreieri pe toată într-o zi.

La noi, ai ieşit din curte nu mai vezi capătul!

Mergi, mergi…

Da, monsieur, Rusia e o ţară enormă.

Tocmai. După dumneata, oameni mai buni decât fraţujii nici nu se mai află. Popor învăţat, deştept!

Civilizaţie! Nu discut, franţujii toţi sunt învăţaţi, manieraţi… E adevărat… Franţuzul niciodată n-are să-şi permită o mojicie: îndată oferă scaun unei dame, n-are să mănânce raci cu furculiţa, n-are să scuipe pe duşumea, dar… Nu-i spiritul acela… N-are în el acel spirit! Eu nu pot să-ţi explic dumitale, dar cum să-ţi spun? Franţuzului îi lipseşte ceva care… (vorbi torul mişcă din degete) ceva aşa… Juridic. Mi-aduc aminte, am citit undeva, că la dumneavoastră, la toţi, mintea e câştigată din cărţi; la noi mintea e naturală.

Pe un rus, dacă 1-ai învăţa carte cum trebuie • nu se mai compară cu el nici un profesor de ai dumnea voastră!

Poate, răspunse Champougne oarecum în silă. *

Nu, nu „poate”, ci sigur! Degeaba te încrunţi, vorbesc adevărat! Mintea rusească e o minte inventivă!

Numai ca, se înţelege, nu i se deschide drumul; şi apoi nu ştie nici să se laude. A inventat ceva şi-a şi stricat totul, sau îl dă copiilor să se joace; franţuzul dumitale, cum a născocit vreo prostie umple lumea de strigăt. Mai deunăzi, Iona, vizitiul, a făcut din lemn un omuleţ; tragi omuleţul aşa, cu o aţă şi face o necuviinţă. Cu toate astea Iona nu se laudă, în general…

Nu-mi plac franţujii! Nu vorbesc de dumneata, vorbesc în general… Un popor imoral. După înfăţişare parcă ar semăna a oameni, dar trăiesc ca nişte câini. Să luăm, de pildă, căsătoria. La noi, dacă te-ai însurat, pace: lipeşte-te de femeia ta, fără vorbă. La voi nici dracu nu-i dă de rost: bărbatul toată ziua la cafenea; femeia îţi umple casa de franţuji şi hai la jucat cancanuri!

Nu-i adevărat! Izbucni Champougne, nemaiputându-se stăpâni. În Franţa principiul familiei stă foarte sus!

Ştim noi principiul ăsta! şi dumitale să-ţi fie ruşine că-1 aperi. Trebuie imparţialitate: de porci, sunt porci… Bogdaproste nemţilor, că i-au bătut… Zău, bog daproste. Să le dea Dumnezeu sănătate…

Atunci, monsieur, eu nu înţeleg, zise francezul, sărind şi fulgerând din ochi, dacă dum neaţa îi urăşti pe francezi, atunci de ce mă ţii?

D-apoi ce să fac cu dumneata?

Dă-mi drumul şi plec în Franţa!

Ce-e-e? Dar crezi că te lasă acum în Franţa?

Dumneata eşti doar trădător de ţară! La voi când Napoleon e mai mare; când Gambeta… Nici dracu nu vă înţelege.

Monsieur, zise Champougne în franceză, stropind şi mototolind şervetul. Insulta pe care dumneata ai adus-o în acest moment sentimentelor mele, n-ar fi putut-o inventa nici duşmanul meu. S-a isprăvit!

Si făcând cu mâna un gest tragic, francezul aruncă cu eleganţă şervetul pe masă şi ieşi cu demnitate.

Peste câteva ceasuri se pune din nou masa, şi slugile aduc mâncărurile. Camâşev se aşază la masă singur. In urma

păhăruţului de dinaintea mesei îi vine dor de flecăreală. Ar vrea să flecărească, dar lipseşte ascultătorul.

Ce face Alfons Ludovicovici? Se adresează lacheului.

Îşi pregăteşte geamantanul.

Ce nătărău, Doamne iartă-mă! Zice Camâşev şi se duce la francez.

Champougne stă Ia el, în mijlocul odăii, şi cu mâinile tremurătoare îşi aşază în geamantan albiturile, flacoanele de parfumuri, cărţile de rugăciune, bretelele, cravatele... Toată cuviincioasa lui figura, geamantan, pat şi masă respiră numai eleganţă şi feminitate. Lacrimi mari cad în geamantan din ochii lui mari, albaştri.

Încotro? Întreabă Camâşev, după ce st puţin.

Francezul tace.

Vrei să pleci? Urmează Camâşev. Dej cum vrei... Nu îndrăznesc să te reţin... Numai iatăl partea ciudată: cum ai să pleci dumneata fără paşaport?!

Mă mir! Ştii, doar eu ţi-am pierdut paşaportul. L-amJ Băgat cine ştie unde, printre hârtii, şi 1-am rătăcit... J Si la noi în privinţa paşapoartelor e severitate mare!)

N-apuci să faci nici cinci verste, când te-au şi înhăţat]

Y, l V! A 55

Champougne ridică în sus capul şi se uită cu neîncredere la Camâşev.

Da, ai să vezi. După faţă te ghiceşte că eşti fără paşaport, şi îndată Cine eşti? Alfons Cham pougne. Ştim noi pe aceşti Alfonşi şi Champougni!

Ia poftim spre „părţile nu prea îndepărtate", repejor!

Glumeşti?

La ce-aş glumi? Ce nevoie am să glumesc!

Numai o condiţie, bagă de seamă: sa nu te apuci de scâncit şi de scris scrisori. Nu mişc un deget când te-or duce pe colea în fiare!

Champougne sare şi, palid, cu ochii măriţi, începe să umble prin odaie.

Ce-aţi făcut cu mine? Zise, luându-se de cap cu disperare. Dumnezeul meu! O, blestemat fie ceasul când mi-a venit funesta idee de a-mi părăsi patria!

Ei, ei... Am glumit! Zice Camâşev, scăzând tonul. Ce copil, nu înţelege o glumă! Nu poţi rosti o vorbă!

Scumpul meu! Strigă Champougne, liniştit de tonul lui Camâşev. Iţi jur, sunt ataşat de Rusia, de dumneata şi copiii dumitale... Să vă las, pentru mine e tot aşa de greu ca şi dacă aş muri! Dar fiecare vorba a dumitale îmi sfâşie inima!

Ah, ce copil! Dacă-i înjur pe franţuji, dumneata de ce să te superi? Pe cine nu înjurăm noi? Toţi să se supere? Zău, copil! Ia pildă de îa Lazăr Isachici, arendaşul. Câte nu-i zic: şi jidan, şi răpănos, fac şi ureche de porc din poala, şi de perciuni îl apuc... Nu se supără!

Dar ăsta-i sclav! Pentru o copeică e gata de orice umilinţă!

Hai, hai, hai! Hai să mâncăm! Pace şi unire!

Champougne îşi dă cu pudra pe faţa plânsă şi pleacă cu Camâşev în sufragerie. Felul întâi se mănâncă în tăcere, după al doilea începe aceeaşi istorie, şi suferinţele lui Champougne nu mai au sfârşit.

JUDECĂTORUL DE INSTRUCŢIE JVledicuI districtului şi judecătorul de instrucţie mergeau într-o frumoasă după-amiază de primăvară la o autopsie.

Judecătorul, bărbat de vreo treizeci şi cinci de ani, privea gânditor spre cai şi zicea: În natură sunt multe lucruri enigmatice şi întunecoase, dar şi în viaţa de toate zilele, doctore, adesea întâlneşti fenomene imposibil de explicat. Aşa, eu cunosc câteva morţi enigmatice şi ciudate, a căror cauză s-ar apuca s-o explice numai spiritiştii şi misticii, pe când un om cu capul limpede ar strânge nedumerit din umeri, şi atât. Cunosc, de pildă, o dama foarte inteligentă, care şi-a prezis moartea şi a murit fără nici o cauză explicabilă tocmai în ziua anume fixată de ea. A spus că moare în cutare zi, şi a murit.

Nu există efect fără cauză, zise doctorul.

Există o moarte, există prin urmare şi o cauză, în ceea ce priveşte prezicerea, nu-i de mirare. Toate cucoanele şi femeile noastre posedă darul profeţiilor şi presimţirilor.

Aşa-i doctore, dar dama mea e cu totul deose bit vân prezicerea şi moartea ei n-a fost nimic, nici d: •; i? Neie, nici din damă. O femeie tânără, sănătoasă, foarte inteligentă, fără nici o prejudecată. Avea nişte ochi aşa de cuminţi, senini, cinstiţi; o figură deschisă, cuminte cu o expresie de uşoară ironie rusească în ochi şi pe buze. Din femeie, sau din cucoană, dacă vrei, avea numai un singur lucru frumuseţea. Sveltă, graţioasă ca mesteacănul ăsta, uite, un păr admirabil. Ca să nu rămână

tulbure pentru dumneata, mai adaug că era o fiinţă plină de cea mai contagioasă veselie, de nepăsare şi de acea uşurinţă inteligentă şi frumoasă, care se observă numai la oamenii gânditori, curaţi la suflet, voioşi. Mai poate fi vorba aici de misticism, spiritism, dar al presimţirii, sau ceva analog? Ea râdea de toate astea.

Brişcă doctorului se opri lângă o fântână. Judecătorul de instrucţie şi doctorul băură apă, se mai dezmorţiră şi aşteptară până când vizitiul sfârşi de adăpat caii-

? Î, şi de ce a murit acea doamnă? Întrebă doctorul când trăsura se puse din nou în mişcare.

A murit într-un chip ciudat, într-o bună zi intră la ea bărbatul şi spune că n-ar strica dacă s-ar vinde spre primăvară trăsura cea veche, dacă în locul ei s-ar cumpăra ceva mai nou şi mai uşor, şi că n-ar fi rău să schimbe şi calul de la praştia din stânga, iar Bobcinschi (avea bărbatul ei un cal numit aşa), să ia locul din mijloc.

Nevasta ascultă şi zise: Fa cum ştii, mie mi-i totuna, în vara eu am să fiu la cimitir.

Bărbatul, se înţelege, strânse din umeri şi zâmbi.

Nu glumesc câtuşi de puţin, îţi declar serios că în curând am să mor.

Adică, cum în curând?

Îndată după naştere. Nasc şi mor.

Bărbatul nu dădu vorbelor acestora nici o importanţa. Nu credea în nici un fel de presimţire şi, pe lângă asta, ştia foarte bine că femeile gravide au obiceiul de a se deda la capricii şi idei sumbre. Trecu o zi, şi nevasta din nou cu aceeaşi vorbă: că are să moară îndată după naştere; apoi, în fiecare zi acelaşi lucru… Iar el râdea, o numea babă, ghicitoare, isterică… Pentru ea moartea apropiată ajunsese o idee fixa. Când bărbatul n-o asculta, mergea la bucătărie şi vorbea acolo despre moartea sa cu dădaca şi cu bucătăreasa.

Nu mi-a mai rămas mult de trăit, dădăcuţă. Cum nasc, îndată mor. Nu mi-ar fi plăcut sa mor aşa de curând, dar aşa mi-i soarta, se vede.

Dădaca şi bucătăreasa, se înţelege, dă-i şi plângi. Se întâmpla de venea preoteasa, sau cucoana proprietarului: o lua într-un colţ şi hai să-şi descarce sufletul: aceeaşi şi aceeaşi poveste despre moartea apropiată. Vorbea serios, cu un zâmbet

neplăcut, cu o faţă chiar răutăcioasă, fără să admită obiecţii, îi plăcuse să se ţină de modă, să fie gătită, acum însă, în vederea morţii apropiate, lăsase totul şi începuse sa umble murdară şi neglijenta…

Nu mai citea, nu mai râdea, nu mai visa cu ochii deschişi… Mai mult, plecă cu mătuşă-sa la cimitir şi-şi alese un locşor pentru mormânt, iar cu cinci zile înainte de moarte îşi scrise testamentul. şi nu uita, doctore, că toate astea se făceau într-o stare de sănătate neclintita, fără cea mai mică idee de vreo boală, sau primejdie. O naştere e lucrul naibii, uneori fatal, dar la femeia despre care-ţi vorbesc totul mergea de minune, şi lipsea şi cel mai mic motiv de îngrijorare.

Bărbatu-său la urma urmelor se plictisise de toată istoria asta. O data, nu ştiu cum, în timpul mesei, se supără şi întrebă: ţ Asculta, Nataşa, când ai să pui capăt prostiilor ăstora?

Nu-s prostii, eu vorbesc serios.

Fleacuri! Te-aş sfătui sa încetezi cu prostiile, ca să nu-ţi fie ruşine mai apoi, tot ţie.

Dar iată că sosi şi naşterea. Bărbatul îi aduse din oraş pe moaşa cea mai bună. Femeia era la prima naştere, dar totul se petrecu de minune. Când totul se sfârşi, lehuza ceru să vadă pruncul. Se uită şi zise: Ei, acuma pot să şi mor.

Îşi luă ziua-bună, închise ochii şi peste jumătate de ceas îşi dădu sufletul, îşi păstră cunoştinţa până în ultimul moment. Cel puţin, când în loc de apa îi dădură nişte lapte, şopti încet: De ce mi-aţi dat lapte în loc de apă?

Asta a fost toată comedia. Cum a prezis, aşa a murit!

Judecătorul tăcu un răstimp, oftă şi zise: Iată, explică-mi de ce a murit? Te asigur, pe cuvânt de onoare, că nu-i o invenţie, ci fapt.

Reflectând, doctorul se uită la ceas.

Ar ti trebuit să i se facă autopsia, zise.

Pentru ce?

Spre a se afla cauza morţii. Doar n-a murit din cauza prezicerii. După toate probabilităţile s-a otrăvit.

Judecătorul iute se întoarse cu faţa spre doctor şi, mijind din ochi, întrebă: Dar de unde ai ajuns la concluzia că s-a otrăvit?

Nu trag concluzii, ci presupun. Femeia trăia bine cu bărbatul?

Hm… Nu tocmai. Neînţelegerile începuseră curând după nuntă. Fusese o înlănţuire de împrejurări

— IrhiA Aşa, nenorocită. Răposata găsi o dată pe bărbatu-său cu o damă… De altfel 1-a iertat, curând.

Dar ce-a fost mai înainte: trădarea bărbatului sau apariţia ideii de moarte?

Judecătorul se uita fix la doctor parcă ar fi vrut să ghicească de ce îi pune o asemenea întrebare. Dă-mi voie, răspunse după o tăcere. Dă-mi voie să-mi aduc aminte.

Judecătorul îşi luă pălăria şi-şi şterse fruntea.

Da, da… A început să vorbească anume despre moarte la puţină vreme după acea întâmplare. Da, da.

Ei, iată, vezi?… După toate probabilităţile fe meia a hotărât să se otrăvească îndată, dar fiindcă, probabil, nu vroia să-şi omoare copilul, a amânat sinuciderea până după naştere.

Cam greu de admis, cam greu… Cu neputinţă.

II iertase încă de atunci.

L-a iertat îndată: înseamnă că s-a gândit la ceva grav de tot. Femeile tinere nu iartă uşor.

Judecătorul se forţă să zâmbească şi, ca să-şi ascundă emoţia uşor de observat, începu să-şi aprindă ţigara.

Cu greu, cu greu… Urmă. Mie nici prin minte nu mi-a trecut ideea unei asemenea posibilităţi…

Şi apoi omul… Nici nu-i chiar într-atât de vinovat…

A trădat ciudat, nu ştiu cum, fără să vrea: a sosit acasă noaptea, cu chef… ar fi vrut parcă să mângâie pe cineva, nevasta… Iar aici, dracul s-o ia, îi iese în cale o damă, venită pentru trei zile, o muieruşcă uşurică, proastă, urâtă. Asta nici nu se poate numi trădare. Nevasta aşa a şi luat-o şi curând 1-a iertat; apoi despre asta nici nu s-a mai vorbit…

Oamenii fără o cauză nu mor, zise doctorul.

Aşa-i, se înţelege, cu toate astea… Nu pot

/IU Admite să se fi otrăvit. Ciudat totuşi că mie până azi nici prin minte nu mi-a trecut ceva despre posibilitatea unei asemenea morţi. şi nimeni nu s-a gândit la asta! Toţi au fost miraţi că prezicerea s-a îndeplinit, dar o cât de mică idee despre posibilitatea… Unei asemenea morţi era departe,… Apoi e şi cu neputinţă să se fi otrăvit! Nu!

Judecătorul de instrucţie căzu pe gânduri. Gândul la femeia moartă într-un chip aşa de ciudat nu-1 lasă nici în timpul

autopsiei. Scriind ceea ce-i dicta doctorul, mişca întunecat din sprâncene şi-şi freca fruntea.

Dar ce, parcă există otrăvuri care să omoare într-un sfert de ceas, încetul cu încetul şi fără nici o durere? Îl întrebă el pe doctor, pe când acesta deschidea craniul.

Da, există, de pildă morfina.

Hm... Ciudat... Mi-aduc aminte, ţinea la ea aşa ceva... Dar, greu de crezut!

La întoarcere judecătorul avea un aer obosit, îşi muşca nervos mustăţile şi nu prea vorbea.

Să mergem puţin pe jos, îl rugă pe doctor.

M-am plictisit de stat jos.

Peste vreo sută de paşi, judecătorul slăbise cu totul parcă ar fi urcat un munte înalt; se opri şi, uitându-se la doctor cu nişte ochi ciudaţi, beţi parcă, zise: Doamne, dacă presupunerea dumitale e dreaptă, atunci... Asta-i ceva foarte crud, neomenos. S-a otrăvit pe ea, ca sa pe pedepsească prin asta pe altul! Dar era păcatul atât de mare? O, Doamne! şi la ce mi-ai mai dăruit şi această blestemată obsesie, doctore?

Strângându-şi cu disperare tâmplele, judecătorul urmă: Toate astea ţi le-am povestit despre nevasta mea, despre mine... Bine, sunt vinovat, am insultat-o, dar oare e mai uşor să mori decât să ierţi? Iată o logică într-adevăr femeiască, o logică crudă, nemiloasă. O, era crudă... Acum mi-aduc aminte! Acum pentru mine totu-i clar!

Vorbind, judecătorul când strângea din umeri, când se lua de cap; se aşeza în trăsură, se dădea jos... Ideea sugerată de doctor parcă 1-ar fi năucit, 1-ar fi otrăvit; îşi pierdu cumpătul, se istovi; şi când ajunse în târg, îşi luă rămas-bun de la doctor, refuzând să vină la masă, deşi în ajun făgăduise că va dejuna la ei.

CĂSĂTORIE DIN INTERES În casa văduvei Mâmrina, din hudiţa „Cinci Câini”, e masă mare. Stau la masă douăzeci şi trei de persoane, dintre care opt nu mănâncă nimic, moţăie şi se plâng că le e „rău”. Lumânările, lămpile, candelabrul schilod, luat cu chirie de la o ceainărie, ard aşa de luminos, încât unul din comeseni, un telegrafist, cu cochetărie mijeşte din ochi şi mereu aduce vorba de lumina electrică, cu motiv şi fără. Acestei lumini şi electricităţii în general le prezice un viitor strălucit; comesenii îl ascultă cu un fel de neluare în seama.

Electricitatea… Bombăneşte naşul, uitându-se tâmpit în farfurie. Ba, după părerea mea, lumina electrică e o curată pungăşie. Bagă acolo o bucăţică de cărbune şi crede că te-a prostit! Nu, dragă, tu dacă-mi dai lumină, să-mi dai nu cărbune, dă-mi ceva esenţial, ceva aşa, înflăcărat, să am eu pe ce pune mâna! Dă-mi foc, înţelegi? Foc natural, nu născocit!

Dacă ai fi văzut o baterie electrică, din ce e făcută, zise telegrafistul, umflându-se în pene, ai judeca altfel.

Nici nu vreau să văd. Hoţie… Înşeală prostimea… Storc şi cea din urmă vlagă, îi ştim noi pe ăştia… Şi dumneata, tinere domn, n-am onoarea să vă cunosc numele, în loc să-ţi pui obrazul pentru hoţi, mai bine ai bea şi ai turna şi altora.

Eu sunt perfect de acord cu dumneata zise pe un ton răguşit mirele, Aplombov, un tânăr cu gâtul lung şi părul aspru ca peria. La ce bun nişte conversaţii aşa de savante? Sunt gata şi eu să vorbesc despre descoperiri de tot felul în sens ştiinţific, dar pentru asta se poate găsi şi un alt timp! Tu ce părere ai, maşerl • se adresează către mireasa-i de alături.

Mireasa Daşenca, pe a cărei faţă sunt scrise toate virtuţile, afară de una capacitatea de a gândi, se înroşeşte şi zice: Dumnealui vrea să-şi arate învăţătura şi tot deauna vorbeşte de lucruri neînţelese.

Slavă Domnului, am trăit un veac de om fără învăţătură şi iaca, mulţumită lui Dumnezeu, măritǎm a treia fiică după un om de ispravă, zise din celălalt colţ al mesei mama Daşencăi, oftând şi adresându-se către telegrafist. şi dacă după dumnea voastră reiese că noi suntem nişte oameni inculţi, de ce veniţi pe la noi? Să va fi dus la cei învăţaţi!

Se face tăcere. Telegrafistul e ruşinat. Nu se aştepta câtuşi de puţin ca discuţia despre electricitate să ia o întorsătură aşa de ciudată. Tăcerea aceasta are un caracter duşmănos, apare ca simptom al unei nemulţumiri generale, şi telegrafistul găseşte de cuviinţă să se justifice.

Eu, Tatiana Petrovna, am respectat întotdeauna familia dumneavoastră, zise, iar în cât priveşte lumina electrică, nu înseamnă deloc, că-i din mândrie.

Pot să şi beau… Eu întotdeauna, din toată inima am\par dorit Dariei Ivanovna un mire bun. În ziua de azi,!

Îf<-ť/67

Tatiana Petrovna, cu greu se găseşte un băiat bun. Azi fiecare umblă să se căsătorească pentru interes, pentru bani.

Asta-i o aluzie! Zise mirele, devenind sta cojiu şi clipind des din ochi.

Ba nu-i nici o aluzie, zise telegrafistul cam speriat. Nu vorbesc de cei prezenţi. Vorbesc aşa…

În general… Mă rog, toată lumea ştie că dumneata pentru dragoste… Zestrea… Un fleac.

Nuť nu-i un fleac! Se supără mama Daşencăi.

— Vorbeşte, dragă, dar nu te întrece cu vorba. Pe lângă mia de ruble dăm trei paltoane, aşternutul şi toată mobila asta, uite! Du-te de mai găseşte în alt loc aşa zestre!

Eu nu zic… Mobila într-adevăr… Am zis în sensul că dumnealui se supăra, fiindcă aş fi făcut aluzie la…

D-apoi să nu mai faci aluzii, zise mama miresei. Noi te considerăm după părinţii dumitale, te invităm la nuntă şi dumneata cu tot felul de vorbe… şi dacă ai ştiut că Egor Fedorâci se însoară de interes, de ce tăceai? Sa fi venit, ca rudă, să fi spus: aşa şi aşa, mă rog, a fost atras de interes… Şi tu, drăguţă, să-ţi fie ruşine! Se adresă deodată ginerelui cu lacrimi şi clipind din ochi. Eu am crescut-o, poate, şi am hrănit-o… Drăguţa mamei… Am păzit-o mai tare decât diamantul şi smaraldul, şi tu…

Din interes…

Şi dumneavoastră credeţi în clevetiri? Zise Apâombov, scuiându-se de la masă şi zburlindu-şi ner vos părul aspru de pe cap. Vă mulţumesc, cu prisosinţă. Mersi pentru asemenea părere. Iar dumneata, domnule Bâincicov, se adresă telegrafistului, deşi eşti cunoştinţa mea, nu-ţi dau voie să comiţi asemenea necuviinţe într-o casă străină. Permite-mi să ieşi afară!

Adică, cum?

Permite-mi să ieşi afară! Îţi doresc şi dumitale să fii un om cinstit ca mine. Într-un cuvânt, permite-mi să ieşi!

Lasă! Destul! Zic prietenii mirelui, oprindu-1.

Face sa mai?… Şezi! Lasă…!

Nu, vreau să arăt că n-are nici un drept… Am făcut căsătoria legitimă din amor. Înţelegi? Ei, ce stai?

Permite-mi să ieşi afara!

— Eu… Nimic… Eu doar… Zise telegrafistul, uluit şi sculându-se de la masă. Nu înţeleg, măcar… Poftim, plec… Dar să-mi dai mai întâi cele trei ruble pe care ţi le-am dat cu împrumut pentru vesta de pichet. Mai beau încă atât, şi iaca… Plec, dar întâi să-mi înapoiezi datoria.

Ginerele şopteşte mult timp cu prietenii. Aceştia, adunând tot mărunţişul, îi dau trei ruble, iar el le arunca indignat telegrafistului care, după ce-şi căută îndelung şapca de la uniformă, salută şi plecă.

Aşa se poate sfârşi uneori o nevinovată conversaţie despre electricitate! Dar iată că se sfârşeşte şi cina… Vine noaptea. Ca om binecrescut, autorul pune o puternică frână fanteziei şi aruncă asupra evenimentelor în curs întunecatul val al misterului.

Aurora cu degetele trandafirii găseşte pe Himeneu încă în hudiţa celor „Cinci Câini”; dar soseşte sura dimineaţă şi dă autorului un bogat material pentru partea a doua şi cea din urmă a poveştii.

O dimineaţă mohorâtă de toamnă, încă nu-s nici opt ceasuri dar în hudiţa celor „Cinci Câini” e o mişcare neobişnuită. Pe trotuare aleargă gardiştii îngrijoraţi şi portarii; pe lângă porţi se adună bucătăresele îngheţate de frig. Pe-feţele lor se citeşte expresia unei extreme nedumeriri. Din fereastra deschisă a unei spălătorii, împingându-se una pe alta cu tâmplele şi bărbiile, privesc capete femeieşti.

• Să fie zăpadă?… Nu se înţelege! Se aud voci.

În aer, din pământ până în acoperişuri, se învârteşte ceva alb, felinarele, acoperişurile, băncile de pe lângă porţi, umerii şi căciulile trecătorilor totul e alb!

Ce s-a întâmplat? Întreabă spălătoresele pe portarii care aleargă.

Aceştia, în loc de răspuns, dau din mâini şi fug mai departe… Nu ştiu nici ei ce s-a întâmplat.

Dar iată că în sfârşit trece un portar, vorbind cu el însuşi şi gesticulând. A fost, se vede, la locul întâmplării şi ştie totul.

Ce s-a întâmplat, frate dragă? Îl întreabă spălătoresele.

O neplăcere. In casa Mâmrinei, unde a fost nunta, î-au tras pe sfoară pe mire: în loc de o mie, i-au dat nouă sute.

Ei, şi el?

S-a supărat. Eu, zice, las’ că, zice… De supărare a desfăcut o saltea şi a dat drumul pufului pe fereastră…

Ia priveşte! Zăpadă curată!

Îl duc! Îl duc! Se aud voci. Îl duc!

Dinspre casa văduvei Mâmrina a pornit o procesiune, înainte merg doi gardişti cu feţele îngrijorate… In urma lor păşeşte Aplombov, în palton de tricou şi joben. Pe fată-i sta scris: „Sunt om cinstit, dar nu mă las înşelat!” „Las’ că justiţia are să vă arate ce fel de om sunt eu!” bombăneşte, întorcându-se mereu.

După el merg plângând Tatâana Pavlovna şi Daşenca.

Procesiunea e încheiată de un portar cu un registru, şi de o gloată numeroasă de copii.

De ce plângi, drăguţă? Se adresează spălătoresele Dasencăi.

Îi pare rău de saltea! Răspunde în locul ei mama.

— Trei puduri, drăguţele mele! Şi ce puf! Nici o pană cât de mică! M-a pedepsit Dumnezeu la bătrâneţe!

Alaiul apucă după colţ şi hudiţa „Cinci Câini” se linişteşte. Puful zboară până în seară.

ZINOCICA

(Compania de vânători se instala pentru noapte într-o casă ţărănească, pe fân. Prin fereastră privea luna, în stradă melancolic zdrăngănea o harmonică, fânul împrăştia un parfum fad, destul de iritant. Vânătorii vorbeau despre câini, despre femei, despre prima dragoste, despre bucate. După ce fură trecute în revistă toate cucoanele cunoscute şi se povesti o sută de anecdote, cel mai gras dintre vânători, care prin întuneric semăna cu o cănită de fân şi care avea o voce de bas, de ştab-ofiţer căscă cu zgomot şi zise: Sa fii iubit nu-i mare lucru: ce altă treabă au cucoanele, decât să ne iubească pe noi? Dar, domnilor, fost-a careva dintre dumneavoastră urât, detestat cu patimă, cu turbare? A observat careva dintre dumnea voastră extazul… Urii? Îm?

Nu urmă nici un răspuns.

Nimeni, domnilor? Întrebă basul stab-ofiţeresc. Iată eu am fost urât, urât de o fată nostimă, şi pe propria-mi piele am putut să studiez simptomele celei dintâi uri. Ale celei dintâi, domnilor, fiindcă asta e ceva cu totul contrar primei iubiri. De altfel, ceea

ce am să vă povestesc îndată, s-a petrecut pe când l) ştab-ofiţer ofiţer superior, de la căpitan în sus (n tr.)

^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^H^^^^^^^Hn p-r-T „IN‘1 ‘ r ‘, IUlttâ||UM*|||â|Ť|^^^^^^^^^^^M! W^^B^^^^^^^^^ ^Ujmj^M^^^f

••^••^^^^^^^B t^^^^^^M Încă nu pricepeam nimic, nici din iubire, nici din ură. Aveam pe atunci vreo opt ani; dar nu contează nici asta. Aici, domnilor, nu el contează, ci ea. şi acum, puţină atenţie, într-o frumoasă zi de vară, înainte de asfinţitul soarelui, eu şi guvernanta mea, Zinocica, o făptură foarte drăguţă şi poetică, ieşită cu puţin timp mai înainte din pension, şedeam în odaia copiilor şi ea-mi ţinea lecţia. Zinocica se uita distrată pe fereastră şi zicea: Aşa. Noi inhalăm oxigen. Acuma spune-mi ce exhalăm?

Acid carbonic, răspundeam eu, uitându-mă pe aceeaşi fereastră.

Aşa, convenea Zinocica. Iar plantele din contră, inhalează acidul carbonic şi exhalează oxi genul. Acidul carbonic se găseşte în sifon şi în fundul samovarului… E un gaz foarte vătămător. Lângă Neapol se află aşa-numita Peştera Câinilor, care conţine în ea acid carbonic; un câine lăsat acolo se sufocă şi moare.

Această nenorocită Peşteră a Câinilor de lângă Neapol e o înţelepciune chimică peste care nu se hotărăşte să păşească nici o guvernantă. Zinocica susţinea întotdeauna cu căldură folosul ştiinţelor naturale, dar mare lucru să mai fi ştiut din chimie altceva, afară de această peşteră.

Aşa. Îmi ceru să repet. Repetai. Mă întrebă ce e orizontul. Răspunsei. Iar afară, pe când noi rumegam orizontul şi peştera, tatăl meu se pregătea de vânătoare. Câinii urlau, caii de la praştie se lăsau nerăbdători când pe un picior când pe altul şi cochetau cu vizitii; lacheii încărcau tarantasul cu săculeţe şi cu fel de fel de lucruri. Lângă tarantas stătea o lineică, în care se aşezaseră mama şi surorile, ca să meargă la Ivaniţchii pentru ziua onomastică. Acasă rămâneam numai eu,

Zinocica şi fratele meu mai mare, student, pe care îl dureau măselele… Vă puteţi închipui invidia şi plictiseala mea!

Va să zică, ce inhalăm noi? Întrebă Zinocica, uitându-se pe fereastră.

Oxigen…

Da, iar orizont se numeşte locul unde, după cum ni se pare nouă, pământul se împreunează cu cerul…

Dar iată că ţăran tasul se pune în mişcare, după el şi lineica… Văzui cum Zinocica scoase un bileţel din buzunar, îl boţi cu o mişcare nervoasă, şi-1 strânse de tâmplă, apoi se îmbujora şi se uită la ceasornic.

Atunci ţine minte: zise lângă Neapol se află o peştera numită a Câinilor… Din nou se uită la ceasornic şi urmă unde, după cum ni se pare nouă, cerul se împreunează cu pământul…

Sărăcuţa! Cu mare emoţie se plimbă prin odaie şi se mai uită o dată la ceasornic. Până la sfârşitul lecţiei noastre mai era încă peste o jumătate de ceas.

Acum aritmetica, zise, respirând greu şi răsfoind colecţia de probleme cu o mână tremurătoare.

Iată, să-mi rezolvi problema numărul 325, iar eu…

Vin îndată…

Ieşi. Auzii cum coboară uşor pe scară, apoi văzui pe fereastră cum rochia albastră, trecând prin curte, dispăru după portiţa grădinii. Iuţeala mişcărilor ei, roşeaţa de pe obraji, emoţia, mă intrigară. Unde s-a dus şi pentru ce? Fiind foarte deştept pentru vârsta mea, repede îmi făcui socoteala şi înţelesei totul: profitând de lipsa severilor mei părinţi, a plecat în grădină, ca să intre în zmeuriş; sau ca să culeagă vişine! Dacă-i aşa, atunci cine m-ar opri să mă duc şi eu? Părăsii colecţia de probleme şi alergai în grădina.

Mă apropia! De cireşi. Dar ea nu mai e acolo. Trecând pe lângă zmeuriş, pe lângă tufele de agrişe, pe lângă coliba pazniculuі, prin grădina de zarzavat, Zinocica trece spre iaz, palidă, tresărind la cel mai mic zgomot. Mă ţin tiptil pe urma ei şi văd, domnilor, următorul lucru. Pe malul iazului, între trunchiurile groase a doua sălcii bătrâne, stă fratele meu mai mare, Saşa. După faţă nu se vede să-1 fi durut măselele. Se uită cum vine Zinocica şi toată fiinţa lui e luminată, ca de un soare, de expresia fericirii. Iar Zinocica, parcă ar fi găsit-o cineva în Peştera Câinilor şi ar fi făcut-o să respire carbonul, merge spre el, de-abia mişcându-şi picioarele, respirând din greu şi lăsând capul pe spate… Se vede, după toate aparenţele, că merge la

„randevu” pentru întâia dată în viaţă. Dar iat-b că se apropie… O jumătate de minut se uită unul la altul şi parcă nu-şi cred ochilor. Apoi, o putere nevăzută o împinge de la spate şi Zinocica pune mâinile pe umerii lui Saşa şi lasă capul pe vesta lui. Saşa râde, bombăneşte ceva fără şir, şi, cu neîndemânarea omului prea înamorat pune amândouă palmele sale pe… Fizio-mutra Zinocicăi. Şi, un timp, domnilor, totul e minunat… Tăpşanul după care se ascunde soarele, cele două sălcii, malurile verzi, cerul toate astea, împreună cu Saşa şi Zinocica, se răsfrâng în iaz. O linişte vă puteţi închipui. Deasupra rogozului, în lumina aurie strălucesc milioane de fluturaşi cu mustăţi lungi; pe după grădină cineva goneşte turma, într-un cuvânt, să zugrăveşti pe pânză…

Din toate cele văzute am înţeles numai că Saşa se sărută cu Zinocica. Asta-i necuviincios. Dacă află maman, au s-o păţească amândoi. Simţind că mi-e ruşine, nu ştiu de ce, am plecat acasă, fără să aştept sfârşitul „randevu”-ului. Apoi am început să stau cu culegerea de probleme în faţă, sa mă gândesc şi să-mi fac o socoteală. Pe mutra mea plutea un zâmbet de învingător. Pe de o parte e plăcut să fii posesorul unor secrete străine, pe de alta e foarte plăcut de asemenea că nişte autorităţi, ca Saşa şi Zinocica, pot fi dovedite de mine de necunoaşterea bunei-cuviinţe. Acum îi am la mână şi liniştea lor atârnă pe deplin de mărinimia mea. Las’ că le arăt eu lor!

Pe când mă culcam, Zinocica intră ca de obicei, ca să afle dacă n-am adormit îmbrăcat şi dacă mi-am făcut cruce. Mă uitai la faţa ei, nostimă şi fericită, şi începui sa zâmbesc. Secretul mă umfla şi dădea să iasă pe-afară. Trebuia făcuta o aluzie şi gustat efectul.

Dar eu ştiu! Zisei, zâmbind. Ha-ha!

— Ce ştii? ‘

Hî-î! Am văzut cum te sărutai cu Saşa lângă sălcii! M-am luat după dumneata şi am văzut tot…

Zinocica tresări, se înroşi toată, şi izbită de mărturisirea mea se lăsă pe scaunul pe care stătea paharul cu apa şi sfeşnicul.

Am văzut cum vă… Sărutaţi. Repetai, chi cotind pe înfundate şi desfătându-mă de încurcătura ei. Ah! Las’ că spun eu mamei…!

Fricoasa Zinocica se uită la mine fix şi, încredinţându-se că într-adevăr ştiu totul, disperată mă luă de mână şi începu să îngâne în şoaptă şi tremurând: Petea, e o josnicie… Te implor, pentru Dum nezeu… Fii bărbat… Nu spune nimănui… Oamenii de treabă nu spionează… E umilitor… Te implor…

Sărăcuţa, se temea ca de foc de mama mea, doamnă virtuoasă şi severa asta-i una; în al doilea rând, mutra mea cu zâmbetu-mi urâcios nu putea să nu profaneze iubirea ei cea dintâi, curată şi poetica; prin urmare, vă puteţi închipui starea ei sufletească.

Din mila mea nu dormi toată noaptea, şi dimineaţa se arătă la ceai cu cercuri vinete pe sub ochi… Întâlnindu-mă după ceai cu Saşa, nu mă putui stăpâni să nu zâmbesc şi să nu mă laud; Dar eu ştiu! Am văzut cum te sărutai ieri cu mamzel Zâna!

Saşa se uită la mine şi zise: Eşti un idiot.

Nu-i era frică, ca Zinocicăi, de aceea n-a obţinut nici un efect. Asta mă aţâţă şi mai mult. Dacă Saşa nu s-a speriat înseamnă vădit că nu crede că am auzit şi am văzut şi că ştiu totul. Atunci stai că-ţi dovedesc!

La lecţie, înainte de masă, Zinocica nu se uita la mine şi mereu sughiţa, în loc să mă înfricoşeze, Zinocica căuta în tot felul să mă câştige, punându-mi cinci ‘ şi nemaiplângându-se tatei de zburdălniciile mele. Fiind prea deştept pentru vârsta mea, îi exploatam secretul cum vroiam: nu învăţam lecţiile, umblam prin odaie cu picioarele în sus şi vorbeam obrăznicii, într-un cuvânt, să fi urmat tot aşa până azi, din mine ar fi ieşit un admirabil şantajist Aşa. Trecu o săptămână. Secretul străin mă aţâţa şi mă chinuia ca un ghimpe. Vroiam cu orice preţ să dau totul în vileag şi să mă desfăt cu efectul. Şi iată că deodată, în timpul mesei, când erau mai mulţi musafiri, începui să zâmbesc prosteşte, aruncai o privire diabolică Zânei şi zisei: i Dar eu ştiu… Hî-î! Am văzut…

Ce ştii? Întreba mania.

Aruncai o privire şi mai diabolică spre Zinocica şi Saşa. Trebuia să fi văzut cum se aprinse la faţă Zinocica şi ce ochi furioşi avu Saşa! Tăcui şi nu mai l) odinioară notă maximă (n.tr) f Urmai: Zinocica se îngălbeni treptat, strânse din dinţi şi nu mai mancă deîoc. În aceeaşi seară, în timpul lecţiei, observai pe faţa Zinocicăi o mare schimbare. Părea mai severă, mai rece, parcă înmărmurită, iar ochii ei mă priveau ciudat, drept în faţă. Şi vă

dau cuvântul meu de onoare, nici la câini, când ajung lupul din urmă, n-am văzut ochi atât de teribili, de nimicitori! Înţelesei mai bine expresia lor când Zinocica, pe la mijlocul lecţiei, deodată strânse din dinţi şi-mi strecură:

• Te urăsc! O, dacă ai şti, fiinţă scârboasă şi urâcioasă, cât îmi eşti de urât, cât mi-i de scârbă de capu-ţi tuns, de urechile-ţi stupide şi lungi!

Dar se sperie deodată şi zise: Astea nu ţi le spun dumitale, repet un rol…

Apoi, domnilor, observai noaptea, cum se apropie de aşternutul meu şi mi se uită lung în faţă. Ura cu patimă şi nu mai putea trăi fără mine. Contemplarea nesuferitei mele mutre îi devenise o necesitate. Ba, mi-aduc aminte, era o fermecătoare seară de vară. Mirosea a fân; linişte şi aşa mai departe. Lumina luna. Mă plimbam pe o alee şi mă gândeam la dulceţuri de vişine. Deodată se apropie de mine palida şi frumoasa Zâna, mă apucă de mână şi, gâfâind, începu să-mi vorbească.

O, cât te urăsc! Nimănui n-am dorit atâta rău, ca ţie. Înţelegi? Vreau să înţelegi lucrul ăsta!

Imaginaţi -vă: luna, o faţă palidă care respiră patimă, o linişte… Chiar unui purcel ca mine începu să i se pară plăcut. O ascultam, mă uitam la ochii ei… La început mi se păru plăcut şi nou, dar mai apoi mă cuprinse frica, începui să ţip şi o rupsei la fugă spre casă.

Hotărâi că mai bine decât toate e să mă plâng mamei. şi m-am plâns, spunându-i, î propos, şi despre sărutările lui Saşa cu Zinocica. Eram prost şi nu ştiam urmările, altfel aş fi păstrat secretul pentru mine. Maman, după ce mă ascultă, se aprinse de mânie şi zise: Nu-i treaba ta să vorbeşti despre lucrurile astea, tu eşti încă prea tânăr… Totuşi, ce pilda pentru copii!

Maman era o femeie nu numai virtuoasă, ci şi cu tact. Ca să nu stârnească scandal, o dădu afară pe Zinocica nu deodată, ci treptat, sistematic, cum se scot de obicei oamenii de treabă, dar netoleraţi. Mi-aduc aminte ultima privire pe care o aruncă Zinocica, pe când pleca de la noi: era îndreptată spre fereastra unde stăteam eu, şi vă asigur, ţin minte până azi acea privire.

Zinocica în curând a devenit nevasta fratelui meu. E Zinaida Nicolaevna, pe care o ştiţi. M-am întâlnit cu ea apoi, pe când eram junker Cu toată stăruinţa, nu putea să recunoască în mustăciosul junker pe nesuferitul Petea; s-a purtat totuşi cu

mine nu tocmai ca o rudă… Şi chiar azi, cu toată blajina mea chelie, smerita burtă şi aerul supus, se uită la mine tot pieziş, şi nu se simte bine când vin la fratele meu. Vădit lucru că nu se uită nici ura, cum nu se uită nici iubirea… Auzi! Cântă cocoşul! Noapte bună! Milord, la loc!

1) junker elev la şcoala militară (n.tr.)

ERA EA!

Povesteşte-ne ceva, Piotr Ivanovici! Ziseră domnişoarele.

Colonelul îşi suci mustaţa căruntă, tuşi şi începu: Era în anul 1843, pe când regimentul nostru stătea lângă Censtohovo. Dar trebuie să ştiţi dumneavoastră, dragi domnişoare, era în acel an o iarnă atât de cumplită, încât nu trecea o zi să nu îngheţe nasurile santinelelor, sau să nu se troienească de viscol drumurile. Groaznicul ger, cum a luat-o pe la sfârşitul lui octombrie.

— Aşa a ţinut-o până în aprilie. Pe acele vremuri, trebuie să ştiţi, eu nu semănăm cu un ciubuc vechi şi afumat, ca azi, ci eram • puteţi să vă închipuiţi un băiat zdravăn şi voinic, alb şi rumen ca un bujor, într-un cuvânt, o frumuseţe de bărbat. Mă învârteam ca un păun, aruncam bani în dreapta şi în stânga, şi-mi suceam mustaţa ca nici un alt praporşcic^ din lume…

Uneori era destul să fac un semn din ochi, să zăngănesc o dată din pinteni, să-mi sucesc mustaţa şi frumuseţea cea mai mândră se prefăcea într-o ascultătoare mieluşea. Eram lacom de femei ca păianjenul de muşte, şi dacă aş încerca, dragi domnişoare, 1) praporşcic sublocotenent (n.tr.) să vă număr polonezele şi jidăncuţele, câte s-au atârnat pe vremuri de gâtul meu, îmi permit să va asigur ca în matematică n-ar ajunge numerele… Adăugaţi, pe lângă aceasta, că mai eram şi aghiotant al regimentului, dansam mazurca la perfecţie şi eram însurat cu o femeie foarte nostimă, Dumnezeu să-i odihnească sufletul. Dar ce fel de spânzurat eram, nici nu vă puteţi închipui. Dacă se ivea prin district vreo istorie amoroasă, dacă cineva a smuls perciunii vreunui jidan şi a pălmuit un şleahtici apoi toţi ştiau că acela-i numai sub-porucicul Vâvertov.

În calitate de aghiotant trebuia adesea să cutreier districtul. Mergeam ba să cumpăr ovăz sau fân, ba să vând jidanilor şi panilor caii reformaţi; dar, cel mai adesea, dragi domnişoare, sub pretextul slujbei, alergam la randevu-uri cu coconitele sau pe la marii proprietari pentru cărţi… Într-un Ajun

de Crăciun, ţin minte ca acuma, mergeam din Censtohovo în satul Sevelichi, unde fusesem trimis după datoriile slujbei. Era un timp, trebuie să ştiţi, nesuferit... Un ger de crăpau pietrele. Eu şi vizitiul meu în vreun ceas şi jumătate ne prefăcurăm în doi ţurţuri de gheaţă. Cu gerul, de bine de rău, te mai împaci, dar închipuiţi-vă ca pe la jumătatea drumului începe deodată un viscol. Giulgiul alb începe a se învârti ca „dracul înainte de utrenie", vântul începu să se tânguiască, parcă i s-ar fi răpit femeia; drumul dispăru... În mai mult de zece minute, eu, vizitiul şi caii eram orbiţi de zăpadă.

Nobleţea voastră, am pierdut drumul! Zise vizitiul.

Al dracului! Dar unde ţi-au fost ochii, dobitocule? Hai, mergi tot înainte, poate dăm de vreo 1) şleahtici nobil polonez (n.tr.) r?

* i locuinţă. ‘ „l Şi aşa merserăm noi ce merserăm, ne învârtirăm ce ne învârtirăm, şi iată că pe la miezul nopţii, caii noştri se opresc în poarta unui conac ţin minte ca acum al contelui Boiadlovschii, un polonez bogat. Polonezii şi jidanii pentru mine sunt tot una cu hreanul după masa, dar trebuie spus şi adevărul: şleahticii sunt oameni primitori, şi nu se găsesc femei mai înflăcărate decât panocichile...

Ne lăsară să intrăm... Contele pe acea vreme stătea la Paris, şi pe noi ne primi administratorul, polonezul Cazimir Hanţinschii. Mi-aduc aminte că n-a trecut nici un ceas şi eu stăteam în aripa ocupată de administrator, făceam curte femeii lui, beam şi jucam cărţi. După ce câştigai cinci cervonţi şi băui bine, cerui voie să merg la culcare. Nefiind loc în aripă, mi se cedă o odaie din apartamentele contelui.

Nu te temi de stafii? • mă întrebă adminis tratorul, introducându-mă într-o odaie nu prea mare, alăturată unei enorme săli pustii, plină de frig şi de întuneric.

Dar ce, aveţi pe aici stafii? Întrebai, as cultând cum un ecou surd îmi repeta vorbele şi paşii.

• Nu ştiu, râse polonezul. Dar locul ăsta mi se pare cel mai potrivit pentru stafii şi duhuri necurate.

Luasem bine la măsea şi eram beat tun, dar vă spun drept, după asemenea vorbe simţii o răceală în suflet. Să fie al dracului, mai bine o sută de cerchezi, decât o singură stafie!

Dar n-aveam încotro, mă dezbrăca! Şi mă culcai. Lumânarea mea abia-abia lumina pereţii, iar pe pereţi puteţi sa

vă închipuiţi portretele strămoşilor, care mai de care mai fioros, arme vechi, coarne de vânătoare şi alte fantasmagorii… O linişte de mormânt, numai în sala vecină foşneau şoarecii şi trosnea mobila uscată; afară ceva infernal… Vântul prohodea pe cineva, arborii se îndoiau cu urlet şi planşete; nu ştiu ce drăcovenie, poate vreun oblon, scârţâia jalnic şi bocănea în pervazul ferestrei. Mai adăugaţi la toate astea că mi se învârtea capul, iar odată cu capul şi întreaga lume… Când închideam ochii, mi se părea că patu-mi e purtat prin toată casa asta pustie şi că joacă cehardaua cu duhurile. Pentru a-mi micşora frica, găsii de cuviinţă mai întâi de toate să sting lumânarea, fiindcă odăile pustii în lumină sunt mai fioroase decât în întuneric…

Cele trei domnişoare care ascultau se aşezară mai aproape de povestitor şi-1 fixară cu privirile.

Dar, urmă colonelul, zadarnic căutam să adorm, somnul fugea de mine. Ba mi se părea că intră tâlhari pe fereastră, ba se auzea şoapta nu ştiu cui, ba cineva mi-atingea umărul… Într-un cuvânt drăcărie cunoscută, când te afli într-o stare nervoasă.

Dar închipuiţi-vă, în mijlocul drăcăriei şi al haosului de sunete, deosebesc un sunet asemănător cu şlepaitul unor pantofi. Ascult, şi ce credeţi? Aud cum cineva se apropie de uşa mea, tuşeşte şi o deschide…

Cine-i acolo? Întreb, ridicându-mă Eu… Nu te teme, răspunde o voce de femeie.

Mă îndreptai spre uşa… Trecură câteva secunde şi simţii cum două mânuţe, moi ca puful, se aşezară pe umerii mei.

Te iubesc… Îmi eşti mai scump decât viaţa, zise o voce melodioasă de femeie,

O respiraţie fierbinte îmi atinse obrazul… Uitând de viscol, de spirite, de toate pe lume, îi prinsei cu braţul talia… Şi ce talie! Asemenea talii natura le poate pregăti numai după o comandă deosebită, o dată la zece ani… Subţire, şlefuită parcă, fierbinte, uşoară ca respiraţia unui copil! Nu mă stăpânii, o strânsei în braţe cu putere… Gurile noastre se uniră într-o sărutare puternică şi lungă… Şi jur pe toate femeile din lume, nu voi uita până în mormânt această sărutare!

Colonelul bău o jumătate de pahar de apa şi urmă, scăzând vocea.

Când mă uitai pe fereastră a doua zi, văzui că viscolul e şi mai mare… Să plec, era peste putinţă.

A trebuit să stau toată ziua la administrator, să joc cărţi şi să beau. Seara eram din nou în casa pustie şi exact la miezul nopţii, din nou, îmbrăţişam talia cunoscută… Da, domnişoarelor, dacă nu era amorul, crăpăm de urât. Te pomeneşti că mă prăpădeam de beţie.

Colonelul oftă, se ridică şi începu să umble tăcut prin salon.

Ei, şi mai încolo?… Întrebă una dintre domnişoare, murind de aşteptare.

Nimic. A doua zi eram pe drum.

• Dar cine era femeia aceea? Întrebară domnişoarele nedumerite.

Se înţelege cine! J,

Nu se înţelege nimic… J Era nevasta mea! L\par F

Tustrele domnişoarele săriră ca împunse. K Adică… Cum aşa?

O, Doamne, ce-i aşa greu de înţeles? Zise colonelul supărat, strângând din umeri. M-am ex primat destul de clar! Mergeam la Sevelchi cu ne vasta… A dormit în casă pustie, în odaia vecina…

Foarte clar! Ciudat! Va să zică aţi fi vrut să fie nu nevasta mea, ci vreo femeie străină! O, domnişoarelor, domnişoarelor! Dacă acum judecaţi aşa, apoi ce-o să ziceţi după ce vă veţi mărita?

Domnişoarele se ruşinară şi tăcură. Se supărară, se întunecară şi, cu totul deziluzionate, începură sa caste tare… La cină nu mâncară nimic, făceau cocoloaşe de pâine şi tăceau.

_ Nu, aşa e chiar necinstit! Zise una, neputându-se stăpâni. La ce era să povestească, dacă sfârşitul e aşa? Nu-i nimic interesant în asemenea povestire… Un caraghioslâc!

Ai început aşa de frumos şi… Deodată te-ai întrerupt… Adăugă o alta. O batjocură, nimic mai mult.

Eis ei, ei… Am glumit… Zise colonelul.

Nu vă supăraţi, domnişoarelor, am glumit… N-a fost nevasta mea, ci nevasta administratorului.

Da?!

Domnişoarele se înviorară deodată, ochişorii lor sclipiră… Se dădură pe lângă colonel şi, turaându-i vin, începură să-l copleşească cu întrebări. Plictiseala a trecut, trecu iute şi cina, căci domnişoarele au început să mănânce cu mare poftă.

VISURI Doi sotschii ‘ unul cu barba neagră, bondoc, cu nişte picioruşe neobişnuit de scurte, încât dacă-1 priveşti de la spate, picioarele-i par a începe mult mai jos decât Ia alţi oameni; altul lung, slab şi drept ca un baston, cu o bărbuţă rară, de culoare cafeniu-închis, escortează în oraşul de district pe un vagabond care şi-a uitat numele. Cel dintâi merge legănându-se, se uită în toate părţile, mestecă în gură când un pai, când o aţă din propna-i mânecă, se loveşte peste şolduri şi mormăie are în general un aer nepăsător şi uşuratic; celălalt, cu toată figura-i slăbănoagă şi umerii înguşti, se arată solid, serios şi cu mult bun-simţ, iar după tipul şi expresia întregii făpturi seamănă cu-n popa din secta cultului vechi, sau un ostaş zugrăvit pe o icoană veche; acestuia, pentru înţelepciune Dumnezeu i-a „mărit şi fruntea”, cu alte cuvinte e chel, ceea ce măreşte şi mai mult asemănarea amintită. Celui dintâi îi zic Andrei Ptaha, celui de al doilea, Nicandr Sapojnicov.

1) sotschiu pe jumătate consilier comunal, pe jumătate agent de politie (n tr) wt Omul pe care îl escortează, nu se potriveşte câtuşi de puţin cu ideea pe care o are lumea despre vagabonzi. E micuţ, subţirel, slab şi bolnăvicios, cu trăsăturile feţei mici, incolore şi nehotărâte. Sprâncenele îi sunt rare, privirea supusă şi blândă, mustăţile de-abia îi mijesc, deşi vagabondul a trecut de treizeci de ani. Păşeşte sfios, încovoiat, cu mâinile băgate în mâneci. Gulerul ros al paltonului • de postav, nu ţărănesc e ridicat până la marginea şepcii, încât singur nasu-i roşu îndrăzneşte sa privească lumea lui Dum nezeu. Vorbeşte cu o voce subţire şi insinuantă, şi tuşeşte mereu. E greu, foarte greu să recunoşti în acest om pe vagabondul tăinuitor al propriului său nume,

E mai degrabă vreo odraslă popească uitată de Dum nezeu şi ajunsă la cerşetorieť poate vreun pisar gonit pentru beţie, sau fiu de negustor, sau nepot care şi-a încercat slabele-i puteri în cariera de actor şi care acum merge acasă, ca să joace ultimul act din parabola fiului rătăcitor; poate ca • judecând după răbdarea cu care luptă contra necovârşitului noroi al toamnei e un fanatic, un argat mănăstiresc rătăcitor prin mănăstirile ruseşti, care caută cu încăpăţânare o viaţa

„paşnică şi fără păcate” şi n-o găseşte…

Călătorii merg de mult, dar tot nu pot coborî de pe acelaşi petic de pământ, înaintea lor sunt vreo cinci stânjeni de drum

murdar şi negru, în urmă tot atâta, încotro te-ai uita, acelaşi zid de nepătruns de pâcla deasă. Merg, merg, dar drumul e acelaşi, peretele nu-i mai aproape, şi peticul rămâne petic. S-a arătat un pietroi alb şi colţuros, o groapă sau un braţ de fân pierdut de un trecător; a lucit o clipă o băltoacă mare şi tulbure sau s-a arătat deodată, pe neaşteptate, o umbră cu forma nehotărâtă: cu cât te apropii de ea, cu atât e mai mică şi mai întunecată; mai aproape f 81 şi în faţa drumeţilor se ridică un stâlp aplecat, arătător de verste, cu cifra ştearsă; sau un biet mesteacăn, ud, gol ca un cerşetor de la marginea drumului. Mesteacănul a gângăvit ceva cu restul foilor îngălbenite, ’ o foaie s-a rupt şi a căzut încet pe pământ… Apoi iar pâclă, noroi, iarba înnegrită de pe marginea drumului… De pe firele de iarbă atârnă lacrimi întunecoase şi urâte. Nu sunt acele lacrimi de paşnică bucurie cu care plânge pământul, întâmpinând şi petrecând soarele de vară, şi care adapă în zori de zi piptpalacii, dercacii şi pe becaţii cei mai vioi! Picioarele drumeţilor se îngroapă în noroiul greu şi lipicios. Fiecare pas cere o sforţare.

Andrei Ptaha nu-şi poate stăpâni mirarea. Se uită la vagabond şi caută să înţeleagă cum poate un om viu şi treaz să-şi uite numele.

Dar eşti tu măcar pravoslavnic? Îl întrebă.

Pravoslavnic, răspunse vagabondul cu f blândeţe. *

Hm… Va să zică, ai fost botezat?

• D-apoi cum! Nu-s turc. şi la biserică mă duc, merg şi la împărtăşanie şi postesc când trebuie. Lehiria o îndeplinesc întocmai…

Atunci cum îţi zice?

Zi-mi cum vrei, omule.

Ptaha strânge din umeri şi în cea mai mare nedumerire se loveşte peste şold. Celălalt sotschiu, t1 Nicandr Sapojnicov, tace statornic. Nu-i un naiv că’ Ptaha si, pe cât se vede, ştie foarte bine cauzele care, împing pe un pravoslavnic să-şi ascundă numele, j Figura lui expresivă e rece şi severă. Se ţine la o* parte, nu se coboară până la flecăreală fără rost cu 1) l verstă l 100 metn (n tr.) tovarăşii de drum şi parcă ar vrea să arate seriozitatea şi cuminţenia sa până şi pâclei.

Dumnezeu ştie ce să crezi despre tine, stăruie Ptaha. Nici mujic, nici boier… de mijloc, aşa… Spălam în iaz mai deunăzi nişte strecurători; prind o dihanie cam aşa, cât degetul, cu dinţi

şi cu coadă. La început credeam că-i peşte, mă uit apoi crăpare-ai! Are lăbuţe!... Nici peşte, nici şarpe dracu s-o înţeleagă... Aşa şi tu... Din ce stare eşti?

Sunt mujic de la ţară, oftează vagabondul.

Maica mea a fost dintre roabele boiereşti. După faţă, dragă, eu nu semăn a mujic, aşa-i, fiindcă aşa mi-a fost soarta. Mama a stat tot pe lângă boieri, a fost dădacă şi avea fel de fel de mulţumiri. Ca trup şi suflet al ei stăteam şi eu tot pe lângă boieri. Mă mângâia, mă răsfăţa şi tot într-aşa punct bătea, ca să mă ridice din starea cea proastă, între oamenii de seamă. Dormeam pe pat, în fiecare zi aveam masă adevărată, purtam pantaloni şi ghete ca un cuconaş.

Ce mânca dumneaei, îmi dădea şi mie. Când boierii îi dădeau câte ceva pentru o rochie, dumneaei mă îmbrăca pe mine... Trai bun de tot! Câte acadele şi turte dulci am mâncat eu în copilăria mea să le vinzi azi, ai putea cumpăra un cal bun. M-a învăţat carte, m-a crescut în frica lui Dumnezeu de mic copil, şi aşa m-a deprins, că eu azi nu-s în stare să rostesc o vorbă mujicească, o vorba nedelicată! Nici rachiu, dragă, nu beau, mă îmbrac curat şi ştiu să mă port într-o lume bună. Dacă e în viaţă încă, să-i dea Dum nezeu sănătate, dacă a murit, odihneşte-i, Doamne, sufletul întru împărăţia Ta, împreună cu cei drepţi!

Vagabondul îşi descoperi capul cu puţinul păr rar şi aspru, ridică ochii în sus şi de două ori îşi făcu semnul crucii. > -, Ť Trimite-i Doamne, loc de desfătare, loc de odihna! Zise cu glas tărăgănat, mai degrabă băbesc decât bărbătesc. Învaţă, Doamne, pre roaba Ta,

Xenia, îndreptările Tale! Dacă n-ar fî fost iubita mea măicuţă, ţăran rămâneam fără nici o idee! Acum, dragul meu, orice m-ai întreba, înţeleg tot: şi scrisul mirean, şi pe cel Dumnezeiesc, şi rugăciuni de tot felul, şi catechismul! şi trăiesc după Scriptură... Nu obijduiesc lumea, trupul mi-1 ţin în curăţenie şi nevinovăţie, pos turile le păzesc, mănânc la timpul cuvenit... La altul, atâta plăcere ai să vezi rachiul şi vorba scârnavă: eu, dacă, am timp, mă aşez într-un colţ şi citesc o cărticică.

Citesc şi plâng întruna, plâng.

• şi de ce plângi?

Scriu jalnic! Dai uneori pe o cărticică un gologan, dar plângi şi oftezi grozav!

Tată-tău a murit? Întrebă Ptaha.

Nu ştiu, dragă. Nu-1 cunosc pe tată-meu, de ce să ascund? Aşa judec eu despre mine, că maica mea m-a născut nelegitim. Maica mea a trăit toată viaţa pe lângă boieri şi n-a vrut sa meargă după un mujic de rând...

A şi dat de un boier! Râse Ptaha.

Nu s-a păzit, aşa-i. A fost cucernică, de Dumnezeu temătoare, dar fecioria nu şi-a păzit-o. E Păcat, se înţelege, mare păcat, nu zic; dar în schimb poate că în mine se găseşte şi un pic de sânge boieresc! Poate că sunt numai un ţăran, dar după fire, cuconaş.

Toate astea „cuconaşul" le rosteşte cu o voce înceată şi dulceagă, încreţindu-şi fruntea îngustă şi scoţând din nasu-i roşu şi degerat nişte sunete scârţâi toare. Ptaha ascultă, se uita la el pieziş şi mirat, şi strânge întruna din umeri. V s

|

După ce au trecut vreo şase verste, amândoi sotschii şi vagabondul se aşază pe un tăpşan, să se odihnească.

Până şi câinele îşi ţine minte numele, bombăneşte Ptaha. Pe mine mă cheamă Andriuşca, pe el Nicandr; tot omul are numele lui sfânt, şi numele ăsta nu se poate uita. Nu se poate!

Cine ce nevoie are să-mi cunoască numele?

Oftează vagabondul, rezemându-şi obrazul pe pumnu-i slăbuţ. şi ce folos am eu de aici? Dacă mi-ar da voie să merg unde vreau, dar aşa... Are să fie mai rău decât acum. Eu, fraţi pravoslavnici, cunosc legea.

Eu acum sunt vagabond, care nu-şi ţine minte numele, şi cel muât mă trimit în Siberia de răsărit şi-mi dau treizeci ori patruzeci de lovituri cu biciul; dar dacă le spun adevăratul nume şi adevărata mea stare, atunci mă trimit din nou la muncă silnică. Ştiu eu!

Dar ce, ai fost la muncă silnică?

Am fost, drăguţă! Patru ani am umblat cu capul ras şi am purtat fiare.

Pentru ce?

Pentru omor, dragul meu! Pe când eram încă băietan, aşa de vreo optsprezece ani, maica mea, din nebăgare de seamă,

turnă boierului în pahar, în loc de soda şi sirop, şoricioaică. În cămară se găseau de toate, nu era greu să le încurce…

Vagabondul oftează, clatină din cap şi zice: Era femeie cucernică, dar cine ştie: sufletul omului e o pădure întunecată! Poate din întâmplare, dar poate că în sufletul ei n-a mai putut răbda supărarea că boierul şi-a apropiat o nouă slugă… Poate înadins i-a turnat, Dumnezeu ştie! Eram tânăr şi nu le înţelegeam pe toate… Mi-aduc aminte acum că boierul şi-a luat de bună seamă o altă femeie, şi mama s-a r

^^^^^ r i ‘ 91 supărat tare. Ne-au judecat apoi vreo doi ani. Pe mama au osândit-o la douăzeci de ani de muncă silnică, pe mine, ca nevrâstnic, numai 3a şapte.

Dar pe tine, pentru ce?

De complice. Paharul eu i-1 dădeam boierului.

Totdeauna a fost aşa: mama pregătea soda şi eu o duceam. Dar eu, fraţilor, vă spun toate astea creştineşte, ca înaintea lui Dumnezeu, să nu spuneţi nimănui…

D-apoi pe noi nici n-are să ne întrebe nimeni, zise Ptaha. Va să zică, ai fugit de la muncă silnică…?

Am fugit, dragul meu. Am fugit vreo pai sprezece oameni. Dumnezeu să le dea sănătate, au fugit şi cu ei m-au luat şi pe mine. Acum judecă şi tu, dragă, pe drept: ce minte aş avea eu să mă dau pe faţă? Ca să mă trimită din nou la ocnă? şi apoi, de ocna sunt eu? Eu îs om plăpând, bolnăvicios, îmi place să şi dorm pe curat, să şi mănânc! Când mă rog lui Dumnezeu, îmi place să aprind o candelă, sau o lumânărică, şi împrejurul meu să nu fie zgomot.

Când bat mătănii până la pământ, pe jos să nu fie gunoi, să nu fie scuipat. Şi pentru mama bat câte patruzeci de mătănii în fiecare dimineaţă şi seară.

Vagabondul îşi ia şapca din cap şi-şi face cruce.

Dar în Siberia de răsărit las să mă trimită: nu mă tem!

E mai bine?

Cu totul alt cântec! La muncă silnică eşti ca racul în coş: strâmtoare, înghesuială, izbitură n-ai unde să răsufli. Adevărat iad, de-aşa iad să te ferească Maica Cerească! Hoţ eşti, hoţească ţi-i şi cinstea: mai rău decât câinele! Nici să mănânci, nici să dormi, nici să te rogi lui Dumnezeu, în exil e cu totul altfel, în exil mai întâi şi mai întâi, mă înscriu în obşte, ca toţi. După lege, stăpânirea e datoare să-mi dea partea mea… Daa!

Pământul acolo cică-i pe degeaba, ca zăpada; ia cât pofteşti! Îmi dă, dragul meu, pământ şi pentru arătură, şi pentru grădină, şi pentru locuinţă… Am să ar şi eu ca lumea, am să semăn, îmi fac rost de vite şi altă gospodărie, stupuşori cu albine, câini… Un motan siberian, ca sa nu-mi mănânce avutul şoarecii şi guzganii… Îmi fac casă, cumpăr icoane… Dă Dumnezeu de mă însor, am copilaşi…

Vagabondul mormăie şi se uită, nu la ascultători, ci undeva, în altă parte. Oricât de naive ar fi visurile lui, sunt spuse pe un ton aşa de sincer şi din toată inima, încât e greu sa nu le crezi. Gura micuţă a vagabondului se strâmbă într-un zâmbet, iar pe faţa întreagă, cu ochi şi năsuc, se întipăreşte fericirea gustată într-un îndepărtat viitor. Sotschii îl asculta şi se uită la el serioşi, nu fără simpatie. Cred şi ei…

Nu mă tem de Siberia, continuă să bombănească vagabondul. Siberia e aceeaşi Rusie; acelaşi Dumnezeu şi ţar ca şi aici; şi acolo se vorbeşte pravoslavnic, cum vorbesc eu cu tine. Numai că acolo e lărgime mai multă şi oamenii sunt mai bogaţi. Totul e mai bine acolo. Dar, de pilda, apele de acolo pe lângă cele de aici! Peşte, vânat cât e lumea! Pentru mine, fraţilor, nu-i plăcere ca pescuitul, Nu-mi da pâine, dă-mi voie numai să stau cu undiţa. Zău! Prind şi cu undiţa şi cu cârlige, aşez şi vârşe; iar când porneşte gheaţa, prind cu plasa. Dacă nu-mi ajung puterile să prind cu plasa, plătesc un gologan unui mujic. Si, Doamne ce plăcere! Ai prins un mihalţ, sau un zglăvoc parcă ai văzut pe frate-tău! şi bagă de seama, mă rog: pentru fiecare peşte alt meşteşug; pe unul îl prinzi cu râma, pe altul cu musca, pe un al treilea cu broasca, sau cu greier. şi toate astea trebuie să le ştii! De pildă, să zicem, mihalţul. Ăsta nu-i un peşte delicat: înhaţă şi bibani; ştiuca ţine la pescari, şilişperului îi plac fluturii! Pe zglăvoc dacă îl prinzi la loc liniştit, nu se află plăcere mai mare. Laşi o sfoară de vreo zece stânjeni, fără plumb, cu un fluture ori un gândac, aşa ca să înoate nada pe deasupra; stai în apă fără pantaloni, îi dai drumul pe apă, şi peştele hap! Când a mişcat aţa, trage îndată, n-aştepta! Mult peşte am prins eu la viaţa mea! Când fugeam: ceilalţi arestaţi dorm în pădure… Eu nu pot, eu o iau spre apă. şi apele de pe acolo tot mari, iuţi, malurile înalte grozav! Pe maluri tot păduri straşnice. Aşa fel de copaci, că ţi se învârteşte capul, numai când te-ai uitat la vârf!

Dacă ar fi după preţurile de aici, ar trebui plătite câte zece ruble de brad!

Sub dezordonata năvală a visurilor, imaginilor vii ale trecutului şi dulcea presimţire a fericirii, sărmanul om tace şi mişcă numai din buze, parca şi-ar şopti lui însuşi. Un zâmbet fericit şi prostesc îi luminează faţa. Sotschii tac. Au căzut pe gânduri şi au lăsat capetele în jos. În liniştea toamnei, când ceaţa rece şi aspră de pe pământ se lasă pe suflet, când această pâcla stă dinaintea ochilor, ca zidul unei temniţe, şi-ţi vorbeşte despre mărginirea voinţei omeneşti, e dulce sa visezi râuri late şi iuţi, cu maluri întinse şi înalte, cu păduri nepătrunse, stepe fără margini, încet şi liniştit îţi zugrăveşte închipuirea o dimineaţă, când nu s-a şters încă rumeneala zorilor, iar pe malul pustiu şi înalt, ca o pată mica, înaintează omul… Brazii seculari şi neclintiţi, care se înalţă pe amândouă laturile şuvoiului, privesc cu asprime pe omul liber, şi bombănesc posomorâţi; rădăcini, pietre enorme şi desişuri spinoase îngrădesc drumul, dar omul, puternic la trup şi îndrăzneţ îa duh, nu se teme nici de brazi, nici de stânci, nici de singurătate, nici de ecoul răsunător, care-i repeta zgomotul fiecărui pas.

Sotschii îşi zugrăvesc icoanele unei vieţi libere, pe care niciodată n-au avut-o. Şi-or fi aducând aminte, ca prin vis, de lucruri demult auzite, sau închipuirea unei vieţi libere au moştenit-o odată cu trupul şi sângele de la strămoşi îndepărtaţi şi liberi, Dumnezeu ştie!

Cel dintâi rupe tăcerea Nicandr Sapojnicov, care până aici nu scăpase încă un singur cuvânt. O fi invidiat înşelătoarea fericire a vagabondului, sau o fi simţit, poate, în sufletul sau că visurile de fericire nu se împacă cu ceaţa sură şi noroiul întunecat, numai că, se uită aspru la vagabond şi zise: Bune toate, draga, o fi, numai că n-ajungi tu la locurile acelea… Unul ca tine?… Faci vreo trei sute de verste şi-ţi dai sufletul. Nu vezi că abia sufli? Abia ai făcut şase verste şi nu mai poţi răsufla!

Vagabondul se întoarse încet spre Nicandr şi zâmbetul fericit îi dispăru de pe faţă. Se uita speriat şi vinovat la faţa gravă a sotschiului, parcă şi-ar fi adus aminte de ceva, şi lăsa capul în jos. Din nou tăcere… Se gândesc toţi trei. Cei doi sotschii se sforţează sa cuprindă cu închipuirea ceea ce îşi poate închipui probabil numai Dumnezeu, şi anume depărtarea grozavă care~i desparte de pământul libertăţilor, în capul

vagabondului însă se îmbulzesc tablouri clare, precise şi mai fioroase decât depărtarea. Răsar vii dinaintea ochilor nesfârşitele încurcături şi amânări judecătoreşti, închisorile arestului preventiv şi ocnei, barăcile arestaţilor, opririle chinuitoare în timpul drumului, ocnele reci, bolile, moartea tovarăşilor...

Vagabondul clipeşte vinovat din ochi, îşi şterge cu o mână fruntea pe care ies mici broboane, îşi desface haina, parcă ar fi ieşit dintr-o baie fierbinte, apoi îşi şterge fruntea cu cealaltă mâneca şi se uită fricos în toate părţile.

De buna seamă n-ajungi! Convine Ptaha.

Drumeţ eşti tu? Priveşte-te: pielea şi oasele!

— Ai să mori, băiete!

Se înţelege că moare! De unde atâta... Zice Nicandr. Chiar acuma au să-1 ducă la spital... Îţi spun!

Omul care şi-a uitat numele se uită speriat la feţele severe şi impasibile ale siniştrilor săi tovarăşi de drum şi, fără a-şi ridica şapca, cu ochii holbaţi, iute îşi face semnul crucii... Tremură din tot trupul, clatină din cap şi începe a se chirci ca omida călcată de un trecător...

Hai, e timpul, zice Nicandr, ridicându-se.

Ne-am odihnit!

Peste o clipă drumeţii păşesc pe drumul noroios. Vagabondul s-a încovoiat şi mai mult şi şi-a băgat mâinile şi mai adânc în mânecile hainei. Ptaha tace,.

TRÂNTORII JVleşcianinul ‘ Mihail Petrov Zotov, un bătrân de vreo şaptezeci de ani, gârbov şi singuratic se trezi de frig şi de dureri în tot trupul. In odaie era întuneric, şi nici candela din faţa icoanei nu mai ardea. Zotov ridică perdeaua şi se uită pe fereastră. Norii care cuprinseseră cerul începeau a se înălbi şi aerul devenea transparent prin urmare era pe la ora patru şi ceva, nu mai mult. Zotov gemu de câteva ori şi, zgribu-lindu-se de frig, se sculă din aşternut. După un obicei vechi stătu îndelung dinaintea icoanei şi se rugă. Citi „Tatăl nostru”, „Născătoarea”, „Crezul” şi pomeni un şir lung de nume. Cui aparţineau aceste nume, de mult a uitat şi le pomenea numai din deprindere. Din aceeaşi deprindere mătură puţin odaia şi tinda şi puse la fiert micuţul şi grosuţul samovar, cu patru picioruşe, din alamă roşie. De n-ar avea aceste deprinderi, Zotov n-ar şti cu ce să-şi umple bătrâneţea.

Samovarul se încinse cu încetul şi deodată începu să vuiască cu un ton de bas tremurător.

Ai început să vuieşti! Bombăni Zotov. Vuieşti de pomană!

Bătrânul îşi aduse aminte ca în timpul nopţii a 1) raeşcianm imc burghez de la oraş, mahalagiu (n tr.) '*ť-' ~E

•M Visat un cuptor, şi a vedea cuptor în vis, înseamnă tristeţe.

Visurile şi seninele erau singurul lucru care-1 mai putea împinge la reflexii. Se adânci şi de astă data cu o deosebită dragoste în rezolvarea întrebărilor: de ce vuieşte samovarul, ce tristeţe prezice un cuptor?] Visul se îndeplini îndată: când Zotov clăti ceanicul şi vru să opărească ceaiul, în cutie nu se găsea un singur fârişor de ceai!

Viaţă de ocnaş! Bombăni omul, molfăind nişte firimituri de pâine neagră. Ce soartă câinească!

Nu-i ceai! Să zici ca sunt un mujic de rând; dar sunt meşcianin, proprietar al unei case. Ruşine!

Bombănind şi vorbind cu el însuşi, Zotov îmbrăcă paltonul, asemănător cu un malacov, băgă picioarele în galoşii enormi şi boccii, făcuţi de Prohorâci cizmarul, în 1867, şi ieşi afară. Aerul era sur, rece, posomorât, dar liniştit. Curtea largă plină de brusturi şi acoperită de frunze îngălbenite, e argintată uşor de bruma toamnei. Nici vânt, nici sunete. Bătrânul se aşează pe o treaptă a cerdacului povârnit, şi îndată se întâmplă ceea ce se întâmpla în fiecare dimineaţă: se apropie de el Lasca, un câine mare, de curte, alb cu pete negre, jerpelit, pe jumătate mort, cu ochiul drept închis. Se apropia sfios, îndoindu-se cu frică, ca şi cum labele i s-ar fi atins nu de pământ, ci de o plita fierbinte; întreg trupu-i gârbovit exprima o extremă decrepire. Zotov se făcu că nu-î bagă în seamă; dar când Lasca, abia dând din coada şi mereu îndoindu-se, îi linse galoşul, bătu supărat din picior.

Fugi, crăpare-ai! A-fu-ri-sit!

Lasca se dădu la o parte, se aşează în vârful oaselor şi-şi fixă stăpânul cu singurul lui ochi.

Afurisiţii!... Urmă Zotov. Voi mai lipseaţi

|Ş. 99 pe capul meu! Se uita cu ură la şopronul cu acoperişul strâmb şi plin de iarbă; de acolo, din uşă, îl privea un cap mare de cal. încurajat probabil de atenţia stăpânului, capul începu să se mişte, se lăsă înainte şi din şopron se arătă un cal întreg, tot aşa de gârbov ca şi Lasca, tot aşa de timid şi tâmpit,

cu picioarele subţiri, cărunt, cu pântecele tras, cu spinarea osoasa. Ieşi din şopron şi se opri nehotărât, parcă s-ar fi jenat.

Prăbuşi-v-aţi... Urmă Zotov. Nu mai pieriţi din ochii mei, faraoni afurisiţi!... Vi-i foame, aşa-i? Glumi, strâmbându-şi faţa înrăită, într-un zâmbet dispreţuitor. Poftim, la minut! Pentru un zmeu ca tine poftim ovăzul cel mai bun! Poftiţi!

Îndată! Avem cu ce hrăni şi un câine aşa de scump.

Dacă un câine aşa de preţ ca dumneavoastră, nu doreşte pâine, se poate o bucăţică de carne!

Zotov bombănea cu jumătate de voce, înfuriindu-se tot mai mult şi mai mult; în sfârşit, nemaiputând suporta veninul adunat, începu să bată din galoşi şi să facă gură prin toată curtea.

Nu-s dator să hrănesc nişte trântori! Nu-s mi lionar, ca să mă mâncaţi şi sa mă beţi. Eu singur n-am ce mânca, mârţoage urâcioase, lua-v-ar holera!

Nici bucurie de la voi, nici folos, numai necaz şi pagubă. De ce nu crăpaţi? Ce persoane aşa de grozave sunteţi, că nu vă ia nici moartea? Trăiţi, dracu să vă ia, dar eu nu vreau să vă hrănesc. Destul! Nu vreau!

Zotov se revolta, se indigna, iar calul şi câinele ascultau, înţelegeau ei oare, aceşti doi trântori, că li se reproşează bucăţica de pâine nu se ştie, dar pântecele lor se traseră şi mai mult, iar figurile se strânseră, se întunecară, deveniră şi mai tâmpite. Pe Zotov înfăţişarea lor smerită îl necăjea şi mai mult.

Afară! Strigă, cuprins de un gând neaşteptat.

Afară din casa mea! Să nu vă văd în ochi! Nu-s dator să ţin în curtea mea tot felul de căzături! Afară!

Bătrânul păşi mărunt spre poartă, o deschise şi, ridicând de jos un băţ, începu să gonească din curte pe trântorii săi. Calul clătina din cap, începu a se mişca din oasele şoldurilor şi ale spinării şi plecă şchiopătând spre poartă; câinele după el. Amândoi ieşiră în stradă şi după vreo douăzeci de paşi se opriră lângă gard.

Vă dau eu! Se răsti Zotov.

După ce-i goni pe trântori, Zotov se linişti şi începu să mătură curtea. Din când în când arunca o privire în stradă: calul şi câinele stăteau înfipţi lângă gard şi se uitau mâhniţi la poarta.

Mai trăiţi şi fără mine! Bombănea bătrânul, simţind cum îi trece supărarea din inimă. Las' sa mai îngrijească de voi şi alţii!

Eu sunt şi zgârcit şi rău… cu mine e rău de trăit, atunci mai trăiţi şi cu alţii., Da…

După ce se desfată de înfăţişarea nenorocită a trântorilor şi bombăni îndeajuns, Zotov ieşi pe poartă şi, luându-şi un aer feroce strigă: Ei, ce staţi? Pe cine aşteptaţi? S-au oprit în mijlocul drumului şi împiedică lumea. Marş în ogradă!

Calul şi câinele lăsară capetele în jos şi cu aere vinovate se îndreptară spre poartă. Lasca simţind probabil că nu merită iertare, chelălăi jalnic.

De trăit, trăiţi, dar de partea mâncării na, prinde! Zise Zotov, lăsându-i sa intre. Măcar să crăpaţi…

Între timp, prin ceaţa dimineţii începu să pătrundă soarele, razele lui piezişe începură să lunece pe bruma căzută. Se auziră voci şi paşi. Zotov puse mătura la <a/101 locul ei şi plecă din curte la cumătrul şi vecinul său, Marc Ivanovici, care ţinea o mică băcănie. Venind la cumătru, se aşeză pe un scaun pliant, ofta cu aer de om aşezat, îşi netezi barba şi începu să vorbească despre timp. De la timp, cumetrii trecură la diaconul cel nou, de la diacon la cântăreţi, şi conversaţia se lungi. Nu băgară de seamă cum trece timpul, iar când băieţaşul din prăvălie aduse un ceainic mare cu apă fierbinte şi cumetrii se aşezară la ceai, timpul trecu iute ca pasărea. Zotov se încălzi, se înveseli.

Am o rugăminte către tine, Ivan Marcovici, începu după al şaselea pahar, bocănind cu degetele pe tejghea. Te-aş… Ruga. Dă-mi şi azi o optime de ovăz…

Din dosul unei cutii mari cu ceai se auzi un oftat adânc.

Dă-mi, fă o bunătate, urmă Zotov.

Ceai… Azi nu-mi mai dai, dar ovăz să-mi dai… Mi-e şi ruşine sa cer, te-am plictisit cu sărăcia asta a mea; dar… E flămând calul.

De dat s-ar putea… Oftă cumătrul. De ce nu? Dar la ce dracu, spune-mi, te rog, ţii tu aceste căzături? Dacă ar fi un cal cum se cade, dar aşa ptiu! Ruşine să te uiţi… Dar câinele? Schelet gol! La ce dracu îi mai hrăneşti?

Dar cum să scap de ei?

Se ştie cum. Dă-i lui Ignat, la mortăciuni, şi gata. De mult le e timpul să fie acolo. Tocmai locul.

Aşa-i… Mai că-i aşa…

Trăieşti din pomană şi ţii vite!… Urmă cumătrul. Nu-mi pare rău de ovăz… Dumnezeu cu tine, dar mai mult, drăguţă, ştii… Cam greu în fiecare zi. Sărăcia ta nu mai are capăt. Dai, dai, şi nu ştiu când o să fie sfârşitul. *•,

Cumătrul oftă şi-şi netezi faţa stacojie.

Să fi murit măcar! Adăugă. Trăieşti şi nici tu singur nu ştii la ce, zău! Sau dacă Dumnezeu nu dă moarte, să te fi dus undeva, într-un azil ori la ospiciu.

La ce? Eu am rude… Am nepoţei…

Şi Zotov începu să povestească pe îndelete cum undeva, la o fermă, trăieşte strănepoata lui, Hlaşa, fiica nepoatei de soră, Caterina.

E datoare să mă hrănească! Casa mea ei îi rămâne: atunci să mă hrănească! Mă hotărăsc şi mă duc la ea. Asta-i, înţelegi, Hlaşa, va să zică… Fata Căţei, şi Căţea, înţelegi, e fata vitregă a lui Pantelei al meu… ai înţeles? Ei îi rămâne casa… Las’ să mă hrănească!

Păi, da! Decât să trăieşti din mila oamenilor…

De mult să te fi dus.

D-apoi mă duc! Să mă bată Dumnezeu, dacă nu mă duc. E datoare!

Peste un ceas, după ce cumetrii băură câte un păhăruţ, Zotov stătea în mijlocul băcăniei şi vorbea cu însufleţire: De mult mă pregătesc să merg! Mă duc chiar azi!

Se înţelege! Decât să umbli aşa, fără rost şi sa crapi de foame, sa te fi dus de mult la ţară!

Plec îndată. Sosesc şi zic: ia-ţi casa mea, iar pe mine să mă hrăneşti şi să mă cinsteşti. Eşti datoare.

Dacă nu vrei, nu capeţi nici casa, nici binecuvântarea mea. Rămâi sănătos, Ivanâci!

Zotov mai bău un păhăruţ şi, inspirat de noua idee, se grăbi să plece acasă… Se înfierbântase de rachiu, capul i se învârtea, dar Zotov nu se culcă, ci îşi adună într-o legăturică toată îmbrăcămintea, se rugă

„Vi, t 103 lui Dumnezeu, îşi luă băţul şi ieşi din curte. Fără să se uite îndărăt, bodogănind şi bocănind cu băţul pe pietre, trecu toată strada şi se pomeni în câmp. Până la fermă erau vreo zece-douăsprezece verste. Mergea pe un drum uscat, se uita la cireada oraşului, care rumega lenevoasă iarba îngălbenită, se gândea la cotitura neaşteptată a vieţii sale, pe

care o făcea cu atâta hotărâre tocmai acum. Se gândea şi la trântori… Plecând de acasă, n-a închis poarta, şi astfel le dăduse voie să iasă unde le-o plăcea.

Nu făcu pe câmp nici o verstă, când auzi în urmă paşi. Se întoarse şi-şi plesni palmele cu furie: după dânsul, cu capetele plecate şi cozile între vine, păşeau încet calul şi Lasca.

Plecaţi îndărăt! Le făcu din mână.

Se opriră, se uitară unul la altul, se mai uitară o dată la el. Zotov păşi înainte, ei după el. Atunci omul se opri şi începu să se gândească. Să meargă la Hlaşa, pe care de-abia o cunoştea, împreună cu aceste fiinţe, e cu neputinţă; să se întoarcă îndărăt şi sa le închidă, n-ar fi vrut, şi nici nu le-ar fî putut închide, fiindcă poarta nu-i bună de nimic.

În şură au să piară, se gândi Zotov.

Doar, de bună seamă să-i duc la Ignat?

Casa lui Ignat era în afară de oraş, pe izlaz, la vreo sută de paşi de la barieră. Fără să se hotărască definitiv şi neştiind ce să facă, se îndreptă spre ea. I se învârtea capul şi i se întunecau ochii…

Puţin din cele întâmplate în curtea hingherului Ignat mai ţine minte, îşi aduce aminte de mirosul greţos de piele, de aburul plăcut al supei pe care o sorbea Ignat la intrarea sa.

Vedea ca prin vis cum Ignat, făcându-1 să aştepte vreo două ceasuri, tot pregătea nu ştiu ce; se îmbrăcă cu alte haine, vorbi cu o femeie despre sublimat. Şi-aduce aminte cum a fost aşezat calul între furci şi cum s-au auzit două izbituri surde: una peste ţeastă, alta prin căderea unui trup mare. Când Lasca, văzând moartea prietenului său, se aruncă la Ignat cu urlet, se auzi o a treia lovitură, care opri urletul pe loc. Mai încolo Zotov ţine minte cum, din nebunie şi beţie, văzând cele două cadavre, s-a apropiat de pătaşcă şi şi-a pus propria lui frunte…

Apoi până în seară ochii i-au fost acoperiţi ca de un văl tulbure, de Zotov nu-şi putea deosebi măcar degetele.

O CEARTA CU NEVASTA Dracu să vă ia! Vii acasă de la slujbă flămând ca un câine şi te hrănesc cu ce?! Şi nu poţi face o observaţie. Ai făcut-o îndată urlete, lacrimi. De trei ori afurisit să fie cine s-o mai însura!

După ce vorbi aşa, bărbatul izbi cu lingura în farfurie, sări şi trânti uşa cu turbare. Femeia începu să plângă, îşi acoperi faţa cu şervetul şi ieşi şi ea. Masa se sfârşi.

Bărbatul intră la el în birou, se lungi pe divan şi-şi vârî faţa în pernă.

„Dracu te-a pus să te însori!” se gândi. „Frumoasă viaţă de familie, n-ai ce zice! N-ai apucat să te însori, şi-ţi vine să te împuşti.”

Peste un sfert de ceas, după uşă se auziră paşi uşori…

„Da, aşa-i în firea lucrurilor… Te-a insultat, şi-a bătut joc şi acum umblă pe lângă uşă, vrea să se împace… Nu-u! Mai degrabă mă spânzur, decât să mă împac cu ea!”

Uşa se deschise cu un scârţâit uşor şi nu se mai închise… Cineva a intrat şi cu paşi înceţi, sfioşi se îndreptă spre divan.

„Bine, bine! Cere iertare, roagă, plângi… Pe dracu!… Nu vreau să aud!… N-ai sa auzi o vorba de la mine. Poţi să mori… Dorm, iată, şi n-am chef să vorbesc!”

Bărbatul îşi înfundă capul mai adânc în perna şi începu să sforăie încet. Dar bărbaţii sunt tot aşa de slabi ca şi femeile. Uşor îi amărăşti, uşor îi îndulceşti. Simţind la spate un trup cald, bărbatul se lipi de spătarul divanului şi-şi retrase un picior cu îndărătnicie.

„Da… Acum ne băgăm în sufletul omului, ne lipim, ne linguşim… Îndată îi sărutăm umărul, cădem în genunchi. Nu pot suferi asemenea dulcegării!… Totuşi… Va trebui scuzată… În situaţia ei nu-i bine să se tulbure. O mai chinuiesc puţin şi o iert…”

Pe deasupra urechii lui trecu încet un oftat adânc. După el altul, încă… Bărbatul simţi pe umăr atingerea unei mânuţe…

„Ei, Dumnezeu cu ea! O iert pentru ultima dată. Destul atâta chin, săraca! Mai ales că eu singur sunt vinovat. Dintr-un fleac un scandal întreg… Hai, destul, păpuşică!”

Bărbatul întinse o mână după spate şi cuprinse un trup cald.

Ptiu!

Lângă el stătea culcată căţeaua lui cea mare, „Di-ana”.

DECORAŢIA Rrofesorul gimnaziului militar, registratorul colegial ‘ Lev Pusteacov, locuia aproape de prietenul său, locotenentul Ledenţov. Către acesta din urmă îşi îndreptă paşii în dimineaţa Anului Nou.

Uite cum stă chestia, Grişa zise locotenentului, după obişnuita felicitare de Anul Nou, Nu te-aş fi deranjat, dacă nu era o nevoie extremă. Împrumută-mi, te rog, pentru azi, pe

Stanislav al tău. Azi, ştii, stau la masă la negustorul Spicichin. Tu-1 cunoşti pe afurisitul ăsta de Spicichin: ţine grozav la decoraţii, şi-i consideră aproape drept nişte ticăloşi pe toţi cărora nu atârnă ceva de gât sau de butonieră. Pe lângă toate, mai are" şi două fete... Le ştii, pe Năştea şi pe Zâna... Îţi vorbesc ca unui prieten... Tu mă înţelegi, dragă. Dă-mi-1, fă o pomană!

Toate astea le spuse gângăvind, roşind şi uitându-se îngrijorat spre uşă. Locotenentul înjură, dar consimţi.

1) grad inferior din cele 14 „graduri" ale birocraţiei ruse (n.tr.)

La două ceasuri după-amiază Pusteacov mergea în birjă spre Spicichin şi, desfăcându-şi puţin blana, îşi privea pieptul. Pe piept strălucea în aur şi juca în email un Stanislav străin.

„Parcă simţi un respect mai mare pentru tine însuţi, îşi zicea profesorul, tuşind uşor. Un fleac, cinci ruble, nu costa mai mult, dar ce furori produce!"

Oprindu-se lângă casa lui Spicichin, desfăcu blana şi începu să plătească, fără grabă, birjarului. Birjarul, văzând, după cum i se păru lui, tresele, nasturii şi pe Stanislav, încremeni. Pusteacov tuşi mulţumit şi intră în casă. Lăsând în antreu blana, strecură o privire în sufragerie. Acolo, în jurul unei mese lungi, erau vreo cincisprezece persoane care mâncau. Se auzea vorbă şi zăngănit de vase.

Cine mai sună acolo? Se auzi vocea gazdei.

A-a! Lev Alexandrovici? Poftim, te rog. Ai întârziat puţin, dar nu-i nimic... Abia ne-am aşezat.

Pusteacov scoase pieptul înainte, ridică mai sus capul şi, frecându-şi manile, intră în sală. Dar aici zări ceva teribil. La masă, în rând cu Zâna, şedea colegul lui de slujba, Tremblant, profesorul de limbă franceză. Să arăţi franţuzului decoraţia ar însemna să provoci o mulţime de întrebări din cele mai neplăcute, ar fi însemnat să te faci de râs pe vecie, să te acoperi de ruşine... Cea dintâi idee a lui Pusteacov fti să smulgă decoraţia, sau să fugă îndărăt; dar decoraţia era prinsă zdravăn, iar retragerea era acum cu neputinţă. Acoperind iute, cu mâna dreaptă decoraţia, se îngheboşă, făcu un salut comun şi, nedând mâna cu nimeni, se lăsă greu pe un scaun liber, drept în faţa colegului franţuz.

„Trebuie c-a băut”, se gândi Spicichin, uitân-du-se la expresia rătăcită de pe faţa musafirului.

IC. 109” Dinaintea lui Pusteacov fu pusă o farfurie cu supă. Pusteacov cu mâna stânga luă lingura, dar aducându-şi aminte că nu se mănâncă cu mâna stângă, declară ca a stat la masă şi că nu mai vrea.

Am mâncat... Merci... Îngână. Am fost în vizită la unchiu-meu, protoiereul Eleev, şi m-a făcut, ştiţi... Să stau la masă.

Sufletul lui Pusteacov era plin de o plictiseală şi o furie acută. Supa lăsa un parfum gustos, iar de la morunul fiert venea un abur delicios. Profesorul încercă să-şi elibereze mâna dreaptă şi să acopere decoraţia cu cea stângă, dar lucrul se dovedi incomod.

„Au să observe... şi mâna se întinde peste tot pieptul, parcă m-aş pregăti să cânt. Doamne, măcar dacă s-ar sfârşi mai degrabă cu masa! Am să mănânc la vreun birt...”

După felul al treilea se uită timid, numai cu un ochi, la franţuz. Tremblant, grozav de încurcat şi el de ceva, se uita la dânsul şi nu mânca nici el. După ce se uitară unul la altul, amândoi se fâstâciră şi mai mult şi lăsară ochii în farfuriile goale. „A observat, mizerabilul!” se gândi Pusteacov. „Văd după mutră că a observat! şi e un intrigant, mizerabilul... Chiar mâine mă denunţă directorului!”

Gazdele şi musafirii mâncară şi al patrulea fel, mâncară cu voia soartei şi pe al cincilea...

Se ridica un domn înalt, cu nişte nări largi şi păroase, cu nasul acvilin şi pleoape pe jumătate închise din fire. Se netezi pe cap şi declară: Ă-ă-ăp-ăp... Propun să se bea pentru fericirea doamnelor prezente!

Comesenii se ridicară cu zgomot şi luară pocalurile în mână. Un ura zgomotos răsună prin toate odăile. Doamnele începură să zâmbească şi să ciocnească.

Pusteacov se ridică şi luă paharul său în mâna stângă.

Lev Nicolaevici, fiţi bun şi transmiteţi această cupă Nastasiei Timofeevna, i se adresă un domn, trecându-i o cupă. Hotărâţi-o sa o bea!

De data asta, spre marea lui groază, Pusteacov trebuia să folosească şi mâna dreaptă. Stanislav, cu panglica roşie şifonată, văzu în sfârşit lumina şi străluci. Profesorul se îngălbeni, lăsă capul în jos şi se uita sfios înspre franţuz. Acela

se uita la el cu nişte ochi măriţi, întrebători. Buzele lui zâmbeau cu şiretenie, de pe faţă fâstâceala-i dispărea cu încetul.

Lulii Augustovici! Se adresă gazda către franţuz. Transmiteţi sticla de şampanie celor în drept.

Tremblant întinse nehotărât mâna dreaptă spre sticlă şi… O, fericire! Pusteacov observă pe pieptul lui o decoraţie. Dar nu era Stanisâav, ci Anna! Va să zică şi franţuzul umbla cu… de astea! Pusteacov începu să râdă, se aşează pe scaun şi se întinse nepăsător. Acum nu mai avea nevoie să-1 ascundă pe Stanislav! Amândoi au păcătuit la fel, prin urmare n-are cine să-1 denunţe şi să-1 facă de râs…

A-a-a… hm! Făcu Spicichin, văzând decoraţia pe pieptul profesorului.

Da! Zise Pusteacov. Ciudat lucru, lulii Augustovici! Cât de puţine recomandaţii au fost la noi înainte de sărbători! Câta lume e la noi şi am primit numai eu cu dumneata! De mirare!

Tremblant dădu vesel din cap şi scoase înainte reverul din stânga, pe care se afla Anna, gradul HI.

După masă, Pusteacov trecu prin toate odăile şi arată domnişoarelor decoraţia. Simţea în suflet uşurare, libertate, deşi sub curea îl cam înţepa foamea.

„Să fi ştiut eu treaba asta, se gândea, uitându-se cu invidie la Tremblant care vorbea cu Spicichin despre decoraţii, dobândeam un Vladimir. Eh, nu m-am priceput!”

Singur numai gândul ăsta îl mai chinuia, încolo, era fericit.

TATA DE FAMILIE Asta se întâmplă de obicei după vreo pierdere zdravănă la cărţi, sau după un chef, când începe a se arăta „accesul”.

Stepan Stepanâci Jilin se trezeşte într-o stare sufletească posomorâtă de tot. Are un aer acru, abătut, zburlit; pe faţa-i întunecată se vede o nemulţumire: parcă ar fi jignit, parcă ar fi dezgustat de ceva. Se îmbracă încet, îşi bea Vichiul încet şi începe să umble prin toate odăile.

Aş vrea să ştiu care dobitoc umblă pe aici şi nu închide uşile! Bodogăneşte supărat, învăluindu-se în halat şi scuipând cu zgomot. Să se ridice hârtia asta! Ce caută aici?

Ţinem douăzeci de slugi, şi ordine mai puţină decât într-o crâşmă. Cine suna acolo? Pe care 1-a mai adus…?

E babuşca Anfisa, care a botezat pe Fedea, răspunde nevastă-sa.

Rod pragurile., nişte lingăi!

Pe tine, Stepan Stepanâci, nimeni nu te mai înţelege. Singur o inviţi şi acum faci gură.

Nu fac gură, vorbesc! Să-ţi fi căutat, drăguţă, vreo ocupaţie, decât să stai aşa, cu braţele încrucişate şi să te bagi în discuţii! Nu înţeleg femeile astea, pe cinste! Nu le înţeleg! Cum pot petrece zile întregi fără treabă? Bărbatul lucrează, munceşte ca un bou, ca o vită, iar nevasta, tovarăşa vieţii, stă ca o păpuşă, nu face nimic şi aşteaptă numai ocazia de a se certa, de urât, cu bărbatul! E timpul, dragă, să părăseşti aceste deprinderi de şcolăriţă de pension. Nu mai eşti elevă, nu mai eşti domnişoară, ci mamă, nevastă!

Te întorci cu spatele? A-a! Nu-ţi plac adevărurile amare...?

Ciudat că rosteşti adevăruri amare numai când te doare ficatul!

Da, începi cu scenele, începi...

Ai fost ieri în afara oraşului, sau ai jucat la cineva?

Si dacă ar fi aşa? Cine ce treabă are? Sunt dator să dau socoteală cuiva? Nu pierd banii mei?

Ceea ce cheltuiesc eu singur şi ceea ce se cheltuieşte în casa asta mi-aparţine mie! Auzi dumneata? Mie!

Şi aşa mai departe, tot în felul ăsta.

Dar în nici un moment nu-i aşa de judicios Stepan Stepanâci, aşa de virtuos, sever şi drept, ca la masa, când stau lângă el toţi cei din casă. Începe de obicei de la supă. După ce înghite prima lingură, Jilin deodată se încruntă şi încetează a mânca.

Al dracului... Bodogăneşte. O să trebu iască probabil să mănânc la birt.

Dar ce e? Se alarmează nevastă-sa. Nu-i buna supa?

Nu înţeleg ce fel de gust porcesc trebuie să H 115 aibă cineva, ca să mănânce asemenea lături. Prea sărat, miroase a cârpa... Nişte ploşniţe în loc de ceapă... E revoltător, Anfisa Ivanovna! Se adresează către babusca-musafâr, In toate zilele dai o groază de bani pe provizii... Renunţi la toate, şi iată cu ce te hrănesc! Vor probabil să-mi părăsesc slujba şi să mă apuc singur să gătesc...

Azi supa e bună, observă timid guvernanta.

Da? Găseşti? Zice Jilin, mijind supărat din ochi. De altfel, fiecare cu gustul lui. În general, trebuie să recunoaştem ca eu şi

dumneata, Varvara Vasilievna, ne deosebim foarte mult în gusturi. Dumitale, de pildă, îţi place purtarea băieţaşului ăstuia, (Jilin arată cu un gest tragic pe fiul său, Fedea.) Eşti încântată… pe când eu… Sunt indignat. Da-da!

Fedea, un băieţaş de şapte ani, cu figura palida, bolnăvicioasă, încetă brusc a mai mânca şi lasă ochii în jos. Faţa-i deveni şi mai palidă.

Da, dumneata eşti încântată, iar eu sunt indig nat… Cine dintre noi are dreptate, nu se ştie, dar îndrăznesc să cred că eu, ca tată, cunosc pe fiul meu mai bine decât dumneata. Uitaţi-vă cum stă! Aşa stau nişte copii bine crescuţi? Stai frumos!

Fedea ridică bărbia în sus, întinse gâtul şi i se păru că stă mai drept, în ochi i se arătară lacrimile.

Mănâncă! Ţine lingura cum se cade! Aşteaptă, îţi arăt eu, copil stricat! Să n-aud plâns! Uită-te la mine drept!

Fedea caută să se uite drept, dar faţa îi tremură şi ochii i se umplu de lacrimi.

A-a-a… Plângi? Tu eşti de vină, şi tot tu plângi! Pleacă, stai la colţ, dobitocule!

Dar… Lasă-1 să mănânce mai întâi interveni nevastă-sa.

^ INI

(jmw^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^

Fără masa! Asemenea stric… Ştrengari n-au dreptul să stea la masă!

Fedea, strâmbând din gură şi tresărind din tot trupul, lunecă de pe scaun şi merse la colţ.

Aşteaptă! Urmă tatăl. Dacă nimeni nu vrea să se ocupe de educaţia ta, atunci fie… Mă voi ocupa eu. Cu mine, drăguţă, n-ai să te joci, n-ai să plângi la masă! Dobitocule! Trebuie să faci treabă!

Înţelegi? Treabă! Tatăl tău munceşte, munceşte şi tu!

Nimeni nu trebuie să mănânce pâine degeaba! Trebuie să fii om! Om!

Sfârşeşte, pentru Dumnezeu! Îl rugă nevastă-sa pe franţuzeşte. Nu ne toca cel puţin faţă de străini… Bătrâna aude totul şi acum, graţie ei, are să se ştie în tot oraşul…

— Eu nu mă tem de străini, • răspunde Jilin ruseşte. Anfisa Ivanovna vede că spun adevărul. Ce, după tine ar trebui să fiu mulţumit de acest copil? Tu ştii cât mă costă? Ştii tu, copil

urâcios, cât mă costă întreţinerea ta? Sau crezi că eu fabric bani, că-i am pe nimic?... Să n-aud urlet! Pst! Mă auzi tu, ori nu? Vrei să te bat cu vergile, fiinţă ticăloasă, ce eşti?

Fedea începu să plângă cu hohote.

Dar e imposibil zise mama, sculându-se de la masă şi aruncând şervetul. Niciodată nu te lasă să stai liniştit la masă. Iată unde-mi stau bucăţile tale!

Arătă gâtul şi cu batista la ochi iese din sufragerie.

S-a supărat dumneaei... Bombăneşte Jilin, zâmbind în silă. Educaţie gingaşă... Aşa, Anfisa Ivanovna, nu vă place azi adevărul... Tot noi cei vinovaţi...!

Trec câteva minute în tăcere. Jilin aruncă o privire asupra farfuriilor şi, observând că nimeni nu s-a atins de supă, oftă adânc şi se uită la faţa roşie şi plina de îngrijorare a guvernantei.

De ce nu mâncaţi, Varvara Vasilievna?

Întrebă Jilin. Va să zică v-aţi supărat? Aşa...

Adevărul nu place. De, să mă ierţi, aşa-i firea mea, nu ştiu să mă prefac... Eu întotdeauna tai de-a dreptul oftă. Dar observ că prezenţa mea aici e neplăcută. In prezenţa mea nu se poate nici vorbi, nici mânca... Atunci să-mi fi spus, aş fi plecat...

Plec...

Jilin se ridică şi cu demnitate plecă spre uşă. Trecând pe lângă Fedea care plângea, se opri.

După toate câte s-au petrecut aici, dumneata eşti 1-1-liber! Îi zise lui Fedea cu demnitate, dându-şi capul pe spate, în educaţia dumitale nu mă mai ames tec, îmi spăl mâinile! Cer scuze că într-un mod sincer, ca tată, dorindu-vă binele, te-am deranjat şi pe dum neaţa şi pe îndrumătoarele dumitale. Totodată mă des cârc pentru totdeauna de răspunderea pentru soarta dumitale.

Fedea ţipa şi plânse şi mai tare. Jilin, cu demnitate, se întoarse spre uşă şi plecă la el în dormitor.

După somn, Jilin începu să simtă remuşcări. I-e ruşine de nevastă, de fâu-său, de Anfâsa Ivanovna; la amintirea celor petrecute în timpul mesei se simţi apăsat de un sentiment penibil, continuă să se arate supărat şi să bodogănească...

Trezindu-se a doua zi dimineaţă, se simţi într-o dispoziţie admirabilă şi în timpul spălatului şuieră arii vesele. Venind la

cafea în sufragerie, dădu acolo de Fedea care, la vederea tatălui, se ridică şi se uită la el cu un aer rătăcit.

Ei, ce e, tinere? Îl întrebă Jilin, aşezându-se la masa bine dispus. Ce mai e nou? Sănătos? Hai, vino, bondocule, de-i sărută pe tata.

Fedea, palid, cu faţa serioasă, se apropie de tată, şi cu buzele tremurătoare îi atinse obrazul, apoi plecă şi se aşeză tăcut la locul lui.

VILA CEA NOUA J_/a trei verste de la satul Obruceanovo se construia un pod mare. Din satul care se afla sus, pe malul prăpăstios, se vedea scheletul lui de reţea. Pe timp pâclos, ca şi în zilele liniştite de iarnă, când căpriorii lui subţiri, de fier, şi tot ansamblul erau acoperite de brumă, înfăţişa un tablou pitoresc, chiar fantastic. Prin sat trecea uneori cu druşca sau cu trăsura inginerul Cucerov, constructorul podului, un bărbat gros, spătos, bărbos, cu o pălărie mare şi boţita; uneori, când era sărbătoare, venea golănimea care lucra la pod; aceştia cerşeau, râdeau de femei şi se întâmpla de mai şi şterpeleau câte ceva. Dar rar; de obicei, ziâele treceau în pace şi linişte, parcă n-ar fi fost nici un şantier de construcţie; şi numai serile, când pe lângă pod se luminau focuri, vântul aducea, abia-şoptit, cântecele golanilor. Se auzea şi ziua, uneori, un sunet trist, metalic: don… Don. Don.

Într-o zi sosi nevasta inginerului. Ii plăcură cucoanei malurile râului şi minunata vedere a văii înecate în verdeaţă, cu sate, biserici, turme, şi începu să-1 roage pe bărbatu-său să cumpere o mică bucată de pământ şi să construiască aici o casă de ţară. Bărbatul ei consimţi. Cumpărară douăzeci de deseatine de pământ, şi pe malul înalt, în poieniţa pe unde mai deunăzi rătăceau vacile din Obruceanovo, se ridică o frumoasă construcţie cu două caturi, cu terase, cu balcoane, cu turn şi cu o prăjină ascuţită, pe care, duminicile, se ridica un steag. şi toate astea cam în trei luni de zile. Apoi toată iarna se sădiră copaci şi când sosi primăvara şi înverzi totul de jur-împrejur, la noua vilă erau gata şi aleile; şi grădinarul împreună cu două ajutoare cu şorţuri albe lucra întruna pe lângă casa; fântâna ţâşnea, şi un gâob de sticlă ardea cu atâta strălucire, că-ţi făcea rău la ochi. Noua construcţie avea şi un nume: „Vila cea Nouă”.

Într-o dimineaţă senină şi caldă, pe la sfârşitul lui mai, de la Vila cea Nouă fură aduşi la Obruceanovo, la Radion fierarul de

aici, doi cai, ca să le schimbe potcoavele. Caii erau albi ca zăpada, frumoşi, bine hrăniţi şi semănau unul cu altul grozav.

Adevărate lebede! Rosti Radion, uitându-se la ei cu evlavie.

Stepanida, femeia lui, copiii şi nepoţii ieşiră în stradă, să se uite. Încetul cu încetul se adună mulţimea. Se apropiară Lâcicovii, tatăl şi fiul, spâni amândoi din naştere, cu feţele umflate şi fără căciulă. Veni şi Cozov, un bătrân înalt şi slab, cu o barbă lungă şi subţire, cu o cârjă în mână. Moşneagul mereu făcea semne din ochii şireţi şi zâmbea, parcă ar fi ştiut ceva deosebit.

Atâta-i de ei, că-s albi? Zise. Pune-i la

*>V 121 ovăz pe ai mei, au să fie tot aşa de netezi. La plug, cu biciul...!

Vizitiul se uită numai la el cu dispreţ, dar nu-i zise o vorbă. Apoi, până se făcu focul, începu să povestească fumând mai multe ţigări. Mujicii aflară multe amănunte: are stăpâni bogaţi; cucoana Elena Ivanovna, înainte de a se căsători, trăia în sărăcie la Moscova, ca guvernantă; e o femeie buna şi miloasă, îi place să ajute pe săraci. La noua moşie, spunea vizitiul, n-au să are, nici n-au sa semene ci au să stea numai de plăcere aşa, numai ca să respire aer curat. După ce isprăvi şi pleca cu caii îndărăt, o mulţime de copii se luă după el, lătrau câinii, şi Cozov, uitându-se batjocoritor după cai, făcea semne din urma.

Cică-s boieri! Zicea moşneagul. Au făcut casă, au cumpărat cai şi poate n-au nici ce mânca. Ce mai boieri!

Nu ştiu cum s-a făcut, că Cozov deodată a început să urască şi vila cea nouă, şi caii cei albi, şi pe sătulul şi frumosul vizitiu. Bătrânul era un om singuratic, văduv; ducea o viaţă plictisită (îl împiedica de a munci un fel de boala, pe care el o numea când vătămătură, când cordea), bani pentru hrană primea de la fiu-său, care slujea la Carcov, într-o cofetărie, şi rătăcea de dimineaţă până în seară fără treabă, pe mal, sau prin sat; şi dacă vedea, de pilda, un mujic ducând cu căruţa o grindă, sau prinzând peşte cu undiţa, zicea: „Grinda asta e din pădure slabă, e putregăioasă.” sau: „Pe aşa un timp nu vine la undiţă”. Când era secetă, zicea că n-au să fie ploi până n-o veni gerul, iar când începeau ploile, zicea că acum pe câmp totul are să putrezească, s-a pierdut totul.

Si tot făcea semne din ochi, parcă ar fi ştiut ceva.

La vilă, serile, se aprindea foc cu bengal şi se aruncau rachete, şi pe lângă Obruceanovo trecea, mânată de pânză, o luntre cu mici felinare roşii, într-o dimineaţă sosi nevasta inginerului, Elena Ivanovna, împreună cu o fetiţă mică, într-o trăsură cu roţile galbene, trasă de o pereche de ponei murgi, întunecaţi; amândouă, mamă şi fetiţă, aveau pălării de paie, cu boruri largi, lăsate în jos pe lângă urechi.

Tocmai se scotea bălegarul din sat, şi Radion, desculţ, cu o furcă pe umăr, stătea lângă teleaga-i murdară şi urâtă. Se uită zăpăcit la căluţi, şi se citea pe faţa-i că încă n-a mai văzut cai aşa de mici.

Cuceroaica a venit! Se auzea şoptind de jur-împrejur. Uite, a venit Cuceroaica!

Elena Ivanovna se uita la case, alegând parcă, apoi opri caii lângă izba ‘ cea mai săraca, unde se vedeau la fereastră o mulţime de capete de copii bălai, bruni, roşcovani. Stepanida, femeia lui Radion, o bătrână grasă, alergă din casă, basmaua de pe cap îi căzu într-o parte, se uită la trăsură în faţa soarelui. Faţa-i zâmbea şi mijea ochii de parcă ar fi fost oarbă.

Pentru copiii tăi, zise Elena Ivanovna şi-i dădu trei ruble.

Stepanida începu deodată să plângă şi se închină până în pământ; Radion căzu de asemenea la pământ, arătând chelia-i largă şi cărămizie, şi era cât pe-aci să înţepe în coastă, cu furca, pe nevastă-sa. Elena Ivanovna se înroşi şi plecă îndărăt.

1) izbă bordei (n.tr.)

; ‘i 123 n Lâcicovii, tatăl şi fiul, prinseră la ei, în fâneaţă, doi cai de muncă, un ponei şi un buhăiaş botos, de soi străin, şi împreună cu Volodea cel roşcovan, fiul lui Radion fierarul, îi aduseră în sat. Chemară pe primar, luară martori şi plecară să vadă stricăciunile făcute.

Bine, lasă! Zicea Cozov, făcând din ochi.

La-să! Lasă-i sa joace! Crezi că împotriva îngâne rilor nu-i nici o judecată? Bun! Să trimiteţi după ureadnic sa se facă hârtia!

Hârtia! Repetă Volodea.

Eu asta n-o las aşa! Striga Lâcicov-fiul, striga tot mai tare şi faţa-i spână se umflase parcă şi mai mult. Auzi treabă! Dă-le numai voie, c-apoi îţi calcă toate fâneţurile. N-aveţi drept să obijduiţi norodul. S-a dus robia!

Azi s-a isprăvit cu robia! Repetă Volodea.

Am trăit şi fără pod, rosti Lâcicov-tatăl, întunecându-se. N-am cerut. Nouă ce ne trebuie pod? Nu dorim!

Fraţi pravoslavnici! Asta nu se poate lăsa aşa!

Bun, la-să! Făcea din ochi Cozov. Acum lasă-i să joace! Ce mai moşieri!

O luară spre sat şi Lâcicov-fiul tot drumul s-a bătut cu pumnul în piept şi a strigat, iar Volodea striga şi el, repetându-i cuvintele, în sat, între timp,

I) ureadnic poliţist rural (ntr.) lângă buhăiaşul de soi şi lângă cai se adunase o mulţime întreagă. Buhăiaşul era ruşinat şi se uita pe sub sprâncene, dar lăsă deodată botul în pământ şi o luă la fugă, zvârlind din picioarele dindărăt; Cozov se sperie, începu să învârtească băţul în mână şi toţi începură să râdă. Apoi închiseră caii şi începură să aştepte.

Seara, inginerul trimise pentru stricăciuni cinci ruble şi amândoi caii, poneiul şi buhăiaşul, flămânzi şi însetaţi, se întoarseră acasă, cu capetele în jos, ca nişte vinovaţi parcă ar fi fost duşi la moarte.

Primind cinci ruble, Lâcicovii, tatăl şi fiul, primarul şi Volodea trecură cu luntrea pe celălalt mal, în satul Creacovo, unde era cârciuma şi acolo petre-cură mult timp. Se auzea cum cânta şi cum striga Lâcicov cel tânăr, în sat, femeile n-au dormit şi s-au temut de ceva rău toată noaptea. N-a dormit nici Radion.

Nu-i a bună, zicea întorcându-se de pe o coastă pe alta şi oftând. Se supără boierul, judecă-te apoi… Au supărat pe boier… Oh, 1-au supărat, nu-i bine…

Într-o zi, mujicii şi Radion între ei fuseseră la pădurea lor ca să împartă iarba, şi pe când se întorceau, se întâlniră cu inginerul. Era într-o cămaşă de cit roşu şi cizme înalte. Din urmă îl însoţea, cu limba scoasă, un prepelicar.

Bună ziua, fraţilor! Zise el.

Oamenii se opriră şi-şi ridicară căciulile.

De mult vreau să vorbesc cu voi, fraţilor, urmă inginerul. Iată cum stau lucrurile. De la începutul primăverii şi în fiecare zi, la mine în grădină şi în pădure paşte cireada voastră. Totu-i călcat, porcii au scormonit pământul, fac stricăciuni în grădina cu O’/‘, 125 zarzavat, iar în pădure au pierit toţi arborii tineri. Cu ciobanii voştri e cu neputinţă să te înţelegi: tu îi rogi şi ei îţi răspund obraznic, în fiecare zi am stricăciuni şi tac, nu vă amendez, nu mă plâng, dar voi mi-aţi închis caii şi buhăiaşul,

mi-aţi luat cele cinci ruble. E frumos? Aşa se face între vecini? Şi vocea inginerului era aşa de delicată, de convingătoare; nu era severă nici privirea. Aşa fac oamenii de treabă? Acum o săptămână cineva dintre ai voştri mi-a tăiat din pădure doi stejari. Aţi închis cu şanţ drumul către Eresnevo şi eu acum trebuie să fac un ocol de trei verste. Pentru ce mă păgubiţi la tot pasul? Spuneţi-mi, ce rău v-am făcut, pentru Dumnezeu? Eu şi cu nevastă-mea căutăm din toate puterile să trăim cu voi în pace şi înţelegere, ajutăm oamenii cum putem. Nevastă-mea e o femeie bună, ea nu refuza nimănui nici un ajutor; visul ei e să vă fie folositoare, vouă şi copiilor voştri; şi voi la binele nostru răspundeţi cu răutate. Sunteţi nedrepţi, fraţilor! Gândiţi-vă. Vă rog foarte mult să vă gândiţi. Noi ne purtăm cu voi omeneşte, plătiţi şi voi cu aceeaşi monedă.

Se întoarse şi plecă. Mujicii mai statură puţin, îşi puseră căciulile şi plecară şi ei. Radion, care înţelegea ceea ce i se spunea, nu cum trebuie, ci, întotdeauna, nu ştiu cum, în felul lui, oftă şi zise: Trebuie plătit. Plătiţi, fraţilor, zice, cu monedă…

Ajunseră în sat tăcuţi. Sosind acasă, Radion se rugă lui Dumnezeu, se descălţă şi se aşeză pe laviţă, lângă nevastă-sa. Radion şi cu Stepanida, când erau acasă, întotdeauna stăteau alături, şi pe stradă întotdeauna mergeau alături, mâncau, beau şi dormeau întotdeauna alături, şi cu cât înaintau în vârstă, cu atât se iubeau mai mult unul pe altul. La ei, în izbă, era strâmt, era cald şi pretutindeni copii: pe jos, la ferestre, pe cuptor… Stepanida, cu toată vârsta înaintată, tot mai năştea, şi acum, când te uitai la grămada de copii, cu greu mai deosebeai care-s ai lui Radion, care ai lui Volodea. Nevasta lui Volodea, Lucheria, o femeie urâtă, cu ochii dezgărdinaţi şi cu un nas păsăresc, frământa nişte aluat într-o cadă; Volodea stătea pe cuptor, cu picioarele atârnate în jos.

Pe drum, lângă hrişcă lui Nechita, ştii…

Inginerul cu un căţeluş… Începu Radion, după ce se odihni, scărpinându-şi coastele şi coatele. Trebuie să plătiţi, zice… Cu moneda, zice… Cu monedă, cu monedă, dar s-ar cuveni câte un grivenic ‘ de fiecare casă. Prea obijduim pe boier. Mai mare mila…

Am trăit şi fără pod, zise Volodea neuitându-se la nimeni anume. Şi nu dorim!

Ce să mai!… Podul e al stăpânirii.

Nu dorim!

Pe tine nici nu te întreabă nimeni. Ce treabă ai?

„Nici nu te întreabă”, îl îngâna Volodea.

Noi n-avem unde merge, ce ne trebuie pod? Dacă ne trebuie, mergem şi cu luntrea.

Cineva din curte bătu în fereastră cu atâta putere parcă s-ar fi cutremurat toată casa.

Volodea e acasă? Se auzi vocea lui Lâcicov-fâul. Volodea ieşi, mergem!

Volodea sari de pe cuptor şi începu să-şi caute şapca.

Nu te duce, Volodea, zise Radion cu sfială.

Nu te du cu dânsul, băiete. Tu eşti prostuţ ca un 1) grivenic veche monedă de argint de 25 de copeici (n-tr.) copil mic, şi el n-are să te înveţe la bine. Nu te duce!

Nu te du, băiete! • îl rugă Stepanida şi începu să clipească des din ochi, pregătindu-se sa plângă.

Te cheamă desigur la cârciumă.

„La cârciumă” făcu Volodea strâmbându-se.

Iar ai să te întorci beat, Irod urâcios! Zise Lucheria, uitându-se la el cu mânie. Du-te, du-te, aprinde-s-ar rachiul în tine, satană ciuntită!

Ia mai taci! Strigă Volodea.

M-au dat după un dobitoc, m-au prăpădit, copil sărman şi nenorocit ce sunt! Beţiv roşcat… Începu să se bocească Lucheria, ştergându-se cu mâna plină de aluat. De nu te-aş mai vedea în ochi!

Volodea o izbi peste ureche şi ieşi.

M Elena Ivanovna şi mica ei fiică veniră în sat pe jos. Se plimbau. Era tocmai duminică şi în stradă ieşiseră femei şi fete în rochiile lor în culori vii. Radion şi Stepanida, care stăteau în cerdac, împreună, salutară pe Elena Ivanovna şi pe fetiţă şi ie zâmbiră ca unor persoane cunoscute. Şi din fereastră se uitau la ele mai mult de zece copii; feţele lor exprimau nedumerire şi curiozitate, se auzea şoaptă.

A venit Cuceroaica! Cuceroaica!

Bună ziua, zise Elena Ivanovna şi se opri; tăcu puţin, apoi continuă: Ei, cum o mai duceţi?

Aşa, mulţumim lui Dumnezeu, răspunse Radion grăbit. Trăim, se ştie…

Viaţa noastră… Zâmbi Stepanida. Vedeţi şi singură, cuconiţă dragă, ce sărăcie! Toată familia din paisprezece suflete, şi câştigători de bani doi! Numai vorba e că-i fierărie. Când îţi aduc un cal să-1 potcoveşti, n-ai cărbuni, n-ai cu ce-i cumpăra.

Mare chin, cuconiţă, urma femeia, şi râse, cât chin!

Elena Ivanovna se aşează pe cerdac şi îmbrăţişân-du-şi fetiţa se gândi la ceva; îi rătăceau prin cap şi fetiţei, pe cât se vedea, nişte idei nu tocmai vesele; căzând pe gânduri, se juca cu umbrela elegantă de dantelă, pe care o luase din mâna mamei.

Sărăcie! • zise şi Radion. Griji multe şi muncim de nu se mai vede capătul. Iaca, nu dă Dumnezeu o ploaie… Trăim rău, ce să mai vorbim…

În viaţa asta vi-i greu, zise Elena Ivanovna.

În schimb o să fiţi fericiţi pe cealaltă lume.

Radion n-o înţelese şi, în loc de răspuns, tuşi numai în pumn. Iar Stepanida zise: Cuconiţă dragă, pentru cel bogat şi pe cealaltă lume e tot bine. Cel bogat pune lumânări, plăteşte slujbe, cel bogat dă cerşetorilor; şi mujicul?… N-are când să-şi facă o cruce, de cerşetor îi răzcerşetor.

Când să te mai gândeşti la mântuire? şi păcatele cele multe vin din sărăcie, ne şi lătrăm de amar, ca nişte câini; o vorbă cumsecade nu rostim… Şi câte nu se întâmplă, cuconiţă dragă, ferească Dumnezeu!

N-avem noi noroc, se vede, nici pe lumea asta, nici pe cealaltă. Celor bogaţi le-a căzut tot norocul.

Vorbea vesel; s-a deprins să vorbească despre greaua sa viaţă de mult, se vede. Zâmbea şi Radion, era mulţumit ca are o babă aşa de deşteaptă, aşa de sfătoasă.

Se pare numai că celor bogaţi le e uşor, zise Elena Ivanovna. Orice om are necazurile lui.

Iată noi, eu şi cu bărbatul meu, nu trăim rău, avem mijloace, dar parcă suntem fericiţi? Eu sunt femeie încă tânără şi am acum patru copii; copiii sunt mereu bolnavi, eu de asemenea, veşnic cu leacuri…

Dar ce boală ai? Întrebă Radion.

Femeiască. N-am somn, nu mă lasă în pace durerile de cap. Uite, stau, vorbesc, dar în cap nu-i bine; slăbiciune în tot trupul, şi aş primi mai bine munca cea mai grea, decât

asemenea stare. Nu mi-e liniştit nici sufletul. Orice familie are vreun necaz al ei, îl avem şi noi. Eu nu-s din boieri. Bunicul meu a fost simplu ţăran, tatăl meu a făcut negoţ la Moscova şi era un om tot de rând, pe când părinţii bărbatului meu sunt oameni însemnaţi şi bogaţi. N-ar fi vrut să-1

^^^^^flţft* r vadă însurat cu mine, dar el nu i-a ascultat, s-a certat cu ei şi uite-i că nu ne iartă nici până azi. Asta îl tulbură pe bărbatu-meu, îl enervează, îl ţine într-o grijă; bărbatu-meu ţine la mamă-sa, o iubeşte foarte mult. Şi iată că sunt neliniştită şi eu. Mă doare în suflet...

Lângă casa lui Radion de mult se adunaseră mujici şi femei şi ascultau. Se apropie şi Cozov şi se opri, scuturând din barba-i lungă şi îngusta. Veniră Lâcicovii, tatăl şi fiul,

Adevărat, nu poţi să fii fericit şi mulţumit, dacă nu te simţi la locul tău, urmă Elena Ivanovna,

Fiecare din voi are ogoraşul lui, fiecare din voi munceşte şi ştie pentru ce munceşte, bărbatu-meu face poduri, într-un cuvânt, fiecare e la locul lui. şi eu?

Umblu numai de colo-colo. N-am ogorul meu, nu muncesc şi mă simt ca străină. Toate astea vi le spun ca să nu judecaţi după ce vedeţi pe dinafară; dacă omul e îmbrăcat luxos şi are mijloace, asta însă nu înseamnă că e mulţumit de viaţă.

Se sculă şi luă fetiţa de mână.

Mie îmi place aici la voi foarte mult, mai zise ea şi zâmbi, şi după zâmbetul acesta slab, sfios, se putea vedea cât e de bolnăvicioasă, de bună seamă, cât e de tânără şi cât de nostimă; avea o faţă palidă, slăbuţă, cu sprâncene castanii şi părul blond. Şi fetiţa era tot aşa: slăbuţă, blondă şi subţire. Miroseau a parfum.

Îmi place şi râul şi pădurea şi totul...

Urma Elena Ivanovna. Aş fi putut sta aici toată viaţa şi mi se pare că aici m-aş face bine şi mi-aş găsi locul meu. Aş dori, aş avea mare dor să vă ajut, sa vă fiu de folos, să va fiu prietenă. Eu va cunosc nevoile voastre, iar pe care nu le ştiu, le simt, le ghicesc cu inima. Sunt o femeie bolnăvicioasă, slabă, şi poate nu mai e cu putinţă să-mi schimb viaţa cum aş dori. Dar am copii şi am să caut să-i cresc aşa ca să se deprindă cu voi, să vă iubească. Am să fac să le intre în minte că viaţa lor le aparţine, nu lor, ci vouă. Numai, vă rog cu tot dinadinsul, vă implor, aveţi încredere în noi; trăiţi cu noi în prietenie. Bărbatul meu e om

bun, de treabă. Nu-1 supăraţi, nu-I necăjiţi. E simţitor la toate nimicurile. Ieri, de pildă, a fost în grădina de zarzavat. Nu ştiu cine dintre ai voştri au rupt gardul de la prisaca noastră… Asemenea purtare faţă de noi îl aduce pe bărbatu-meu la disperare. Vă rog, adaugă cucoana cu voce rugătoare şi-şi adună mâinile pe piept, vă rog, fiţi cu noi ca nişte buni vecini, să trăim în pace! S-a zis doar: o pace rea e mai bună decât o ceartă bună, şi cumpără, nu moşie, ci pe vecinul tău! Repet, bărbatul meu e un om bun, de treabă; dacă totul va merge bine, noi vă făgăduiesc facem tot ce e în puterea noastră, reparăm drumurile, facem şcoală pentru copiii voştri. Vă făgăduim.

Aşa, se înţelege, mulţumim, cucoană, zise Lâcicov-tatăl, cu ochii în pământ. Dumneavoastră sunteţi oameni învăţaţi, ştiţi mai bine. Numai că iaca, la Eresnevo, Voronov, un mujic bogat zicea tot aşa: că eu aşa, că eu pe dincolo, a aşezat numai pereţii şi n-a mai vrut; şi pe mujici i-a pus apoi să pună acoperişul şi să isprăvească; a costat o mie de ruble.

Lui Voronov ce-i pasă? Îşi netezeşte numai barba, dar bieţilor mujici cred că nu le vine la socoteală.

Acolo a fost corbul, aici a venit croncanul, zise Cozov şi făcu din ochi.

Se auziră râsete.

Nu ne trebuie şcoală, rosti Volodea, posac.

• Băieţii noştri merg la Petrovscoie. Las’ aşa, nu ne trebuie.

Elena Ivanovna se descurajă, parcă, deodată. Se îngălbeni, se împuţina, se strânse toată, parcă ar fi fost atinsă de ceva grosolan, şi plecă fără sa mai rostească o vorbă. şi merse tot mai iute şi mai iute, fără să se întoarcă.

Cucoană! O chemă Radion din urmă.

Cucoană, mai stai, am să-ţi spun ceva.

Mergea în urma ei fără căciulă şi vorbea încet, parcă ar fi cerşit ceva.

Cucoană, aşteaptă, am să-ţi spun ceva.

Ieşiră din sat şi Elena Ivanovna se opri în umbra unui gorun bătrân, lângă teleaga cuiva.

Nu te supăra, cuconiţă, zise Radion. Ce mare treabă! Mai rabdă puţin. Mai rabdă vreo doi ani. Ai să stai aici, ai să te deprinzi şi are să fie bine. Norodul nostru e paşnic, de treabă… Norod paşnic, îţi vorbesc ca în faţa Celui de Sus. Nu te uita la

Cozov, ori la Lâcicov, nu te uita nici la Volodea al meu; e un biet dobitoc: îl ascultă pe ăl de-a vorbit mai întâi. Ceilalţi… Norod supus, tace… Altul, ştii, ar fi bucuros să zică o vorbă bună, în apărare, vrea să zică, dar nu poate. Are şi suflet, are şi ruşine, dar n-are limbă în el. Nu te supăra… Mai aşteaptă… Ce mare treabă!

Elena Ivanovna se uită la râul lat şi liniştit; se gândea la ceva şi lacrimi îi curseră pe obraji. Il mişcară şi pe Radion lacrimile astea era cât pe-aci să plângă şi el.

Nu-i nimic, îngână Radion. Rabdă numai vreo doi ani. şi şcoală se poate, şi drumuri, numai nu deodată… Vrei, de pildă, sa semeni pâine pe movilita de colo: întâi scoate copacii, rădăcinile, curăţ-o i'> 133 de toate pietrele, apoi ar-o, aleargă şi aleargă, până îi dai de capăt…

De la casa lui Radion se desprinsese o mulţime şi o luase pe strada încoace, înspre gorun, începură să cânte, începu harmonica. şi se apropiau tot mai mult şi mai mult…

Mamă, să plecăm de aici, zise fetiţa îngălbenindu-se, lipindu-se de mamă şi tremurând din tot trupul. Să fugim, mamă!

Unde?

La Moscova… Să plecăm, mamă!

Fetiţa începu să plângă. Radion îşi pierdu cu totul cumpătul, faţa-i se acoperi de sudoare; scoase din buzunar un castravete, mic, strâmb, ca o semilună, plin de bubuşoare ruginii, şi vru să i-l vâre fetiţei în mână.

Hai, hai… Începu să îngâne. la cas travetele, mănâncă-1… Nu-i bine să plângi, te bate mămica… Te spune tatei acasă… Hai, hai…

Ele plecară înainte, iar Radion mergea în urmă, vrând să spună ceva care sa le mişte şi să le înduplece. Şi văzând ca amândouă sunt preocupate de gândurile lor şi nu-1 mai bagă în seamă, se opri şi, umbrindu-şi faţa de soare, se uită mult în urma lor, până când dispărură amândouă în pădurea lor.

IV Inginerul deveni, pe cât se părea, nervos; băga în seamă toate nimicurile, şi în orice fleac vedea numaidecât furtişag, sau încercare de a fura. Porţile erau încuiate şi ziua, iar noaptea, prin grădină umblau doi paznici, care băteau toaca într-o scândură din timp în timp, şi acum inginerul nu mai lua din Obruceanovo pe nimeni la lucru. Ca înadins, cineva (dintre

mujici, sau din golănime nu se ştie) luă roţile noi de la teleagă şi le înlocui cu altele vechi; apoi, peste puţin timp, dispărură două căpestre şi nişte cleşti, şi începu a se face gură chiar în sat. Ziceau că ar trebui căutat la Lâcicov şi la Volodea; şi atunci şi cleştele, şi căpestrele se găsiră la inginer în gradină, sub gard: le-a aruncat acolo cineva…

O dată veneau cu grămada din pădure şi în drum din nou se întâlniră cu inginerul, care se opri şi, fără a zice bună ziua, uitându-se mânios când la unul când la altul, începu: V-am rugat să nu mai adunaţi bureţi la mine, în parc şi pe lângă curte, să-i lăsaţi nevestei mele şi copiilor; cu toate astea fetele voastre vin până în ziua şi nu mai rămâne un singur burete. De vă roagă cineva, de nu vă roagă tot una-i. şi rugămintea, şi omenia, şi vorba bună totul, văd, e zadarnic.

Îşi opri privirea indignată asupra lui Radion şi urma:

^^^^^^^^ ^BP^ [r. ‘•• 135 ‘i.

Si eu şi femeia mea ne-am purtat cu voi ca egalii cu egalii, şi voi? Dar… Ce să mai vorbesc? O Să ajungem probabil să vă dispreţuim. Aita nu rămâne.

Si făcând o sforţare în sine însuşi, reţinându-şi mânia ca să nu mai spună încă ceva de prisos, se întoarse şi pâecă înainte.

Întors acasă, Radion îşi făcu cruce, se descălţă şi se aşeză pe laviţă, lângă nevastă.

Da… Începu, după ce se odihni. • Mergeam noi adineauri, când ne dădu boierul în cale… Da. A Văzut fetele până în ziuă… De ce, zice, n-aduc bureţi…

Femeii, zice, şi copiilor? Apoi se uită la mine şi zice: Eu cu nevasta avem să îngrijim de tine… Vroiam să mă arunc la picioarele lui, dar m-am sfiit… Dă-i,

Doamne, sănătate… Trimite-le, Doamne…

Stepanida îşi făcu semnul crucii şi oftă.

Boieri de treabă… Prostuţi… Urmă Radion,

Are să „se îngrijească”, a făgăduit faţă de toţi.

La bătrâneţe şi… N-ar fi rău. Toată viaţa aş ruga pe Dumnezeu… Trimite-le, Maică Cerească…

De Ziua Crucii, la 14 Septembrie, era hramul bisericii. Lâcicovii, tată şi fiu, încă de dimineaţă au trecut dincolo de râu, şi pe la timpul mesei s-au întors beţi; au umblat prin sat mult timp, au cântat, s-au înjurat cu vorbe urâte, apoi s-au bătut şi au plecat la curte, ca să se plângă, întâi intra Lâcicov-tatăl, cu un

băţ lung de plop; se opri nehotărât şi-şi luă căciula. Tocmai în timpul ăsta, pe terasă şedea inginerul cu familia şi bea ceai.

Ce vrei? Striga inginerul.

Înalt nobleţea voastră, cucoane., rosti Lâcicov şi începu să plângă. Pentru mila lui Dumnezeu…

Ocrotiţi… Nu mai pot de răul lui flu-meu… M-a sărăcit fm-meu cu totul, mă bate… Înalt nobleţă voastră!

Intră Lâcicov-fiul, fără căciulă, tot cu băţ; se opri şi-şi îndreptă privirea beată şi îndobitocită spre terasă.

Nu-i treaba mea să vă judec, zise inginerul.

Duceţi-vă la zemschu ‘ sau la stanovoi.

Am fost peste tot locul… Am dat şi jalbă…

Rosti Lâcicov şi începu sa se bocească. Acum unde să mai merg? Va să zică, poate orice? Pe tată-său?

Pe un tată?

Ridică băţul şi-1 lovi pe fiu-său peste cap; fiu-său ridică şi el băţul şi-1 lovi pe moşneag drept în chelie, încât băţul saltă chiar. Lâcicov-tatăl nici măcar nu şovăi şi-1 lovi pe fiu-său din nou, şi din nou peste cap. Şi tot aşa, stăteau şi se tot păleau unul pe altul peste capete, şi lucrul semăna mai mult a joacă decât a bătaie. Iar în dosul porţii se înghesuiau mujicii şi femeile şi se uitau în curte, tăcuţi; toţi aveau figurile serioase. Mujicii veniseră ca să-i felicite de sărbătoare, dar văzându-i pe Lâcicovi se sfiiră şi nu mai intrară în curte.

A doua zi dimineaţă, Elena Ivanovna plecă cu copiii la Moscova. şi se răspândi vorba că inginerul vinde casa…

1) zemschii funcţionar de stat, pe jumătate administrator, jumătate judecător (n.tr.) 2) stanovoi poliţie rurală (n.tr.) v t*, 137

V Cu podul s-au deprins de mult şi acum cu greu îşi mai închipuie râul în locul ăsta fără pod. Grămezile de rămăşiţe de îa construcţie de mult au fost acoperite de iarbă, de golani au uitat şi în locul „dubinuşcăi” se aude acum aproape la fiecare ceas zgomotul vreunui tren care trece.

Noua vilă e vândută de mult; acum aparţine unui cinovnic % care vine din oraş când e vreo sărbătoare, împreună cu familia, bea ceai pe terasă, apoi pleacă îndărăt, îa oraş. Are la şapcă o cocardă, vorbeşte şi tuşeşte ca un cinovnic foarte însemnat, deşi e numai în gradul de consilier colegial, şi când îl salută ţăranii, nu răspunde.

La Obruceanovo toţi au îmbătrânit; Cozov a şi murit, la Radion în casă copiii s-au înmulţit şi mai tare, lui Volodea i-a crescut o barbă lunga, roşcată. Trăiesc în sărăcie, ca şi mai înainte.

Pe la începutul fiecărei primăveri, cei din Obruceanovo taie lemne lângă staţie. Lata-i mergând acum de la lucru, încet, unul după altul; latele lor ferăstraie li se îndoaie pe umeri; soarele se răsfrânge în ele. In tufişuri, pe mal, cântă privighetorile; sus,

H cinovnic funcţionar al statului (n.tr.) 2) consilier colegial unul din cele 14 „grade" ale birocraţiei ruse (n.tr.) în cer ciocârliile. La Vila cea Nouă e linişte, nu se vede ţipenie, şi numai porumbeii aurii aurii fiindcă-i luminează soarele zboară pe deasupra casei. Toţi şi Radion şi Lâcicovii • îşi aduc aminte de caii cei albi, de micii ponei, de rachete, de luntrea cu felinare, şi-aduc aminte cum venea în sat femeia inginerului, frumoasă, gătită, şi vorbea cu atâta bunătate. şi toate astea parcă n-ar fi fost niciodată. Totul e ca un vis, ca o poveste.

Merg unul după altul obosiţi şi gândesc…

În satul lor, gândesc ei, oamenii sunt de treabă, liniştiţi, cuminţi, se tem de Dumnezeu; şi Elena Ivanovna era tot o femeie liniştită, bună, blondă te uitai cu mila la ea; dar de ce nu s-au împăcat şi s-au despărţit ca duşmanii? Ce fel de ceaţă a fost, care ascundea ochilor ce era fost mai de seama, şi se vedea numai iarbă călcată, căpestre, cleşti şi atâtea mărunţişuri care acum, în amintire, par nişte prostii? De ce cu noul stăpân trăiesc în pace şi cu inginerul nu se înţelegeau?

Si neştiind ce să-şi răspundă la toate întrebările astea, toţi tac şi numai Volodea bombăneşte ceva.

Ce e? Întreabă Radion.

Trăiam şi fără pod, zice Volodea, încruntat.

Trăiam şi rară pod, şi n-am rugat… Nouă nu ne trebuie.

Nimeni nu-i răspunde şi merg înainte, tăcuţi, cu ochii în pământ.

PRIN ÎNTUNERIC U muscă de mărime mijlocie intră în nasul substitutului de procuror, Gaghin, consilier de curte. Ca o fi chinuito curiozitatea, că o fi nimerit în aşa loc poate din uşurinţă sau mulţumită întunericului, nu se ştie, numai că nasul nu suferi prezenţa unui corp străin şi dădu semnal de strănutat. Gaghin strănută zdravăn, cu o şuierătură pătrunzătoare şi cu atâta

zgomot, încât patul tresări şi scoase sunetul unui tel pus în mişcare. Soţia lui Gaghin, Măria Mihailovna, o blonda zdravănă şi grasă, tresări, de asemenea, şi se trezi; se uită prin întuneric, oftă şi se întoarse pe cealaltă parte. Peste vreo cinci minute se mai întoarse o dată, închise ochii mai strâns, dar somnul nu-i mai venea. După ce mai oftă şi se mai întoarse de pe o coastă pe alta, trecu peste bărbatul ei şi, încălţând pantofii, se duse la fereastră.

Afară era întuneric. Se vedeau numai siluetele arborilor şi acoperişurile întunecate ale şurilor. Răsăritul abia-abia pălise, dar şi această paloare se pregăteau s-o acopere nişte nouri. In aerul adormit şi învăluit în ceaţă era linişte. Tăcea chiar paznicul vilelor, care ia bani pentru că deranjează cu toaca liniştea nopţii; tăcea cârsteiuî singura sălbăticiune zburătoare, care nu fuge de vecinătatea vilegiaturiştilor din capitală.

Linişte a o tulbură chiar Măria Mihailovna; stând lângă fereastră şi uitându-se în curte, ţipă deodată. I se păru că dinspre florăria cu un slăbănog plop tuns, se furişează înspre casă o siluetă întunecată. La început i se păru că-i o vacă sau un cal; mai apoi însă, după ce-şi frecă ochii, începu să deosebească limpede nişte contururi omeneşti. După asta i se păru că silueta întunecată s-a apropiat de fereastra bucătăriei şi, după ce stătu puţin, nehotărâtă, puse un picior pe comisă şi… Dispăru în întunericul ferestrei.

„Un hoţ!” îi trecu prin minte femeii, şi o paloare de moarte îi acoperi faţa.

Închipuirea îi zugrăvi într-o clipă tabloul de care se tem aşa de mult femeile în timpul sezonului de vară: hoţul pătrunde în bucătărie, din bucătărie în sufragerie… Argintăria e în bufet… Mai încolo, odaia de dormit… Toporul… Obiectele de aur… Genunchii i se muiară, şi de-a lungul spinării îi trecură furnici…

Vasca! Începu să-1 zgâlţâie pe bărbat.

Bazil! Vasilii Procopici! Ah, Doamne, parcă-i mort!

Trezeşte-te, Bazil, te implor!

Ham? Mormăi substitutul, trăgând în piept aerul şi scoţând nişte sunete de rumegător,

Trezeşte-te, pentru numele Creatorului! La noi, în bucătărie, a pătruns un hoţ. Stăteam aici, lângă fereastră; mă uit, când colo, intră unul pe fereastră…!

Din bucătărie are să pătrundă în sufragerie... Lingurile sunt în dulap! Bazil! Aşa au intrat la Mavra Egorovna anul trecut!

P-pe cine...?

Dumnezeule, nici nu mă aude! Dar înţelege odată, idole, chiar acum am zărit pe cineva intrând la noi, în bucătărie. Pelagheia are să se sperie şi...

Argintăria e în dulap!

Prostii!

, J 141

B azil, asta-i nesimţire! Eu îţi vorbesc de primej die, şi tu dormi şi mugeşti! Ce vrei? Vrei să ne jefuiască şi să ne taie?

Substitutul se ridica încet şi se aşează pe marginea patului, făcând să răsune odaia de căscaturi.

Dracu să vă ştie ce fel de oameni sunteţi!

Bodăgăni. N-o să lăsaţi lumea în pace nici noaptea?

Te trezesc pentru toate fleacurile!

Dar îţi jur, Bazil, că am văzut cum a intrat un om pe fereastră!

Ei, şi? Las să intre... I-a venit Pelagheiei, probabil, pompierul.

Ce-e-e? Ce-ai zis?

Am zis că i-a venit Pelagheiei pompierul.

Cu atât mai rău! • strigă Măria Mihailovna.

Mai rău decât dacă venea un hoţ! Nu permit cinism în casa mea!

Ce mai virtute, când te gândeşti... Nu permit cinism... Dar ce, ăsta-i cinism? De ce împuşcăturile astea cu cuvinte străine? Lucrurile astea, draga mea, aşa-s de când lumea; sunt sancţionate prin tradiţie.

N-ar mai fi pompieri, daca n-ar umbla pe la bucătărese.

Nu, Bazil! Asta înseamnă ca nu mă cunoşti.

Nu pot admite nici o clipă, ca în casa mea asemenea lucruri... Şi asemenea... Te poftesc să mergi imediat la bucătărie şi să-i porunceşti să plece imediat! Iar mâine am să spun Pelagheiei să nu-şi mai permită asemenea purtare! Când oi muri, vă puteţi îngădui cinisme în casa voastră, acum nu permit! Te poftesc să mergi la ea!

Dr-racu... Bombăni Gaghin, necăjit. Ia judecă tu cu microscopicul tău creier femeiesc: ce să caut eu acolo?

Bazil, eu cad leşinată!

Gaghin scuipă, încălţă pantofii, mai scuipă o dată şi pleca la bucătărie. Era întuneric ca într-un butoi astupat, şi substitutul trebuia să meargă pe dibuite. Pe drum bâjbâi uşa de la odaia copiilor şi trezi pe dădacă.

Vasilisa, îi zise. • Mi-ai luat ieri halatul ca să-l cureţi. Unde-i?

L-am dat, cuconaşule, Pelagheiei, ca să-l perie.

Ce dezordine! De luat luaţi, dar la loc nu puneţi… Poftim de călătoreşte acum fără halat!

Intrând în bucătărie, se îndreptă către locul unde dormea bucătăreasa, pe un cufăr, sub poliţa cu castroane.

Pelaghia! Începu, nimerindu-i un umăr şi zgâlţâind-o: Pelaghia! Ei, ce te prefaci? Doar nu dormi! Cine s-a urcat la tine pe fereastră adineauri?

Hnî… Acuma alta! Pe fereastră! Cine să se urce…?

Ascultă, tu… Nu umbla cu de-astea. Spune mai bine derbedeului tău, să facă bine s-o şteargă de aici.

Auzi? N-are ce căuta aici!

Nu sunteţi în toate minţile, boierule? Vai de mine… Aţi dat de o proastă… Cât e ziulica de mare te chinuieşti alergând, nu ştii de odihnă, şi noaptea…

Cu asemenea vorbe! Stai cu patru ruble pe lună… cu ceaiul şi zahărul tău, şi afară de vorbe ca astea, nu vezi altă cinste de la nimeni. Am stat şi la negustori, dar n-am văzut aşa ruşine.

Hai, hai… Nu mai umbla cu bocete! Afară cu soldăţoiul tău, auzi?

Nu ţi-i păcat, boierule! Zise Pelagheia şi în voce-i se simţiră lacrimile. Domni învăţaţi, boieri, şi n-au nici atâta simţire; ca în amarul nostru, în viaţa noastră nenorocită… Începu să plângă. • Uşor să obijduiţi… N-are cine te apăra…

Hai, hai… Mie mi-e totuna. Pe mine cucoana m-a trimis aici. După mine, las’ să intre pe fereastră şi strigoii, mi-e totuna.

Substitutului îi mai rămânea să mărturisească că n-are dreptate făcând acest interogatoriu şi să se întoarcă la soţie.

Ascultă, Pelagheia, zise. Ai luat halatul meu ca să-l cureţi. Unde-i?

Ah, iertaţi-mă, cuconaşule, am uitat să vi-l pun pe scaun. E atârnat de un cui, lângă cuptor…

Gaghin bâjbâi halatul de lângă cuptor, îl îmbrăcă şi pleca încetişor în odaia de dormit.

Măria Mihailovna, după plecarea bărbatului, se băgase în aşternut şi aştepta. Cam vreo trei minute fu liniştită, mai apoi însă începu s-o chinuiască neliniştea.

„Dar mult mai umblă! Se gândi. Bine, dacă a dat peste acela… Peste cinic… Dar dacă-i un hoţ?”

Si închipuirea din nou îi zugrăvi un tablou: bărbatul intră în bucătăria întunecată… O lovitură cu muchia toporului… Moare fără să scoată un sunet… Un lac de sânge…

Au trecut cinci minute, cinci şi jumătate, în sfârşit, şase… Pe frunte îi iese sudoarea rece.

Bazil! Ţipă ea. Bazil!

Ei, ce strigi? Sunt aici… se auziră întâi vocea şi apoi paşii bărbatului. Te taie cineva, ce ai?

Bărbatul se apropie de pat şi se aşează pe margine.

Nu-i nimeni, • zise. Ţi s-a nălucit, caraghioaso… Poţi să te liniştteşti, nebuna ta de Pelagheia e tot aşa de virtuoasă ca şi stăpâna ei. Dar fricoasă mai eşti! Ce fricoasă…

Şi începu s-o tachineze pe nevastă-sa. Se antrena m joaca şi nu-i mai era somn.

Ce fricoasă! Râdea bărbatul. Chiar mâine să te duci la doctor, să te trateze de halucinaţii. Eşti psihopată!

A început să miroasă a păcură… Zise femeia.

A păcură sau… Ceva ca nişte ceapă… A ciorbă…

• M-da… Ceva în aer parcă… Nu mai vine somnul! Iată ce-i, ia să aprind eu lumânarea… Unde-s chibriturile? A propos, am să-ţi arăt fotografia procurorului de la curtea de apel. Ieri şi-a luat ziua-bună de la toţi şi ne-a dat câte o fotografie. Cu autograf.

Gaghin trase chibritul de perete şi aprinse lumânarea. Dar, înainte de a face un pas de la pat, ca să se ducă la fotografie, din urmă-i se auzi un ţipăt sfâşietor, întorcând privirea, văzu ochii măriţi ai nevestei, îndreptaţi spre el şi plini de mirare, de groază, de mânie…

Ţi-ai lăsat halatul la bucătărie? Întrebă femeia, îngălbenindu-se.

Dar ce e?

Uită-te la tine!

Substitutul se uită şi rămase cu gura căscată.

Pe umerii lui, în locul halatului, atârna o manta de pompier. De unde a luat-o? Până să dezlege întrebarea, femeia îşi zugrăvea în minte alt tablou, grozav, imposibil: întuneric, linişte, şoapte şi celelalte...

„j f.

PREFĂCĂTORII Doamna general Marfa Petrovna Pecionchina, sau cum îi zic ţăranii, Pecioncina, care de vreo zece ani practică homeopatia, primea într-o marţi din luna mai bolnavii, în biroul său. Pe masă, dinaintea ei, e o mică farmacie homeopatică, un dicţionar medical şi socotelile farmaciei homeopatice. Pe perete, într-o ramă de aur, sub sticlă, atârnă scrisorile unui homeopat din Petersburg, după părerea Marfei Petrovna foarte cunoscut şi chiar mare; mai atârnă portretul părintelui Aristarch, căruia generăleasa îi datorează salvarea sa: renunţarea la vătămătoarea alopatie şi cunoaşterea adevărului.

În antreu stau şi aşteaptă pacienţii, mai mult ţărani. Toţi, afară de doi-trei, sunt desculţi, căci generăleasa a dat ordin să se lase ciubotele puturoase în curte.

Marfa Petrovna a primit până acum zece oameni şi-1 chemă pe al unsprezecelea.

Gavrilă Gruzd!

Uşa se deschise şi în locul lui Gavrilă Gruzd în birou intră Zamuhrişin, vecinul generălesei, moşier din cei scăpătaţi, un bătrânel micuţ, cu ochii dulci şi o şapca de nobil la subsuoară. Aşează bastonul într-un colţ, se apropie de generăleasa şi în tăcere se aşează dinaintea ei într-un genunchi.

Ce faci? Cum se poate, Cuzma Cuzmici!

Se îngrozeşte generăleasa, aprinzându-se la faţă. Pentru Dumnezeu!

Cât oi fi în viaţă, nu mă scol! Zice Zamuhrişin, apropiind buzele de mâna ei. Las' să vadă poporul îngenuncherea mea, înger-păzitor al nos tru, ce eşti, binefăcătoarea neamului omenesc! Lasă!

Binefăcătoare, fee, care mi-ai dat viaţă, mi-ai arătat calea cea adevărată şi ai luminat sceptica mea rătăcire, în faţa căreia sunt gata sa stau nu numai în genunchi, ci şi în foc, minunată vindecătoare a noastră, mama orfanilor şi văduvelor...!

Eu... Eu sunt foarte bucuroasă.,. Îngăimă generăleasa, roşind de plăcere. E aşa de plăcut să auzi... Şezi, mă rog! Şi doar erai în acea marţi aşa de greu bolnav!

Încă ce bolnav! Mă apucă groaza, când îmi aduc aminte! Zise Zamuhrişin, luând un scaun.

Reumatism în toate părţile şi organele! Opt ani m-arn chinuit, n-am cunoscut linişte… Nici zi, nici noapte, binefăcătoarea mea! M-am căutat şi pe la doctori, şi pe la profesorii din Cazan am fost, m-am tratat şi cu gloduri de tot felul, băut-am şi ape… Ce n-am încercat?

Averea mi-am irosit-o cu doctorii; maică preafrumoasă!

Afară de rău nimic nu mi-au adus. Mi-au împins boala înlăuntru. De împins au împins-o, iar s-o scoată, ştiinţa nu-i ajută… Le place numai să ia banii, hoţii, iar în ce priveşte un folos pentru omenire pace! Îţi pre scriu vreo chiromanţie, şi tu bea-o! Într-un cuvânt, asasini. Dacă nu eraţi dumneavoastră, îngerul nostru, numai mormântul ştia de mine! Vin atunci, în acea marţi, de la dumneavoastră, mă uit la bobitele pe care mi le-aţi dat şi mă gândesc: „Ei, ce folos să fie de la ele? Parcă firişoarele astea, pe care de-abia le vezi, pot să vindece enorma şi vechea mea boală?” Mă A 147 gândesc, necredinciosul de mine, şi zâmbesc, iar după ce luai o singură bobită, deodată parcă nici n-aş mai fi fost bolnav, sau parcă mi-ar fi luat durerea cu mâna! Nevastă-mea se uită la mine cu ochi holbaţi şi nu crede: „Tu eşti, Colea?” „Eu,” zic. Cădem în genunchi dinaintea icoanei şi unde nu începem să ne rugăm pentru îngerul nostru: „Trirnite-i, Doamne, tot ce simţim noi!”

Să mulţumiţi nu mie! Zise femeia, roşie de emoţie şi uitându-se cu extaz la portretul părintelui Aristarch. Nu mie! Eu sunt numai o unealtă as cultătoare… Minuni, adevărat! Un reumatism învechit, un reumatism de opt ani, dintr-o singură bobită scro- fulozal Aţi binevoit a-mi da trei bobite. Pe una am luat-o la dejun şi momental! A doua, seara; iar pe a treia, a doua zi. şi de atunci gata! Sa zici că m-a împuns undeva o singură dată! şi doar mă pregăteam de moarte, îi scrisesem lui fiu-meu la Moscova, sa vie! V-a luminat Dumnezeu, vindecătoarea noastră!… Acum iaca, umblu şi parca sunt în rai… O singură nenorocire lipsa asta a noastră…

Eşti sănătos, dar ce să faci cu sănătatea, dacă n-ai cu ce trăi?… Ne-au dat gata nevoile, mai rău decât boala.

De pildă, să zicem, ai vrea să semeni nişte ovăz, că e timpul… Dar cum să-1 semeni, dacă n-ai sămânţă?

Ar trebui să-1 cumperi, şi banii… Banii noştri…

Am să-ţi dau eu ovăz, Cuzma Cuzmici… Şezi, şezi! Aşa m-ai bucurat, mi-ai procurat aşa plăcere, încât nu dumneata, ci eu trebuie să-ţi mulţumesc!

Sunteţi fericirea noastră! A creat Dumnezeu aşa bunătate! Bucuraţi-vă, scumpă doamnă, privind binefacerile voastre! Iată noi, păcătoşii, n-avem nici de ce ne bucura… Oameni mici, slabi, nefolositori…

Mărunţiş. Din boierie… Numai numele… În sens material însă aceiaşi ţărani, mai rău… Trăim în case de piatră, dar e numai un miraj… Curge prin acoperământ… Să cumperi şindrilă… Din ce…?

Am să-ţi dau eu şindrilă, Cuzma Cuzmici.

Zamuhrişin mai obţinu o vacă, o scrisoare de recomandaţie pentru fiică-sa, pe care vrea s-o ducă la institut si… Mişcat de generozitatea generălesei, din prinosul de simţăminte, începe sa plângă, îşi strâmbă gura şi bagă mâna în buzunar după batistă… Generăleasa vede cum împreună cu batista, din buzunarul lui iese o hârtiuţă roşie şi cade pe jos fără zgomot.

N-am să vă uit în vecii vecilor… Bombăneşte Zamuhrişin. şi copiilor am să spun să va pome neascâ, şi nepoţilor… Neam de neam. Iată, copii, pe aceea care m-a scăpat de la moarte, care…

După ce petrecu pe pacient, generăleasa se uită o clipă, cu ochii plini de lacrimi, la părintele Aristarch, apoi cu ochi plini de dragoste şi evlavie învălui mica farmacie, manualele de medicină, socotelile, fotoliul în care a stat acum o clipă omul salvat de ea de la moarte, şi privirea-i cade asupra hârtiuţei pierdute de client. Generăleasa ridică hârtiuţă, o desface şi vede în ea trei bobite, tocmai bobitele acelea, pe care le dăduse ea marţea trecută lui Zamuhrişin.

Sunt tocmai acelea… Zise nedumerită. Chiar hârtiuţă e aceea… El nici măcar n-a desfăcut-o! Atunci ce-a luat? Ciudat… N-o fi căutat să mă înşele…

Si în sufletul generălesei, pentru întâia dată în toţi cei zece ani de practică, intră îndoiala… Chemă pe ceilalţi bolnavi şi, vorbind cu ei despre boli, observă ceea ce mai înainte trecea fără urme pe la urechea ei. Bolnavii, toţi până la unul, parcă s-ar fi înţeles: mai întâi o preaslăvesc pentru vreo miraculoasă vindecare, sunt încântaţi de înţelepciunea ei medicală, ocărăsc

pe doctorii alopaţi, apoi când generăleasa devine roşie de emoţie, încep cu expunerea necazurilor lor. Unul cere o bucăţică de pământ pentru arătură, altul lemnişoare, un al treilea permisiunea de a vâna în pădurile ei, şi aşa mai departe. Generăleasa se uită la figura largă şi blajină a părintelui Aiistarch, care i-a descoperit adevărul, şi un alt adevăr începe să-i tulbure sufletul. Un adevăr urât, greu… E viclean omul…!

DRĂGUŢA Ulenca, fiica lui Plemeannicov, assessor colegial şedea la ea, în cerdac, pe gânduri. Era cald, muştele deveneau supărătoare, şi era aşa de plăcut să te gândeşti că se apropie seara. Dinspre răsărit năvăleau nouri întunecaţi; trăgea a umezeală, în mijlocul curţii stătea Cuchin, antreprenorul şi stăpânul grădinii de vară, „Tivoli”, care locuia în aceeaşi curte şi se uită la cer.

Din nou! Zicea disperat. Iar are să plouă! În fiecare zi ploaie, în fiecare zi ploaie parcă înadins! E moartea! E ruina! Pagube îngrozitoare în fiecare zi!

Îşi plesni palmele şi urmă, adresându-se Olencăi: Iată, Olga Semionovna, viaţa noastră. O jale!

Munceşti, te chinuieşti, nu dormi nopţile, te gândeşti cum să fie mai bine când colo… Pe de-o parte publicul, ignorant, sălbatic, îi dai opereta cea mai bună, o feerie, nişte cupletişti superbi; dar parcă lui asta îi trebuie? Parcă publicul înţelege ceva? Lui îi trebuie baratcă. Dă-i trivialităţi! Pe de-altă parte, priviţi timpul. Aproape în fiecare zi plouă. Cum a luat-o de la zece mai, aşa a ţinut întregul mai şi iunie. De l) grad inferior pe scara celor 14 „grade” ale birocraţiei ruse (n.tr.) groază! Publicul nu vine. Dar eu chirie plătesc! Artiştii plătesc!

A doua zi, spre seară, iar veneau nouri, şi Cuchin vorbea cu un hohot isteric: Ei, şi? Lasă! Las’ să inunde şi toată grădina, şi pe mine! Să n-am noroc nici pe lumea asta, nici pe cealaltă! Ce judecată! Nu-mi pasă nici de Sibir!

Să mă duca şi la eşafod! Ha-ha-ha!

Si a treia zi tot aşa…

Olenca îl asculta tăcută, serioasă, şi se întâmpla că-i curgeau lacrimi din ochi. La urma urmelor nenorocirile lui Cuchin o mişcau şi Olenca începu chiar să-I iubească. Cuchin era un om mic de statură, slab, cu faţa galbenă, cu părul de la tâmple pieptănat îndărăt; vorbea cu o voce slabă de tenor şi când vorbea, îşi strâmba gura; pe faţă îi era scrisă totdeauna

disperarea; şi totuşi i-a inspirat un sentiment serios, adânc. Olenca totdeauna iubea pe cineva şi nu putea altfel. Mai înainte, Olenca îl iubea pe papaşa, care stătea bolnav într-o odaie întunecoasă, în fotoliu, şi respira cu greutate; iubise pe mătuşa, care venea uneori, o dată la doi ani, din Breansc; iar şi mai înainte, pe când învăţa la gimnaziu îl iubea pe profesorul ei de limba franceză. Era o domnişoară liniştita, miloasă, blajină, foarte sănătoasă, cu o privire blândă, delicată. Privindu-i obrajii grăsuţi şi rumeniori, gâtul molatic şi alb, cu o aluniţă întunecată, zâmbetul naiv şi blajin pe faţă-i când ascultă ceva plăcut, bărbaţii se gândeau: „Da, n-ai ce zice…” şi zâmbeau şi ei; iar damele-musafire nu se puteau stăpâni ca să n-o ia de mână deodată, în timpul conversaţiei, şi să nu zică într-o izbucnire de adevărată plăcere: Drăguţa!

Casa, în care trăia Olenca încă din ziua naşterii

^ f-153 şi care în testament era trecută pe numele ei, se afla la marginea oraşului, în Mahalaua Ţigănească, nu departe de grădina „Tivoii”; serile şi nopţile se auzea cum cântă muzica în grădină şi cum plesneau cu zgomot rachetele; şi i se părea că-i Cuchin, care se războieşte cu soarta şi ia cu asalt pe principalul său duşman publicul cel indiferent; simţea în inimă o sfârşeală dulce, somnul nu-i mai venea deloc, şi, când spre dimineaţă se întorcea Cuchin acasă şi-i bătea încet în fereastra dormitorului, arătându-i prin perdele numai faţa şi un umăr, îi zâmbea cu simpatie…

Se făcu propunerea şi, după ea, cununia. şi când Cuchin îi văzu cum ti’ebuie gâtul şi pieptul plin şi zdravăn, plesni numai din mâini şi rosti: Drăguţa!

Cuchin era fericit, dar fiindcă în ziua nunţii, şi apoi în timpul nopţii, a plouat, expresia disperării de pe faţă nu i se mai ştergea.

După nuntă trăiră bine. Ea stătea acasă, supraveghea ordinea în grădină, însemna cheltuielile, plătea lefurile; şi obrajii ei trandafirii, ca şi drăguţul, naivul şi seninul ei zâmbet, se arătau când la fereastra ghişeului, când din dosul culiselor, când la bufet. Acum spunea şi ea cunoştinţelor sale că lucrul cel mai însemnat, cel mai important şi mai necesar pe lumea asta e teatrul, că a primi o adevărată desfătare, a deveni om cult şi civilizat, se poate numai prin teatru.

Dar parca publicul înţelege! Zicea Olenca.

Publicului îi trebuie baracă! Ieri s-a dat „Faust pe dos” şi aproape toate lojele au fost goale; dar dacă eu cu Vanicica montam o trivialitate, credeţi-mă că teatrul ar fi fost ticsit. Mâine dăm pe „Orfeu în iad”, veniţi!

Si ceea ce vorbea Cuchin despre teatru şi actori, repeta şi Olenca. Faţă de public avea, ca şi el, dispreţ pentru indiferenţa faţă de artă şi pentru ignoranţă; la repetiţii se amesteca, corecta pe actori, observa purtarea muzicanţilor; şi când în gazeta locală era vreo menţiune defavorabilă teatrului, plângea şi se ducea la redacţie pentru explicaţii.

Actorii ţineau la ea şi-i ziceau; „Eu cu Vanicica” şi „Drăguţa”. Avea mila şi ea de ei, le dădea câte puţin împrumut şi daca cumva era înşelată, plângea încetişor pe ascuns, dar bărbatului nu i se plângea.

Trăiră bine şi iarna. Luară teatrul oraşului pentru toată iarna, şi-1 închiriau pe termen scurt când trupei ucrainiene, când vreunui boscar, când amatorilor locali. Olenca se îngraşă şi strălucea de plăcere, iar Cuchin slăbea, se îngălbenea şi se plângea de grozavele pagube, deşi în tot cursul iernii afacerile n-au mers rău. Nopţile tuşea, iar ea îi dădea să bea ceai de zmeură şi de tei, îl freca cu apă de colonie, îl învelea în şalurile sale călduroase.

Cât eşti de drăguţ! Zicea Olenca, extrem de sincer, netezindu-i părul. Cât eşti de nostim!

În Postul Mare bărbatul plecă la Moscova să aducă o trupă; ea nu putea dormi fără el, mereu stătea la fereastră şi se uita la stele. Şi-n tot timpul ăsta se compara cu găinile, care de asemenea nu dorm nopţi întregi şi simt nelinişte când lipseşte cocoşul din coteţ. Cuchin zăbovi la Moscova mai mult, scria că se întoarce de Paste; şi în scrisori dădea chiar dispoziţii pentru „Tivoli”.

Dar înspre lunea din Săptămâna Patimilor, seara târziu, deodată se auzi în poarta un bocănit sinistru; cineva bătea în poartă ca într-un butoi: bum! Bum! Bum!

Bucătăreasa somnoroasă, şlepăind prin băltoace cu picioarele desculţe, alergă să deschidă.

Deschideţi, pentru Dumnezeu! Zicea cineva din dosul porţii, cu o voce de bas înfundat. Aveţi o telegramăî Olenca primea şi mai înainte telegrame de la bărbatul ei, dar nu ştiu de ce de data asta rămase înlemnită. Cu manile tremurătoare

desfăcu depeşa şi citi următoarele: „Ivan Petrovici a răposat azi subit; mai întâi aşteptăm dispoziţiile, înmormântarea marţi”.

Cuvintele „mai întâi” şi „înmormântarea” erau scrise cu greşeli şi iscălitura era a regizorului trupei de operete.

Porumbelul meu! Începu să plângă Olenca cu hohot. Vanicica, drăguţul meu porumbel! De ce m-am mai întâlnit cu tine? De ce te-am cunoscut şi te-am iubit? Cui ai lăsat tu pe sărmana ta Olenca, sărmana, nenorocita…?

Pe Cuchin 1-au înmormântat marţi, la Moscova, la Vogancov. Olenca s-a întors acasă miercuri şi, cum a intrat la ea, s-a aruncat în aşternut şi a început să plângă aşa de tare, încât se auzea în stradă şi prin curţile vecinilor.

Drăguţa! Ziceau vecinele făcându-şi cruce.

Drăguţa de Olga Semionovna, draga mamei, cum se mai zbate!

Peste trei luni se întorcea Olenca de la liturghie, tristă, în doliul cel mare. Din întâmplare mergea alături de ea Vasilii Andreevici Pustovalov, unul din vecini, administratorul depozitului de lemne al negustorului Babacaev. Era cu o pălărie de paie şi o vestă albă, cu lănţişor de aur şi semăna mai mult cu un moşier, decât cu un negustor.

Tot lucrul îşi are rostul lui, Olga Semionovna, zicea omuî cu simpatie în voce, şi dacă dintre cei ce ne sunt aproape moare cineva înseamnă că aşa a voit Dumnezeu, şi atunci trebuie să ne stăpânim şi să îndurăm cu supunere.

Petrecând-o pe Olenca până la portiţă, îşi luă ziua buna şi plecă înainte.

După asta, toată ziua i-a sunat în ureche vocea aşezată a lui Vasilii Andreevici; şi n-apuca Olenca sa închidă ochii şi deodată i se năzărea barba lui întunecată. Vasilii Andreevici îi plăcu foarte mult. şi pe cât se vedea îl impresiona şi ea, căci în curând îi şi veni, la o ceaşcă de cafea, o damă în vârstă, puţin cunoscută, care, cum se aşeză la masa, îndată începu să vorbească despre Pustovalov, că-i un om cumsecade, om solid, şi că ar merge după el orice fată. Peste trei zile veni în vizită şi Pustovalov în persoană; a stat puţin, vreo zece minute, a vorbit puţin; dar Olenca îl îndrăgi, aşa de tare îl îndrăgi, încât nu dormi toată noaptea, arse ca în friguri toată noaptea, iar a doua zi dimineaţă trimise după dama în vârstă, în curând fu ceruta în căsătorie, apoi avu loc nunta,

Căsătorindu-se, Pustovalov şi Olenca trăiau bine. El de obicei stătea la depozitul de lemne până la prânz; apoi pleca după afaceri şi-1 înlocuia nevasta, care şedea la birou până seara, scria socotelile şi vindea marfa.

Acum lemnul se scumpeşte în fiecare an cu douăzeci la sută; spunea ea cumpărătorilor şi cunoştinţelor. Mă rog, mai înainte noi făceam negoţ cu lemn de aici; acum Vasilicica trebuie să meargă după lemne în fiecare an în gubernia Moghiliov. şi ce tarif! Zicea ea acoperindu-şi obrajii cu mâinile.

Ce tarif!

I se părea că face negoţ de lemne de mult V 157 de mult, că în viaţă lucrul cel mai de seamă şi mai de trebuinţă e lemnul. şi ceva familiar, ceva care era legat de suflet, se auzea în vorbele ei: grindă, bârna, blană, drug, grindei, tălpoaie… Noaptea, când dormea, visa munţi întregi de scânduri şi bârne, şiruri lungi, nesfârşite de căruţe care duceau lemnul undeva în afara de oraş; visa cum un regiment întreg de bârne de câte 12 arşini în lungime şi 5 verşoace în lăţime mergeau îndârjit la război, în contra depozitului de lemne; cum se ciocneau bârnele, drugii, grindele, producând un zgomot de lemn uscat; totul cădea şi se scula din nou, îngrămădindu-se claie peste grămadă… Olenca ţipa în somn şi Pustovalov îi vorbea cu gingăşie.

Olenca, ce-i cu tine, drăguţă? Fă-ţi cruce!

Gândurile, pe care le avea bărbatul, le avea şi ea. Dacă bărbatul găsea că în odaie e prea cald, sau că afacerile merg slab, gândea şi ea la fel. Bărbatu lui nu-i plăcea nici o distracţie şi de sărbători şedea acasă. şi ea tot aşa.

Si tot acasă mereu, sau la birou îi ziceau vecinii. Să vă mai fi dus, drăguţă, la teatru, sau la circ.

Eu cu Vasilii n-avem când să umblăm pe la teatru, răspundea Olenca, liniştit. Noi suntem oameni muncitori, nu ne arde nouă de fleacuri. Prin teatrele astea ce-ai să găseşti?

Sâmbetele, Pustovalov şi Olenca se duceau la vecernie, de sărbători la liturghie şi, întorcându-se de la biserică, mergeau alături cu feţele înduioşate; un miros frumos venea de la amândoi; rochia ei de mătase foşnea plăcut; acasă beau ceai cu pâine şi cu unt şi fel de fel de dulceţuri, apoi mâncau plăcintă. *x în fiecare zi, la amiază, în curte şi în stradă, după poartă, mirosea plăcut a borş şi a friptură de miel, sau raţă; iar în zilele

de post a peşte; şi pe lângă poarta nu se putea să treci fără să-ţi vie poftă de mâncare. La birou întotdeauna fierbea samovarul, şi pe cumpărători îi cinsteau cu ceai şi covrigi. O dată pe săptămână soţii mergeau la baie şi se întorceau de acolo alături, roşii amândoi.

N-am ce zice, trăim bine, zicea Olenca cunoştinţelor; slavă Domnului! Dă, Doamne, oricui să trăiască cum trăiesc eu cu Vasicica.

Când Pustovalov pleca în gubernia Moghiliov după lemn, Olenca se plictisea grozav şi noaptea nu dormea. Uneori, seara, venea pe la ea medicul veterinar al regimentului, Smimin, un tânăr care stătea la ei în gazdă, îi povestea câte ceva sau juca cu ea cărţi. şi astea o distrau. Erau interesante mai ales povestirile lui din viaţa-i de familie. Era însurat şi avea un fiu, dar s-a despărţit de nevastă, fiindcă 1-a trădat. Acum o ura şi-i trimitea în fiecare lună câte 40 de ruble pentru întreţinerea copilului. Ascultând toate astea, Olenca ofta, clătina din cap şi i se făcea milă de el.

• Ei, Dumnezeu să te aibă în grija, îi zicea, luându-şi ziua bună de la eî şi petrecându-i cu lumânarea până la scară. Îţi mulţumesc că te-ai mai plictisit puţin cu mine, să-ţi dea Dumnezeu sănătate şi Maica Domnului…

Şi totdeauna se exprima aşa de serios, aşa de cuminte, imitând pe bărbatul său. Veterinarul era acum jos, în dosul uşii, iar ea tot îi mai vorbea: Ştii ce, Vladimir Platonâci: să te fi împăcat cu nevasta. S-o fi iertat măcar de hatârul copilului!

Băieţaşul cu siguranţă înţelege…

Iar când Pustovalov se întorcea, îi povestea cu jumătate de gură despre veterinar şi viaţa-i nenorocită J 159 în familie, şi amândoi oftau, clătinau din cap şi vorbeau despre băieţaş, care probabil îl doreşte acasă pe tata; apoi, după o ciudata întâlnire de gânduri, amândoi se aşezau dinaintea icoanelor şi se rugau la Dumnezeu să le dea copii.

Aşa trăiră Pustovalovii în pace şi linişte, în iubire şi în deplină înţelegere, şase ani. Dar iată că, într-o iarnă, la depozit, Vasilii Andreevici, după ce bău nişte ceai fierbinte, ieşi fără căciulă ca să dea nişte lemne, răci şi se îmbolnăvi. L-au căutat doctorii cei mai buni, dar boala îl învinse şi omul muri după o suferinţă de patru luni. şi Olenca iar rămase văduvă.

Dar cui m-ai lăsat, porumbelul meu?

Plângea, îngropându-şi bărbatul. Cum am să trăiesc eu acum fără tine, amărâtă şi nenorocită? Oameni buni, faceţi-vă milă de mine, o orfană părăsită…

Umbla cu o rochie neagra şi renunţase pentru totdeauna la pălărie şi mănuşi; ieşea din casă rar, numai la biserică sau la mormântul bărbatului, şi trăia acasă ca o călugăriţă. şi numai după ce trecură şase luni, ridică doliul şi începu să deschidă obloanele de la ferestre. Uneori, dimineţile, o vedeau cum se ducea la târg cu bucătăreasa, după provizii; dar cum trăia acum şi ce se petrecea la ea în casă, despre asta se puteau face numai presupuneri. Făceau presupuneri, de pildă, din faptul că o vedeau bând ceai în grădiniţă cu veterinarui, care-i citea gazeta; sau din faptul că, întâlnindu-se la poştă cu o damă cunoscută, a zis: La noi în oraş nu există o supraveghere vete rinară regulată şi de aceea sunt multe boli. Mereu auzi cum se îmbolnăveşte lumea din lapte şi se con taminează de la cai şi vaci. De sănătatea animalelor domestice trebuie să te îngrijeşti, ca şi de sănătatea oamenilor.

Olenca repeta ideile veterinarului, şi acum în toate era de aceeaşi părere ca şi el. Era limpede că nu poate trăi fără o legătură sufletească nici un an, şi găsise noua sa fericire în aripa cealaltă a casei. Pe o alta lumea ar fi condamnat-o, dar despre Olenca nimănui nu-i venea să gândească rău, şi totul era aşa de clar în viaţa ei. Ea şi veterinarul nu spuneau nimănui despre schimbarea întâmplată în raporturile lor şi căutau să ascundă; dar nu reuşeau, fiindcă Olenca nu putea să aibă secrete. Când le veneau musafiri, colegii lui din regiment, Olenca, tumându-le ceai sau servindu-le cina, începea să vorbească despre pesta bovină, despre abatoarele din oraş; iar el se jena grozav şi după ce plecau musafirii, o înhaţă de mână şi-i şoptea înfuriat: Te-am rugat, doar, să nu vorbeşti ceea ce nu înţelegi! Când noi, veterinarii, vorbim între noi, te rog să nu te amesteci. La urma urmelor devine plicticos!

Ea se uita la el cu nedumerire şi spaimă şi-1 întreba: Volodicica, dar despre ce să vorbesc?

Si cu lacrimi în ochi îl îmbrăţişa, îl implora să nu se supere şi amândoi erau fericiţi.

Dar fericirea nu ţinu mult. Veterinarul plecă împreună cu regimentul, plecă pentru totdeauna, fiindcă regimentul a fost

mutat undeva foarte departe, aproape în mijlocul Siberiei. Şi Olenca rămase singură.

Olenca era cu desăvârşire singură. Tatăl îi murise de mult şi fotoliul lui era aruncat în pod, plin de praf, fără un picior. Olenca slăbi, se urâţi, şi pe stradă trecătorii nu se mai uitau la ea ca mai înainte şi nu-i mai zâmbeau; fără îndoială, anii cei mai buni trecuseră, şi acum începea un fel de nouă viaţă; necunoscută, la care era mai bine să nu te gândeşti. Serile Olenca T

Şedea în cerdac şi auzea cum cântă muzica şi plesnesc rachetele la „Tivoli”, dar acestea nu-i mai deşteptau nici un gând. Se uita cu indiferenţă la curtea pustie, nu se gândea la nimic, nu voia nimic; apoi, când se lăsa noaptea, se ducea la culcare şi-şi vedea în vis curtea pustie. Mânca şi bea, fără să-şi dea seama.

Ceea ce era mai rău, însă nu mai avea nici o părere. Vedea obiectele din jurul ei şi înţelegea tot ce se întâmpla de jur-împrejuru-i, dar despre nimic nu-şi putea forma o idee, şi nu ştia despre ce să vorbească. Şi cât e de grozav, să n-ai o opinie! Vezi, de pildă, cum stă o butelie, sau cum plouă, sau cum merge un mujic în căruţă; dar pentru ce e butelia, sau ploaia, sau mujicul, ce sens e în ei nu poţi să spui şi n-ai putea să spui nimic nici pentru o mie de ruble! Când erau Cuchin şi Pustovalov, apoi veterinarul, Olenca putea să explice orice şi şi-ar fî spus părerea despre orice; acuma şi în idei, şi în inimă e aceeaşi goliciune ca şi în curte. Şi-i e atât de greu în suflet şi atât de amar parcă ar fi mâncat pelin!

Oraşul, încetul cu încetul se lărgea în toate părţile; maidanul Ţigănesc acum se numea stradă; şi acolo unde fusese grădina „Tivoli” şi depozitele de lemne, au răsărit case şi s-a format un şir întreg de hudiţe. Cât de iute fuge timpul! Casa Olencăi s-a întunecat, acoperişul a ruginit, şura s-a lăsat într-o parte şi toată curtea s-a umplut de buruieni şi de urzici. Olenca a îmbătrânit şi ea, s-a urâţit; vara stă în cerdac şi în suflet, ca şi mai înainte, îi e şi gol şi urât, îi vine gust de pelin; iar iarna sta la fereastră şi se uită ia zăpada. De adie a primăvară, de aduce vântul zgomot de clopote dinspre catedrală deodată izbucnesc amintiri din trecut, inima se strânge de duioşie, lacrimi îmbelşugate curg din ochi, dar numai un moment; apoi iar pustiu şi întrebarea: la ce mai trăieşti?... Brâsca, pisica cea

neagră, se alintă şi toarce alene, dar pe Olenca n-o mişca aceste mângâieri de pisică. Asta-i trebuie ei? I-ar trebui o iubire care să-i cuprindă toată fiinţa, tot sufletul, mintea, să-i dea gândirea, direcţia vieţii, să-i încălzească sângele răcit. Şi Olenca aruncă de pe genunchi pe Brâsca cea neagră şi-i zise cu necaz: Pleacă, pleacă… Ce cauţi?

Si tot aşa, zi după zi, an după an, şi nici o bucurie, nici o părere. Ce zice Maura, bucătăreasa, e bine zis, într-o zi călduroasă de iulie, spre seară, pe când începu să treacă pe stradă cireada oraşului şi toată curtea se umplu cu nouri de praf, deodată bătu cineva în portiţă. Olenca pleca singură să deschidă şi, aruncând o privire, a înlemnit: în dosul portiţei se afla Smimin, veterinarul, cărunt şi îmbătrânit civil. Olenca deodată îşi aduse aminte totul, nu se putu stăpâni, începu să plângă şi-şi puse capul pe umărul lui, fără să rostească o vorbă; şi în marea-i emoţie, nici nu băga de seamă cum au intrat amândoi în casă, cum s-au aşezat să bea ceai.

Porumbelul meu! Îngâna Olenca, tremurând de bucurie. Vladimir Platonâci de unde te-a adus Dumnezeu?

Vreau să mă mut aici cu totul, zise Smimin.

Mi-am dat demisia, şi iată că am venit să-mi încerc norocul în libertate, să mai trăiesc şi o viaţă cu domi ciliul fix. Apoi e timpul să dau şi băiatul la liceu. E Mare. Ştii că m-am împăcat cu nevasta?

Dar unde-i? Întrebă Olenca.

E cu fiu-meu la hotel, iar eu umblu şi caut locuinţă.

O Doamne, drăguţa, d-apoi închiriază casa mea!

De ce n-ar fi bună? O, Doamne, d-apoi eu n-am să vă iau nimic! Zise Olenca, şi din nou începu să plângă, Staţi aici, mie îmi ajunge şi mansarda.

A doua zi se şi boia acoperişul casei, se şi văruiau pereţii, iar Olenca, cu mâinile în şolduri umbla prin curte şi dădea ordine. Pe faţă-i se lumina zâmbetul de mai înainte, şi întreaga fiinţa a Olencai se înviorase, ca după un somn îndelungat. Sosi nevasta veterinarului, o dama slabă, urâtă, cu părul scurt şi cu o expresie capricioasă a feţei, şi cu dânsa un băieţaş, Saşa, mai mic decât îl arătau anii (mergea acum pe al zecelea), gras, cu nişte ochi albaştri şi cu gropiţe în obraji. şi de abia intră băieţaşul în curte, îndată se lua după pisica, îndată se auzi vocea-i vesela şi fericită; Mătuşica, a dumitale e pisica? O

întrebă pe Olenca. Când o avea pisoi, să ne dăruieşti şi nouă unul. Mama grozav se teme de şoareci!

Olenca mai vorbi cu dânsul, îi dădu ceai, şi inima din pieptu-i se încălzi deodată, şi deodată se strânse de un sentiment de fericire, ca şi cum băieţaşul ar fi fost al ei. şi seara, când copilul stând în sufragerie îşi repeta lecţiile, Olenca îl privea cu drag şi cu milă şi şoptea: Drăguţul mamei, frumosul... Copilaşul meu!

Ce cuminte şi alb...!

Insulă se numeşte, citea el, o parte de uscat, înconjurata din toate părţile cu apa.

Insulă se numeşte o parte de uscat... Repeta Olenca, şi asta era prima ei părere pe care o rosti cu încredere după atâţia ani de tăcere şi de goliciune de gânduri.

Avea acum părerile ei, şi la cină vorbea cu părinţii lui Saşa, cât e de greu acum pentru copii să înveţe în licee, dar că învăţământul clasic tot e mai bun decât cel real, fiindcă din liceul clasic drumul ţi-e deschis oriunde: vrei du-te la medicină; vrei du-te la inginerie.

Saşa începu să meargă la liceu. Mama băiatului plecase la Carcov, la soră-sa, şi nu se mai întorcea; tatăl pleca în fiecare zi nu ştiu unde, ca să inspecteze herghelii, şi se întâmpla să nu vină pe acasă uneori câte trei zile; şi Olencăi i se părea că băiatul e cu totul părăsit, că e de prisos în casă, că moare de foame; îl mută la dânsa, în mansardă, şi-1 aşează acolo într-o odăiţă.

Şi iată că a trecut o jumătate de an, de când Saşa stă la ea. În fiecare dimineaţa Olenca intra în odaia lui: copilul doarme dus, ţinând o mână sub obraz; nici nu suflă. I-e milă să-1 trezească.

Saşenca, zice ea cu tristeţe, scoală, drăguţă! E timpul de mers la liceu.

Băieţaşul se scoală, se îmbracă, se roagă lui Dumnezeu, apoi se aşază să bea ceai; bea trei pahare de ceai şi mănâncă doi covrigi mari şi o jumătate de pâinişoară franţuzească cu unt. Încă nu s-a dezmeticit cu totul din somn, şi e rău dispus.

Saşenca, dar tu n-ai învăţat bine fabula, zice Olenca, şi se uită la el, parcă 1-ar petrece într-o lungă călătorie. Câtă bătaie de cap cu tine! Caută, drăguţă, de învaţă... Ascultă-i pe profesori!

Ah, te rog, lasă-mă în pace! Zice Saşa.

Apoi pleacă pe stradă la liceu: micuţ, dar cu şapca mare şi cu ghiozdanul la spate. După el, fără zgomot, merge Olenca.

Saşenca! Îl cheamă.

Saşa se uită îndărăt, iar ea îi bagă în mână vreo curmală, sau o caramea. Când cârmesc în hudiţă, unde e liceul, băieţaşul se ruşinează că e urmărit de o femeie înaltă şi grasă, se uită îndărăt şi zice: Dumneata, mătuşica, du-te acasă, că acum ajung eu şi singur.

Ea se opreşte, se uită în urma lui fără să clipească, până când băiatul dispare la intrarea în liceu. Ah, cum îl iubeşte! Dintre iubirile ei de mai înainte niciuna n-a fost aşa de adâncă, niciodată încă sufletul ei nu s-a supus aşa de deplin, de dezinteresat şi cu atâta mângâiere ca acum, când sentimentul de mamă i se aprinde tot mai mult. Pentru băieţaşul ăsta străin, pentru gropiţele lui din obraji, pentru şapca lui şi-ar da toată viaţa, ar da-o cu bucurie, cu lacrimi de înduioşare. De ce? Dumnezeu ştie de ce…

După ce-1 petrece pe Saşa la liceu, se întoarce acasă încet foarte mulţumită, liniştită, plină de iubire. Figura-i întinerită în ultima jumătate de an zâmbeşte, se luminează; cei care o întâlnesc, uitându-se la ea simt o plăcere şi-i zic: Bună ziua, dragă Olga Semionovna! Cum mai trăieşti, drăguţă?

E greu acum la liceu, zise Olenca în piaţa…

Glumă-i asta: ieri la clasa întâi le-a dat o fabulă de învăţat pe dinafară, o traducere latinească, o pro blemă… Cum să înveţe un copil…?

Şi începe să vorbească despre profesori, despre lecţii, despre manuale tot ce spune despre ele Saşa.

La ceasurile trei stau la masă împreună, seara, împreună pregătesc lecţiile şi plâng. Aşezându-l în aşternut, Olenca mult timp îşi face cruce pentru el şi şopteşte rugăciuni, apoi, după ce se culcă, visează la acel viitor îndepărtat şi neguros, când Saşa, isprăvind şcoala, va deveni doctor sau inginer, va avea casă proprie, cai, trăsură, se va însura, va avea copii.

Adoarme şi tot se gândeşte la acelaşi lucru, şi lacrimi îi curg pe obraji din ochii închişi. şi pisica cea neagră stă culcată lângă ea şi toarce: Sfrrr… Sfrrr. Sfrrr.

Deodată, o lovitură puternică în portiţă… Olenca se trezeşte şi nici nu respira de frică; inima îi bate cu putere. Trece o jumătate de minut, din nou lovituri.

„Vreo telegramă din Carcov” se gândeşte începând să tremure din tot corpul. „Mama cere copilul la ea, la Carcov… O, Doamne!”

E disperată, i se răceşte corpul, picioarele, mâinile; şi i se pare că om mai nenorocit decât ea nu se găseşte în întreaga lume. Dar mai trece un minut şi se aude voci: s-a întors veterinarul acasă de la club.

„Ei, slavă Domnului!” se gândeşte Olenca.

De pe inimă îi cade cu încetul greutatea; Olenca se culcă şi se gândeşte la Saşa, care doarme adânc în odaia de alături şi din când în când vorbeşte în vis: îţi arăt eu ţie! Pleacă! Nu da!

R BILETUL DE LOTERIE Ivan Dimitrici, om de mijloc, care împreună cu familia sa cheltuieşte 1200 de ruble pe an şi e foarte mulţumit de soarta lui, se aşează la întâmplare pe divan, după cină, şi începu să citească o gazetă.

Am uitat pe ziua de azi să mă uit în gazetă, zise nevastă-sa, strângând masa. Uită-te, nu-i cumva acolo lista tragerilor?

Da, e, răspunse Ivan Dimitrici. Dar biletul tău nu s-a pierdut la muntele de pietate?

Nu. Marţi am plătit procentele.

> Ce număr?

Seria 9499, biletul 26.

Să vedem… 9499 şi 26.

Aşa…

Ivan Dimitrici nu credea în norocul loteriilor, şi niciodată nu s-ar fi apucat să se uite pe lista tragerilor, acum însă, neavând ce face gazeta tot îi era sub ochi, duse degetul de sus până jos pe numerele seriilor. Şi, ca o ironie a necredinţei lui, nu mai departe decât pe rândul al doilea de sus, îi izbi privirea cifra 9499! Fără să se uite care-i numărul biletului, fără sa se mai poată controla, iute lasă gazeta pe genunchi şi, ca şi cum 1-ar fi împroşcat cineva cu apă rece pe pântece, simţi o răcoare plăcuta: te şi gâdilă, ţi-e şi frică, e şi dulce!

Masa, 9499 e! Zise cu o voce surda.

Femeia se uită la faţa lui mirată, speriată, şi înţelese că nu glumeşte.

9499? Întrebă îngălbenindu-se şi lăsând din mâni faţa de masa împăturită.

Da, da… Serios!

Dar numărul biletului?

Ah, da! Mai trebuie şi numărul biletului. De altfel, stai… Aşteaptă. Ba nu, zău! Cel puţin numărul seriei noastre se găseşte! Cel puţin numărul, înţelegi…

Uitându-se la nevastă-sa, Ivan Dimitrici zâmbi larg şi prosteşte, ca un copil căruia îi arăţi un lucru strălucitor. Femeia zâmbi şi ea: şi ei, ca şi lui, îi plăcea că el a numit numai seria şi nu s-a grăbit să afle numărul biletului cu noroc. A te chinui şi a te întârâta cu speranţa unei posibile fericiri e aşa de dulce, şi totodată aşa de…

Seria noastră se găseşte, repetă Ivan Dimitrici, după o tăcere lungă. Va să zică există o probabilitate de câştig. Numai o probabilitate, dar există!

Ei, acum uită-te!

Stai, mai avem timp pentru a ne deziluziona.

Asta… Vine în rândul al doilea de sus; atunci câştigul ar fi de 75.000! Ăştia nu-s bani, sunt o putere, un capital! şi acum închipuie-ţi că mă uit deodată în listă şi găsesc 26! Îm? Ascultă, ce-ar fi să fi câştigat?

Soţii începură să râdă şi se uitară lung unul la altul, tăcuţi. Putinţa fericirii le întuneca minţile, nu puteau nici măcar visa, nu puteau măcar spune la ce le trebuie lor aceşti 75.000, ce au să cumpere, unde au să plece? Se gândeau numai la cifrele 9499 şi ťvr:<î’ 169 75000, şi le zugrăveau în minte, dar la însăşi fericirea care era aşa de aproape, parcă nu se puteau gândi.

Ivan Dimitrici, ţinând gazeta în mână, se plimbă de câteva ori prin odaie, şi numai după ce se linişti, după prima impresie, începu cu încetul sa viseze.

Ce-ar fi să fi câştigat?… O viaţă nouă, o catastrofa!… Biletul e al tău, dar daca ar fi al meu, aş cumpăra, se înţelege, înainte de toate pentru vreo douăzeci şi cinci de mii un imobil, ceva ca o moşie; vreo zece mii la cheltuieli imediate: o mobila nouă… O călătorie, plata datoriilor şi celelalte… Restul de 40.000 la bancă, cu dobândă…

Da, o moşie, e bine, zise femeia, lăsându-se pe scaun, cu mâinile pe genunchi.

Undeva, în gubernia Tuia, sau Orlov... Mai întâi, n-ai nevoie de dace % al doilea e, oricum, un venit...

Si în închipuirea lui Ivan Dimitrici se îmbulziră fel de fel de tablouri, unul mai plăcut decât altul, mai poetic, şi în toate aceste tablouri se vedea pe el: sătul, liniştit, sănătos; i-e cald, ba chiar înăbuşitor!... Iată-1 lungit cu burta în sus pe nisipul fierbinte, chiar lângă pârâu, după ce a mâncat ocroşcă ^ rece cu gheaţă; sau în grădină, sub un tei... Căldură... Alături, copiii băieţaşul şi fetiţa scormonesc în nisip sau prind gâze prin iarbă. Cufundat într-o picoteală dulce, Ivan Dimitrici nu se gândeşte la nimic, şi cu toată fiinţa simte că n-are nevoie să meargă la slujbă nici azi, nici mâine, nici poimâine. Dar s-a săturat de a sta lungit... Atunci pleacă să vadă cum se coseşte fânul, dace vilă, casă la ţară (n.tr.) ocroşcă salată de zarzavaturi, carne, raci etc. cu borş şi cuburi de gheaţă (ntr.) sau în pădure, după bureţi, sau se uită cum prind ţăranii peşte cu năvodul. Când apune soarele ia un cearşaf, un săpun şi pleacă alene la scăldat; se dezbracă fără grabă, mult timp îşi netezeşte cu palmele pieptul gol şi intră în apă. In apă, pe lângă clăbucii de săpun aleargă peştişori, se clatină plantele verzui pe apă... După baie ceai cu frişca şi pesmeţi cu unt... Seara, o plimbare sau un whist cu vecinii...

Da, ar fi bine să cumperi o moşie, zice nevastă-sa, visând şi ea, şi i se citea pe faţă că e fericită.

Ivan Dimitrici îşi zugrăveşte toamna cu ploi, cu seri răcoroase, cu zile blânde şi senine... Pe asemenea timp trebuie să te plimbi cât mai mult prin parc, prin grădina de zarzavat, pe malul râului, ca să digeri bine, să-i tragi un pahar zdravăn de rachiu, să iei un râşcov, sau un castravecior murat, să mai bei un pahar... Copilaşii vin în fugă din grădina de zarzavat, aduc morcovi şi ridichi cu miros de pământ proaspăt... Să te întinzi pe divan şi să răsfoieşti fără grabă vreo revistă ilustrată, apoi să-ţi acoperi faţa cu revista, să-ţi deschizi vesta, să aţipeşti,.

Vine apoi un timp posomorât, ploios. Curge ploaia zi şi noapte, arborii goi plâng, vântul e umed şi rece. Câinii, caii, găinile, totu-i ud, trist, zgribulit. Să te plimbi, n-ai unde; să ieşi din casă cu neputinţă; toată ziua trebuie să umbli dintr-un colţ în altul şi să te uiţi plictisit pe ferestrele întunecate. Ce plictiseală!

Ivan Dimitrici se opri şi se uită la nevastă.

Masa, ştii, eu aş pleca în străinătate.

Si Ivan Dimitrici începu a se gândi că pe timpul toamnelor târzii ar fi bine să plece undeva, în sudul Franţei, în ItaJia... În Indii!

Si eu aş pleca în străinătate numaidecât. Ia ăia l 171 uită-te la numărul biletului., t Mai stai, aşteaptă... N î Ivan Dimitrici se plimbă prin odaie şi continuă să se gândească. Ii veni o idee: ce-ar fi dacă ar merge şi nevastă-sa în străinătate? Să călătoreşti e plăcut, dar singur, sau în societatea unor femei uşurele, femei fără griji, care trăiesc din prezent, nu de cele care tot drumul se gândesc şi vorbesc numai de copii, oftează, se sperie şi tremură pentru fiecare gologan. Şi-o închipui pe nevastă-sa în vagon, cu o mulţime de legăturele, coşuleţe, pacheţele; oftează nu ştiu după ce şi se plânge că din pricina drumului o doare capul, că a cheltuit o mulţime de bani; pe la staţii trebuie mereu să alergi după apă fierbinte pentru ceainic, butterbrod-uri, apă rece,. Ea nu poate să stea Ia masa, fiindcă-i scump...

„Ş-apoi mi-ar pune la socoteală fiecare ban! Se gândi Ivan Dimitrici, uitându-se la nevastă. Biletul doar e al ei, nu al meu!... Şi ce să caute ea în străinătate? Ce sens ar avea? Are să stea în odaie şi are să mă ţină lângă ea... Ştiu eu!"

Si pentru întâia dată în viaţă bagă de seamă că nevastă-sa a îmbătrânit, s-a urâţit, miroase toată a bucătărie, pe când el e încă tânăr, zdravăn, vioi: ar putea să se însoare şi a doua oară...

„Se înţelege, toate astea sunt fleacuri şi prostii, se gândi, totuşi, Ia ce să meargă în străinătate?

Ce înţelege ea acolo? şi totuşi ar merge... Mi-nchipui...

Si în realitate, de-i Neapol, de-i Clin, pentru ea tot una. Numai să mă încurce pe mine. Aş depinde de ea. Mi-nchipui: cum ar primi banii îndată sub şapte lacăte, băbeşte... O să-i ascundă de mine... Rude lor sale are să le dea din belşug, dar mie mi-ar pune la socoteală fiecare copeică."., i^v Şi-aduse aminte de rude. Toţi aceşti frăţiori, surioare, mătuşi, unchi, cum or afla de câştig, îndată au să înceapă a veni, a se târî, a cerşi, cu zâmbete dulci, cu prefăcătorii. Urâcioşi, scârboşi oameni! Dacă le dai, o să mai ceară dacă-i refuzi, te blesteamă; or să răspândească minciuni, or să-ţi dorească toate necazurile...

Îşi aduse aminte de rude şi de feţele lor pe care mai înainte le privea cu indiferenţă; acum i se păreau respingătoare, nesuferite.

„Ce fiinţe scârboase," se gândi.

A început să i se pară respingătoare şi nesuferită chiar faţa nevestei, în sufletul lui începu să fiarbă ură pentru ea. Ivan Dimitrici se gândea cu răutate;

„Nu se pricepe la bani tufă, de aceea e zgârcită. Dacă ar câştiga, mie mi-ar da numai o sută de ruble, restul sub lacăt!"

Si acum nu cu zâmbet cu ură se uita la nevastă-sa. Se uita şi ea la el, şi tot cu ură şi cu răutate. Avea visurile şi dorinţele ei intime, planurile, socotelile ei; se înţelegea perfect de bine ce visează bărbatul, ştia că ar fi întins primul mâna la câştigui ei.

„E uşor să faci planuri pe socoteala altuia, zicea privirea ei. Nu-ţi permit!"

Bărbatul i-a înţeles privirea; ura începu să-i răscolească pieptul şi, ca sa facă în necaz neveste-şi, se uită iute la pagina a patra a gazetei şi declară cu triumf: Seria 9499, biletul 46! Nu 26…!

Speranţa şi ura amândouă dispărură deodată; şi lui Ivan Dimitrici şi nevestei lui îndată începu să li se pară ca odăile sunt prea întunecoase, mici şi scunde, că cina nu i-a săturat, că numai le apasă stomacul, că serile sunt lungi şi plicticoase.

Măi să fie al dracului, zise I van Dimitrici începând să-şi arate capriciile. Pe unde calci numai hârtiuţe pe sub picioare, numai firimituri, nişte coji de nucă… Niciodată nu se mătură prin odăi! Îmi vine să plec din casă, lua-m-ar dracii! Mă duc şi mă spânzur de cel dintâi plop…!

„ i i l O FIICA Î ALBIONULUI La conacul moşierului Greabov se opreşte o admirabilă trăsură cu cauciucuri, cu un vizitiu greoi şi perne de catifea. Din trăsură sare Feodor Andreevici Otţov, mareşalul uezdului. În anticameră îl întâmpină un lacheu somnoros.

Acasă-s boierii? Întrebă mareşalul.

Nu… Cuconiţa cu copiii a plecat în vizită, iar boierul cu mamzela guvernantă prinde peşte încă de dimineaţă.

Otţov stătu o clipă, se gândi şi plecă la râu, să caute pe Greabov. Îl găsi la vreo două verste de casă, tocmai când se apropie de râu. Uitându-se în jos de pe malul prăpăstios şi zărindu-1 pe Greabov, Otţov pufni… Greabov, un om mare, gros, cu un cap voluminos, şedea turceşte pe nisip şi prindea peşte cu undiţa. Pălărâa-i era căzută pe ceafă, cravata se lăsase într-o parte. Lângă el stătea în picioare o englezoaică subţire şi înaltă,

cu nişte ochi de rac, ieşiţi în afară, şi un nas mare, păsăresc, semănând mai mult cu un cârlig, decât cu un nas. Era îmbrăcata în rochie albă de muselină, prin care se întrevedeau cât de colo umerii slabi şi galbeni. De cingătoarea de aur atârna un mic ceasornic de aur. Prindea şi ea peşte cu undiţa, în jurul amândurora o tăcere adânca. Amândoi erau nemişcaţi, ca râul pe care se legănau păuteâe.

O nespusă plăcere, dar şi o soartă crudă!

Râse Otţov. Bună-ziua, Ivan Cuzmici!

A, tu eşti? Zise Greabov fără să-şi întoarcă privirea de la apa. Ai venit?

Cura vezi… Dar tu, tot cu prostiile tale? N-ai pierdut încă deprinderea?

Unde dracu?… Toată ziua prind; de dimineaţă…

Rău se prinde azi, nu ştiu de ce. N-am prins nici eu, nici stafia asta. Stăm, stăm, şi nici pe dracu! Îţi vine să ţipi.

Dă-o la naiba! Hai să bem rachiu!

Aşteaptă… Poate prindem măcar ceva-ceva.

Spre seară peştele tot mai muşcă… Stau, dragă, aici de dimineaţă! O plictiseală cum nu-ţi pot spune. Dracul m-a pus să mă deprind cu pescuitul? Ştiu că-i o prostie, dar stau! Stau ca un ticălos, ca un ocnaş, şi mă uit la apă ca un dobitoc. Ar trebui să merg la fân şi eu prind peşte! Ieri la Haponievo a slujit Prea sfântul şi eu nu m-am dus, am stat aici tot timpul cu… cu drăcoaica asta.

Dar… ai înnebunit? Zise Otţov, uitându-se pieziş spre englezoaică. Înjuri faţă de o damă… Şi chiar pe ea…

Dar dracu’ s-o ia! Tot nu înţelege o boabă rusească. Poţi s-o lauzi, poţi s-o înjuri pentru ea-i tot una! Uite ce nas are! Ai să cazi leşinat numai de nasul ei! Stăm împreună zile întregi, şi nici măcar o vorbă! Stă ca o matahală şi se zgâieşte la apă…

Englezoaica căscă, schimbă râma şi aruncă undiţa.

Mă mir, frate! Urmă Greabov. Stă nebuna de zece ani în Rusia şi să nu rupă ea o vorbă rusească!

Un aristocratei de ai noştri se duce la dânşii şi îndată învaţă să latre ca ei; ei… Dracu să-i ştie! Uită-te la nas! La nas! > _

Ei, încetează… E jenant. Te-ai năpustit asupra unei femei!

Nu-i femeie, e fată. Să nu crezi ca n-o fi visând miri, matahala dracului! şi vine dinspre ea un fel de miros de

putregai… Am prins ură, dragă, pe ea! Nu pot s-o văd cu sânge rece. Cum s-a uitat la mine cu ochii ăştia zgâiţi, am şi simţit un fel de convulsii, parcă m-aş fi lovit cu coatele de o balustradă.

Ii place şi ei să prindă peste. Priveşte-o: prinde şi oficiază! Priveşte totul cu dispreţ… Sta, afurisenia şi-ţi dai seama că-i om şi că, prin urmare, e regele naturii.

Dar ştii cum o cheamă? Uilca Ciarlzovna Tfais. Ptiu…!

Cu neputinţă să-1 rosteşti!

Englezoaica, auzindu-şi numele, întoarse încet nasul în direcţia lui Greabov şi-1 măsură cu o privire dispreţuitoare. De la Greabov ridică ochii spre Orţov şi-1 învălui şi pe dânsul cu acelaşi dispreţ. şi toate astea în tăcere, grav şi măsurat.

Ai văzut? Întrebă Greabov, râzând în hohote.

Va să zică… Iată! Afurisită arătare! Numai pentru copii îl ţin pe tritonul ăsta! Să nu fie copiii, n-aş lăsa-o sa se apropie la zece verste de moşia mea!

Nasul ca la uliu… Dar talia? Păpuşa asta îmi aminteşte un cui lung. Ştii, iaca aşa aş lua-o parcă şi as bate-o în pământ! Stai!… La mine, mi se pare, muşcă!… Greabov se sculă şi ridică undiţa. Sfoara se întinse… Greabov trase încă o dată, şi nu mai scoase cârligul.

S-a prins! Zise, şi se încruntă. De vreo piatră, probabil… Dracu s-o ia…

Pe faţa lui Greabov se arătă suferinţa. Oftând, mişcându-se neliniştit şi bombănind blesteme, începu să smucească sfoara. Smucitura n-aduse nici un rezultat. Greabov se îngălbeni.

Ce păcat! Trebuie sa mă bag în apă!

Dar dă-o încolo!

Nu se poate… Spre seară se prinde bine. Ce drăcărie, Doamne iartă-mă! O să trebuiască să mă bag în apa. O să trebuiască! şi dacă-ai şti cum n-aş vrea să mă dezbrac! Pe englezoaică va trebui s-o îndepărtăm… În prezenţa ei e incomod să te dezbraci.

Oricum, e damă!

Greabov aruncă pălăria şi cravata.

Miss… Ă-ă-ă… se adresă englezoaicei.

Miss Tfais! Je vu pri… Ei, cum să-i spun? Ei, cum să-ţi spun să mă înţelegi? Ascultă… Încolo! Pleacă încolo! Auzi?

Miss Tfais inundă pe Greabov cu dispreţ şi scoase un sunet nazal.

Ce? Nu înţelegi? Pleacă, îţi zic! Trebuie să mă dezbrac, matahala dracului! Du-te încolo! Încolo!

Greabov o smuci pe Miss de mână, îi arata nişte tufe şi se aşează jos: du-te adică după tufe şi ascunde-te acolo. Englezoaica, mişcând energic din sprâncene, rosti iute o frază lungă englezească. Moşierii pufniră-n râs.

E prima dată în viaţă când îi aud vocea…

Voce, n-am ce zice! Nu înţelege! Ei, acum ce să fac?

• Las-o naibii! Hai să bem rachiu!

Nu se poate, acum trebuie să se prindă…

Seara… Ei, ce zici? Mare năzbâtie! O să trebuiască să mă dezbrac în prezenţa ei…

Greabov aruncă surtucul şi vesta şi se aşează pe nisip, ca să-şi scoată ghetele.

Ascultă, Ivan Guzmici, zise mareşalul ho hoţind în pumni. Asta-i desconsideraţie, dragul meu, e batjocură!

Cine-o pune să nu înţeleagă! O lecţie pentru

? R ei, pentru străini!

Greabov îşi scoase ghetele, pantalonii, aruncă de pe el albiturile şi rămase în costumul lui Adam. Otţov se apucă de pântece. Se înroşi şi de râs şi de ruşine. Englezoaica începu să mişte din sprâncene, să clipească din ochi… Pe faţa-i galbenă trecu un zâmbet trufaş, dispreţuitor.

Trebuie să mă răcesc, zise Greabov, lovindu-se peste şolduri. Spune-mi, te rog, Fedor Andreevici, de ce-oi fî având eu în toate verile spuzeală pe corp?

Dar bagă-te mai degrabă în apă sau acoperă-te cu ceva, animalule!

Şi să zici că s-ar sinchisi cel puţin, afurisita!

Zise Greabov, băgându-se în apă şi făcându-şi cruce.

BrrrL. E rece! Uite cum mişcă din sprâncene! Nu pleacă… E mai presus decât mulţimea! He-he-he…!

Nici nu ne consideră drept oameni!

Intrând până la genunchi în apă şi întinzându-se cu tot trupul său enorm, făcu din ochi şi zise: Aici, dragă, nu-i Anglia!

Miss Tfais schimbă cu sânge rece râma, căscă şi aruncă undiţa. Otţov se întoarse cu faţa în altă parte. Greabov descurcă

cârligul, se dădu la fund şi, suflând zgomotos, ieşi din apă. Peste două minute şedea liniştit pe nisip şi prindea peşte cu undiţa.

/•/>

ACASĂ Î Au venit de la Grigoriev după o carte, dar le-ara spus că nu sunteţi acasă. Poştaşul a adus gazetele şi două scrisori. Apropo, Evghenii Petrovici, v-am rugat să mai vedeţi de Serioja. Azi şi alaltăieri am băgat de seamă că fumează. Când am început să-i fac observaţii, şi-a astupat urechile, ca de obicei, şi a început să cânte tare, ca să-mi acopere vocea.

Procurorul tribunalului, Evghenii Petrovici Bâcovschii, care tocmai sosise de la slujbă şi-şi scotea mănuşile la el în birou, se uită la guvernanta care-i dădea raport, şi începu să râdă.

Serioja fumează… Strânse el din umeri. Mi-1 închipui pe drăcuşorul ăsta cu ţigara. D-apoi de câţi ani e?

De şapte. Dumneavoastră vi se pare lucru de glumă, dar la vârsta lui fumatul e o deprindere vătămătoare şi rea, şi deprinderile rele trebuie stârpite de la început.

J Foarte adevărat! Dar de unde ia tutun?

— De la dumneavoastră, din sertar.

L’ Da? Atunci trimite-mi-1 încoace.

După plecarea guvernantei, Bâcovschii se aşează într-un fotoliu dinaintea mesei de lucru, închise ochii şi începu să se gândească, îşi înfăţişa în minte pe Serioja al lui, nu ştiu de ce, cu o ţigară enormă, de Wl/lifo r/un arşin întreg, în mijlocul unor nori de fum; şi caricatura asta îl făcu să zâmbească; în acelaşi timp faţa severă, îngrijorată, a guvernantei îi trezi amintiri din timpuî de mult trecut, pe jumătate uitat, când fumatul la şcoală şi în odaia copiilor inspira profesorilor şi părinţilor o groază ciudată şi neînţeleasă. Era o groază anume. Copiii erau bătuţi cu vergi fără mila, erau excluşi din licee, li se ciuntea viaţa, deşi nimeni dintre pedagogi şi părinţi nu ştia în ce constă anume răul şi crima fumatului. Chiar oamenii foarte deştepţi nu se sfiau să se războiască cu un viciu pe care nu-1 înţelegeau. Evghenii Petrovici îşi aduce aminte de directorul său din liceu, un bătrân foarte cult şi blajin din fire, care se speria până într-atât, când dădea de vreun elev cu ţigara, încât se îngălbenea, îndată convoca consiliul pedagogic extraordinar şi-1 condamna pe vinovat la exmatriculare. Aşa-i, se vede, legea vieţii sociale: cu cât un rău e mai puţin înţeles, cu atât e mai crâncenă şi mai aprigă lupta cu el.’ îşi aduse aminte de vreo doi-trei

exmatriculaţi, de viaţa lor de mai târziu, şi nu putu să nu se gândească la urma urmelor, că pedeapsa adesea aduce mult mai mult rău, decât crima comisă. Organismul viu posedă capacitatea de a se adapta iute, de a se deprinde şi a se da după orice fel de ambianţe; altfel, omul ar trebui să simtă în orice clipă cât fond iraţional conţine activitatea lui raţională, şi cât de puţin adevăr şi siguranţă se găsesc chiar în nişte îndeletniciri atât de responsabile, teribile după rezultatele lor, ca cea pedagogică, juridică, literară…

Si tot gânduri din astea, uşoare, destrămate, care vin numai unui creier obosit, în momente de odihnă, începură să rătăcească prin capul lui Evghenii Petrovici;

•. A j.; 183 gânduri care apar nu ştiu de unde şi nu ştiu de ce, nu rămân mult timp în cap, şi parcă s-ar târî numai pe la suprafaţa creierului, fără a pătrunde mai adânc. Pentru oamenii obligaţi a gândi ceasuri şi zile întregi după un singur calapod, într-o singură direcţie, astfel de gânduri uşoare, nestânjenite, casnice, constituie un fel de confort, o odihnă plăcută.

Era seara, pe la ceasurile nouă. Sus, deasupra tavanului, la al doilea cat, cineva umbla din colţ în colţ, iar şi mai sus, la al treilea cat, patru mâini făceau game. Paşii omului care, judecând după mersul nervos, se gândea intens la ceva, sau suferea de vreo durere de dinţi, şi gamele monotone şi depărtate adăugau la liniştea serii un fel de aţipire, care îndemna la gânduri lenevoase. Peste două odăi, în odaia copiilor, vorbeau guvernanta şi Serioja.

Pa-pa a so-sit! Începu să cânte băieţaşul.

Pa-pa a so-sit! Pa! Pa! Pa!

Votre pere vous aâtend, allez vite! Strigă guvernanta, ţipând ca o pasăre speriată. N-au/i?

„Dar oare ce să-i spun?” se gândi Evghenii Petro viei.

Şi înainte de a născoci el ceva, în birou intra fiul lui, Serioja, băieţaş de şapte ani. Era un omuleţ, al cărui sex se putea ghici numai după îmbrăcăminte: slăbuţ, cu faţa bălaie, delicat… Era ca un fruct de seră: totul părea în el neobişnuit de gingaş şi moale: mişcările, părul buclat, privirea, bluza de catifea.

Bonjour, papa! Zise el cu voce gingaşă, urcându-se pe genunchii tatălui şi iute sărutându-i gâtul.

M-ai chemat?

Pardon, pardon, Serghei Evgheniei, răspunse procurorul, depărtându-1 de la sine. Înainte de a ne săruta trebuie să vorbim; şi să vorbim serios… Sunt supărat pe tine şi nu mai te iubesc. Să ştii dragă: nu te mai iubesc şi nu-mi mai eşti fiu… Da.

Serioja se uită fix la tată-său, apoi îşi trecu privirea pe masă şi ridică din umeri.

Ce ţi-am făcut? Întrebă cu nedumerire, clipind din ochi. Azi, la tine în birou încă n-am fost şi nu m-am atins de nimic.

Adineauri mi s-a plâns Natalia Semionovna că tu fumezi… E adevărat? Fumezi?

Da, am fumat o dată… E adevărat!

Iată, vezi, mai şi minţi pe lângă toate celea, zise procurorul, încruntându-se şi mascându-şi un zâmbet. Natalia Semionovna te-a văzut de doua ori fumând. Va să zică eşti dovedit vinovat de trei fapte urâte: fumezi, iei din sertare tutunul altora şi minţi. Trei vini!

A, da-a! Îşi aduse aminte Serioja şi ochii îi zâmbiră. E adevărat, adevărat! Am fumat de două ori: azi şi mai înainte.

Aşa, vezi, va să zică nu o dată, ci de doua ori… Sunt foarte, foarte nemulţumit de tine. Mai înainte erai băiat bun, acum însă văd că te-ai stricat şi eşti rău…

Evghenii Petrovici îndreptă gulerul lui Serioja şi se gândi:

„Oare ce să-i mai zic?”

Da, nu-i frumos, urmă. De la tine nu m-am aşteptat la aşa ceva… Mai întâi de toate n-ai dreptul să iei nişte tutun care nu-ţi aparţine. Oricine are dreptul să se folosească numai de bunul lui propriu, iar dacă ia un lucru străin… Nu-i om de treabă (Nu asta trebuia să zic! Se gândi Evghenii Petrovici).

De pildă, Natalia Semionovna are un cufăr cu haine.

Cufărul ăsta e al ei, şi noi, adică nici eu, nici tu r~ n-avem dreptul să ne atingem de el, fiindcă nu-i al nostru. Aşa-i? Tu ai cai şi tablouri… Doar nu ţi-i iau eu! Poate aş vrea să-i iau, dar… Nu-s ai mei, ci ai tăi!

La-i, daca vrei! Zise Serioja, ridicând sprâncenele. Tu, papa, te rog, nu te jena, ia-i!

Căţeluşul ăsta galben, de la tine de pe masă, e al meu, dar eu nu zic… Las’ să stea!

Nu mă înţelegi, zise Bâcovschii. Căţelul tu mi 1-ai dăruit, căţelul acum e al meu şi pot face cu el ce mi-o plăcea; dar tutun, eu ţie, nu ţi-am dăruit!

Tutunul e al meu! (Nu-i explic cum trebuie! Se gândi procurorul. Nu-i aşa, e cu totul altfel!) Dacă vreau să fumez tutun străin, atunci sunt dator înainte de toate să cer permisiunea…

Aninând alene frază de frază şi imitând limbajul copilăresc, Bâcovschii începu să-i explice fiului său ce înseamnă proprietatea. Serioja se uita la pieptul lui şi asculta cu atenţie (îi plăcea să stea seara de vorbă cu tata), apoi se rezemă de marginea mesei şi începu să se uite cu ochii săi miopi la hârtie şi la călimară. Privirea-i rătăci de-a lungul mesei şi se opri la flaconul cu guma arabică…

Papa, din ce se face cleiul? Întreabă deodată, apropiind flaconul de ochi.

Bâcovschii îi luă flaconul din mâini, îl puse la loc şi urmă: în al doilea rând, fumezi… Foarte rău! Dacă eu fumez, asta nu înseamnă că se poate fuma. Fumez şi ştiu că nu-i cuminte, mă mustru din pricina asta şi nu mă iubesc… (Al dracului pedagog mai sunt!

Se gândi procurorul.) Tutunul vătăma foarte mult sănătatea, şi cine fumează, moare mai curând decât trebuie. Mai ales, însă, fumatul e vătămător pentru nişte băieţaşi mici, ca tine. Tu ai un piept slab, încă nu te-ai întărit, şi la oamenii slabi fumul de tutun produce ftizia şi alte boli. Iată, unchiul Ignatii a murit de ftizie. Dacă nu fuma, poate trăia până azi.

Serioja se uită îngândurat la lampa, încercă abajurul cu degetul şi oftă.

Unchiul Ignatii cânta frumos din vioară! Zise. Acum vioara lui e la Grigorievici!

Serioja se rezema din nou de marginea mesei şi căzu pe gânduri. Pe faţa-i palidă se închega o astfel de expresie, ca parcă ar fi ascultat ceva, sau parcă ar fi urmărit desfăşurarea propriilor gânduri; o tristeţe şi ceva asemănător cu spaima se arătă în ochii lui mari, nemişcaţi. Se gândea probabil la moartea care aşa de curând i-a luat pe mama şi pe unchiul Ignatii. Moartea duce pe cealaltă lume mame şi unchi, iar copiii lor şi viorile rămân pe pământ. Răposaţii trăiesc în cer, undeva, lângă stele, şi se uită de acolo pe pământ. Suportă ei oare despărţirea?

„Ce să-i spun? Se gândea Evghenii Petrovici. Nu mă ascultă. Evident, nu dă nici o importanţă nici greşelilor sale, nici argumentelor mele. Cum să-i vâri în cap…?”

Procurorul se ridică şi începu să umble prin odaie.

„Mai înainte, pe vremea mea, chestiile astea se rezolvau grozav de simplu, se gândea. Pe orice băieţandru prins cu fumatul îl băteau cu vergile. Cei slabi şi fricoşi de bună seama se lăsau de fumat, iar care era mai curajos şi mai deştept, după bătaie începea să poarte tutunul în carâmb şi fuma în şură. Când îl prindeau în şură şi-1 băteau din nou, fugea de fuma la râu… Şi aşa mai departe, până când băiatul creştea mare, Mama mea, ca sa mă facă să nu mai fumez, mă corupea dându-mi bani şi bomboane.

Azi, mijloacele astea apar ca nule şi imorale. Bazându-se pe logică, pedagogul de azi se sileşte să facă pe copil să primească principiile bune nu de frică, nu din dorinţa de a se distinge, sau de a căpăta vreun premiu, ci în mod conştient.”

Pe când umbla el şi reflecta, Serioja se urcă cu picioarele pe scaunul din cealalaltă parte a mesei şi începu să deseneze ca să nu murdărească hârtiile şi să nu se atingă de călimară, pe masă era un pacheţel de foi, tăiate înadins pentru Serioja, şi un creion albastru.

Azi bucătăreasa a tocat varza şi şi-a tăiat un deget, zise Serioja, desenând o casă şi mişcând din sprâncene. A ţipat de ne-am speriat cu toţii şi am alergat la bucătărie. Ce proastă! Natalia Semionovna îi spunea să bage degetul în apă rece, şi ea îl sugea… Şi cum poate ea lua în gură un deget murdar? Papa, doar asta-i necuviincios…?

Apoi povesti cum în timpul mesei a intrat în curte un flaşnetar cu o fetiţă, care cânta şi juca în sunetele muzicii.

„El cu ideile lui! Se gândi procurorul. Are în cap mica lui lume şi ştie, în felul lui, ce e important şi ce nu. Ca să-i câştigi atenţia şi conştiinţa, nu-i destul să te dai după limbajul lui, trebuie să ştii şi a gândi ca dânsul. Pe mine m-ar înţelege admirabil, dacă într-adevăr mi-ar părea rău după tutun, dacă m-aş fi supărat, aş fi plâns… De aceea nu pot fi înlocuite mamele cu nimic în educaţie, fiindcă ele ştiu, în rând cu copiii, sa plângă, să râdă… Cu logica şi morala nu faci nimic. Ei, ce să-i spun? Ce…?”

Si lui Evghenii Petrovici i se păru ciudat şi ridicol că el, un vechi om de drept, care o jumătate din viaţă s-a exersat în tot felul de „desfiinţări”, preveniri şi pedepsiri, s-a încurcat cu desăvârşire şi nu ştie ce să spună copilului.

Ascultă, dă-mi cuvântul tău de onoare că nu mai fiimezi, zise Evghenii Petro viei.

Pe cu-vân-tul meu, cântă Serioja, apăsând tare cu creionul şi aplecându-se deasupra desenului.

Pe cu-vân-tul meu! Iată! Iată!

„Dar ştie el ce înseamnă un cuvânt de onoare?

Se întrebă Bâcovschii. Nu! Sunt un slab pedagog!

Dacă cineva dintre profesorii sau dintre judecătorii noştri s-ar uita aici, în capul meu, m-ar numi o zdreanţă şi m-ar bănui poate de prea multe subtilităţi… Dar vezi că, în şcoală şi la judecată toate afurisitele astea de întrebări se rezolvă mult mai simplu decât acasă: aici ai de-a face cu oameni pe care îi iubeşti până la nebunie şi iubirea e pretenţioasă şi complică problema.

Dacă băieţaşul ăsta ar fi nu fiul meu, ci un elev, sau un acuzat, nu mi-ar fi frică, şi gândurile nu mi s-ar împrăştia…

Evghenii Petrovici se aşează la masă şi luă în mână unul din desenele lui Serioja. Pe hârtie figura o casa cu acoperişul strâmb şi cu fumul care ieşea din coşuri ca nişte fulgere, în zig-zaguri, până la marginea foii. Lângă casă stătea un soldat cu puncte în loc de ochi şi baioneta asemănătoare cifrei patru.

Omul nu poate să fie mai înalt decât casa, zise procurorul. Ia te uită: la tine acoperişul ajunge tocmai la umărul soldatului.

Serioja se urcă pe genunchii lui şi se foi mult până se aşează mai comod.

Nu, papa! Zise, după ce se uită la desen.

Dacă-1 faci pe soldat mai mic, atunci n-au să i se mai vadă ochii.

Mai era nevoie sa discute cu el? Din observaţiile zilnice asupra copilului, procurorul se convinsese că, în pictură, copiii, ca şi sălbaticii, au felul lor de a vedea şi nişte cerinţe ciudate, inaccesibile celor mari. După o observaţie atenta, unei persoane adulte Serioja ar putea să-i pară anormal. Serioja găsea posibil şi rezonabil să-i deseneze pe oameni mai înalţi decât casele, să exprime prin creion, afară de obiecte, şi senzaţiile-i proprii. Astfel, sunetele unei orchestre le înfăţişa sub forma unor pete sferice, fumurii; o şuierătură sub forma unei aţe spirale, în

mintea lui, sunetul se combina atât de strâns cu forma şi culoarea, încât, colorând literele, Serioja de fiecare dată, şi neschimbat, vopsea pe L în culoare galbenă, pe M în roşu, pe A m negru…

Părăsind desenul, Serioja se mai mişcă de câteva ori, luă o poziţie mai comodă şi se ocupă de barba părintească, întâi o netezi bine, apoi o desfăcu în două şi începu s-o pieptăne după modelul favoritelor.

Acum semeni cu Ivan Stefanovici, bombănea. Dar iată, îndată o să semeni cu… Uşierul nostru. Papa, de ce stau uşierii lângă uşă? Ca să nu intre hoţii?

Procurorul simţea pe faţă respiraţia lui; în toată clipa se atingea de obrazul lui, de părul lui, şi în suflet i se făcea cald şi moale, aşa de moale, de parcă nu numai mâinile, ci întreg sufletul lui ar fi stat pe catifeaua hăinuţei lui Serioja. Se uita în ochii mari, întunecaţi ai băieţaşului şi i se părea că din pupilele largi îl priveau, şi mama, şi nevasta, şi tot ce iubise el vreodată.

„Poftim de-1 bate… se gândi. Poftim de născoceşte pedepse! Nu, unde să mai fac eu pe pedagogul! Mai înainte oamenii erau mai simpli, se gândeau mai puţin, de aceea şi problemele le rezolvau cu curaj.

Noi ne gândim prea mult, logica ne-a mâncat fripţi… Cu cât e omul mai dezvoltat, cu cât reflectează mai mult şi intră în subtilităţi, cu atât e mai nehotărât, cu atât e mai sfios, face treabă mai greu. De bună seamă, dacă vei căuta să pătrunzi mai adânc, cât curaj şi credinţă trebuie să ai în tine, ca să te apuci de învăţat, de judecat, de compus cărţi groase!” Bătură zece ceasuri.

Ei, băieţaş, e timpul să dormim, zice pro curorul. Spune noapte-bună şi pleacă.

Nu, papa, se zburli Serioja, eu mai stau! Spune-mi ceva! Spune-mi o poveste!

Bine, numai că după poveste îndată la culcare!

În serile libere, Evghenii Petrovici avea obiceiul de a-i spune lui Serioja poveşti. Ca majoritatea oamenilor activi, nu ştia pe dinafară nici o poezie şi nu ţinea minte nici o poveste, încât de fiecare dată trebuia să improvizeze. De obicei începea de la şablon: „Într-o oarecare ţară, într-o oarecare împărăţie…” Apoi îngrămădea tot felul de prostii nevinovate şi povestind începutul, niciodată nu ştia cum are să fie mijlocul, sau sfârşitul.

Tablouri, persoane, situaţii se luau la întâmplare, fără pregătire, iar fabula şi morala decurgeau oarecum de la sine, pe alături de voinţa povestitorului. Lui Serioja îi plăceau mult aceste improvizaţii, şi procurorul observa că fabula, cu cât ieşea mai modestă şi mai simplă, cu atât impresiona mai mult pe băieţaş.

Ascultă, începu Evghenii Petrovici, ridicând ochii în tavan. Într-o oarecare ţara, într-o oarecare împărăţie a fost şi a trăit un ţar bătrân, cu o barbă lungă, căruntă şi cu nişte mustăţi... Uite aşa! Bun...

Si trăia într-un palat de sticlă, care strălucea şi scânteia în soare, ca o bucată mare de gheaţă curată. Iar palatul, frate dragă, se afla într-o grădină grozav de mare, unde creşteau, ştii, portocale, bergamote, cireşe... Înfloreau lalele, trandafiri, lăcrămioare, cântau pasări de felurite culori... Aşa... De arbori atârnau clopoţei de sticlă, care, de câte ori sufla vântul sunau aşa de gingaş să-i tot asculţi. Sticla da un sunet mai delicat şi mai gingaş decât metalul... Ei, şi câte şi mai câte? Jucau jedouri... Ţi-aduci aminte, ai văzut la casa de ţară a mătuşii Sonia?... Tocmai aşa fântâni erau în grădina împărătească dar mai mari, şi curentul apei ajungea până la vârful arborelui celui mai înalt... Evghenii Petrovici se mai gândi niţel şi urmă; Bătrânul rege avea un singur copil, fiu şi moştenitor al împărăţiei, un băieţaş tot aşa de mic, ca şi tine. Era un băieţaş bun. Nu era capricios, se culca devreme, nu deranja lucrurile de pe masă şi în general era foarte cuminte. Avea un singur cusur fuma.

Serioja asculta cu încredere şi se uita în ochii tatălui fără să clipească. Procurorul continua şi se gândea: „Si mai încolo?” Mult timp o mai lungi astfel, până când sfârşi aşa: Din pricina fumatului fiul împăratului se bolnăvi de ftizie şi muri când avea douăzeci de ani.

Bătrânul gârbovit şi bolnav rămase fără nici un ajutor.

N-avea cine să cârmuiască împărăţia, să apere palatul.

Veniră duşmanii, îl omorâră pe bătrân, dărâmară palatul, şi acum în grădină nu se mai găsesc nici cireşe, nici păsări, nici clopoţei... Aşa, frate dragă...

Asemenea sfârşit, personal lui Evghenii Petrovici, i se păru caraghios şi naiv; dar asupra lui Serioja povestea produse o impresie puternică. Ochii lui din nou se învăluiră de tristeţe şi ceva ca o spaimă; timp de un minut se uită îngândurat la

fereastra întunecată, apoi tresări şi zise cu voce scăzută; Nu mai fumez...

După ce-şi luă seara buna şi plecă la culcare, tatăl lui începu să umble încet de colo-colo şi să zâmbească.

„Ai zice că aici a avut efect frumuseţea, forma artistică, se gândea. Fie, dar asta nu-i o consolare. Nu-i mijlocul cel adevărat... De ce adevărul şi morala trebuie să fie servite nu în stare brută, ci cu amestecuri, neapărat într-o forma zaharată şi aurită, ca nişte pilule? Asta nu-i ceva normal... Falsificări, înşelăciuni... Scamatorii..."

Şi-aduse aminte de juraţi, cărora trebuie neapărat să le ţii un „discurs", de publicul care-şi însuşeşte istoria numai după epopei şi romane istorice, de el însuşi, care a tras învăţămintele vieţii nu din predici şi legi, ci din fabule, romane, versuri...

„Doctoria trebuie să fie dulce, adevărul frumos... şi prostia asta omul şi-a impus-o din timpul lui Adam... De altfel... Poate toate astea sunt fireşti, aşa trebuie să fie... Puţine sunt în natură înşelăciunile făcute c-un anumit scop, puţine sunt iluziile...?"

Se aşează la lucru, dar gândurile leneşe, intime, ale vieţii de toate zilele rătăciră încă multă vreme prin capul lui. Deasupra tavanului gamele nu se mai auzeau, dar locuitorul catului al doilea tot mai umbla încoace şi încolo...

LECTH COSTISITOARE

1 A nu cunoaşte limbi străine este pentru orice om cult un handicap serios în viaţă. Faptul acesta îl simţi puternic Vorotov, atunci când, terminând universitatea cu titlul de aspirant, începu o mică lucrare ştiinţifică.

E groazic! Îşi zicea el răsuflând din greu. (Deşi n-avea decât douăzeci şi şase de ani, era umflat, greoi şi astmatic.) Este absolut îngrozitor! Dacă nu cunoşti limbi străine, eşti ca o pasăre fără aripi, îmi vine să las baltă lucrarea asta!

Si Vorotov luă hotărârea să-şi înfrângă cu orice preţ lenea lui din naştere şi să se apuce să înveţe limba germană şi limba franceză. Porni aşadar în căutare de profesori.

Într-o zi de iarnă, pe la amiaza, pe când Vorotov se afla în biroul lui şi lucra, feciorul îl anunţă că o domnişoară doreşte să-i vorbească.

Pofteşte-o înăuntru, spuse Vorotov.

Atunci intră în birou o tânără, îmbrăcată cu gust, după ultima modă. Se prezentă; o chema Alisa Osipovna Anchet, era

profesoară de limba franceză, şi fiisese trimisă de către un prieten al lui Vorotov.

Îmi pare foarte bine! Ia te rog loc! Zise Vorotov gâfâind şi căutând să acopere cu palma gulerul cămăşii de noapte, (Ca să poată să respire mai în voie, obişnuia să lucreze în cămaşa de noapte.) şi zici că Piotr Sergheici te-a trimis la mine? Într-adevăr, eu 1-am rugat... Sunt încântat!

În-timp ce discuta cu mademoiselle Anchet despre condiţiile de angajare, Vorotov o privea cu sfiala şi curiozitate. Avea aerul unei adevărate franţuzoaice, foarte graţioasă şi părea teribil de tânără. Judecând după chipul ei palid şi languros, după părul ei buclat şi tuns scurt şi după talia neînchipuit de subţire, ai fi zis că n-are mai mult de 18 ani. Dar dacă te uitai la umerii ei largi şi rotunzi, la spatele ei frumos arcuit şi la ochii ei severi, îţi ziceai că, fără îndoială, trebuie să fi avut 23, poate chiar 25 de ani. Apoi, lui Vorotov începu iar să i se para că nu putea să aibă mai mult de 18 ani. Avea expresia aceea rece şi preocupată a unui om care a venit să regleze o afacere bănească, nici nu zâmbea, nici nu se încrunta. O singură dată, totuşi, faţa ei fu străbătută de un zâmbet de nedumerire, atunci când a aflat că fusese chemată să dea lecţii unui bărbat în toată puterea cuvântului, mare şi gras, şi nu unor copii.

Aşadar, Alisa Osipovna, reluă Vorotov, o să facem zilnic lecţie de la şapte la opt seara.

Cât despre pretenţia dumitale de a primi o rublă pe oră, n-am nimic împotrivă; vrei o rublă, îţi voi da o rublă...

O întrebă apoi dacă nu dorea un ceai sau poate o cafea şi dacă afară era vreme frumoasă. Zâmbea binevoitor mângâind postavul verde care-i acoperea biroul, şi se interesă prieteneşte cine era, ce şcoală urmase şi din ce îşi câştiga traiul.

Cu acelaşi aer sever şi preocupat, Alisa Osipovna îi răspunse că a învăţat la pension, că avea dreptul să dea lecţii particulare, că tatăl ei murise nu demult de scarlatină, că mama ei făcea flori, iar ea, mademoiselle Anchet, până la amiază dădea lecţii într-un pension, iar de la amiază şi până seara preda franceza câtorva familii respectabile.

Apoi Alisa Osipovna pleca, lăsând în urma ei acel parfum discret şi suav de îmbrăcăminte femeiască, iar Vorotov nu mai putu lucra mult timp după aceea. Se aşeză în faţa biroului, plimbându-şi palmele pe postavul lui verde şi se gândea.

„E o adevărată plăcere să întâlneşti tinere ca aceasta, care îşi câştigă singure existenţa, • îşi zicea el. E însă cât se poate de regretabil că nevoia n-o iartă nici măcar pe o fată aşa de frumoasă şi de graţioasă, cum e Alisa Osipovna, silind-o să se zbată singură pentru existenţă. Păcat...!”

Vorotov, care nu mai întâlnise niciodată până atunci o franţuzoaică, se gândi că Alisa Osipovna, îmbrăcată cu haine atât de elegante, cu umerii ei aşa de bine făcuţi şi cu mijlocul aşa de subţire, se mai ocupa, desigur, şi cu altele în afară de lecţii.

A doua zi pe seară, când ceasul indica ora şapte fără cinci minute, Alisa Osipovna intră pe uşă, cu obrajii îmbujoraţi de ger. Deschise metoda Margot pe care o luase cu ea şi, fără nici o altă introducere, începu: Gramatica franceză are 26 de litere. Prima literă se numeşte A, a doua B..., lartă-mă, te rog, mademoiselle, o întrerupse Vorotov, zâmbind. E de datoria mea să te previn că în ceea ce mă priveşte va trebui să-ţi schimbi niţel metoda de predare. Adevărul e că eu cunosc limba rusă, limba latină precum şi limba greacă... Am studiat de asemenea lingvistica comparată şi cred ca putem să renunţăm la metoda Margot şi să începem să citim efectiv dintr-un autor oarecare.

Si Vorotov se apucă atunci să-i explice franţuzoaicei cum învaţă adulţii limbile străine.

O cunoştinţă de-a mea.

— Începu el, vrând să înveţe limbile moderne, a luat Evangheliile în limba franceză, germană şi latină şi a început să le citească în paralel, analizând rând pe rând, cu atenţie, fiecare cuvânt. şi ce crezi? Şi-a atins ţelul în mai puţin de un an. De ce n-am face şi noi aşa? Să luăm un autor oarecare şi să începem să citim.

Franţuzoaica se uita la el cu nedumerire, propunerea lui Vorotov părându-i-se copilărească şi absurdă. Dacă vreunul dintre elevii ei copii i-ar fi făcut această ciudată propunere, fără doar şi poate că s-ar fi supărat pe el şi 1-ar fi certat. Cum însă ea venea de la un om în toată firea, care pe deasupra mai era şi gras, se mulţumi doar să ridice puţin din umeri şi-i răspunse: Bine, vom face aşa cum doriţi.

Vorotov scotoci prin dulapul cu cărţi, de unde scoase un volum jerpelit, în limba franceză.

Acesta e bun? O întrebă el.

Bănuiesc că da.

Atunci, la treabă. Doamne ajută! Să începem chiar cu titlul… „Memoires”.

Asta înseamnă „Amintiri” spuse mademoiselle Anchet.

• Amintiri… Repetă Vorotov.

^^BIV ^PP nPP ^^P” r

— H, A, 197

Vorotov zâmbi cu bunăvoinţă şi respiră din greu. Pierdu un sfert de ceas cu cuvântul „memoires” şi încă unul cu prepoziţia „de”, ceea ce o cam obosi pe Alisa Osipovna, care-i răspundea fără chef la întrebări, se poticnea, parcă nu pricepea ce îi spunea elevul ei şi nici nu se străduia să înţeleagă bine. Vorotov îi punea mereu întrebări, aruncând din când în când câte o privire spre părul ei blond, spunându-şi în sinea lui: „Cu siguranţă că nu-i ondulat natural, şi-1 încreţeşte singură. E grozavă. Munceşte de dimineaţa şi până noaptea târziu şi mai găseşte timp să-şi facă şi părul!”

Când se făcu ora opt fix, ea se ridică, îi spuse rece şi indiferent „au revoir, monsieur” şi ieşi din birou lăsând în urma ei acelaşi parfum discret, suav şi tulburător. şi iarăşi elevul nu mai fu în stare de nimic, mult timp: stătea în faţa biroului şi medita…

Pe măsură ce trecea timpul, Vorotov ajunse la concluzia că profesoara lui era o tânăra drăguţa, serioasă şi punctuală, dar cam neinstruită, care nu avea nici o idee de cum se predă oamenilor adulţi. Se hotărî deci să nu-şi mai piardă vremea degeaba, să renunţe la serviciile ei şi să-şi caute alt profesor. Când Alisa Osipovna veni pentru a şaptea lecţie, Vorotov scoase din buzunar un plic cu şapte ruble şi, ţinându-1 în mână, rosti, foarte stingherit: lartă-mă, Alisa Osipovna, dar sunt dator să-ţi spun. Da, sunt pus într-o situaţie dificilă.

Aruncându-şi privirea spre plic, franţuzoaica îşi dădu imediat seama despre ce era vorba. Atunci, pentru întâia oară de când începuse să-i dea lecţii, faţa ei tresări uşor şi-şi pierdu expresia aceea severă şi preocupată. Chipul i se îmbujora niţel şi, privind în pământ, începu să-şi răsucească între degete lănţişorul fin de aur. Observându-i tulburarea, Vorotov înţelese dintr-o data cât era de importantă pentru ea o rubla şi cât de greu i-ar fi fost să renunţe la aceşti bani,

Trebuie să-ţi spun… Murmură el, înroşindu-se tot mai tare. Deodată simţi ca un soi de zvâcnitură în piept. Băga iute plicul în buzunar şi continuă: Te rog să mă scuzi, dar trebuie să te las singură vreo zece minute…

Şi, ca şi cum nici măcar nu-i trecuse prin minte să înceteze lecţiile, ci ca şi cum îi cerea numai permisiunea s-o lase câteva clipe singura, Vorotov se duse în odaia de alături şi rămase acolo timp de zece minute. Când se întoarse, era încă şi mai fâstâcit îşi dădea seama ca franţuzoaica ar fi putut pricepe de ce părăsise biroul şi se simţi încurcat.

Apoi lecţiile continuară ca mai-nainte.

Vorotov învăţa însă fără nici un fel de tragere de inimă. Considera ca toate astea nu duc la nimic bun şi o lăsa pe franţuzoaică să predea în stilul ei. N-o mai întreba nimic şi nici n-o mai întrerupea. Ea continua să traducă după cum îi era voia, câte zece pagini la fiecare lecţie, el însă nu mai era atent, gâfâia din greu şi, neavând ce face în acest timp, se uita când la capul ei cu păr buclat, când la gâtul sau la mâinile ei albe şi fine, învăluindu-se în parfumul rochiei ei…

Din când în când îi treceau în minte gânduri vinovate, iar când îşi dădea seama de ele, se simţea ruşinat şi-i părea rău. Era chiar trist şi regreta că ea se purta cu el distant şi oficial, că nu-i zâmbea niciodată, ca şi cum ar fi avut de-a face cu un elev oarecare. Alteori se temea ca nu cumva s-o atingă din greşeală. Era obsedat de aceeaşi idee: cum ar putea să facă să aibă încredere în el, s-o cunoască mai bine, s-o ajute şi să-o facă sa înţeleagă că, biata de ea, preda cât se poate de prost.

Într-una din zile, Alisa Osipovna veni la lecţie elegant îmbrăcată într-o rochie trandafirie, cam decoltată şi răspândind un parfum atât de pătrunzător, încât era parcă învăluită într-un nor. Aproape că s-ar fi înălţat în aer sau s-ar fi împrăştiat, ca fumul, dacă ai fi suflat asupra-i. Îşi ceru scuze, motivând că nu putea să stea o jumătate de ora, deoarece de la lecţie se ducea direct la un bal.

Vorotov îi admira gâtul, spatele dezgolit, şi înţelegea acum, sau cel puţin avea impresia că înţelege, de ce franţuzoaicele se bucura de reputaţia de a fi frivole, femei care sunt o pradă uşoară… Si, pe măsură ce el plutea în norul acela de parfum, de frumuseţe şi de goliciune, mademoiselle nu bănuia încotro se îndreaptau gândurile lui. Fără îndoială, nici n-o

interesau gândurile lui, căci întorcea repede pagină după pagină şi traducea în mare grabă: El mers în strada şi întâlnit pe domn pe care el cunoştea şi spus lui: „Unde grăbiţi dumneata? Faţa aşa palidă pe care eu văd face mie rău.”

Alisa se apucase sa traducă o altă carte, „Leş Memoires” fiind de-acum citite.

Într-o alta seară mademoiselle veni la lecţie cu un ceas mai devreme, motivând că la ora şapte trebuia să fie la Mălai Teatr. De-ndată ce uşa se închise în urma ei, Vorotov se îmbrăcă şi o porni şi el spre teatru. Se amăgea singur, zicându-şi că se ducea la teatru ca să se odihnească, să se mai recreeze puţin şi nicidecum din cauza Alisei. Nu voia să recunoască faptul că un individ ca el, atât de aşezat şi atât de greoi, pe care-1 aştepta o carieră ştiinţifică, putea să-şi lase lucrul balta şi să se ducă la teatru doar ca să se întâlnească cu o fată, pe care de-abia de o cunoştea şi care nu era nici instruită, nici deşteaptă.

Si totuşi, pe timpul pauzelor, inima îi bătea cu putere şi, fără sa ştie nici el de ce, bântuia, ca un adolescent, prin foaieuri şi pe coridoarele teatrului, căutând ceva cu patimă şi întristându-se când antractul se sfârşea. Iar când zări binecunoscuta ei rochie trandafirie şi ochii ei cei frumoşi, acoperiţi cu un voal de tul, inima i se strânse ca în faţa unei fericiri, şi-un zâmbet de încântare îi însenină chipul, înţelegea acum pentru întâia oara în viaţa lui, ce este gelozia.

Alisa era împreună cu doi studenţi urâţi şi cu un ofiţer. Hohotea de râs şi vorbea tare, având aerul că cochetează cu ei. Vorotov n-o mai văzuse niciodată aşa fericită, mulţumită, exuberantă, caldă. De ce, oare? Care era, oare, pricina? Poate pentru că se simţea bine în compania acelor tineri, poate că-i unea apartenenţa la acelaşi mediu… şi Vorotov îşi dădu seama de prăpastia de netrecut care îl despărţea de un asemenea mediu, îşi saluta profesoara, iar ea dădu din cap cu nepăsare şi trecu repede mai departe probabil că nu dorea ca cei trei cavaleri să ştie că avea elevi şi ca era nevoită să dea lecţii.

Din seara aceea, de la teatru, Vorotov pricepu că era îndrăgostit… Începând cu lecţiile următoare nu mai făcu eforturi să se stăpânească, îşi sorbea din ochi frumoasa profesoară, lăsându-şi gândurile şi cele inocente şi cele mai vinovate sa vagabon-deze-n voie. Chipul Alisei Osipovna rămânea mereu îngheţat. şi în fiecare seară, fix la ora opt, îi spunea cu aceeaşi

voce calma: „Au revoir, monsieur”. Vorotov era conştient că era indiferentă, că va rămâne mereu indiferentă şi că el se afla într-o situaţie fără de ieşire.

Uneori, chiar în toiul lecţiei, Vorotov cădea în visare, nutrea speranţe, îşi făcea planuri, îi făcea în sinea lui declaraţii de dragoste, îşi zicea că franţuzoaicele sunt uşuratice şi lesne de cucerit, dar era destul să se uite la chipul ei, pentru ca gândurile astea să se spulbere într-o clipită, precum se stinge o lumânare în bătaia vântului când ieşi cu ea pe prispă, la ţară,

Într-o seară, după lecţie, pierzându-şi capul şi ameţit de dragoste, nu se mai putu stăpâni şi, în momentul când Alisa se pregătea să iasă, îi tăie calea. Respirând din greu şi bâlbâindu-se de parcă ar fi fost în transă, începu să-i facă declaraţii de dragoste: îmi eşti dragă! Te. Te iubesc! Îngăduie-mi să-ţi vorbesc!

Alisa se îngălbeni îi era frică, fără îndoială, că în urma acestei declaraţii n-o să mai poată veni să-i dea lecţii şi deci n-o să mai capete câte o rublă pe oră. Deschise ochii mari şi rosti, aproape în şoaptă: O, dar nu se poate! Nu mai vorbiţi aşa, vă rog! Nu se poate!

Vorotov se perpeli toată noaptea care a urmat acestei întâmplări, îi era ruşine, îşi făcea reproşuri, era obsedat că o jignise cu declaraţia lui şi că n-o să mai vină la lecţii.

Se hotărî ca încă de a doua zi dimineaţă să-i caute la birou adresa şi să-i scrie o scrisoare în care să-i ceară scuze. Dar nu mai fu nevoie de scrisoare căci Alisa veni singură. La început se simţi cam stânjenită, apoi deschise cartea şi începu să traducă, ca de obicei, repede şi cu vervă:

„O, tânăr domn, nu rupeţi aceste flori de la grădina mea, eu vrut să dau pe ele la fiica mea bolnav…”

Alisa Osipovna vine şi azi la lecţii. A tradus până acum patru cărţi, dar în afară de „memoires”, Vorotov n-a învăţat nici un alt cuvânt în limba franceză. şi dacă este întrebat cum mai merge lucrarea lui ştiinţifică, face cu mâna un gest a lehamite, apoi, fără să răspundă, vorbeşte despre vreme.

BAIETH A sosit Volodea! Strigă cineva în curte.

A sosit Volodicika! Striga şi Natalia, intrând în fuga mare în sufragerie. Doamne, Dumnezeule!

Si familia Koroliov, care aşteptau cu toţii să-1 vadă sosind, dintr-o clipă într-alta, pe Volodea al ei, se repezi de-ndată la

ferestre. In faţa intrării se oprise o sanie ruseasca încăpătoare, la care erau înhămaţi trei cai albi, din spinările cărora ieşeau nori de aburi. Dar sania era goală, deoarece între timp Volodea intrase deja în hol, iar acum îşi desfăcea gluga, cu degetele roşii şi îngheţate. Mantaua de licean, şapca, galoşii şi perciunii toate erau pline de promoroacă de altfel, din cap până-n picioare, tot trupul lui împrăştia un miros de ger aşa de plăcut, încât, privindu-1, îţi venea parcă să tremuri de frig şi să faci „brrr!" Mama şi mătuşa se năpustiră să-1 îmbrăţişeze şi să-1 sărute, Natalia se aplecă să-i scoată pâslarii, iar fetele surorile lui ţipau, uşile scârţâiau şi se trânteau, în timp ce bătrânul Koroliov, doar cu o vestă pe el, se repezi în cameră ţinând o foarfecă în mână şi strigând îngrijorat: Te-am aşteptat ieri! Ia spune, cum ai călătorit?

Bine? Doamne, Dumnezeule, dar lăsaţi-1 să-i dea bună ziua şi lui tată-său! Că doar îi sunt tata, nu?

Ham! Ham! Latră gros Milord, un dulău mare şi negru, lovind cu coada pereţii şi mobilele.

Pentru câteva clipe, totul fu cuprins într-o hărmălaie plină de veselie. Dar după ce trecu primul val de bucurie, KoroHovii băgară de seamă ca într-un ungher, afară de Volodea, înfofolit într-o haina mare de vulpe, cu broboade, şaluri şi glugi, stătea nemişcat un omuleţ, acoperit şi el de promoroacă.

Volodicika, dar acesta cine-i? Întrebă mamăsa, încet.

A, da! Îşi aminti Volodea. Am onoarea să vi-1 prezint pe colegul meu Ceceviţân, elev în clasa a doua... L-am poftit la noi.

Suntem încântaţi! Poftim! Răspunse tata, bucuros. Iartă-mă, te rog, că mă găseşti fără haină, dar ştii cum e, aşa ca omul pe-acasă... Poftim! Natalia, ajută-1 pe domnul Cerepiţân să se facă comod! Dar, pentru numele lui Dumnezeu, daţi odată afara potaia asta! Mare bătaie de cap cu el!

Ceva mai târziu, Volodea şi prietenul său Ce-ceviţân, ameţiţi de primirea zgomotoasă de care avuseseră parte, cu obrajii încă roşii de ger, stăteau aşezaţi la masă şi-şi beau ceaiul. Soarele de iarnă, pătrunzând prin zăpada şi florile de gheaţă de pe geamuri, îşi trimitea razele-i jucăuşe pe samovar, apoi în castronul în care se spălau paharele, în sufragerie era cald, şi în trupurile încă îngheţate ale băieţilor se dădea o adevărată bătălie între senzaţia de căldură şi cea de frig, niciuna nevrând să cedeze în faţa celeilalte.

Ei, care va să zică, se-apropie şi Crăciunul J ^ >. 205 asta! Zise tata cu glas cântat, răsucindu-şi o ţigara din tutunul lui galben închis. şi parcă a trecut atâta timp de când era vară, de când mama ta te petrecea cu lacrimi în ochi. şi uite că te-ai şi întors… Ce să-i faci, frăţioare, timpul zboară, zboară… Nici n-ai zis bine „of", c-ai şi ajuns la bătrâneţe! Dar mănâncă, domnule Cibisov, mănâncă, te rog, nu te jena. Noi nu suntem dintr-ăia cu mofturi,

Katia, Sonia şi Masa, cele trei surori ale lui Volodea, cea mai mare având unsprezece ani, stăteau şi ele la masă şi nu-şi mai puteau lua ochii de la noul venit. Ceceviţân era de-o seamă cu Volodea şi aveau amândoi aceeaşi statură. Ceceviţân era însă slab, negricios şi pistruiat, nu albicios şi rotofei ca Volodea. Avea părul aspru ca peria, ochii mici şi buzele groase. Ce să mai lungim vorba, era urât şi, dacă n-ar fi fost îmbrăcat cu haina de licean, ai fi zis că-i feciorul bucătăresei. Avea o fire posacă, tăcea mai tot timpul şi nu zâmbea aproape niciodată. Uitându-se la el, fetele îşi ziceau ca era, fără îndoială, un băiat foarte deştept şi cultivat. Cădea adesea pe gânduri, şi atât de profund, încât, dacă îl întrebai ceva, tresărea, scutura din cap şi te ruga să mai repeţi o dată întrebarea.

Fetele băgară de seamă că până şi Volodea, care avusese întotdeauna o fire veselă şi vorbăreaţă, de data aceasta vorbea puţin, nu zâmbea mai deloc şi nu se arăta prea bucuros că venise acasă. Cât dura ceaiul nu le vorbi decât o singură dată, şi chiar şi atunci doar ca să le spună lucruri ciudate. Arătă cu degetul spre samovar şi zise: în California se bea gin în loc de ceai.

Dacă te luai după privirile pe care le schimba din când în când cu prietenul lui, Ceceviţân, ai fi zis ca gândurile-i sunt în altă parte şi că pe amândoi îi preocupa acelaşi lucru.

După ce terminară de băut ceaiul, se mutară cu toţii în cameră la copii. Tata şi fetele se aşezară la masă continuându-şi lucrul întrerupt la sosirea băieţilor confecţionau flori şi alte podoabe din hârtie colorată pentru pomul de Crăciun. Era o treabă care le plăcea şi-i distra. De fiecare dată când terminau o nouă floare scoteau strigăte de încântare, ba chiar ţipau înfricoşaţi, de parcă floarea ar fi picat de-a dreptul din cer. Tata era şi el plin de însufleţire şi din când în când dădea cu foarfecă de pământ, mâniindu-se că nu tăia bine. Mama intra uneori în

odaia copiilor ca o vijelie, îngrijorată, şi-i întreba bodogănind: Iar mi-a luat cineva foarfecă. Nu eşti cumva tot dumneata, Ivan N&olaici?

Doamne Dumnezeule, nici măcar o foarfecă nu pot să am şi eu în casa asta! Răspundea Ivan Nikolaici sraiorcăindu-se. Se lăsa apoi pe speteaza scaunului şi făcea pe supăratul. Dar nu îl ţinea mult şi se înflăcăra din nou.

În alţi ani, când se-ntorcea acasă, Volodea lua şi el parte la pregătirea pomului de Crăciun, sau mai dădea o fugă pe-afară şi se uita la mormanul de zăpadă pe care-1 ridicau vizitiul şi ciobanul, însă de data aceasta, nici el şi nici Ceceviţân nu se uitară măcar la hârtia colorată şi nu trecură deloc pe la grajd. Se aşezară amândoi la fereastră, şuşotiră o vreme nu ştiu ce, apoi deschiseră un atlas şi se apucară să cerceteze o hartă.

Întâi şi-ntâi la Perm… Rosti Ceceviţân în şoaptă de la Perm la Tiumen… De-acolo la Tomsk… Apoi… Apoi în Kamciatka… De-acolo vom traversa strâmtoarea Behring cu luntrea, ajutaţi de samoiezi… Şi-apoi în America, unde se află multe animale sălbatice cu blana scumpă.

Dar California unde se află? Întrebă Volodea.

California-i ceva mai jos… Să ne vedem noi mai întâi în America, că de-acolo şi până în California nu-i decât o aruncătură de băţ. O să vânăm şi-o să mai şi şterpelim câte ceva ca să ne facem rost de de-ale gurii.

Pe tot cursul zilei, Ceceviţân stătu cât mai departe de fete, prividu-le pe sub sprâncene. Dar nu ştiu cum se făcu, după ceaiul de seară, că rămase câteva minute singur cu ele. Şi nu este politicos sa stai aşa ca un mut. Tuşi cu un aer grav, şi apoi, frecându-şi mâna stângă cu palma dreaptă, aruncă o privire încruntată spre Katia şi o întrebă: Ai citit ceva de Mayne Read?

Nu, n-am citit… Dar ia spune-mi, ştii să pa tinezi?

Ceceviţân se cufundase deja în gândurile lui şi nu-i răspunse la întrebare. Trase aer adânc în piept, umflându-şi obrajii, de parcă i-ar fi fost tare cald. Apoi îşi ridică din nou privirea spre Katia şi rosti; Atunci când o turmă de bizoni aleargă-n goană prin pampas, se cutremură pământul şi mustangii, în groziţi, încep să dea din copite şi să necheze.

Ceceviţân zâmbi cu un aer trist, apoi continuă: Şi să mai ştii că indienii atacă şi trenurile, însă cel mai greu e cu ţânţarii şi cu termitele.

Astea ce mai sunt?

Un fel de furnici, numai că au aripi, înţeapă al naibii de tare… Dar ia spune-mi, ştii tu cine sunt eu?; /

Domnul Ceceviţân.

Nici vorbă. Sunt Montigomo Gheară-de-Uliu, căpetenia Neînvinşilor.

Mezina, Masa, se uita mai întâi la băiat, apoi se uita la fereastra dincolo de care se lăsa amurgul, apoi căzu pe gânduri şi spuse: Ieri am mâncat mâncare de linte…

Vorbele fără de-nţeles ale lui Ceceviţân, şuşotelile lui lungi cu Volodea, care nu se mai juca cu ele, ci rămânea adesea dus pe gânduri, toate acestea erau în ochii fetiţelor învăluite în mister şi pline de ciudăţenii… Katia şi Sonia, cele două fetiţe mai mari, începură aşadar să-i spioneze. Când veni seara şi băieţii se duseră la culcare, cele două fetiţe se furişară lângă uşă, ca să tragă cu urechea la ce-şi spuneau. Şi dacă aţi şti ce-au aflat!… Băieţii se pregăteau să fugă undeva, în America, ca sa caute aur! Aveau tot ce le era necesar pentru drum: un pistol, două cuţite, pesmeţi, o lupă pentru a aprinde focul, un compas şi patru ruble. şi fetele mai auziră că aveau să meargă pe jos câteva mii de verste, să se lupte pe drum cu tigrii şi sălbaticii, să scoată aur şi să caute fildeş, să omoare duşmanii pe care-i vor întâlni, să se facă piraţi, să bea gin si, în cele din urmă, să se însoare cu cele mai frumoase fete şi să devină plantatori. Volodea şi Ceceviţân vorbeau cu înflăcărare şi se întrerupeau tot timpul unul pe celălalt. Din ceea ce-şi spuneau era clar că pe Ceceviţân îl chema „Montigomo Gheară-de-Uliu”, iar pe Volodea ‘ ‘Fratele-cu-obraz-Palid’.

Nu care cumva să sufli vreo vorbă mamei, îi spuse Katia Soniei, în timp ce se duceau la culcare.

Volodea o să ne aducă din America aur şi fildeş, iar dacă îl dăm de gol, mama n-o să-1 mai lase să plece!

Cu o zi înainte de ajun, Ceceviţân examina de dimineaţă până seara harta Asiei şi făcu tot soiul de însemnări. In timpul acesta, Volodea, gânditor şi umflat de parcă-1 înţepase o albină, se plimba încruntat dintr-o odaie într-alta, fără să fi mâncat nimic toată ziua. Mai mult, la un moment dat se opri în faţa icoanei din camera copiilor, se închină şi zise: Doamne, iartă-mă pe mine, păcătosul! şi ai,

Dumnezeule mare, grijă de biata mea mama!

Către seară, Volodea izbucni în plâns, înainte să se ducă la culcare, îşi îmbrăţişa îndelung tatăl, pe mama şi pe surori. Katia şi Sonia ştiau care era pricina acestei stări sufleteşti, dar micuţa Masa nu pricepea nimic, absolut nimic. Ridică doar o singură dată privirea spre Ceceviţân, se gândi puţin, apoi zise, suspinând: Doica spune că în timpul postului trebuie să mâncăm mazăre şi linte…

În ajunul Crăciunului, Katia şi Sonia se treziră cu noaptea-n cap, coborâră binişor din pat şi se duseră tiptil să vadă cum or să fugă băieţii în America. Se furişară iarăşi lângă uşă.

Care va sa zică nu mai vrei să pleci? Întreba Ceceviţân, supărat. Zi odată, vii sau nu vii?

Doamne Dumnezeule! Plângea încetişor Volodea. Cum aş putea să plec? Mi se rupe sufletul de mila mamei.

Cu toate astea, Frate-cu-obraz-Palid, eu îţi zic să mergi! Până acum te-ai dat mare, ai spus că pleci şi m-ai stârnit şi pe mine. Iar acum că trebuie să plecăm de-adevăratelea, începi să te temi!

Nu… Nu mă tem, dar… Îmi este milă de mama.

Eu vreau să ştiu una şi bună: mergi ori nu mergi?

O să merg… Numai… Numai nu te grăbi aşa.

Vreau să mai stau acasă.

Atunci, o să plec singur! Se hotărî Ceceviţân.

O să mă descurc eu şi fără tine. Parcă te lăudai ca vrei sa împuşti tigri, să te baţi cu duşmanii… Dacă-i vorba pe-aşa, să-mi dai înapoi capsele!

Volodea izbucni într-un plâns aşa de puternic, încât surioarele lui nu se mai putură stăpâni şi începură şi ele să se smiorcăie. Se făcu apoi linişte.

Aşadar, nu vii? Mai întrebă o dată Ceceviţân.

Ba da… O să vin.

Atunci, hai, îmbracă-te!

Si, ca să-1 determine să se hotărască odată, Ceceviţân se apucă să ridice în slăvi America, sa ragă precum tigrii, să imite vaporul, să-1 acuze de laşitate şi până la urmă îi promise că-i va da lui tot fildeşul şi toate blănurile de leu şi de tigru.

Si dintr-o dată, fetele văzură în băieţelul acela slăbuţ şi negricios, pistruiat şi cu părul aspru ca peria, un om minunat, un om fără pereche, un erou adevărat, curajos şi hotărât, care pe

deasupra mai şi răgea atât de înfricoşător încât, auzindu-1 aşa de după uşă, ai fi jurat că-i un leu sau un tigru.

Fetiţele se reîntoarseră în camera lor, dar în timp ce se îmbrăcau, Katia, cu ochii plini de lacrimi, zise cu totul pe neaşteptate: Nici nu ştiţi cât îmi e de frică…!

Până la ora două, ora prânzului, ai fi zis că nu s-a întâmplat nimic deosebit. Dar când dădură sa se aşeze la masă, descoperiră dintr-o dată că băieţii nu erau în casă. Trimiseră să fie căutaţi în odăile servitorilor, pe la grajduri, în pavilionul vechilului, dar nici urmă de băieţi, îi căutară apoi şi în sat, dar nu-i găsiră nici acolo. Băură ceaiul tot fără ei. Seara, când să se aşeze la masă, mama nu se mai putu stăpâni şi izbucni în plâns. Noaptea mai trimiseră încă o dată după ei în sat, ba mai mult se duseră să-i caute şi la râu, la lumina felinarelor… Într-un cuvânt, peste tot se iscă o hărmălaie de pomina lumii.

A doua zi, se strânseră cu toţii în sufragerie şi scriseră o hârtie. Mama plângea.

Dar taman atunci, în faţa verandei se opri o sanie mare rusească, la care erau înhămaţi trei cai albi din spinările cărora se ridicau nori de aburi.

Â venit Volodea! Se auzi un strigăt în curte.

A venit Volodicika! Strigă şi Natalia, intrând în fuga mare în sufragerie.

Si Milord începu să latre cu glasul lui cel gros; „Ham! Ham!” Lucrurile se lămuriră: băieţii fuseseră prinşi în oraş, la târg, unde se duseseră să întrebe de unde ar fi putut să-şi cumpere praf de puşcă. De-ndată ce intră în sufragerie, Volodea izbucni în pââns şi sări de gâtul mamei. Fetiţele tremurau, întrezărind cu groaza. Ce avea să urmeze: îl văzură pe tata ducându-i pe amândoi, pe Volodea şi pe Ceceviţân, în biroul lui. Şi-i mustra, într-adevăr, îndelung. şi mama îi certă, dar îi curgeau lacrimi în timp ce-i mustra.

Cum aţi putut voi să faceţi aşa ceva? Îi dojeni tata. Doamne păzeşte, dacă se află una ca asta la liceu, vă dau afara. Să-ţi fie ruşine, domnule Ceceviţân!

Nu-i frumos din partea dumitale! Dumneata ai uneltit totul, şi nădăjduiesc că părinţii dumitale or să te pedep seascâ… Cum de-aţi putut să faceţi una ca asta? Undeaţi stat noaptea trecută?

În gară! Răspunse Ceceviţân mândru de el.

După aceea, Volodea a stat multă vreme în pat, cu fruntea înfăşurată cu un prosop înmuiat în oţet. Trimiseră pe cineva să dea o telegramă, şi chiar a doua zi a venit o doamnă, mama lui Ceceviţân, să-şi ia feciorul acasă.

Când să plece, pe faţa lui Ceceviţân se citea un soi de asprime şi cutezanţă. Iar când a venit momentul să-şi ia rămas bun de la fete, nu le-a adresat nici un cuvânt, S-a mulţumit doar să deschidă un caiet de-al Katiei în care s-a iscălit, ca sa rămână-n amintire:

„Montigomo Gheară-de-Uliu”.

L POVESTEA DOAMNEI N. N.

T În urmă cu vreo nouă ani de zile, pe-nserate, Piotr Sergheici, judecătorul de instrucţie şi cu mine ne-am dus călare la gară, să ne luam corespondenţa. Cositul era în toi.

Era un timp minunat, dar la întoarcere se auziră tunete şi, drept în faţa noastră, se zări un nor negru şi ameninţător. Norul se-ndrepta spre noi şi noi spre el.

Pe acest fundal înnorat, casa noastră şi biserica erau parcă mai albe, iar plopii înalţi erau şi ei parcă mai argintii, în aer plutea un miros de ploaie şi de fân cosit. Tovarăşul meu de drum avea chef de vorbă; râdea întruna şi rostea tot soiul de copilării. Spunea, spre exemplu, că i-ar plăcea să dăm peste un castel medieval cu turnuri crenelate, cu bufniţe şi acoperit de muşchi, să ne adăpostim acolo de ploaie şi… Să fim omorâţi de trăsnet.

Si numaidecât primul val de furtună se năpusti peste lanul de secară şi de ovăz, după care se pomi „vântul şi un nor de praf se ridică în văzduh ca un vârtej. Piotr Sergheici izbucni în râs şi-şi îndemnă calul cu pintenii.

E-aşa frumos! Strigă el. E nemaipomenit de frumos!

Veselia lui era molipsitoare, aşa că mă pornii şi eu pe râs, numai la gândul că o să mă ude ploaia până la piele şi că s-ar putea să fiu ucisă de trăsnet.

Furtuna şi galopul contra vântului, care-ţi taie respiraţia şi te face sa te simţi de parc-ai fi o pasăre, mă tulburau şi aveam impresia că simt în piept ceva ca un freamăt. Când am ajuns în curtea noastră, vântul nu mai bătea, însă stropi mari de ploaie cădeau răpăind pe iarbă şi pe acoperişuri. La grajd nu era nimeni.

Piotr Sergheici scoase frâiele cailor şi-i duse singur în boxe lor. Îl aşteptam să-şi termine treaba şi priveam din pragul grajdului perdeaua de ploaie care cădea pieziş; mirosul dulceag şi tulburător de fân cosit era mai puternic aici decât la câmp; ploaia şi norii întunecaseră toată zarea.

Asta zic şi eu tunet! Zise Piotr Sergheici apropiindu-se de mine. Cu o clipă mai-nainte se auzise o bubuitură puternică, mai-mai sa despice cerul în două, care se pierdu apoi în depărtare. Ei, ce zici de asta?

Stăteam în prag, unul lângă altul, iar el mă privea. Răsufla încă greu după galopul de adineauri. Am băgat de seamă că mă privea cu admiraţie.

Natalia Vladimirovna, zise el, aş da orice, numai să pot să stau aşa şi să mă uit la dumneata, să mă uit aşa, fără-ncetare. Araţi minunat astăzi!

Ochii lui mă priveau rugător, cu admiraţie, chipul lui era palid, iar barba şi mustăţile îi erau acoperite de stropi sclipitori de ploaie, care păreau că se uita şi ei la mine cu dragoste.

Te iubesc, continuă el. Te iubesc şi sunt fericit că te pot privi, îmi dau seama că n-ai cum sa fii soţia mea, dar nu-mi doresc nimic mai mult decât să ştii că te iubesc. Nu, taci, nu-mi răspunde, nu lua în seamă ce-ţi spun. Nu vreau decât să ştii că ţin la W

Dumneata şi te rog numai atât să-mi dai voie să te privesc.

Înflăcărarea lui mă cuprinse şi pe mine. Mă uitam la chipul lui înfocat, îi ascultam glasul care se contopea cu răpăitul pion şi stăteam aşa, neclintită, ca învăluită într-o vrajă.

Aş fi vrut să-1 ascult aşa şi să-i privesc la nesfârşit ochii lui strălucitori.

Nu-mi răspunzi, foarte bine! Reluă Piotr Sergheici. Nu spune nimic…

Îmi simţeam sufletul uşor. Plină de încântare, am izbucnit în râs şi, prin ploaia aceea straşnică, am luat-o la goana spre casă. A izbucnit apoi şi el în râs şi s-a luat după mine, în fugă.

Leoarcă cum eram, gâfâind şi tropăind din picioare pe scări, ne-am repezit în casă cu zarvă, ca nişte copii. Tatăl şi fratele meu, care nu erau obişnuiţi să mă vadă veselă şi râzând, s-au uitat plini de mirare la mine, apoi au izbucnit şi ei în râs.

Norii de furtuna trecuseră, tunetele se potoliseră, dar picăturile de ploaie de pe barba lui Piotr Sergheici mai licăreau încă. Până la masa de seară, a cântat întruna, a fluierat, s-a jucat cu câinele fugărindu-1 din odaie în odaie, iar la un moment dat fu cât pe ce să răstoarne feciorul care tocmai aducea samovarul, în timpul mesei a mâncat cu poftă şi a povestit tot felul de bazaconii, de pildă cum că daca mănânci iarna castraveţi proaspeţi, simţi în gură un parfum de primăvară.

Înainte de a mă duce la culcare, am aprins o lumânare şi am deschis larg fereastra dormitorului; sufletul mi-era cuprins de un sentiment nedefinit. Şi-am realizat atunci că eram liberă, sănătoasă, nobilă, bogată, ca eram iubită. Mi-am dat seama mai ales că eram nobilă şi bogată. Doamne Dumnezeule, cât este de plăcut sa fii nobil şi bogat!... Apoi, m-am ghemuit în pat, căci răcoarea pătrundea din grădină odată cu rouă, şi-am încercat să-mi dau seama dacă-1 iubeam sau nu pe Piotr Sergheici... Dar nereuşind să găsesc un răspuns, am adormit.

Când am văzut a doua zi de dimineaţă cum se jucau razele soarelui şi umbrele tremurătoare ale crengilor de tei pe patul meu, mi-am amintit cât se poate de clar tot ceea ce se petrecuse în ziua precedentă. Şi-atunci mi s-a părut că viaţa este frumoasă, plină de bogăţii şi felurite variaţii... Am început să îngân un cântec, mi-am pus repede hainele şi am alergat în grădină...

Şi ce s-a mai întâmplat după aceea? Nu s-a mai întâmplat nimic. Iarna, când locuiam la oraş, Piotr Sergheici mai trecea din când în când pe la noi. Cunoştinţele de la ţară nu au însă farmec decât vara, la moţie. Iarna, la oraş, îşi pierd jumătate din acest farmec. Servindu-le ceaiul la oraş, ai parcă impresia că hainele pe care le poartă sunt de-mprumut şi că învârtesc prea mult linguriţa în ceaşcă. Piotr Sergheici îmi vorbea şi la oraş despre dragoste rar, într-adevăr dar era total diferit decât la ţara. La oraş, zidul care ne separa era resimţit mult mai acut eu eram nobilă şi bogată, el era sărac şi nici măcar dvorenin nu era, ci fecior de diacon, un biet judecător de instrucţie şi nimic mai mult. Amândoi consideram zidul acela foarte înalt şi puternic eu din cauza tinereţii mele, el Dumnezeu ştie de ce. Astfel, când ne vizita, la oraş, zâmbea forţat şi critica înalta societate sau, dacă cumva mai era cineva străin în salon, tăcea posac. Nu este zid de nestrăpuns, cu toate acestea, eroilor de roman din zilele

noastre, aşa cât îi cunosc, prea le lipseşte îndrăzneala, prea n-au deloc energie, prea sunt leneşi şi bănuitori şi prea se împacă repede cu gândul că nu-s decât nişte rataţi, că viaţa i-a înşelat. In loc să se lupte, nu-s buni decât să critice, susţin că lumea e banală şi nu iau în seamă faptul că însăşi critica lor devine, încetul cu încetul, o banalitate.

Eram iubită, fericirea era în preajma mea şi părea că trăieşte chiar alături de mine; duceam o viaţă lipsită de griji şi nu făceam nici măcar efortul de a mă înţelege pe mine însămi, pentru a şti ce aşteptam şi ce vroiam de la viaţă. Numai că timpul trecea, trecea mereu., Treceau pe lângă mine oameni cu iubirile lor, treceau zile senine şi nopţi calde, cântau privighetori, mirosea a fân cosit. Şi toate aceste amintiri, atât de scumpe şi atât de neasemuite, au trecut şi pentru mine aşa cum trec pentru toată lumea, fără să fi lăsat urme, fără să le fi preţuit, şi s-au risipit aşa cum se risipeşte ceaţa… Unde s-au dus toate?

Între timp tata a murit, iar eu am îmbătrânit. Tot ceea ce mi-a plăcut, tot ce m-a încântat şi mi-a dat speranţă zgomotul ploii, bubuitul tunetului, imboldul fericirii, vorbele de dragoste toate au rămas amintiri, înaintea mea nu văd decât desfăşurarea unui şes fără de sfârşit, neted şi pustiu: pe toată suprafaţa lui nu se zăreşte nici urmă de om, iar în depărtare, la orizont, doar întuneric şi spaimă…

Se aude clopoţelul de la intrare sunând… A venit Piotr Sergheici. Când mă uit iarna la copaci şi-mi aduc aminte că la vară îşi vor pune iar veşmântul lor verde, le spun în şoaptă: Dragii mei dragi!

Iar când privesc oamenii cu care mi-am petrecut primăvara vieţii, îmi simt sufletul mai cald, mai melancolic, şi le spun aceleaşi vorbe-n şoaptă.

I^^^^^^^Wfl^^ffW În urina insistenţelor tatălui meu, Piotr Sergheici a fost de mult timp mutat în oraş. A mai îmbătrânit şi-a mai slăbit. A trecut vremea când îmi făcea declaraţii de dragoste şi când spunea tot felul de copilării. Slujba nu-1 mulţumeşte, suferă de nu ştiu ce, este dezamăgit de ceva, este plictisit de viaţă şi trăieşte în scârbă… Iată-1, aşezat în faţa căminului, cum priveşte în tăcere focul… Nu ştiu ce să-i spun şi-atunci II întreb; Ce mai este nou?

Nimic… Îmi răspunde el.

Şi iarăşi se aşterne tăcerea. Pe chipul lui melancolic lumina roşie a focului începe să se joace.

Îmi amintesc deodată, fără să vreau, de trecut şi-atunci umerii încep să-mi tresalte, îmi plec capul în piept şi lacrimi dureroase mi se scurg pe obraji. Mi se sfâşie inima de o milă nemăsurată faţa de propria mea persoană şi faţă de omul acesta şi simt cum mă cuprinde o dorinţă pătimaşă să trezesc la viaţă trecutul, să ne bucurăm în sfârşit de ceea ce viaţa ne-a refuzat. Nu, acum nu mai iau în seamă faptul că sunt nobilă şi bogată.

Suspin, îmi cuprind tâmplele între palme şi spun în şoaptă: Doamne Dumnezeule, Doamne Dumnezeule, cum s-a dus viaţa mea…

Iar el continuă să tacă. Nu-mi spune: „hai, nu mai plânge”, îşi dă seama că am nevoie să plâng, că a sosit vremea lacrimilor şi pentru mine. Din privirea lui înţeleg ca îi este milă de mine. şi mie îmi este milă de el, dar totodată simt şi-un soi de ciudă: omul ăsta ratat şi timid n-a ştiut să-şi facă fericită nici viaţa lui, nici pe a mea.

Când 1-am condus în vestibul, am avut impresia că în mod voit îşi îmbracă haina încet. Mi-a sărutat mâna de două ori, în tăcere, uitându-se lung la chipul meu pe care se vedeau urmele plânsului. Cred că şi-a adus aminte în momentul acela de furtuna de demult, de ploaia care cădea ca o perdea deasă, de râsetele noastre, de chipul meu de altădată… Mi s-a părut că vrea să-mi spună ceva, şi fără îndoială că ar fi fost bucuros să-mi poată spune, dar n-a spus nimic, a clătinat doar din cap şi mi-a luat mâna, strângând-o cu putere… Ce să-i faci? Dumnezeu să-1 aibă-n paza lui!

După ce 1-am condus, m-am reîntors în birou şi m-am aşezat din nou pe covor, în faţa şemineului. Jeraticul roşu era acum acoperit de cenuşă şi era pe cale să se stingă. Crivăţul mânios făcea să se cutremure şi mai tare fereastra şi urca în horn unde să-şi cânte cântecul lui trist…

Nu peste mult timp a intrat camerista şi m-a strigat: credea că adormisem…

POVESTE FĂRĂ TITLU T/xact ca şi în zilele noastre, în secolul al V-lea, soarele răsărea în fiecare dimineaţă şi apunea în fiecare seară. Dimineaţa, când primele raze de soare atingeau cu sărutul lor rouă, pământul căpăta viaţă, văzduhul se

umplea de fericire, de încântare şi de speranţă, iar seara, acelaşi pământ se cufunda în tăcere şi-ntr-un întuneric mohorât. O zi semăna cu o altă zi şi o noapte cu o altă noapte. Din când în când mai apărea câte un nor şi tunetul bubuia furios sau cădea din cer câte-o stea care-şi pierduse echilibrul în timp ce se uita la cine ştie ce, sau se ivea în goana câte-un călugăr galben la fată care le povestea fraţilor săi că zănse un tigru în preajma mănăstirii şi cam asta-i tot. După care, o zi semăna din nou cu o zi şi o noapte cu o altă noapte.

Călugării munceau şi i se rugau lui Dumnezeu, iar bătrânul lor stareţ cânta la orgă, compunea versuri în latină şi scria note pentru cântări. Şi-acel bătrân nemaipomenit avea un har dumnezeiesc. Cânta la orgă atât de frumos, încât până şi cei mai vârstnici călugări, ajunşi către sfârşitul vieţii cu auzul mai slăbit, nu-şi puteau stăpâni lacrimile când auzeau venind din chilia stareţului cântecul de orgă. Când vorbea, chiar şi despre lucrurile cele mai obişnuite, de pildă despre copaci, despre animale sau despre mare, nu puteai să-1 asculţi fără un zâmbet pe buze sau fără lacrimi în ochi, de ai fi zis că în adâncul sufletului lui răsunau nişte corzi aidoma cu cele de orgă. Şi-atunci când se supăra, sau simţea o bucurie intensă, sau dacă povestea despre fapte înspăimântătoare şi măreţe, îl cuprindea o înflăcărare plină de patimă, ochii îi străluceau şi i se umpleau de lacrimi, chipul i se îmbujora, glasul îi răsuna precum tunetul şi, pe măsură ce-1 ascultau, ceilalţi călugări îşi simţeau şi ei sufletele cuprinse de înflăcărarea lui. În asemenea clipe pline de măreţie şi de încântare, puterea stareţului era nemăsurată şi dacă le-ar fi poruncit învăţăceilor săi sa se arunce în mare, toţi până la unul s-ar fi grăbit, cuprinşi de entuziasm cum erau, să-i împlinească voia.

Cântarea lui, glasul şi versurile în care-1 slăvea pe Dumnezeu, cerul şi pământul, erau pentru călugări izvorul unei nesecate bucurii. Uneori li se întâmpla să se sature de viaţa lor monotonă, se saturau de copaci şi de flori, de primăvară şi de toamnă, vuietul mării nu le mai încânta urechea şi nici măcar cântecul păsărilor nu le mai producea nici o bucurie. Dar de harul bătrânului lor stareţ aveau mereu nevoie, ca de pâinea cea de toate zilele.

Şi aşa, anii treceau unul după altul, o zi semăna cu o altă zi şi-o noapte cu o altă noapte. Nici ţipenie de om nu se

aventura prin preajma mănăstirii numai păsările şi sălbăticiunile se-ncumetau până acolo. Ca sa străbaţi drumul de la mănăstire până la cea mai apropiată aşezare omenească şi-apoi de acolo iar până la mănăstire era cale lungă şi trebuia sa traversezi un pustiu lung de vreo sută de verste. Doar cei care erau dezgustaţi de viaţă şi voiau să renunţe la ea, ca să găsească în mănăstire un soi de mormânt, se încumetau să treacă prin pustiul aceia.

De aceea, nu mică le-a fost mirarea călugărilor când, într-o noapte, cineva bătu la poarta mănăstirii. Era un târgoveţ, un păcătos ca toţi păcătoşii, căruia-i plăcea să-şi trăiască viaţa, în loc să ceară binecuvântarea stareţului şi sa spună o rugăciune, străinul ceru mai întâi ceva de mâncare şi nişte vin. Când 1-au întrebat cum de ajunsese din oraş până în pustietatea aceea, omul le răspunse cu o lungă poveste vâna-torească: că plecase la vânătoare, că trăsese cam mult la măsea şi că pierduse drumul. Iar când i-au propus să se călugărească întru mântuirea sufletului, el le-a răspuns zâmbind; Nici gând, n-o să faceţi din mine unul de-al vostru!

După ce bău şi mancă pe saturatelea, îi privi cu atenţie pe călugării care-1 serviseră, dădu din cap şi le zise pe un ton uşor dojenitor: După câte bag eu de seamă, voi nu faceţi nimic altceva decât mâncaţi şi beţi. Ia spuneţi-mi, asta se cheamă mântuirea sufletului? Gândiţi-vă mai bine ca în timp ce voi staţi aici în pace, beţi, mâncaţi şi visaţi la fericirea cea veşnică, semenii voştri mor şi ajung în iad. Să vedeţi voi câte se întâmplă la oraş!

Unii crapă de foame, pe când alţii, nici nu ştiu ce să mai facă cu aurul şi se lasă duşi de desfrâu şi pier apoi precum muştele prinse în miere. Nu mai există în oameni nici credinţă, nici adevăr! şi cine-i dator să-i mântuiască? Şi-a cui e datoria să le predice? Că doar nu-i a mea, care umblu beat de dimineaţa până seara! De asta v-a dat Dumnezeu suflet bun, inimă iubitoare şi credinţă, ca să staţi închişi aici, între patru pereţi, şi să nu faceţi nimic?

Aceste vorbe de om beat ale târgoveţului erau destul de îndrăzneţe şi lipsite de cuviinţă, dar, ciudat, ele avură mare efect asupra stareţului. Chipul bătrânului deveni palid, schimbă câteva priviri cu călugării şi-apoi zise: Fraţilor, omul acesta adevăr grăit-a! Sărmanii oameni pier în desfrâu şi în necredinţă,

de bună seamă din pricina nesocotinţei şi a slăbiciunilor lor, iar noi nu facem nimic, ca şi cum lucrul acesta nu ne-ar privi şi pe noi. Ce ar fi să mă duc printre ei şi să le amintesc de Hristos, pe care 1-au cam dat uitării?

Vorbele rostite de târgoveţ îl tulburaseră pe bătrân, drept pentru care chiar de-a doua zi îşi luă rămas bun de la confraţi şi, cu toiagul său în mână, o luă către oraş. Iar călugării fură lipsiţi de cântarea lui, de stihurile şi de sfaturile sale.

I-au dus dorul o lună, două, dar bătrânul stareţ tot nu venea-napoi. Într-un sfârşit, după ce trecuseră trei luni de zile, auziră bine cunoscutul zgomot al toiagului său. Călugării se grăbiră să-i vină în întâmpinare şi-1 năpădiră de-ndată cu întrebările, însă stareţul, în loc să se bucure că-i vede, izbucni într-un plâns amar şi nu le răspunse nimic. Călugării băgară de seamă că stareţul îmbătrânise şi slăbise mult. Pe faţa lui obosită se citea acum o durere adânca, iar atunci când izbucnise în plâns, avea înfăţişarea unui om care avusese de îndurat multe umilinţe.

Atunci ceilalţi călugări începură şi ei să plângă şi-1 întrebară plini de compătimire de ce plângea şi ce pricină îi întunecase într-atât chipul. Dar el nu le răspunse nici acum, ci se închise în chilia lui. Nu bău şi nu mancă nimic şi nici măcar la orgă nu cântă, timp se şapte zile; stătea aşa şi plângea întruna. Călugării băteau la uşa chiliei lui, îl rugau să iasă şi să le spună şi lor care era pricina mâhnirii lui, însă de fiecare data stareţul le răspundea printr-o tăcere adânca.

Într-un sfârşit, stareţul ieşi din chilie, îi strânse pe toţi ceilalţi călugări roată-n jurul lui şi se-apucă să le povestească tot ce-ndurase în ultimele trei luni şi-n timp ce vorbea, ochii lui erau plini de lacrimi, iar pe chipul lui se citea durere şi mânie. şi totuşi, câtă vreme le vorbi despre drumul de la mănăstire până la oraş, glasul lui fu liniştit şi ochii zâmbitori. Le povesti cum în calea lui păsările cântau, izvoarele murmurau şi-şi simţea sufletul răvăşit de nădejdi dulci şi tinereşti. Şi-n timp ce-şi vedea aşa de drum, se simţea ca un soldat care pornea la luptă, convins că victoria era de partea lui. Mergea ticluind versuri şi imnuri în minte şi nici nu-şi dădu seama că şi ajunsese la capătul drumului.

Dar de-ndată ce se-apucă să povestească despre oraş şi despre locuitorii lui, glasul începu să-i tremure, ochii să-i

strălucească şi pieptul să-i tresalte de mânie. Nu mai văzuse nicicând în viaţa lui şi nici măcar nu îndrăznise să-şi închipuie tot ceea ce avea să vadă în acel oraş. Acolo, pentru prima oară în viaţa lui ajunsă la bătrâneţe, descoperi şi înţelese cât de mare este puterea necuratului, ce minunat se-arată răul şi cât sunt oamenii de neputincioşi, de laşi şi de josnici. Din nenorocire, s-a întâmplat ca prima casă în care a pus piciorul să fie un cuib de desfrâu. Vreo cincizeci de bărbaţi, cu pungile zomăind de bani, mâncau şi beau fără măsură. Erau ameţiţi de vin şi neruşinaţi, cântau şi strigau nişte vorbe cutremurătoare şi obraznice, pe care nici un om cu frica lui Dumnezeu n-ar fi îndrăznit să le rostească. Se simţeau pe deplin descătuşaţi, veseli şi fericiţi şi n-aveau frică nici de Dumnezeu, nici de satana, nici de moarte. Vorbeau de toate şi făceau tot ce le poftea inima şi lăsau cale liberă oricărei dorinţe a trupului. Vinul limpede ca chihlimbarul şi cu licăriri aurii părea sa fie dulce şi parfumat, deoarece, după ce-l gustau, oamenii aceia zâmbeau fericiţi şi se arătau dornici să mai bea. La zâmbetele lor, vinul răspundea şi el tot cu un zâmbet, strălucind vesel când era sorbit, de parcă şi-ar fi dat seama că-n dulceaţa lui se ascundea o vrajă diavolească.

Bătrânul stareţ se înflăcăra tot mai tare şi, plângând de mânie, continua să povestească tot ce-i fusese dat să vadă. O femeie pierdută, pe jumătate goală, stătea în picioare pe masă. E greu să-ţi închipui c-ar putea să existe pe faţa pământului ceva mai frumos şi mai încântător! Femeia aceea desfrânată, neruşinată şi goală, tânără, oacheşă, cu părul lung, cu ochii negri şi buzele cărnoase, îşi arăta dinţii albi ca zăpada, zâmbind mereu, de parca voia sa spună; „Uitaţi-vă la mine cât sunt de neruşinată şi de frumoasă!” Mătăsuri şi brocarturi cădeau în falduri ample de pe umerii ei, dar frumuseţea ei nu se lăsa ascunsă sub veşminte, ci se ivea pătimaşă prin ele, aşa cum iarba fragedă străpunge primăvara seva pământului. Femeia aceea goală sorbea din vin, cânta şi se lăsa iubită de oricine o dorea.

Apoi, ridicându-şi mânios pumnii, bătrânul stareţ le vorbi despre cursele de cai, despre luptele de tauri, despre teatre şi despre atelierele pictorilor şi ale sculptorilor, unde artiştii zugrăvesc şi modelează în lut femei goale. Povestea cuprins de înflăcărare, vorbea frumos şi cu glas atât de melodios, de parcă ar fi fost un cântec pe strune nevăzute, în tot acest răstimp,

călugării stăteau neclintiţi şi ascultau lacomi vorbele lui, cu răsuflarea tăiată de încântare... După ce le descrise toate minunăţiile necuratului, frumuseţea păcatului şi graţia îmbietoare a trupului respingător al femeii, bătrânul rosti un blestem la adresa aceluia ce stăpâneşte răul, se întoarse şi dispăru în spatele uşii lui...

Când ieşi a doua zi dimineaţă iar din chilie, nu mai găsi în toată mănăstirea nici un călugăr: plecaseră cu toţii spre oraş.

L,

Ap*

O SĂRUTARE Re data de 20 mai, la orele 8 seara, cele şase baterii ale brigăzii de artilerie N., în drumul lor spre tabără, se opnră să înnopteze în satul MesteciJd. În toiul zarvei, pe când unii ofiţeri îşi făceau de lucru în jurul tunurilor, iar alţii, adunaţi în piaţa din faţa bisericii, primeau raportul agenţilor care se ocupau de cazare, de după biserică apăru un călăreţ în haine de civil, călare pe un ca] neobişnuit. Era un sârg mic, cu gâtul frumos arcuit şi coada scurtă, şi înainta pieziş, cu paşi mărunţi, de parcă dansa, de-ai fi zis că-1 lovea cineva cu biciul peste picioare. Când se află în dreptul ofiţerilor, călăreţul se opn şi-şi scoase pălăria: Excelenţa sa, generalul-locotenent von Rabbek, proprietarul moşiei Mesteciki, îi pofteşte pe domnii ofiţeri, chiar acum, la excelenţa sa acasă, la ceai...

Calul făcu o plecăciune, începu să joace şi s-o ia de-a îndărătelea, pieziş, iar călăreţul îşi mai scoase o dată pălăria şi dispăru numaidecât în spatele bisericii, împreună cu neobişnuitul lui căluţ.

F Ei, drăcie! Mormăiau unii ofiţeri în timp ce se îndreptau spre locul de cazare. Noi suntem frânţi de oboseală, iar von Rabbek are poftă de ceai! Ştim noi cum stă treaba cu ceaiurile astea!

Şi ofiţerii celor şase baterii îşi aduseră aminte cum o păţiseră anul trecut, tot în timpul manevrelor când, ca şi acum, fuseseră poftiţi la ceai, împreună cu alţi ofiţeri dintr-un regiment de cazaci, de către un conte moşier, militar în retragere. Primitor şi curtenitor, contele îi întâmpinase cu multă prietenie, le dăduse să bea şi să mănânce şi nu-i lăsase să se întoarcă în sat la cantonamentele lor, ci îi oprise să doarmă la el la conac. Totul ar fi fost, fără îndoială, cum nu se poate mai bine şi mai minunat, dacă bătrânul militar în retragere, înflăcărat de

prezenţa tinerilor ofiţeri, n-ar fi depăşit măsura. Nu-i lăsase să respire o clipă, le povestise până la ziuă fel şi fel de întâmplări din trecutul lui strălucit, îi purtase din odaie în odaie, le arătase tablouri de preţ, gravuri vechi şi arme rare şi le citise scrisori pe care le primise de la diverşi indivizi importanţi. Ofiţerii îl ascultau, îl admirau, dar, morţi de oboseală şi tânjind să doarmă, căscau pe furiş, punându-şi palma la gură. Iar când gazda le permise, în cele din urmă, să meargă la culcare, era prea târziu: nu mai aveau timp să doarmă.

Oare n-o să fie tot aşa şi cu acest von Rabbek? Dar n-aveau ce să facă. Trebuia să se ducă. Se dichisi şi se curăţă fiecare cum se pricepu mai bine şi porniră împreună sa caute conacul, în piaţa, lângă biserică, li se spuse că puteau ajunge la moşie fie luând-o pe vale cobori pe poteca din spatele bisericii până ajungi la râu, o ţii apoi-nainte pe malul râului până la parc, iar de acolo pe alee până la conac, fie luând-o pe deal de la biserică o ţii tot înainte pe drum şi mergi aşa cam jumătate de verstă, până ce V 231 întâlneşti hambarele boierilor. Ofiţerii căzură de acord s-o ia pe la deal.

Cine să fie acest von Rabbek? Se întrebau ei pe drum. N-o fi cumva acela care a comandat divizia N. de cavalerie la Plevna?

Nu, pe acela nu-l chema von Rabbek, ci Rabbe şi fără von.

Ce vreme frumoasă!

Când ajunseră în dreptul primului hambar boieresc, văzură că drumul se bifurca: unul continua tot înainte, pierzându-se în negura serii, iar celălalt o cotea la dreapta, spre conac. Ofiţerii o luară şi ei la dreapta, coborându-şi glasurile… De ambele părţi ale drumului se aflau şiruri de hambare solide, din piatra, cu acoperişurile roşii, clădiri masive şi impunătoare ce semănau mult cu cazărmile dintr-un oraş capitală de judeţ. Chiar în faţa lor se zăreau acum ferestrele luminate ale conacului.

Domnilor, domnilor, ăsta-i semn bun! Spuse unul dintre ofiţeri. „Ogarul” nostru a luat-o înaintea tuturor celorlalţi: pesemne simte că se apropie vânatul’…

Cel care o luase înainte, locotenentul Lobâtko, un bărbat înalt şi bine făcut, dar spân (cu toate că avea 25 de ani, nu ştiu de ce, pe faţa lui rotundă, de om bine hrănit, nu crescuse încă nici urmă de barbă) se bucura în brigadă de reputaţia că adulmecă şi descoperă de la distanţă prezenţa femeilor. Se

întoarse către camarazii săi şi le zise: Chiar aşa, trebuie să fie femei pe aici. Instinctul meu le simte.

Însuşi von Rabbek, un bătrânel de vreo şaizeci de ani, cu faţa blândă, îmbrăcat în haine de civil, le ieşi în întâmpinare, în timp ce le strângea mâinile ofiţerilor, le spuse că era nespus de fericit că acceptaseră să-i fie oaspeţi şi~i ruga din tot sufletul să-1 ierte că nu-i pofteşte să petreacă noaptea la conac, dar se întâmplase în aşa fel că-i sosiseră taman atunci două surori cu copiii lor, fraţii şi câţiva vecini, aşa că nu mai era nici o odaie liberă.

Generalul dădea mâna cu fiecare, se scuza şi zâmbea, dar se vedea bine că nu se bucura nici pe departe de oaspeţi, aşa cum o făcuse anul trecut contele, şi era limpede că nu-i invitase la el decât pentru a îndeplini formalităţile cerute de buna-cuviinţă. Ofiţerii înşişi, în timp ce urcau scara acoperită cu un covor moale, îşi dădeau seama, ascultându-l, că fuseseră chemaţi la conac numai din politeţe, iar când îi văzură pe servitori alergând grăbiţi să aprindă luminile jos la intrare şi sus în salon, avură dintr-o dată impresia că în acelaşi timp cu ei veneau şi tulburarea şi dezordinea în casa aceea, într-o casă unde se aflau adunaţi, cine ştie cu ce ocazie sau pentru ce sărbătoare de familie, două surori cu copiii lor, fraţi şi vecini, mai puteau fi oare bineveniţi nouăsprezece ofiţeri necunoscuţi?

Sus, la intrarea în salon, le ieşi în întâmpinare o doamnă în etate, înaltă şi svelta, cu chipul prelung şi cu sprâncenele negre, care semăna teribil de mult cu împărăteasa Eugenia. Cu un zâmbet binevoitor şi plin de maiestate, le spuse ca era fericită de a-i avea ca oaspeţi, dar se scuză totodată că, de data aceea, le era cu neputinţă, ei şi soţului ei, să-i găzduiască peste noapte în casa lor. Judecând după zâmbetul ei amabil şi maietuos, care-i dispărea, totuşi, de pe figură ori de câte ori îşi întorcea privirea în alta direcţie, se vedea că mai întâlnise o mulţime de asemenea domni ofiţeri în viaţa ei şi că acum nu-i mai ardea de dânşii; T” iar că, dacă-i invitase înăuntru şi le cerea scuze era numai pentru ca aşa-i impuneau educaţia şi poziţia ei socială.

În sufrageria spaţioasă, în care pătrunseră ofiţerii, la capătul unei mese lungi, îşi beau ceaiul vreo zece bărbaţi şi femei, bătrâni şi tineri, în spatele lor, învăluit într-un nor fin de fum de ţigări de foi, stătea un grup de bărbaţi, în mijlocul căruia un tânăr subţire, cu perciuni roşcaţi, vorbea tare, graseind, în

limba engleză. Dincolo de acest grup, prin uşa deschisă, se zărea o odaie luminoasă, cu mobilă de culoare albastră.

Sunteţi atât de numeroşi, domnii mei, încât mi-e cu neputinţă să vă prezint pe fiecare în parte! Le spuse generalul vorbind tare şi căutând să se arate cât mai bine dispus. Prezentaţi-vă singuri, fără prea multă ceremonie!

Unii dintre ofiţerii aveau un aer serios, chiar grav, alţii zâmbeau forţat, oricum, erau teribil de stânjeniţi cu toţii; se înclină fiecare cum putu mai bine şi se aşezară să ia ceaiul.

Căpitanul Reabovici, un ofiţer mic de statură, uşor adus de spate, cu ochelari şi cu perciuni ca de linx, se simţea cel mai încurcat dintre toţi ofiţerii. Pe când unii căutau să afişeze un aer cât mai serios, iar alţii zâmbeau forţat, figura de linx a căpitanului şi ochelarii lui păreau a spune: „Sunt ofiţerul cel mai timid, cel mai modest şi cel mai neînsemnat din întreaga brigadă!” Nici la început, când intrase în salon, şi nici mai târziu, în timpul ceaiului, Reabovici nu putea să-şi oprească privirea asupra vreunui chip sau asupra unui obiect anume. Figurile oamenilor, îmbrăcămintea lor, carafele de cristal pline cu coniac, vaporii care se ridicau din paharele de ceai, cornişele de stuc din încăpere, totul se amesteca într-o singură impresie pp^^^^^^^^w^

ŤL

^, copleşitoare, care-i umplea sufletul de nelinişte şi de dorinţa de a-şi ascunde undeva capul. Precum un debutant care recită pentru pnma oară în faţa publicului, vedea tot ce se înfăţişa ochilor lui, dar nu înţelegea bine ce vedea. (Fenomenul acesta, când omul vede, însă nu realizează ceea ce vede, este numit de fiziologi „orbire psihică”.) Abia ceva mai pe urmă, când se mai obişnui puţin, Reabovici îşi recapătă vederea şi începu să se uite în jurul lui. Timid şi nesociabil din fire, cel dintâi lucru care îi atrase atenţia fu acel ceva ce lui îi lipsise întotdeauna, şi anume, siguranţa de sine de care dădeau dovadă noile sale cunoştinţe. Von Rabbek, soţia lui, două doamne în vârstă, o domnişoară într-o rochie lila şi tânărul cu favoriţi roşcaţi, care nu era altul decât fiul cel mic al lui Rabbek, se împrăşti-aseră printre ofiţeri cu atâta îndemânare, de parcă făcuseră mai-nainte repetiţie şi stârniră numaidecât o discuţie aprinsă, în care era cu neputinţă să nu intre şi noii invitaţi. Domnişoara în lila încerca să demonstreze cu orice chip că artileriştii duc o-viaţă

mult mai buna decât cavaleriştii şi infanteriştii, pe când Rabbek şi cele două doamne în vârstă susţineau taman contrariul, începu o discuţie în tir încrucişat. Reabovici o privea lung pe domnişoara în lila, care vorbea cu înflăcărare despre nişte lucruri ce-i erau atât de străine, şi n-aveau nici un interes pentru ea, urmărindu-i faţa pe care apăreau şi dispăreau zâmbete prefăcute.

Von Rabbek şi familia lui aveau un dar grozav de a-i stârni pe ofiţeri în discuţie, îngrijindu-se în acelaşi timp şi de paharele şi gurile lor, atenţi să vadă dacă aveau cu toţi de băut, dacă se simt în largul lor sau de ce cutare nu mănâncă biscuiţi sau nu bea coniac. Si, cu cât Reabovici îi observa şi-i asculta mai atent, cu atât mai mult se simţea atras de familia aceea lipsită de sinceritate, dar foarte disciplinată.

După ceai, ofiţerii se duseră în salon. Flerul nu-l înşelase pe locotenentul Lobâtko: în salon se afla o mulţime de domnişoare şi doamne tinere. Locotenentul, poreclit şi „Ogarul", se aşeză în faţa unei blonde foarte tinere, îmbrăcată în rochie neagră. Cu trupul înclinat semeţ către ea, de parcă se proptea într-o sabie imaginară, îi zâmbea, dând cochet din umeri. Ii povestea, fără îndoială, cine ştie ce fleacuri amuzante, deoarece blonda se uita cu îngăduinţă la faţa lui de om bine hrănit şi-1 întreba cu un aer de indiferenţă: „Da? Chiar aşa...?" Judecând după acest nepăsător „Da? Chiar aşa...?" „Ogarul" ar fi putut să-şi dea seama, dacă ar fi fost mai perspicace, că nu prea avea şanse să i se strige „Pillel Fugi şi adu!"

Deodată se auziră acorduri de pian şi un vals trist pătrunse din salon prin ferestrele larg deschise. şi atunci îşi dădură cu toţii seama că dincolo de ziduri era primăvară, că era o seară de mai... Şi fiecare simţi cum în văzduh pluteşte parfumul frunzelor proaspete de plop şi al florilor de trandafir şi de liliac. Sub influenţa muzicii, coniacul pe care-1 băuse Reabovici începu să-şi facă efectul, îndemnându-1 sa arunce o privire spre fereastră, să zâmbească şi să urmărească unduirile femeilor. Avea acum impresia ca parfumul de trandafir, de plop şi de liliac, nu dinspre grădină vine, ci dinspre feţele şi rochiile lor.

Fiul lui von Rabbek invită la vals o domnişoară slabă şi făcu două tururi de sală cu ea. Alunecând pe parchet, Lobâtko se repezi spre tânăra în lila şi se cufundară amândoi în vârtejul

valsului, începea balul… Reabovici stătea lângă uşă, printre cei care nu dansau, şi privea. Nu mai dansase niciodată până atunci şi nici nu avusese vreodată prilejul să ia în braţe mijlocul unei femei cinstite. Şi tare îi mai plăcea când vedea câte un bărbat, de faţă cu toată lumea, cuprinzând mijlocul unei femei necunoscute şi oferindu-i mâna. Însă el nu putea să se imagineze cu nici un preţ într-o asemenea situaţie. Fusese o vreme când invidiase îndrăzneala şi vioiciunea camarazilor lui şi suferise mult din această pricină. Gândul că era timid, adus de spate şi şters, că avea talia lungă şi perciuni ca de linx, îl chinuise îngrozitor. Cu timpul însă se obişnuise, iar acum se uita la perechile care dansau sau la cei care vorbeau cu glas tare, cu un soi de duioşie melancolică şi nu mai invidia pe nimeni.

Când începu cadrilul, tânărul von Rabbek; se apropie de grupul celor care nu dansau şi invită la o partidă de biliard doi ofiţeri. Aceştia primiră şi toţi trei ieşiră din salon. Neavând ce face şi dorind, totuşi, să ia şi el parte la animaţia generală, Reabovici o porni după ei. Din salonul mare, trecură într-altul mai mic, apoi, străbătând un culoar îngust, de sticlă, ajunseră într-o odaie unde, la intrarea lor, trei siluete somnoroase de lachei săriră de pe divane. şi după ce mai străbătură un lung şir de odăi, tânărul Rabbek şi ofiţerii pătrunseră, în sfârşit, în încăperea unde se afla biliardul. şi partida începu.

Reabovici, care nu ştia să joace nimic altceva decât cărţi, se aşeză lângă biliard privind nepăsător la jucătorii care, cu hainele descheiate şi tacurile în mână, se învârteau în jurul mesei de biliard, spunându-şi glume şi vorbe pe care el nu le pricepea. Jucătorii nu-1 băgau în seamă. Din când în când, îl mai lovea câte unul cu cotul sau cu tacul din neatenţie, şi-atunci se întorcea spre el şi-i spunea: „pardon!” Nici nu se terminase bine prima partidă, că Reabovici se şi plictisise. I se părea că era în plus acolo şi că-i încurca pe ceilalţi. Se hotărî să meargă iar în salonul mare, şi ieşi.

La întoarcere, Reabovici avu o mică aventura. După ce străbătu jumătate din drum îşi dădu seama că n-o luase pe unde trebuia, îşi aducea bine aminte că ar fi trebuit să treacă printr-o odaie cu trei lachei somnoroşi. Străbătuse deja cinci sau şase încăperi şi nici urmă de lachei. Dându-şi seama că o luase greşit, Reabovici făcu cale-ntoarsă, apoi o coti la dreapta şi se pomeni într-un birou întunecos, prin care nu-şi amintea să fi

trecut în drumul spre biliard. Stătu câteva momente acolo, apoi se hotărî să deschidă prima uşă, care-i va ieşi în cale şi pătrunse astfel într-o odaie cufundată în întuneric. Printr-o uşă întredeschisă, în faţa lui, se strecura o rază veselă de lumină. De dincolo de uşă răzbăteau sunetele unei mazurci melancolice. şi în odaia aceea, ca şi în salon, mirosea a plopi, a liliac şi a trandafiri…

Reabovici se opri locului, neştiind ce să facă… şi chiar atunci, pe neaşteptate, auzi nişte paşi grăbiţi şi foşnetul unei rochii, apoi un glas sincopat, un glas de femeie, îi şopti: „în sfârşit!” Două mâini moi şi parfumate care fără îndoială că nu erau mâini de bărbat îl luară pe după gât. Simţi lipindu-se de obrazul lui un alt obraz, cald, şi în aceeaşi clipă se auzi o sărutare. Dar numaidecât, fiinţa care îl sărutase scoase un ţipăt uşor şi, după cum i se păru lui Reabovici, păşi înapoi cu silă. Fu cât pe-aci să nu ţipe şi el, apoi se năpusti spre raza de lumină ce se strecura prin uşa întredeschisă…

Când ajunse în salon, inima îi bătea puternic, iar mâinile îi tremurau aşa de tare, încât se grăbi să şi le ascundă la spate. La început fu chinuit de ruşinea şi de teama ca nu cumva cei din salon să fi aflat că, mai adineauri, îl îmbrăţişase şi-1 sărutase o femeie: se făcu cât putu mai mic şi se uită îngrijorat în jurul lui. Dar după ce se convinse că toată lumea îşi vedea liniştită de dans şi de discuţii, se iasă purtat de un sentiment pe care nu îl mai cunoscuse niciodată până atunci. I se întâmpla un lucru foarte ciudat… Gâtul îui, pe care cu puţin timp înainte îl cuprinseseră doua mâini moi şi parfumate, îi părea uns cu ulei, iar pe obrazul stâng, lângă mustaţa, acolo unde îl sărutase necunoscuta, simţea un uşor freamăt răcoros şi plăcut, ca şi cum un strop de mentă fusese picurat acolo. Şi cu cât freca mai mult locul cu pricina, cu atât mai tare simţea răcoarea aceea. Mai mult chiar, întreaga lui fiinţă era învăluită de un sentiment nou şi ciudat, care creştea, creştea neîncetat… Deodată, îi veni chef să danseze, să vorbească, să alerge prin grădină, să râdă în gura mare… Nu se mai gândea că era adus de spate, că era un om şters, că avea favoriţii ca de linx şi o „înfăţişare nedefinita”, cum îl caracterizase cineva într-o discuţie de cucoane, pe care o auzise din întâmplare. Iar când soţia lui von Rabbek trecu pe lângă el, îi zâmbi atât de degajat şi cu atâta duioşie, încât ea se opri şi se uită la el, mirată.

Îmi place foarte mult casa dumneavoastră!... Îi zise el potrivindu-şi ochelarii.

Soţia generalului îi zâmbi la rândul ei şi-i răspunse că o moştenise de la tatăl ei, apoi îl întrebă dacă părinţii lui mai erau încă în viaţă, de când se afla în armată, de ce era aşa de slab şi aşa mai departe... După ce primi răspunsuri la toate întrebările, doamna von Rabbek îşi văzu de drum, iar Reabovici începu sa zâmbească şi mai prietenos, încredinţat că în preajma lui se aflau numai oameni minunaţi...

În timpul mesei mancă în neştire tot ce i se servi, bău fără să audă ce vorbeau ceilalţi, căutând doar să-şi explice întâmplarea de mai adineauri... Într-a-devăr, întâmplarea aceea avea în ea ceva misterios şi romantic, şi totuşi explicaţia era simplă. Cu siguranţă că vreuna din domnişoare sau din doamne dăduse întâlnire cuiva în odaia aceea întunecoasă, aşteptase ce aşteptase şi, neliniştită şi enervată, îl luase pe Reabovici drept alesul inimii sale. Explicaţia aceasta era întărită de faptul că, în momentul când intrase în odaia întunecoasă, se oprise o clipă, neştiind încotro s-o apuce; Reabovici putea aşadar să fie luat drept o persoană care aştepta pe cineva... Iată cum îşi explica el sărutarea pe care o primise.

„Bine, dar care din ele să fi fost?... Se întreba privind cu atenţie feţele femeilor. Desigur că era tânără, că doar cele bătrâne nu se mai duc la întâlnire. Şi cu siguranţă ca era intelectuală, asta se simţea după foşnetul rochiei, după parfumul pe care-1 răspândea, după glas..."

Reabovici o cercetă mai îndelung pe domnişoara în lila. Îi plăcea mult de ea: avea mâinile frumoase, umeri frumoşi, o faţă inteligenta şi un glas melodios. Pe măsură ce o privea, Reabovici ar fi dorit să fie ea necunoscuta, şi nu alta... Dar tocmai atunci, fata izbucni într-un râs plin de prefăcătorie, încreţindu-şi nasul lung, care i se păru ca de babă. Atunci îşi muta privirea spre blonda în rochie neagră. Aceasta era mai tânără, mai naturală şi mai deschisă, avea tâmple minunate şi îşi ducea cu nespusă graţie paharul la gură. Acum, şi-ar fi dorit să fie ea „aceea". Apoi i se păru că avea faţa prea plată, aşa că-şi muta privirea spre vecina ei...

„E greu de ghicit, îşi zicea el, visător. Dacă ai combina doar umerii şi mâinile de la cea în lila, cu tâmplele de la cea blondă şi ai adăuga ochii celei din stânga lui Lobâtko, atunci..."

Făcu în gând această adunare şi obţinu imaginea fetei care îl sărutase, imaginea pe care şi-o dorea, dar n-o putea găsi printre meseni...

Masa lua sfârşit. Sătui şi cam ameţiţi, oaspeţii îşi luară rând pe rând rămas bun şi mulţumiră gazdelor, care îşi cerură din nou iertare că nu puteau să-i găzduiască pe noapte.

Sunt foarte, foarte fericit, domnilor! Repeta generalul, sincer de data aceasta (fără îndoială, pentru că oamenii sunt mai sinceri şi mai buni când îşi petrec oaspeţii, decât când îi întâmpină). Foarte fericit! Vă mai aşteptăm să poftiţi şi la întoarcere, fără nici o ceremonie. Dar încotro aţi luat-o? Vreţi să vă duceţi pe la deal? Mai bine luaţi-o prin parc şi apoi pe la vale, e mai aproape.

Ofiţerii o porniră prin parc. După zgomotul şi după lumina orbitoare din casă, parcul li se păru întunecat şi liniştit. Până la portiţă merseră în tăcere. Cu toate că erau ameţiţi, veseli şi mulţumiţi, bezna şi liniştea nopţii îi făcură să cadă un timp pe gânduri. şi fără îndoială că fiecare se gândea, ca şi Reabovici, la acelaşi lucru: o să vină vreodată vremea să aibă şi el, precum von Rabbek, o casă mare, o familie, un parc, o să poată şi el, fie chiar şi cu puţină ipocrizie, să primească oaspeţi, să le arate prietenie, să le ofere mâncare din belşug, sa le dea de băut şi să-i facă fericiţi...?

După ce ieşiră pe portiţă, începură să vorbească toţi deodată şi să râdă în gura mare, fără nici un motiv. Mergeau acum pe o cărare care cobora spre râu, apoi alerga chiar în lungul lui, ocolind gropile unde pământul se surpase, tufişurile de pe mal şi sălciile aplecate deasupra apei. Malul şi cărarea abia se zăreau, iar malul celălalt era complet cufundat în întuneric. Din loc în loc, în apa întunecoasa licăreau stelele: tremurau şi se prelingeau, fapt care te lăsa să bănuieşti că râul curgea repede. Era linişte, Pe mal, dimpotrivă, se auzeau gemete de culici somnoroşi, şi fără să ia seama la grupul de ofiţeri, o privighetoare cânta într-un tufiş. Ofiţerii se opriră, scuturară tufişul, dar privighetoarea îşi văzu de cântat înainte.

Ia uitaţi-vă la ea! Exclamară câţiva cu admiraţie. Stăm la un pas, şi dumneaei nici că-i pasă! Mare şmecheră!

La capătul drumului, poteca urca la deal, apoi, ajungând în dreptul gardului bisericii, dădea în drumul mare. Acolo, obosiţi de urcuş, ofiţerii se aşezară pe jos şi îşi aprinseră câte o ţigară.

Deodată, pe malul celălalt al râului, zăriră ca prin ceaţă o luminiţă roşie. Si, neavând ce face, începură să-şi dea cu presupusul dacă era un foc, o fereastră luminată sau cine ştie ce altceva… Reabovici se uită şi el spre luminiţă şi avu impresia că îi zâmbeşte şi-i face cu ochiul, de parcă ar fi ştiut şi ea de sărutare.

Odată ajuns acasă, Reabovici se dezbrăcă repede şi se culcă în pat. În aceeaşi izba cu el erau cazaţi şi Lobâtko, şi locotenentul Merzleakov, un tânăr cuminte şi tăcut, care, în mediul acela, se bucura de reputaţia unui ofiţer cult. Avea mereu la el revista „Vestnik Evropî”, pe care o citea oriunde şi oricând găsea prilejul. Lobâtko se dezbrăcă, străbătu odaia o vreme din colţ în colţ cu un aer nemulţumit, apoi îşi trimise ordonanţa după bere. Merzleakov se aşeza şi el în pat, îşi puse o lumânare la căpătâi şi se adânci în lectura revistei „Vestnik Evropî”. V, „Cine să fi fost?” se gândea Reabovici, cu ochii aţintiţi spre tavanul afumat.

Stăruia încă senzaţia că are gâtul uns cu ulei şi lângă gură mai simţea încă răcoarea aceea, ca de picătură de mentă. Rând pe rând îi treceau pe dinaintea ochilor umerii şi mâinile domnişoarei în lila, tâmplele şi ochii plini de sinceritate ai blondei în negru, trupuri subţiri, rochii, broşe. Încercă să se concentreze asupra acestor vedenii, dar ele se mişcau tot timpul, se clătinau şi se risipeau. Când dispărură cu totul de pe câmpul negru pe care îl vede oricine când strânge tare din ochi, i se păru că aude paşi grăbiţi, foşnetul unei rochii, zgomotul unei sărutări. Şi îl cuprinse o fericire imensă, o fericire fără rost… Deşi plutea aşa de fericire, auzi totuşi când se întoarse ordonanţa, raportând că nu găsise bere. Lobâtko se supără rău şi începu din nou să străbată încăperea în lung şi-n lat.

Spuneţi şi voi, nu-i idiot? Bombănea el oprindu-se când în faţa lui Reabovici, când în faţa lui Merzleakov. Cum poate cineva să fie atât de dobitoc şi de imbecil încât să nu găsească bere! Hai! Spuneţi şi voi, nu-i un ticălos?

Şi eu cred că aici nu se găseşte bere, zise Merzleakov, fără să-şi ridice ochii de pe „Vestnik Evropî”.

Da? Aşa crezi dumneata? Continuă Lobâtko.

Ei bine, domnilor, pe mine puteţi să mă trimiteţi şi pe luna şi, pe Dumnezeul meu, dacă nu vă găsesc bere şi femei! Poftim,

plec chiar acum şi mă întorc cu bere… Să-mi ziceţi ce-oţi vrea, dacă nu mă întorc cu bere!

Şi se îmbrăcă încet, îşi trase cizmele lui mari, îşi aprinse în tăcere o ţigară şi plecă.

Rabbek, Grabbek, Labbek… Bombăni el, oprindu-se în pridvor. Ei, drăcie, nu prea am chef rdB A sa ies singur. Reabovici, nu vrei să faci o promenadă? Ce zici?

Neprimind nici un răspuns, se întoarse, se dezbrăcă la Ioc şi se culcă. Merzleakov oftă, puse la o parte revista „Vestnik Evropî" şi stinse lumânarea.

Mm-da… Mormăi iar Lobâtko, aprinzându-şi o ţigară pe întuneric.

Reabovici îşi trase pătura peste cap, se făcu ca un ghem şi începu să îmbine în minte imaginile care-i apăreau, strângându-le laolaltă. Dar fără nici un folos. Curând adormi şi cel din urmă gând fu că cineva îl mângâiase, făcându-1 fericit, că i se întâmplase un lucru cu totul neaşteptat, un fleac, la urma urmei, dar peste măsură de plăcut, care-i umpluse inima de bucurie. şi gândul acesta nu-i dădu pace nici în somn.

Când se trezi, îi dispăruse senzaţia că gâtul îi era uns cu ulei, nu mai simţea nici răcoarea ca de mentă de lângă gura, dar, ca şi ieri, bucuria i se revărsa valuri-valuri în piept. Se uită plin de încântare la cadrul ferestrelor, poleite de lumina soarelui ce răsărea şi trase cu urechea la mişcarea din uliţă. Cineva vorbea cu glas tare, chiar lângă fereastră. Era Lebedeţki, comandantul lui de baterie. Tocmai sosise, prinzând din urma brigada, şi acum vorbea în gura mare (nu era obişnuit să vorbească încet) cu vagmistrul.

Şi altceva? Strigă el.

Ieri, înălţimea voastră, Golubcik a fost atins cu un cui pe când era la potcovit. Felcerul i-a pus lut cu oţet. Acum îl purtăm de căpăstru pe marginea drumului. De asemenea, înălţimea voastră, maistrul Artemiev s-a îmbătat aseară şi locotenentul a ordonat să-1 aşezăm pe antetrenul afetului de rezervă.

Sergentul major raportă în continuare că magazionerul Karpov a uitat să ia şnururile cele noi pentru trompete şi ţăruşii de la foile de cort şi că aseară domnii ofiţeri au binevoit să fie oaspeţii generalului von Rabbek. În timp ce vorbeau, Lebedeţki se apropie, arătându-şi la fereastră faţa înconjurată de o barbă

roşie. Se uită cu ochii lui de miop, pe jumătate închişi, la mutrele somnoroase ale ofiţerilor şi le zise bună dimineaţa.

E totul în regulă? Întrebă el.

Un cal a fost uşor rănit la greabăn de hamul cel nou, răspunse Lobâtko, căscând.

Comandantul oftă, se gândi preţ de câteva clipe, apoi zise: Eu o să dau puţin o fugă până la Alexandra Evgrafovna… Aş vrea să-i fac o scurtă vizită. Aşa ca vă las cu bine. Până diseară vă prind din urma…

Un sfert de ceas mai târziu, brigada se punea în mişcare, în timp ce treceau prin dreptul hambarelor boiereşti, Reabovici întoarse capul spre dreapta şi aruncă o privire spre conac. Ferestrele aveau jaluzelele trase, semn că cei din casă dormeau încă. Dormea şi cea care îl sărutase ieri seară. Deodată, îi trecu prin minte să şi-o închipuie cum doarme. Fereastra larg deschisă la dormitor, crengile verzi care se uită pe geam în odaie, aerul proaspăt al dimineţii, parfumul de plop, de liliac şi de trandafiri, patul, scaunul cu rochia aruncata pe spetează aceeaşi rochie care foşnise aseară pantofii delicaţi, ceasul de pe măsuţa, toate prindeau acum contur limpede în imaginaţia lui. Dar trăsăturile feţei, zâmbetul somnoros şi dulce, adică tocmai ceea ce însemna cel mai mult şi era definitoriu, îi’ scăpau, aşa cum fuge printre degete argintul viu. După o jumătate de versta, Reabovici aruncă o privire înapoi: biserica gălbuie, conacul, râul şi parcul erau scăldate în lumină. Totul, dar mai ales râul, cu malurile

: v 245

lui de un verde viu, cu apa în care se oglindea albastrul cerului şi, ici şi colo, sclipeau razele argintii ale soarelui, totul era nemaipomenit de încântător. Reabovici mai aruncă o privire spre Mesteciki, o ultimă privire, şi deveni atât de trist de-ai fi zis că se despărţea de cineva nespus de drag şi de apropiat.

Cât era drumul de lung, aceleaşi privelişti obişnuite, binecunoscute se înfăţişau privirii… Atât la dreapta cât şi la stânga, erau numai lanuri de hrişcă şi de secară verde, cu stânci care ţâşneau… Dacă te uiţi înainte, nu vezi decât praf şi grumaz după grumaz; dacă te uiţi în spate, iar nu vezi decât praf şi feţe… Înainte mărşăluiesc patru ostaşi cu săbii avangarda. In urma lor vine grupul de cântăreţi, iar în urma cântăreţilor, gomiştii călări. Avangarda şi cântăreţii, ca purtătorii de făclii în

timpul procesiunilor funebre, uită să respecte distanţa reglementară şi o iau mereu înainte… Reabovici se află la primul tun din bateria a cincea. Vede toate cele patru baterii din faţa lui. Pentru un civil, coloana aceea fără de sfârşit şi greoaie, pe care o formează o brigadă de artilerie mărşăluind, ar părea o îngrămădire de-a valma, ciudată şi lipsită de sens. E greu să pricepi ce rost au atâţia oameni în jurul unui tun, şi de ce tunul este tras de atâţia cai cu hamuri ciudate, de parcă ar fi, într-adevăr, atât de greu şi de înspăimântător. Dar pentru Reabovici totul este limpede, şi de aceea nu i se mai pare câtuşi de puţin interesant. E mult timp de când ştie de ce fiecare baterie este precedată de ofiţeri şi de un artificier călare, îndeobşte grav; şi mai ştie şi de ce i se zice şeful antetrenurilor; în spatele artificierului vin conducătorii atelajului înaintaş, apoi cei ai atelajului mijlocaş. Reabovici ştie de ce caii din stânga, pe care călăresc conducătorii, sunt numiţi sănasi, iar cei din l^^^^^^^^w^ dreapta lăturaşi, ceea ce iarăşi nu prezintă nici un interes, în urma atelajului mijlocaş, vin alţi caii, cărora li se spune rotaşi. Conducătorul, care călăreşte pe unul dintre rotaşi, are şi acum spatele acoperit de praful de ieri, iar la coapsa dreaptă poartă tălpica, o bucată de lemn care are o formă ciudată şi caraghioasă. Insa Reabovici ştie la este bună o tălpică, aşa că lui nu i se pare caraghioasă. Conducătorii îşi flutură din obişnuinţă cravaşa şi, din când în când, îşi îndeamnă caii cu strigăte. Tunu-i urât. Pe antetren sunt aşezaţi sacii de ovăz, acoperiţi cu prelate, iar ţeava, de care sunt agăţate ceainice, raniţe şi saci cu de-ale gurii, arată ca un animal mic şi inofensiv, înconjurat, cine ştie din ce pricină, de oameni şi de cai. Lângă tun, în partea de unde bate vântul, mărşăluiesc, legănându-şi braţele, şase ajutoare, în spatele acestui tun, vin alţi şefi de antetrenuri, alţi conducători, iar după ei urmează alt tun, la fel de urât şi de neînsemnat ca şi cel din faţă. După al doilea tun vine al treilea, apoi al patrulea, în urma celui de al patrulea, înaintează călare un ofiţer, şi aşa mai departe. Brigada are în total şase baterii, iar fiecare baterie are câte patru tunuri. Coloana se întinde pe o jumătate de verstă şi se sfârşeşte cu un şir de căruţe, pe lângă care păşeşte îngândurat, cu capul în jos, măgarul Asinus: are urechile mari, dar e un animal simpatic, adus din Turcia de către un comandant de baterie.

Reabovici priveşte nepăsător cefele şi chipurile din faţa şi din spatele lui. Altădată 1-ar fi luat somnul, acum însă se lasă purtat de noile şi plăcutele lui gânduri. La început, când brigada abia se pusese în mişcare, încercase să se convingă singur că întâmplarea aceea cu sărutul putea fi interesantă doar ca o mică aventură secretă, dar ca, la urma urmei, nu avea nici 0 însemnătate şi că, a se gândi la ea serios, ar fi fost cel puţin o prostie. Curând însă iasă logica deoparte şi pluti în voia visurilor. Îşi închipuia, rând pe rând, că se află în salonul lui von Rabbek, lângă o tânăra, care semăna când cu domnişoara în lila, când cu domnişoara blondă, în negru; apoi, închizând ochii, îşi imagina că se află lângă o altă necunoscută, ale cărei trăsături erau nedesluşite. Ii vorbea în gând, o dezmierda, îşi aşeza obrazul pe umărul ei. Se făcea, apoi, că a izbucnit războiul, îşi închipuia despărţirea, pe urmă revederea, masa cu nevasta lui, copiii.

Atenţie la frâne! Se auzea comanda, ori de câte ori coborau o vale.

Reabovici striga şi el „la frâne”, dar se temea că strigătul o să-i tulbure visurile şi o să-1 readucă înapoi la realitate…

În timp ce mărşăluiau prin dreptul conacului unei moşii, Reabovici se uita peste gard, în parc. Privirea 1 se opri atunci pe o alee lunga şi dreaptă ca un zbor de săgeată, presărata cu nisip galben şi mărginită de mesteceni tineri. Cu elanul omului purtat de visuri, îşi imagina picioarele delicate ale unei femei, păşind pe nisipul galben şi, cu totul pe neaşteptate, în minte îi apăru limpede chipul celei care îl sărutase, aşa cum izbutise să şi-o închipuie aseară, în timpul cinei. Imaginea aceea i se întipări în minte şi nu-1 mai părăsi.

Pe la amiază, din spate, dinspre convoiul de căruţe, răsună comanda: Drepţi!… Privirea Ia stânga! Atenţiune, domnilor ofiţeri!

Trecea generalul, comandantul de brigadă, într-o trăsură trasa de doi cai albi. Când ajunse în dreptul bateriei a doua, trăsura se opri şi generalul striga ceva nedesluşit. Câţiva ofiţeri, printre care şi Reabovici, porniră în galop spre el.

Ei, cum merge? Întreba generalul, clipind din ochii lui congestionaţi. Cum staţi cu bolnavii?

După ce primi răspunsurile, generalul, un bărbat slab şi mărunt, plescăi din gură, se gândi puţin, apoi se adresă unuia dintre ofiţeri: Rotaşul dumitale de la tunul trei şi-a scos

genunchiera şi-a atârnat-o de antetren, ticălosul! Să-1 pedepseşti.

Apoi, privind spre Reabovici, continuă: Iar la dumneata, dacă nu mă înşel, opritoarele sunt prea lungi…

După ce mai făcu vreo câteva observaţii plictisitoare, generalul se uită la Lobâtko şi zâmbi,

Ai o expresie tare tristă azi, locotenent Lobâtko, zise el. Ţi-o fi cumva dor de Lopuhova? Auziţi, domnilor, i-e dor de Lopuhova!

Lopuhova era o doamnă foarte grasă şi înaltă, trecută bine de patruzeci de ani. Generalul avea o mare slăbiciune pentru femeile trupeşe, indiferent de vârstă, şi-şi închipuia că şi ofiţerii lui îi împărtăşeau această slăbiciune. Ofiţerii zâmbiră, respectuos, încântat de această glumă pe care o consideră cât se poate de reuşită şi usturătoare, generalul izbucni într-un râs puternic, atinse spinarea vizitiului şi-şi duse mâna la cozoroc. Trăsura plecă mai departe…

„Tot ce mi se întâmplă mie acum, şi mi se pare că-i un vis imposibil şi greu de realizat, este, de fapt, ceva foarte obişnuit se gândea Reabovici, uitându-se la praful care se ridicase în urma trăsurii generalului.

Sunt lucruri obişnuite şi toată lumea trece cândva prin ele… Iată, spre exemplu, generalul nostru: a iubit şi el la vremea lui, iar acum e însurat şi are şi copii.

Maiorul Vahter este şi el însurat şi iubit, în ciuda faptului că are o ceafă stacojie şi urâtă, şi e otova la trup… Salmanov e violent şi din cale-afară de tătar, totuşi a avut şi el povestea lui, care s-a terminat cu însurătoarea… Cât despre mine, sunt şi eu la fel ca şi ceilalţi şi, odată şi-odată, voi trece şi eu prin toate astea, aşa cum trece toată lumea…”

Gândul că era şi el un om ca oricare altul şi că viaţa lui nu era cu nimic diferită de a celorlalţi îl însufleţi şi-i dădu curaj, îndrăznea acum sa se gândească la ea şi să-şi imagineze în voie fericirea, aşa cum o dorea, fără să-şi mai pună vreo stavila gândurilor…

Pe seară, după ce brigada ajunse la destinaţie, ofiţerii se îndreptară spre corturile lor, să se odihnească. Reabovici, Merzleakov şi Lobâtko se aşezară în jurul unui cufăr pentru a lua masa. Merzleakov mânca încet, mestecând tacticos şi citea din revista „Vestnik Evropî”, pe care-o ţinea pe genunchi. Lobâtko

trăncănea fără încetare şi-şi turna mereu bere în pahar, iar Reabovici, cu mintea tulbure de atâtea vise, tăcea şi bea. După trei pahare se chercheli, se muie, şi simţi deodată o nevoie nestăvilită să le povestească şi tovarăşilor săi noua lui stare sufletească.

Să ştiţi că am trecut prin ceva ciudat acolo, la Rabbekci… Începu el, încercând să dea glasului său o nuanţă de nepăsare şi de ironie. Pe când mă aflam în sala de biliard…

Şi începu să le povestească, cu lux de amănunte, întâmplarea cu sărutul, dar, câteva clipe mai târziu, tăcu… Spusese tot ce avea de spus, şi i se părea acum tare ciudat că pentru a relata toate astea îi trebuise doar atât de puţin timp. Crezuse că ar fi putut vorbi până la ziuă despre sărutarea aceea. După ce-1 ascultă,

Lobâtko, care era un mare mincinos de felul lui şi de aceea nu credea spusele nimănui, se uită neîncrezător la el şi zâmbi. Iar Merzleakov ridică din sprâncene si, fără să-şi ia ochii de ia „Vestnik Evropî", zise liniştit: Dumnezeu ştie ce-o mai fi fost şi asta!… Auzi dumneata, să ţi se arunce de gât, fără să-ţi spună pe nume… Trebuie să fie vreo psihopată…

Da, trebuie să fie vreo psihopată… Încuviinţă Reabovici.

Si eu am trecut o dată prin ceva asemănător…

Adăugă Lobâtko, făcând ochii mari. Era acum un an şi trebuia să plec la Kovno… Mi-am luat bilet la clasa a Il-a. Dar, ce să vezi, vagonul era plin ochi, nici pomeneală să pot dormi. Atunci, i-am dat con trolorului cincizeci de copeici… Mi-a luat bagajul şi m-a condus într-un compartiment… M-am întins şi m-am învelit cu o pătură… În compartiment, vă daţi seama, era întuneric. Deodată, simt o mână care mă prinde de umăr şi o răsuflare în obraz. Ridic mâna şi dau de un cot… Deschid ochii, şi, ce să vezi? O Femeie! Avea ochii negri, buzele roşii ca icrele de somon, nări pătimaşe şi nişte sâni… Ce să vă mai spun, ca două mingi!

Stai aşa, îl întrerupse Merzleakov, liniştit.

În ceea ce priveşte sânii, mai treacă-meargă. Dar cum ai putut să-i vezi buzele, dacă spui ca era întuneric?

Lobâtko încercă să schimbe vorba, făcând haz de lipsa de înţelegere a lui Merzleakov. Toată povestea aceasta îl mâhni tare pe Reabovici. Se ridică de lângă cufăr, se întinse pe pat şi

se jură în sinea lui că n-o să-şi mai împărtăşească nimănui, niciodată, secretele.

Începu apoi viaţa de tabără, cu zilele ei monotone care se asemănau atât de bine una cu alta. În tot acest răstimp, Reabovici se simţea, gândea şi se comporta ca un îndrăgostit, în fiecare dimineaţă, când ordonanţa îi aducea cele de trebuinţă pentru spălat şi el îşi turna apă rece pe cap, îşi amintea că are o mulţumire care-i încălzeşte viaţa.

Seara, când ceilalţi ofiţeri începeau să discute despre dragoste şi femei, Reabovici îi urmărea atent, apropiindu-se de ei, iar chipul lui căpăta expresia pe care o iau soldaţii când asistă la povestirea unor lupte la care au participat şi ei. Iar în serile când ofiţerii inferiori, chercheliţi, în frunte cu „Ogarul" Lobâtko, organizau escapade amoroase prin „mahala", Reabovici, care îi însoţea şi el, era totdeauna trist, se simţea teribil de vinovat şi, în gând, o ruga să-1 ierte... În ceasurile libere sau în nopţile în care nu putea să doarmă şi se gândea la copilăria lui, la tata, la mama, într-un cuvânt la tot ce-i era drag şi apropiat, îi reveneau obsedant în minte Mesteciki, calul acela ciudat, von Rabbek, soţia lui care aducea cu împărăteasa Eugenia, apoi odaia aceea cufundată în întuneric, uşa întredeschisă prin care se prelingea o rază vie de lumină...

La 31 august, Reabovici se întorcea din tabără, dar nu cu toată brigada, ci numai cu două baterii. Pe drum fusese tot timpul visător şi emoţionat, ca un om care se-napoiază pe meleagurile natale. Abia de-şi mai putea stăpâni dorinţa să mai vadă o dată calul acela ciudat, biserica, familia plină de prefăcătorie a generalului von Rabbek, odaia cea întunecoasă... O voce venită din adâncul fiinţei, care de câte ori nu i-a înşelat pe îndrăgostiţi, îi şoptea că o s-o vadă şi pe ea, negreşit... Şi-1 chinuiau fel şi fel de întrebări: cum o să decurgă întâlnirea lor? Despre ce o să-i vorbească? Să fi uitat ea, oare, de sărutare? La urma urmei, îşi zicea, chiar dacă n-o s-o întâlnească, i-ar fi deajuns să mai treacă măcar o dată prin odaia cea întunecoasă şi să-şi aducă aminte.

Spre seară, apărură la orizont şi bisericuţa binecunoscută şi hambarele albe. Lui Reabovici începu să-i bată inima cu putere... Nu mai auzea ce-i povestea ofiţerul care mergea călare alături de el, uitase de toate, şi nu-şi mai lua ochii de la râul care scânteia în depărtare, de la acoperişul conacului şi de la

porumbarul deasupra căruia zburau roată porumbeii, scăldaţi în lumina soarelui de la asfinţit.

Pe măsură ce se apropia de biserică, şi chiar şi mai târziu, când asculta raportul agentului însărcinat cu cazarea, Reabovici se aştepta să vadă din clipă în clipă ivindu-se de după gard călăreţul care avea să-i poftească pe ofiţeri la ceai. Însă raportul acestora se termină, ofiţerii descălecară şi se îndreptară spre sat, iar călăreţul tot nu mai apărea…

„Nu peste mult timp von Rabbek o să afle de la ţărani că am sosit şi o să trimită după noi”, se gândea Reabovici, intrând în izbă şi neînţelegând de ce tovarăşul lui de cameră aprinsese lumânarea şi ordonanţele se grăbeau să pună samovarele…

Îl cuprinse o neliniște apăsătoare. Se întinse pe pat, dar curând se ridică şi se uită pe fereastră sa vadă dacă nu se zăreşte, cumva, călăreţul. Dar nici urmă de călăreţ. Se întinse din nou, însă peste o jumătate de oră se ridică iar şi, nemaiputând suporta neliniştea aceea grea, ieşi în uliţă şi o porni spre biserică, în piaţa din faţa bisericii era întuneric şi pustiu… Lângă cărăruia care cobora în vale, stăteau tăcuţi trei ostaşi. Văzându-1, tresăriră şi-şi duseră mâinile la cozoroc. El le răspunse la salut şi o luă în jos pe cărarea cunoscută.

Pe malul celălalt, o lumină purpurie se revărsa peste tot cerul: răsărea luna. Într-o gradină de zarzavat, două ţărănci, vorbind în gura mare, se foiau de colo-colo şi rupeau foi de varză. Dincolo de grădini, se zăreau umbrele întunecate ale unui pâlc de căsuţe… Iar pe malul unde se afla el, totul era aşa cum trebuie să fie de obicei în luna mai: poteca, tufişurile, sălciile cu crengile aplecate deasupra apei., Nu mai răsuna însă vocea privighetorii celei inimoase şi nici nu mai mirosea a plop şi a iarbă fragedă.

Când ajunse în parc, Reabovici aruncă o privire peste portiţă. Era întuneric şi liniște… Nu se zăreau decât trunchiurile albe ale mestecenilor din apropiere şi o bucată din alee. In depărtare, totul era cufundat în beznă. Reabovici mai stătu un timp cu ochii scrutând negura şi cu urechea ciulită, dar nu auzi nici un zgomot şi nu văzu nici o luminiţă. Aştepta aşa un sfert de ceas, după care făcu, încet, cale-ntoarsă…

Se apropie de râu. În faţa lui se conturau cabinele albe de baie ale generalului şi nişte cearceafuri întinse pe balustrada podeţului… Se sui pe podeţ şi rămase câteva clipe aşa, apoi,

într-o doară, pipăi un cearceaf. Era scămoşat şi rece. Reabovici se uită în jos, la apă… Râul curgea iute şi clipocea uşor în jurul stâlpilor podeţului. Luna purpurie se răsfrângea în oglinda apei, şi, dinspre malul stâng, valuri mărunte veneau peste imaginea ei din râu, lungind-o sau rupând-o în bucăţi, de parcă ar fi vrut s-o poarte cu ele…

„Ce prostie! Ce prostie! Se gândea Reabovici uitându-se la apa care curgea la vale. Toate astea n-au nici un sens!”

Acum, când nu mai avea nimic de aşteptat, povestea cu sărutul, nerăbdarea lui, speranţele lui vag conturate, şi chiar dezamăgirea îi apăreau în adevărata lor lumină, Nu-1 mai mira nici faptul că nu apăruse călăreţul generalului, nici că n-avea s-o să mai vadă nicicând pe tânăra aceea care îl sărutase din greşeală. Din contră, ar fi fost chiar de mirare dacă ar mai fi văzut-o…

Râul curgea repede la vale, dar încotro şi pentru ce, nimeni nu putea sa ştie. Curgea ca de obicei în luna mai: din pârâu în râu, din râu în mare, apoi se evapora, se transforma în ploaie… şi cine ştie, poate chiar în clipa aceea, aceeaşi apă curgea sub privirile lui… De ce? şi pentru ce motiv?

Şi i se păru atunci ca întreg universul, întreaga viaţă nu sunt decât o glumă de neînţeles şi fără rost… Dar când îşi ridică ochii de la apă şi îi înălţă spre cer, îşi aduse din nou aminte cum îl alintase soarta, dintr-o pură întâmplare, datorită femeii aceleia necunoscute, îşi aduse aminte, de asemenea, şi de toate speranţele şi visurile lui de peste vară. şi dintr-o dată viaţa i se păru nespus de searbădă, de săracă şi iară de însemnătate…

Când se întoarse în izbă, Reabovici nu mai găsi pe niciunul din tovarăşii lui. Ordonanţa îi raportă că plecaseră cu toţii la „generalul Fontreabkin”, care trimisese un călăreţ să-i poftească… Pentru o clipă, Reabovici se înflăcăra de bucurie. Apoi, îşi reprimă acea bucurie de-o clipă, se băgă în aşternut şi, de parcă ar fi vrut să-i facă în ciudă soartei, nu se duse la general.

SFÂRŞIT